

Μετά ἕξ μῆνας ἡ Μαρία ἦτο ὀρφανή. Συνεχώρησε τότε ὁ Στέφανος τὴν Θηρεσίαν καὶ κλαίων ᾠδήγησε τὴν μελανειμονοῦσαν θυγατέρα του ν' ἀσπασθῆ τὸν τάφον τῆς ἀπίστου μητρὸς της!

Ζάκυνθος 1890.

ΑΝΔΡΕΑΣ Α. ΑΒΟΥΡΗΣ

ΕΙΣ ΕΝΑ ΑΣΤΕΡΙ

Ἄστέρι μου, ὠραῖο καὶ λαμπερό,
Γιατί ψηλὰ κάθε βραδεῖα ποῦ βγαίνεις
Τὸ στήθος μου γιατί τὸ θλιθερὸ
Μὲ ταῖς χρυσαῖς ματιαῖς σου μοῦ γλυκαίνεις;

Ἄστέρι μου, ἔτὸ ὠραῖό σου τὸ φῶς
Γιατί γιὰ ἐμὲ τᾶλλα τ' ἀστέρια ἀχνίζουν;
Γιατί βουβὸς ὁ πόνος μου ὁ κρυφὸς
Μένει; Γιατί τὰ μάτια μου δακρύζουν;

Μὴν εἶσ' ἐκεῖνο τὸ ἴδιο ἀστέρι ἐσύ,
Ὅπου ἐκεῖ, ἔτῃ δόλια τὴν πατρίδα,
Μὲ τὴ γλυκεῖά μου ἀγάπη, τὴ χρυσῆ,
Ἄστέρι μου, μαζί, σὲ πρωτοεῖδα;

Θυμᾶσαι; Μὲσ' ἔτῃς λίμνης τὸ νερὸ
Τὴν ἡῦρα νὰ θωράξῃ τὴν εὐμορφιά της,
Καὶ ἡμερὸ τὸ κύμα κ' ἔλαφρὸ
Τραγοῦδαγε περνῶντας ἐμπροστά της.

Τὴν φίλησα, μ' ἐφίλησε γλυκά,
Καὶ δείχνοντας ἐσὲ μὲ τ' ἄσπρο χέρι
Μοῦ ᾠκίσθηκε ἔς ἐσένα ἡγαρδίακᾶ
Ἀγάπη αἰώνια, ἴσα μ' ἐσένα, ἀστέρι.

Μονάχος μου τώρα βαθειὰ πονῶ
Ἐτῆς ξηνητεῖας τὰ τόσα καταφρόνια:
Ὅμως ποτὲ ποτὲ δὲν λησμονῶ
Τὸν ὄρο, τὴν ἀγάπη τὴν αἰώνια.

Ἴσως γι' αὐτό, ἀστέρι μου λαμπερό,
Αὐτοῦ ψηλὰ κάθε βραδεῖα ποῦ βγαίνεις,
Τοῦ στήθους μου τὸν πόνο τὸν πικρὸ
Μὲ ταῖς χρυσαῖς ματιαῖς σου μοῦ γλυκαίνεις.

Ἀθήναι, 1890.

Κ. Δ. ΚΡΥΣΤΑΛΛΗΣ

ΕΡΓΑΣΙΑ

Α'

Ἄνεγνων ποτὲ ἐπὶ σαρδίου λίθου, παριστῶντος τὸν Ἑρακλῆα, τὸ ἐξῆς ἐλληνικὸν ἀπόφθεγμα.

«Ἡ πηγὴ τῆς δόξης καὶ τῆς εὐτυχίας ἐνυπάρχει ἐν τῇ ἐργασίᾳ».

Οἱ ἀρχαῖοι, ὡς βλέπει τις, εἶχον κάλλιον ἡμῶν κατανοήσει τὴν ἀξίαν αὐτῆς.

Ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις αἱ Ἠνωμένοι πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς καὶ Εὐρωπαϊκαὶ τινες χῶραι ἀποδίδουσι τῇ ἐργασίᾳ τὰς ἀνηκούσας αὐτῇ τιμὰς.

Ἡ ἐργασία εἶνε ὁ ἀδελφικὸς καὶ ἀδιάρρηκτος δεσμός, δι' οὗ ὁ Πλάστης ἠθέλησε νὰ ἐνώσῃ τοὺς ἀνθρώπους καὶ νὰ τοὺς ἐλύσῃ πρὸς ἑαυτόν. Ἡ ἐργασία λοιπὸν εἶνε εὐσεβὴς καὶ ἱερὰ πράξις.

Ἡ ἐργασία εἶνε διττή, πρὸς τὸν αὐτὸν ὅμως σκοπὸν τείνουσα· ἐργασία πνευματικὴ καὶ ἐργασία χειρωνακτικὴ· ἡ πρώτη φωτίζει καὶ καθοδηγεῖ, ἡ δευτέρα ἐνεργεῖ.

Ἀμφότεραι ἀλληλένδετοι, ὁμοῦ εἰσὶ παντοδύναμοι. Ἡ μία ἄνευ τῆς ἐτέρας θὰ ἦσαν οὕτως εἰπεῖν γυμναί.

Μία τῶν εἰδικωτέρων καὶ πολεμικωτέρων τῇ προόδῳ, τῷ πολιτισμῷ καὶ τῇ εὐτυχίᾳ τοῦ ἀνθρώπου προλήψων εἶνε καὶ ἡ ἐπὶ τῆς ἐργασίας βαρύνουσα· οὐδὲν εἶνε ἀνηθικώτερον αὐτῆς· διαστρέφει τὴν κρίσιν, καταστρέφει τὴν εὐγένειαν τῆς ψυχῆς, καὶ ἐγκαταλείπει, ἄνευ πόρων, εἰς τὰς μεταβολὰς τῆς τύχης σπουδαῖον τῆς κοινωνίας μέρος.

Ἡ ἐργασία, ἥτις μόνη μεγαλύνει τὰ ἔθνη, καὶ ἦς ἄνευ δὲν θὰ ὑπῆρχον οὔτε δόξα, οὔτε ἡδοναί, ἡ ἐργασία, ἥτις χορηγεῖ τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ προστατεύει τὴν ἀξιοπρέπειαν, ἡ ἐργασία τέλος, εἰς ἣν ὁ Θεὸς ἠθέλησε τὸ πᾶν νὰ ὀφείλωμεν, δὲν γίνεται ἀποδεκτὴ ἢ μετὰ κόπου . . . καὶ ἄς τὸ εἴπωμεν, μετ' αἰσχύνης.

Αἱ γυναῖκες ἐπέισθησαν τέλος, ὅτι εἶνε λίαν ταπεινωτικὸν δι' αὐτὰς νὰ πορίζωνται τὰ πρὸς τὸ ζῆν διὰ τῆς ἐργασίας· νομίζουσι, ὅτι ἀπει-

ράκις αξιοπρεπέστερον δι' αὐτάς εἶνε νὰ ζῶσιν ἐν ἀργίᾳ, ἀναμένουσαι τὰ πάντα ἐκ τοῦ συζύγου, μεθ' οὗ διὰ τοῦ γάμου ἠνώθησαν. Θεωροῦσιν οὕτω ἑαυτάς μᾶλλον ἀνεξαρτήτους, μὴ ἐννοῦσαι, ὅτι ἡ ἀληθῆς ἀνεξαρτησία εἶνε ἢ ἐκ τῆς ἐργασίας προερχομένη.

Β'

Τάνῦν τὸ ἰδεῶδες τῶν πλείστων νεανίδων εἶνε ν' ἀποκατασταθῶσι γυναῖκες τοῦ κόσμου. Ἐρωτήσατε ἐκείνας τῶν νεανίδων, αἵτινες οὐδεμίαν ἔχουσι προίκα, ἐν χρόνοις μάλιστα, καθ' οὓς αἱ περὶ προικὸς ἀπαιτήσεις εἶνε ἰκανῶς μεγάλαι, ἐρωτήσατέ τας, διατί δὲν ἐκμανθάνουσι τέχνην, ἢ ἄλλο τι ἀσφαλίζον αὐταῖς θέσιν τινά. Θὰ ἰδῆτε, ἐὰν θ' ἀποδεχθῶσι ἀσμένως τὴν ἐρώτησίν σας.

Θὰ σὰς παρατηρήσωσι διὰ τοιοῦτου ὕφους, δι' οὗ νὰ φαίνωνται, ὅτι θέλουσι νὰ εἴπωσιν ὑμῖν. Διὰ ποίας μᾶς ἐκλαμβάνετε ; » Καὶ θὰ σὰς ἀποκριθῶσι : « ἐσκέφθητε τί εἶπετε ; ἐγὼ νὰ ἐργασθῶ διὰ νὰ ζήσω !... ἐλπίζω, ὅτι ποτὲ δὲν θὰ φθάσω εἰς τοιοῦτο σημεῖον.

Εἶνε ἀληθές, ὅτι βραδύτερον, ὅταν ἔλθῃ ἡ στιγμή τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν νεανίδων τούτων, αἱ προτάσεις δὲν θὰ παρουσιάζωνται σωρηδόν, καὶ ὅτι ἕνα εὐρεθῆ δι' ἐκάστην αὐτῶν σύζυγος, θὰ παραστῆ ἀνάγκη μυρίων ἐκ μέρους αὐτῶν ὑποχωρήσεων. Τὰ προσφιλῆ ἐκείνα τέκνα, δι' ἃ οἱ γονεῖς εἶχον πλάσσει τὰ ὠραιότερα ὄνειρα, θὰ τὰ νυμφεύσωσιν ἢ μετ' ἀνδρῶν ἡλικιωμένων ἤδη, ἢ μετὰ χυδαίων φύσεων, ἢ δὲ φιλοτιμία των θὰ ἰκανοποιηθῆ οὕτω.

Θὰ ᾔνε ὅμως εὐτυχεῖς ; οὐδὲν τούτου ἀβεβαιότερον. Ὅτι πρὸ πάντων ἐπιθυμοῦσιν αὐταί, εἶνε νὰ ἴστανται ἐπὶ τῆς κοινωνικῆς ἐκείνης κλίμακος, ἐφ' ἧς αἱ γυναῖκες οὐδεμίαν ἔχουσιν ἐμμισθον ἐπασχόλησιν. Δὲν πρέπει ν' ἀναμιγνύωνται αὐταί μετὰ τῶν γυναικῶν αἵτινες, διὰ τῆς ἐργασίας των βοηθοῦσι τὸν σύζυγόν των εἰς τὴν ἐξοικονόμησιν τῶν χρειωδῶν, εἰς τὴν ἀνατροπὴν τῶν τέκνων, εἰς τὴν θεμελίωσιν τοῦ μέλλοντός των, ἢ μετ' ἐκείνων, αἵτινες προτιμῶσι νὰ κερδαίνωσι μόναι τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα ἢ νὰ συζευχθῶσι μετ' ἀνδρός, ὃν φεβοῦνται μὴ δὲν συμπαθήσωσι.

Γ'

Αἱ γυναῖκες, αἱ μεγάλην κεκτημένην περιουσίαν, εἶνε φυσικῶς ἀπηλλαγμένα οὐχὶ πάσης ἀπολύτως ἐργασίας, ἀλλὰ τῆς πρὸς ἐπικερδῆ σκοπόν.

Ἐὰν, ἐν τούτοις, τὰ ὠραῖα ἐκείνα ἔργα, ἅτινα κατεργάζονται πρὸς ἰδίαν τέρψιν, προώριζον δι' εὐεργετικὸν καὶ ἐπομένως ἐπωφελῆ σκοπόν, ἢ ἐργασία των θ' ἀπέκτα ἀληθῆ ἀξίαν θὰ εὕρισκον τέρψιν, ἣν δὲν παρέχει ἢ πρὸς κατανάλωσιν ὠρῶν τῆς σχολῆς χρησιμεύουσα ἐργασία.

Καταγίνεται τις μετὰ μείζονος ἐνδιαφέροντος εἰς ἐνασχόλησιν ἀποβλέπουσαν εἰς εὐγενῆ ἰδέαν· ὁ ἐπωφελὴς σκοπὸς διπλασιάζει τὸ θέλημα αὐτῆς. Συνειθίζει τις οὕτω εἰς ἰδιαιτέραν τινὰ πρὸς τὴν ἐργασίαν ὑπόληψιν μετ' ὀλίγον ἀρχίζει νὰ τὴν ἀγαπᾷ, καὶ ἐπὶ τέλους νὰ τὴν θεωρῆ ὡς τιμὴν του. Καὶ ἂν ποτε, ὡς βλέπει τις καθ' ἐκάστην ἄπειρα τούτου παραδείγματα, συμβῆ νὰ σὰς ἐγκαταλίπη ἢ ἰδιότροπος τύχη, εἶνε ἔτοιμος νὰ παλαίση κατὰ τῆς ἀπροόπτου ταύτης μεταβολῆς.

Μὲ τὸ μέτωπον ὑψηλόν, ὑπερήφανος, διότι αἰσθάνεται ἑαυτὴν ἰκανήν, ὅπως ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς ἑαυτῆς ἀνάγκας, εἰσέρχεται ἀξιοπρεπῶς ἐν τῇ εὐγενεῖ φάλαγγι τῶν ἐργατριῶν.

Γνωρίζω καλῶς ὅτι, ἐλλείψει βεβαιότητος, λικνίζονται πάντοτε ὑπὸ τῆς ἐλπίδος, ὅτι θὰ διαφύγῃ τὴν ἐναντιότητα ταύτην τῆς τύχης, ὑφ' ἣν τσαῦται ἄλλαι εἶνε προνομιούχοι τῆς τύχης. Διατί αὐτὴ μᾶλλον ἄλλης τινός ; Δὲν εἶδομεν ἐκμηδενιζόμενας τσαῦτας μεγάλας περιουσίας ;

Ἰδέτε τὴν γυναῖκα ταύτην, τὴν τέως πλουσίαν, ἥδη δὲ εἰς ἀνάγκας περιελθοῦσαν. Ἐφαντάζετό ποτε, ὅτι θὰ περιήρχετο εἰς τοιαύτην θέσιν, ὅταν ἐδέχετο μεθ' ὅλης τῆς μεγαλαυχίας της τοὺς καθηγητὰς τῶν τέκνων της καὶ τοὺς δι' αὐτὴν ἐργαζομένους ; Ἐφαντάζετό ποτε, ὅτι θὰ ἤρχετο στιγμή, καθ' ἣν θὰ ἠναγκάζετο καὶ αὐτὴ, ὅπως ζήσῃ, νὰ προσφύγῃ εἰς τὰ ἀσθενῆ της προτερήματα ;

Καὶ ἐννοεῖται μὲν, ὅτι κοπιᾶζει καὶ εἶνε δυστυχεστέρα τοσοῦτω μᾶλλον, ὅσῳ τὰ τέκνα της εἶνε ἔτι νεαρά τὴν ἡλικίαν, ἀλλὰ διατί αἰσχύνεται νὰ ἐργασθῆ ; Διατί κρύπτεται, ὡς ἐὰν διέπραξε κακὴν τινὰ πράξιν ;

Διατί ; . . . φεῦ ! διότι ἀνατραφεῖσα ἐντὸς ψευδῶν ἰδεῶν, περιεφρόνησε πάντοτε τὴν ἐργασίαν καὶ τὰς ἐργατρίδας. Πτωχὴ γύναι ! ἄς τὴν οἰκτείρωμεν, διότι εἶνε διττῶς ἀξία συμπαθείας.

Ἐὰν τοῦλάχιστον τοιαῦτα παραδείγματα ἐχρησίμευσον ὡς μαθήματα εἰς πάσας τὰς γυναῖκας τὰς ἐξοργιζούσας τὸν Θεὸν διὰ τῆς ὑπεροφίας των ! . . .

Δ'

Δὲν δύναμαι νὰ λησμονήσω τὴν ἀγανάκτησιν νεάνιδός τινος περιφρονηθείσης ὑπὸ μεγάλης τινός κυρίας.

Ἡ πτωχὴ κόρη εἶχεν ἐν τούτοις τρόπους δυναμένους νὰ τὴν προφυλάξωσιν ἀπὸ τοιαύτης προσβολῆς. Διότι καὶ αὐτὴ εἶχεν ἀνατραφῆ ἐν κόσμῳ, ἐν ᾧ δὲν κερδαίνουσι διὰ τῆς ἐργασίας τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα, ἀλλ' ἐν μιᾷ στιγμῇ τὰ πάντα ἠλλαξάν περὶ αὐτήν, καὶ ἡ ἐργασία ἀπέμεινεν ὁ μόνος αὐτῆς πόρος.

Θάρρος μεῖζον πολλῶν ἄλλων ἔχουσα, ὅπερ βεβαίως ὤφειλεν εἰς τὰς ὀρθὰς ιδέας, δι' ὧν εἶχον πλουτίσει τὴν διάνοιάν της, ἤρχισε νὰ ἐργάζεται μετὰ ζήλου καὶ ἀνευ ἐντροπῆς.

Τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν τὴν εἶδον τοσοῦτον ἠγανακτησμένην, ἤρχετο ἐκ τῆς Κυρίας *** ὁ σκοπὸς τῆς ἐπισκέψεώς της ἦτο νὰ ζητήσῃ ποσότητά τινα, ἣν ὤφειλεν αὐτῇ ἐκ τινος ἐργοχείρου.

Ἡ Κυρία *** θεωροῦσα βεβαίως λίαν ταπεινωτικὸν τὸ νὰ ἐνοχληθῆ διὰ τὴν νεαρὰν καλλιτέχνην, τὴν ἀφῆκε νὰ ἴσταται ὀρθία· εἶτα, μετανοήσασα φαίνεται, ὤθησεν ἐγγὺς αὐτῆς διὰ τοῦ ἄκρου τοῦ ποδός της περιφρονητικῶς κάθισμά τι.

Ἡ νεᾶνις ἀσυνείθιστος εἰς τοιοῦτου εἴδους ὑποδοχὴν, ἠρνήθη νὰ καθίσῃ καὶ ἀπῆλθε μὲ βεβαρυμένην τὴν καρδίαν καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς πλήρεις δακρῶν.

Μ' ἐβεβαίωσεν, ἐν τούτοις, ὅτι δι' οὐδὲν ἐν τῷ κόσμῳ θὰ ἐπεθύμει ν' ἀνταλλάξῃ τὴν θέσιν της πρὸς τὴν τῆς ὑπερφηάνου ἐκείνης κυρίας.

Εὐτυχῶς πᾶσαι αἱ ἀριστοκράτιδες, οὐδόλως ἁμοιάζουσι ταύτῃ. Γνωρίζω τοιαύτας, αἵτινες ἐννοοῦσι καλλίτερον τὴν ἀξιοπρέπειαν. Γινώσκουσιν, ὅτι ἡ ἀνατροφὴ, ὑποχρεωτικὴ συμπλήρωσις ὑψηλῆς τινος θέσεως, οὐ μόνον δὲν ἐπιβάλλει νὰ φέρηται τις ἀγενῶς πρὸς οἰονδήποτε ἕτερον, ἀλλὰ καὶ ἀπαγορεύει τοῦτο.

Ἐὰν δὲν ἦτο κοινὸν συμφέρον ἡ ἀνύψωσις τῆς ἐργασίας, θὰ ἦτο τοῦλάχιστον ἐκπλήρωσις ἠθικοῦ καθήκοντος.

Ἄς θέσωμεν λοιπὸν τὴν ἐργασίαν λίαν ὑψηλὰ ἐν τῇ ὑπολήψει τοῦ κοινοῦ. Ἄς ἀπενείμομεν αὐτῇ τοιαύτην τιμὴν, ὥστε νὰ καταστῇ ἐπίζηλος τοῦτου ἕνεκα.

Ἐπειδὴ δὲ ὀλίγος χρόνος ἀρκεῖ, ὅπως ἀνταλλάξῃ τις περιλαμπρῇ θέσιν δι' ἐνδεοῦς, οὐδέποτε πρέπει νὰ τὴν λησμονήσωμεν.

Τοιαύτη τις νεᾶνις, ἣτις μεγαλαυχεῖ νῦν διὰ τὰ πλούτη της, θὰ ἴδῃ ἴσως ποτὲ ἑαυτὴν ἠγανακασμένην νὰ ἐργάζεται ὅπως ζῆση.

Μὴ βασιζήσθε πολὺ ἐπὶ τῆς οἰκογενειακῆς σας περιουσίας, ὅπως ἔσασαι ἀπαλλαγῆτε τῆς ἀνάγκης τοῦ ἐργάζεσθαι.

Πλεῖστα παραδείγματα ὑπάρχουσι, δυνάμενα νὰ καταδείξωσιν ὑμῖν τὸ ἀνόητον τῆς τοιαύτης ἀμεριμνησίας.

ZACHAROYAA M. ΛΑΜΝΗ

Ἡ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΕΥΔΑΙΜΟΝΙΑ

Α'

Ἡ εὐδαιμονία εἶνε τοσοῦτον χιμαιρικὴ, ὅσον διατείνονται τινες;

Ὅπως ἀποκτήσῃ τις τὴν τοσοῦτον ἐπιθυμητὴν ταύτην εὐδαιμονίαν, ἀρκεῖ, νομίζω, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον νὰ τὴν ἐννοήσῃ καλῶς. Τότε δὲν ἐπιμένει νὰ τὴν ἐπιζητῇ ἐκεῖ, ὅπου δὲν δύναται νὰ ὑπάρχῃ.

Μειδιᾶτε, ἀγαπηταὶ ἀναγνώστριαι, καὶ μέλλετε ἴσως νὰ μ' ἐρωτήσητε ἂν δύναμαι νὰ σᾶς ὑποδείξω τὸ μυστήριον τῆς τελείας εὐδαιμονίας.

Καὶ ὅμως πόσον διάστημα πρέπει νὰ ὑπερβῆ τις, ὅπως φθάσῃ ἀπὸ τῆς ἀτελοῦς εὐδαιμονίας εἰς τὴν τελείαν. Ἐπιθυμῶν τις πολλὰ δὲν κινδυνεύει νὰ μὴ ἀποκτήσῃ τίποτε;

Γνωρίζω ὅτι ποικίλα συμβάντα ἀνεξάρτητα τῆς θελήσεώς μας ἐρχονται πολλάκις ὅπως πικράνωσι τὸν βίον μας. Εἰς τὰς πραγματικὰς ταύτας συμφορὰς τὸ μόνον φάρμακον εἶνε τὸ θάρρος, ἡ ὑπομονὴ καὶ ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ἐλπίς.

Ἄλλὰ παρὰ ταύτας, πόσαι ἄλλαι συμφοραὶ δὲν εἶνε ἢ ἐπίπλαστοι, φανταστικαί, ἃς παρ' ἡμῶν ἐξαρτᾶται ν' ἀποσοθήσωμεν. Τοιαῦται δ' εἶνε αἱ ἐκ τῆς ὑπερφηανείας, τῆς φιλοδοξίας, τῆς φιλαυτίας, τῆς ὀκνηρίας προερχόμεναι.

Ἄν ἡ τελεία εὐδαιμονία ἐκφεύγει τῆς ἡμετέρας ἐξουσίας, ὑπάρχει ὅμως ἄλλη τις σχετικὴ εὐδαιμονία, πάντοτε σχεδὸν ὑπὸ τὴν διαθέσιν μας κειμένη, ἀλλ' ἣν ἐν γένει ἀποστρέφονται, ὡς μετριόφρονα καὶ μὴ ἱκανοποιούσαν ἢ τὴν καρδίαν καὶ τὴν ἀξιοπρέπειαν.

Ἀληθῶς κατὰ τὸ λέγειν τινῶν αἱ ἀναίσθητοι καὶ φιλαυτοὶ φύσεις εἰσὶν αἱ μόναι εὐτυχεῖς ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ἀλλ' ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην οἱ οὕτω ὁμιλοῦντες φαίνεται ὅτι ζηλοτυποῦσι τὴν τύχην τοῦ εὐήθους.

Ἄντὶ ὅμως νὰ συμμερισθῶ τὴν γνώμην τούτων ὑποστηρίζω τοῦναντίον, ὅτι ἀπαλλασσόμενός τις ὅσον τὸ δυνατὸν τῆς ματαιοφροσύνης καὶ τῶν ὑλικῶν ἀναγκῶν, ὅπως ζῆση διὰ τῆς καρδίας καὶ τοῦ πνεύματος, τείνει πρὸς κτῆσιν τῆς ἀληθοῦς εὐδαιμονίας.

Αἱ δὲ γυναῖκες, αἵτινες ἤλπισαν τὴν ἄλλως κτῆσιν αὐτῆς, εἰσὶν ἀκριβῶς ἐκεῖναι, αἵτινες ἀπατηθεῖσαι ἐπίεσθησαν ὅτι ἡ εὐδαιμονία εἶνε χίμαιρα.

B'

Δύο διακεκριμέναι ὁδοὶ παρουσιάζονται εἰς τὴν γυναῖκα, ὁ κόσμος καὶ ἡ οἰκογένεια· ἔνθεν μὲν, αἱ πυρετώδεις ἡδοναί, αἱ φιλοφρονήσεις, ἔνθεν δὲ αἱ οἰκογενειακαὶ ἡδοναί, ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ἀφοσίωσις.

Τί ἐκ τούτου ἔπεται;

Ἐν μὲν τῷ κόσμῳ ἀντιζηλῖαι, ζωηραὶ ζηλοτυπῖαι, κινδυνώδεις ἀγῶνες, κακολογίαι, πόνοι καὶ ἀπογοητεύσεις· ἐν δὲ τῇ οἰκογενείᾳ, συνείδησις τοῦ ἐκπληρωθέντος καθήκοντος, ἡ εὐγνωμοσύνη τῶν οικείων, ἡ γαλήνη τῆς ψυχῆς, τοῦ πνεύματος καὶ τῆς καρδίας.

Εἶνε ἀνάγκη τώρα νὰ σὰς εἴπω, ἀγαπηταὶ ἀναγνώστρια, εἰς ποίαν ἐκ τῶν ὁδῶν τούτων εὐρίσκεται ἡ εὐδαιμονία; τὸ ἠννοήσατε βεβαίως.

Πρὸς τὴν οἰκογενειακὴν λοιπὸν εὐδαιμονίαν πρέπει νὰ τεινώσιν αἱ ἐνδόμυχοι τῆς γυναικὸς ἐπιθυμίαι. Μὴ ὅμως συναγάγητε ἐκ τούτου ὅτι θέλω νὰ ἴδω ὅλας τὰς γυναικῆς ζώσας μόνον διὰ τὴν οἰκογένειαν.

Ἐπάρχουσί τινες αὐτῶν, ἃς ἀπαιτεῖ ἡ κοινωνία· ἔχουσιν αὐταὶ εὐγενεῖς ἀποστολάς νὰ ἐκπληρώσωσι, καὶ ὠφελίμους σχέσεις νὰ καλλιεργήσωσι. Πρέπει ὅμως αὐταὶ νὰ γνωρίζωσι νὰ μὴ ἀμελῶσι τινος ἐν τῷ οἴκῳ χάριν τῆς κοινωνίας, καὶ νὰ συνειθίσωσι νὰ μὴ ζητῶσι παρὰ ταύτας ἢ ὅ,τι δύναται νὰ δώσῃ διασκεδάσεις τινάς, ἐνίοτε τέρψεις διὰ τὸ πνεῦμα, ἀλλὰ τὴν εὐτυχίαν ποτέ.

Ὁ οἰκογενειακὸς ὅμως βίος διαφέρει πολὺ· ἐν αὐτῷ εὐρίσκονται ἐν τῷ δικαίωματι τῶν. Ἄς ζητήσωσι πολλὰ παρ' αὐτοῦ· ὡς πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν εἶνε ἀνεξάντλητος· ὅσην πλείονα ἐπιθυμήσωσι, τοσαύτην θὰ ἔχωσι. Ἐν αὐτῷ πάντοτε σχεδὸν ἡ εὐδαιμονία ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς θελήσεώς τῶν.

Τὴν εὐδαιμονίαν ταύτην προτιμῶσι πλεῖστοι οἰκογένεια. Τὴν πολυτέλειαν δὲν τὴν ἐκτιμῶσιν αὐταὶ, καθ' ὅσον βλάπτει μᾶλλον ἢ ὠφελεῖ. Ἄρκοῦνται εἰς τὴν εὐζωίαν τὴν ἐκ τῆς ἐργασίας προερχομένην καὶ καθιστῶσαν αὐτὰς εὐδαιμονεστέρας.

Γ'

Ἐὰν θέλητε νὰ πεισθῆτε περὶ τῆς ἀληθείας τῶν ἤδη λεχθέντων, ἀκολουθήσατέ μοι ἐν τῇ μικρᾷ καὶ σεμνοπρεπεῖ ταύτῃ κατοικίᾳ.

Πέντε ἄτομα εἰσὶ συνηθροισμένα ἐν μικρᾷ τινι αἰθούσῃ.

Παρὰ τὴν ἐστίαν καθημένη ἐν ἀναπαυτικῷ κλιντήρι ἡ ἀγαθὴ μάμμη πλέκει μικρὰ μᾶλλινα περιπόδια· ἰδέτε μετὰ πόσης συκινητικῆς προσοχῆς καταγίνεται εἰς τὴν ἐργασίαν ταύτην· ἐκ τῆς ἐγκαρδίου χαρᾶς τῆς οἱ δάκτυλοί τῆς καθίστανται εὐκίνητοι, πετώσι, ὡς κατὰ τοὺς ὠραίους τῆς νεότητός τῆς χρόνους. Διὰ τίνα γίνονται μετὰ τοσαύτης χαρᾶς τὰ περιπόδια ταῦτα;

Παρατηρήσατε παρὰ τοὺς πόδας τῆς ἀγαθῆς γυναικὸς τοὺς δύο ἐκείνους χρυσοκόμους ἀγγέλους, οἵτινες διὰ νὰ παιξώσιν ἐπὶ στιγμὴν ἐν ἡσυχίᾳ ἐκρύφθησαν ἐκεῖ πλησίον τῆς, ὡς ἐὰν ἐζήτουν τὴν προστασίαν τῆς. Τί θελκτικὸν σύμπλεγμα! Ἡ μάμμη δὲν ἔχει ἢ νὰ τείνη τὴν χεῖρα, ὅπως θωπεύσῃ τὰς ξανθὰς τῶν τέκνων κεφαλὰς, ταῦτα δὲν ἔχουσιν ἢ νὰ ὑψώσωσι τὸ μέτωπον, ὅπως θωπεύσωσιν αὐτὴν διὰ τοῦ ἀγνοῦ των βλέμματος.

Ἐγγὺς αὐτῶν, παρὰ τίνα τράπεζαν, ἡ νεαρὰ μήτηρ ἀσχολεῖται εἰς ἐργόχειρόν τι. Παρ' αὐτὴν ἀνὴρ νέος ἔτι διέκοψεν ἀναγνώσιν, ἣν ἐξετέλει μεγαλοφώνως. Ἐν τῇ ἐκφράσει τῶν ὀφθαλμῶν του, θεωροῦνταν τὴν γλυκεῖαν ἐκείνην οἰκογενειακὴν εἰκόνα, ἐμάντευε τις τὸν πατέρα καὶ τὸν σύζυγον, τὸν ἔχοντα τὴν καρδίαν πλήρη στοργῆς, ἀγάπης καὶ εὐδαιμονίας.

Τὴν εὐδαιμονίαν δὲ ταύτην μόνον ἐν τῷ οἴκῳ εὐρίσκει, διότι καὶ χρόνον κερδίζει, καὶ δυστυχίας ἀποσοβεῖ, καὶ ἀσθενείας ἀποφεύγει, καὶ χρήματα οικονομεῖ, μὴ ἐπιζητῶν ἐκτὸς τοῦ οἴκου αὐτὴν. Ὁ ἀπλοὺς λοιπὸν βίος, ὁ ἡσυχος καὶ τακτικὸς, ὁ ὑπὸ τὴν σκέπη τῆς οἰκογενείας ἀνελισσόμενος, εἶνε ὁ ἀληθής, ἅγιος καὶ εὐδαίμων βίος.

Ὁ εὐδαίμων οὗτος οἰκογενειάρχης ἔλαβεν ὡς ὑπόδειγμα τὰς ἀρχαίας πατριαρχικὰς ἐκείνας οἰκογενείας, αἵτινες κατὰ τὰς ἐξωτερικὰς αὐτῶν σχέσεις ἦσαν σοβαραὶ καὶ αὐστηραὶ συνάμα, μεγάλην ὅμως σπουδαι-

ότητα ἀπέδιδον εἰς τὸν οἶκον αὐτῶν, ὃν ὡς λέγουσιν, ἱερὸν βωμὸν ὠνόμαζον, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐφύλαττον τὴν πίστιν καὶ τὴν φιλίαν.

Ἡ ὥρα τοῦ ὕπνου ἐσήμανε.

Παιδιά, τοῖς λέγει ὁ πατήρ, καιρὸς νὰ κοιμηθῆτε, καλονυχτήσατε.

Συνειθισμένα εἰς τὴν ὑπακοὴν ταύτην, ἀσπάζονται πάντας, καὶ ἀποσύρονται ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀντιλογίας.

Ἡ ὑπακοὴ τῶν τέκνων, ἣτις εἶνε ἐν τῶν σημείων, ἐξ ὧν ἐξαρτᾶται ἡ οικογενειακὴ εἰρήνη, πηγάζει ἐνταῦθα ἐκ τῆς ἐντελοῦς συμπνοίας τῆς ὑφισταμένης μεταξύ τῶν γονέων ἐπὶ τῶν ἀρχῶν τῆς ἀνατροφῆς.

Ἀποσύρονται λοιπὸν τὰ χρυσόκομα ἀγγελούδια συνοδευόμενα ὑπὸ τῆς μάμμης. Ἐπανέρχεται αὕτη καὶ διατάσσει νὰ κομίσωσιν ὅ,τι ἀπαιτεῖται διὰ τὴν παρασκευὴν τοῦ τεύου, εἶνε δ' αὕτη ἀπλῆ· τὰ γλυκύσματα καὶ τὰ πλακούντια ἀναπληροῦνται διὰ λεπτῶν τεμαχίων ἄρτου ἠλειμμένων διὰ νωποῦ βουτύρου. Γνωρίζετε τὴν παροιμίαν «ὁ καλὸς μάγειρος προξενεῖ τὴν ὄρεξιν», ἐδῶ ὅμως, ἀκριβῶς εἰπεῖν, ἡ ἔλλειψις τῶν γλυκυσμάτων δὲν ἀναπληροῦται ὑπὸ τῆς ὄρεξεως, ἀλλ' ὑπὸ τῆς καλῆς διαθέσεως καὶ τῆς ἀγάπης.

Δ'.

Ἄς ἐπωφεληθῶμεν τοῦ χρόνου, καθ' ὃν μετ' ἐνδομύχου χαρᾶς οἰκοδεσπότηαι ἐντροφῶσιν εἰς τὸ πλήρες τεῖον κύπελλον των, καὶ ἄς ρίψωμεν ἐταστικὸν βλέμμα ἐπὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ οἴκου.

Διακεκριμένη φιλοκαλία προΐσταται καὶ ἐπὶ τῶν ἐλαχίστων λεπτομερειῶν. Δὲν ἀνακαλύπτεται ἐν αὐτῷ οὐδὲν χυδαῖον, οὐδὲν περιττόν. Ὅθεν δῆποτε καὶ ἂν στρέφητε τὰ βλέμματά σας γοητεύονται ἐκ θεληγῆτρον, ὅπερ ἀδυνατεῖ τις νὰ ἐξηγήσῃ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς. Θὰ σὰς ἀποκαλύψω ὅμως ἐγὼ τὸ μυστήριον τοῦτο.

Ἡ οἰκοδέσποινα γινώσκει ὁποῖαν ἐπίδρασιν ἐξασκεῖ ἐπὶ τοῦ ἀνδρός ἢ προνοητικὴ αὐτῆς μέριμνα καὶ ἡ καλὴ τοῦ οἴκου διατήρησις. Ζηλοτυποῦσα νὰ ἴδῃ τὸν σύζυγόν της εὐτυχῆ ἐν τῷ οἴκῳ του, θέλουσα ὅπως μηδέποτε ἐπιθυμῆσῃ οὗτος νὰ ἐπιζητήσῃ ἐκτὸς τοῦ οἴκου τὴν εὐτυχίαν, ἣς θὰ ἐστερεῖτο ἐν αὐτῷ, μετεχειρίσθη τοσαῦτα εὐφυῆ μέσα τοσαύτην τάξιν καὶ οικονομίαν, ὥστε μὲ στοιχεῖα, μέτρια αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ ἐσχημάτισε κομψὴν καὶ ἀναπαυτικὴν κοιτίδα, ἐν ἣ σύζυγος, τέκνα, δλόκληρος ἡ οικογένεια καὶ οἱ οικεῖοι, θὰ θέλγωνται πάντοτε συναθροϊζόμενοι ἐν αὐτῇ.

Ἄλλ' ἡ οἰκογένεια αὕτη δὲν εἶνε πλουσία, ἐν τούτοις δὲν φθονεῖ

τοὺς πλουσίους. Ἡ ἐργασία αὐτῆς ἀρκεῖ ὅπως χορηγήσῃ αὐτῇ τὴν εὐζωίαν καὶ δι' ἀμοιβαίας ἀγάπης, ἀμοιβαίας ἀφοσιώσεως, ἀπολαύη εὐδαιμονίας, ἣν μόνη ἡ περιουσία ἀδυνατεῖ νὰ παράσχη. Οὕτω δὲ οὐδέποτε θ' ἀκούσητε αὐτὴν λέγουσαν ὅτι ἡ εὐτυχία εἶνε χιμαιρικὴ καὶ δυσεῦρετος. . . . διότι τσοῦτον καλῶς κατώρθωσε νὰ τὴν εὔρη.

ΖΑΧΑΡΟΥΛΑ Μ. ΛΑΜΝΗ

ΠΑΡΑΒΟΛΗ

Εἶν' ὡμορφὴ σὰν τὴ θεὰ τὴν ἀπρογεννημένη·
 Ὡμορφὴ σὰν τὸν πειρασμὸν καὶ σὰν τὴν ἀμαρτίαν·
 Ὡμορφὴ σὰν τὴν ἀνοιξί τὴν ἀνθομυρισμένη·
 Ὡμορφὴ σὰν τὸν ἄγγελο ποῦ δείχνει ἡ φαντασία·
 Εἶν' ὡμορφότερη ἀπ' αὐτὰ καὶ ἂν εὐρῶ καὶ ἄλλα δέκα.
 Τώρα τὸ βρῆκα. Εἶν' ὡμορφὴ—σὰν ὡμορφὴ γυναῖκα.
 Ἐταὶ βαθὺς σὰν οὐρανὸς εἶν' ὁ οὐρανὸς μονάχα·
 Καὶ σὰν τὸν ἥλιο φωτερὰ μόνος ὁ ἥλιος λάμπει.
 Καὶ τί φαντάσθηκεν ὁ νοῦς, καὶ τί γεννήθη τάχα,
 Ποῦ μὲ γυναίκας ὡμορφιά σὲ μιὰ γραμμῇ γιὰ νᾶμπη;

Ἄιδελβέργη, Σεπτέμβριος 1890.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΜΑΝΟΣ

PAUL D' ESTOURNELLES DE CONSTANT

ΔΙΟΝΥΣΟΥΛΑ

Λιθάρα δὲν εἶναι σύνηθες χωρίον· ὀλίγους κατοίκους ἀριθμεῖ, διακοσίους ἢ τριακοσίους τὸ πολὺ, ἀλλ' εἶναι τις βέβαιος, ὅτι ἐκεῖ θὰ εὔρη ἀγαθοὺς ἀνθρώπους. Αἱ οἰκίαι, ἠθροισμένοι ἐπὶ τῆς κλιτύος λοφίσκου, εἰσὶ καθαραὶ, καίτοι μικραὶ· ἐξῶθεν, οἱ τοῖχοι στίλβουσιν ὑπὸ τὸν ἥλιον, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀπεριφράκτων κήπων, μεστῶν συκῶν καὶ ἀμυγδαλῶν. Οἱ πλουσιώτατοι δύο μόνον δωμάτια ἔχουσι, δροσερὰ καὶ σκοτεινά, ἐρημούμενα πάντοτε κατὰ τὸ θέρος· ἐκάστη οἰκογένεια, ἐν ὅσῳ ὁ καιρὸς εἶναι θερμὸς, διαμένει εἰς τὸ ὑπαιθρον, καὶ ὁ βίος πα-

ρέρχεται ἐκεῖ ὀλόκληρος σχεδὸν ὑπὸ τὸν οὐρανόν, ἐγγύτατα τῆς θαλάσσης, ἥς ἡ αἰωνίως ἤσυχος καὶ κυανῆ ἐπιφάνεια ἀντανακλᾷ μὲ τὴν φαιὰν σκιάν τῶν ὀρέων τὴν διαυγῆ εἰκόνα τῆς Λιθάρας.

Ὁ βραδύνας ὀδοιπόρος, ὁ ἀκολουθῶν τὴν ἀπὸ Κορίνθου εἰς Πάτρας ἄγουσαν, ἐκπλήττεται ὅτε διέρχεται νύκτωρ τὸ ἄγνωστον τοῦτο χωρίον. Ἄν σταματήσει πρὸς στιγμὴν πρὸ τῆς σιωπηρᾶς ἐκκλησίας, ἐπὶ μικρᾶς πλατείας στεφομένης ὑπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ λοφίσκου, ἀνακαλύπτει ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ εἰκόνα θελκτικὴν, κατ' ἀρχὰς δυσόριστον, ἀλλ' ἥς ἀπασαί αἱ λεπτομέρειαι ἐξέρχονται μετ' οὐ πολὺ τοῦ σκοτους, ὅταν ὁ οὐρανὸς φωτισθῆ ὀλίγον ὑπὸ τῶν ἀκτίνων τῆς πανσελήνου. Ἐν τῷ μέσῳ τῶν μεγάλων δένδρων, αἱ οἰκίαι κείνται ἀτάκτως καὶ κλιμακοειδῶς, καί, ὡς αἱ βαθμίδες σεσαθρωμένης καὶ βρυώδους κλίμακος, κατέρχονται μέχρι τῆς ἀκτῆς. Τρεῖς πηγαὶ γλυκέος ὕδατος ἐνοπτρίζονται διαυγέστατα ἐπὶ τῶν τροχάλων, ὡς ἰσάριθμοι ἀργυροῖ δίσκοι, σχηματίζουσαι ῥύακα, ῥέοντα ὡς διαφανῆ ὀθόνην καὶ ἐξαφανιζόμενον εἰς τὴν θάλασσαν. Ὁ στενὸς καὶ βαθὺς λιμὴν μόλις κυμαίνεται, ὑπὸ τὴν ἀνεπαίσθητον διάτασιν τῶν κυμάτων του, τῆσσαρα ἢ πέντε ἀλιευτικὰ πλοιάρια καὶ ἀπωτέρω ὁ Κορινθιακὸς κόλπος ἐκτείνεται μέχρι τῆς φαλακρᾶς ἀκτῆς τῆς ἀρχαίας Φωκίδος.

Καὶ αὐτὸ τὸ θέαμα τοῦ χωρίου ἐπιπροσθέτει εἰς τὴν ἄρρητον τῦτην γαλήνην τῆς ὑπνωττοῦσης φύσεως πλειότερον θέληγτρον· ἐκάστη οἰκία ἔχει τὴν θύραν καὶ τὸ παράθυρόν της ἀνοικτά, ἵνα ἀπορροφήσῃ κάλλιον, διὰ τὰς θερμὰς ὥρας τῆς ἐπιούσης, ἅπασαν τὴν νυκτερινὴν δρόσον· ἄνδρες, παιδία, γυναῖκες ὑπνώττουσι παραπλευρῶς ἐπὶ ξηρῶν φύλλων ἀραβοσίτου ἢ ἐπὶ ἀνδρομίδων· οἱ μὲν φωτιζόμενοι ὑπὸ τῆς σελήνης, οἱ δὲ σκιαζόμενοι ὑπὸ τῶν δένδρων, ἅπαντες ἀδελφικῶς ἠνωμένοι, ἀναπαύονται ἀφόβως, ἐν πεποιθήσει καὶ εἰρήνῃ.

Ὀλίγοι μῆνες ὅμως ἤρκεσαν διὰ νὰ μεταβάλωσι τὴν Λιθάραν. Τώρα βεβαίως δὲν θὰ κοιμηθῶσι πλέον ὑπὸ τὸν θερινὸν οὐρανόν, δὲν θ' ἀφήσωσι πλέον, κατὰ τὴν νύκτα, τὰς θύρας ἀνοικτάς. Τὸ ὥραϊον τοῦτο χωρίον δὲν θὰ φανῆ πλέον, ὅπως κατὰ τὸ παρελθόν, εὐτυχές, καὶ ἐν τοῦτοις ἡ αἰτία τῆς βαθυτάτης ταύτης μεταβολῆς εἶναι μηδαμινή, καὶ σύγκειται ὀλόκληρος εἰς τὰς ἀπλᾶς ταύτας λέξεις: ὁ Σπύρος ἠγάπησε τὴν Διονουσοῦλαν.

Ὁ Σπύρος ἦτο υἱὸς βυτιδουργοῦ τῆς Λιθάρας· καὶ αὐτός, μέρος τοῦ ἔτους, κατεσκευάζε κιβώτια προωρισμένα νὰ περιλάβωσι τὰς σταφίδας, ἐξ ὧν ἡ ἀρκτῶα ἀκτὴ τῆς Πελοποννήσου παράγει τόσην με-

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Π. ΔΗΛΙΓΙΑΝΝΗΣ

(Κατὰ παλαιὴν φωτογραφίαν)

γάλην ποσότητα. Μετὰ τὴν συγκομιδὴν ἐμισθοῦτο ὡς ναύτης εἰς τὸ πρῶτον ἐλθὼν ἰστιοφόρον δι' ἄκτοπλοῖαν ἐν τῇ Μεσογείῳ, καὶ διέμε-
 νεν ἐξ ἕως ὁκτώ μηνας εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Τὸ συχνότερον, ὁσάκις ἐπα-
 νήρχετο, ἔφερεν ἐμπόρευμα ὅπερ κατ' ὄρθου νὰ εἰσαγάγῃ λαθρεμπορικῶς
 καὶ ἐπώλει ἐν Λιθάρῳ· ἀλλὰ δὲν ἐγνώριζε καλῶς τὸ ἐμπόριον τοῦτο
 καὶ τὰ κέρδη του δὲν τὸν ἐπλούτιζον. Ἐν τούτοις ἔμενον εὐχарιστη-
 μένος, ζῶν ἐλεύθερος διὰ τῆς ἐργασίας του καὶ μόνον εἰς ἑαυτὸν μέ-
 νων ὀφειλέτης, δι' ὃ ἅπαντες τὸν ἠγάπων καὶ τὸν ὑπελήπτοντο· οἱ φί-
 λοι του δὲν τὸν ἐζηλοτύπουν ποσῶς, ὅταν τὸν ἔβλεπον τὴν Κυριακὴν
 εἰς τὴν ἐκκλησίαν μὲ τὴν πυκνὴν καὶ πάλλευκον φουστανέλλαν του,
 τὴν πλουσίαν ζώνην του καὶ τὴν τρίχρωμον φέρμελὴν του, ἐν Πάτραις
 ἀγορασθεῖσαν. Αἱ διάφοροι ἐπισκέψεις του εἰς τοὺς μᾶλλον συχνὰζομέ-
 νους λιμένας τῆς Ἀνατολῆς εἶχον εἰς ἄκρον ἀποκαλύψῃ ἐν αὐτῷ τὸ
 προσφιλέστατον πᾶσι τοῖς ἔλλησι νέοις αἴσθημα, τὴν φιλαρέσκειαν, καὶ
 τὸ πλεῖστον τῶν οἰκονομιῶν του κατηναλίσκετο εἰς τὴν φροντίδα τῆς
 κοσμήσεώς του. Κατεῖχεν ἐπίσης ὡραῖα ὄπλα· πρὸ πάντων ἐζήλευον
 τὸ ὡραῖον ἐκεῖνο δίκοπον χαντζάρι, τὸ ἔχον ὀγκώδη καὶ γλυπτὴν λα-
 βὴν, ὅπερ τῷ εἶχε πωλήσῃ Ἀλεξανδρινός τις Ἰουδαῖος, καὶ τὸ ὁποῖον
 ἐφόρει πάντοτε εἰς τὴν μέσην. Δὲν ἐπεζήτηε τὰς ἐριδας, ἀλλ' ἦτο πάγ-
 κοινον, ὅτι δὲν τὰς ἐφοβεῖτο, καίτοι δὲ ἦτο ἰσχνότατος καὶ λεπτοῦ
 ἐξωτερικοῦ, ἡ ἐξαιρετικὴ ὁμως εὐκαμψία καὶ νευρικὴ ἰσχύς του ἦσαν
 γνωσταί, καὶ ἤρκει νὰ ἴδωσι πρὸς στιγμὴν τοὺς μεγάλους μέλανας
 ὀφθαλμούς του ἐξαστράπτοντας καὶ σκυθρωπάζοντας διὰ νὰ ἐννοήσω-
 σιν, ὅτι κατεῖχε πλήρη συναίσθησιν τῆς ἰσχύος του καὶ ὅτι ἐννοεῖ νὰ
 τὴν καθιστᾷ σεβαστὴν. Λεπτὸς μέλας μύσταξ ἐσκίαζε τὸ ἄνω χεῖλός
 του, χωρὶς ν' ἀποκρύπτῃ τὴν λευκότητα τῶν ὀδόντων του, οὗς τὸ με-
 λάγχρουν πρόσωπόν του καθίστα λευκοτέρους. Ἡ κόμη του, βραχυ-
 τάτη, ἦτο παμμέλαινα.

Μετὰ τοὺς μακροὺς τούτους μηνας τῆς ἀπουσίας, ὁ Σπύρος ἐπανήρ-
 χετο πάντοτε μετὰ χαρᾶς εἰς Λιθάραν καὶ ἴσως, ἂν ἀπετόλμα νὰ εἶπῃ
 ἅπασαν τὴν σκέψιν του, εἰς ἐκάστην ἐπάνοδον, ἠύχετο ἐνδομύχως νὰ
 μὴ ἀπομακρυνθῇ πλέον οὐδέποτε. Ἀλλ' ἐγνώριζεν ὅτι πτωχὸς ὡς ἦτο
 δὲν ἦτο εὐπαρησίαστος, καὶ οὐδὲν διενοεῖτο νὰ ἐξασκῇ καθ' ἅπαντα
 τὸν βίον του τὴν τέχνην τοῦ πατρὸς του. Προτιμότερον ἦτο νὰ ζη-
 τήσῃ εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν τὸ μέσον διὰ νὰ ζήσῃ ἀνεξάρτητος ἐν τῷ
 χωρίῳ του, καὶ ν' ἀναχωρήσῃ αὖθις ὅταν ἐξαντληθῶσιν αἱ προμήθειαι.

Ν' ἀναχωρῇ, — καθ' ἕκαστον ἔτος, πάντοτε, — ἡ ὑποχρέωσις αὕτη

τὸν ἔθλιβεν ὁμως, καὶ τὰ ὀνόματα τοῦ πατρὸς του καὶ τῶν ἀδελφῶν του δὲν ἀνεπτόλει μόνα ὅταν ἐσυλλογίζετο τὰς ἀνησυχίας ταύτας, καὶ τὰς πάντοτε ἀνανευμένους θλίψεις τοῦ ἀποχωρισμοῦ.

—Θὰ ἔλθῃ μία ἡμέρα καὶ θὰ τὴν χάσω, διελογίσθη ὅταν ἐπεβιβάσθη διὰ τὸ τελευταῖον ταξιδιόν του. Θὰ μὲ λησμονήσῃ, διότι δὲν θὰ μὲ βλέπῃ πλέον. Μήπως δὲν ἐπέρασε τὰ δεκαοκτῶ καὶ δὲν ἔξερουν τώρα τόσο καιρόν, ὅτι θὰ ἔχῃ τὴν μεγαλειότερη προῖκα καὶ ὅτι εἶναι τὸ εὐμορφότερο κορίτσι τῆς Λιθάρας. Καὶ τί τῆς εἶπα; Τίποτε, τίποτε ἀκόμη. Τὰ λόγια ἴπου ἔξαναλέγω μὲ τόσο ἔρωτα καὶ τόσην πίκρα, γιατί νὰ μὴ τ' ἀκούσῃ καὶ μιὰ φορὰ μονάχα! Ἴσως θὰ ἐξέχωνεν ὅτι τὸ σπῆτι μας εἶναι μικρό, ὅτι ἐγὼ δὲν ἔχω ἀμπέλια, ὅτι εἶμαι πτωχός· ἴσως νὰ μ' ἐδέχετο; "Οχι, τρελλέ, γιατί αὐτὴ κατάλαβε πῶς τὴν ἀγαπῶ, καὶ μοῦ χαμογελοῦσεν, ὅπως καὶ εἰς τοὺς ἄλλους, καὶ τὸ χέρι τῆς δὲν ἔτρεμε μέσα εἰς τὸ δικό μου χέρι. "Όταν ἐτραγουδοῦσε, ἡ ματιὰ τῆς ἐστεκόταν εἰς τὴν ἰδική μου ἀπαράλλακτα ὅπως εἰς τοὺς ἄλλους, καὶ τὰ μάτια τῆς δὲν ἐταράζονταν ὅταν ἀπαντοῦσαν τὰ ἰδικὰ μου. Διουσουῖλα, θὰ σὲ χάσω· θὰ γυρίσω κάμμειαν ἡμέραν καὶ σὺ θὰ ἔχῃς πάρῃ ἄλλον ἄνδρα. Θὰ σὲ χάσω.

Ἄ Σπύρος ἐπανῆλθε μετὰ ὀκτῶ μῆνας, καὶ οἱ φίλοι του, μεταβά-τες μέχρι Κορίνθου πρὸς ὑπάντησίν του, δὲν τῷ ἔκαμον λόγον περὶ τῆς Διουσουῖλας. Καὶ αὐτὸς δὲν ἀπετόλμησε νὰ προσφέρῃ τὸ ὄνομά τῆς· ἐμάντευε τὴν τρομερὰν ἔννοιαν τῆς σιγῆς ταύτης καὶ ὅταν παρετήρησε τὰς πρώτας οἰκίας τοῦ χωρίου, ἠγνόει ποτέραν νὰ φοβῆται ἐκ τῶν δύο συμφορῶν, τὸν θάνατόν τῆς ἢ τὸν γάμον τῆς.

Ἡ Διουσουῖλα εἶχεν ὑπανδρευθῆ· ἐξάδελφός τις τοῦ Σπύρου, ὁ Κωνσταντῆς, ὁ υἱὸς τοῦ Παναγιώτη, πλούσιος κτηματίας τοῦ χωρίου, τὴν ἔλαβε σύζυγόν του καὶ τώρα αὐτὴ κατῴκει ἐν τῇ οἰκίᾳ του.

"Ότε ἔμαθε τὸ συμβᾶν τοῦτο, τοῦ ὁποίου μετὰ πικρᾶς ἠδονῆς ἐπέμεινε νὰ γνωρίσῃ τὰς λεπτομερείας πάσας, ὁ Σπύρος δὲν ἠσθάνθη οὔτε ὀργήν, οὔτε σφοδρὰν θλίψιν, ἀλλὰ μεγίστην ἐξασθένισιν. Διελογίσθη, ὅτι ἔδει νὰ παραιτηθῆ τοῦ ὄνειροπολήματός του καὶ ν' ἀρχίσῃ ἕτερον βίον. Προσεπάθησε μόνον νὰ βλέπῃ τὴν Διουσουῖλαν ὅσον οἶόν τε ὀλιγώτερον καὶ ἐνόμισεν ὅτι ἠδύνατο νὰ συνειθίσῃ νὰ βλέπῃ ἄνευ θλίψεως τὰ ἐρείπια τῆς καταρρευσάσης εὐτυχίας του.

"Ἐκρινεν ἑαυτὸν ἰσχυρότατον ἢ πολὺ ἀνκίσθητον ὅτι ὑπεσχέθη ἑαυτῷ νὰ λησμονήσῃ. Κάματος ἀγνωστος εἰς τὴν ρωμαλέαν φύσιν του τὸν κατέλαβε βραδέως καὶ ὅταν εὔρισκε τὸ θάρρος νὰ συμερίζηται ἀκόμη

τὰς διασκεδάσεις τῶν φίλων του, ἄρρητος μελαγχολία τὸν ἀπεδίωκε ταχέως· ταυτοχρόνως, ἐξ ἄσυνειδήτου μεταμορφώσεως καθίστατο ὁσημέραι μᾶλλον εὐπρόσιτος εἰς αἰσθήματα ὅπως νέα πρὸς αὐτόν. Ἡ ψυχὴ του, διάθερος καὶ νέα ἀκόμη, ἐξωθοῦσα αὐτὸν ἄλλοτε διὰ γοργοτάτης ὁρμῆς πρὸς τὴν ἐργασίαν, ἔμαθε νὰ συγκεντρῶι ἀπάσας τὰς δυνάμεις του πρὸς ἀνώτερον σκοπόν. Πολλάκις ἐξεπλάγη, διότι ἀνεκάλυπτε περίξ αὐτοῦ φίλους, οὓς δὲν εἶχε κατορθώσῃ νὰ μαντεύσῃ μέχρι τότε καὶ οἵτινες ἐγένοντο ὀλίγον κατ' ὀλίγον οἱ στενοὶ ἔμπιστοι τοῦ πόνου του. Ὁ ἀργυροειδῆς ὑπὸ τὸν πρωῖνὸν ἥλιον καὶ κυανοῦς κατὰ τὴν μεσημβρίαν κόλπος διὰ πρώτην φορὰν εἶχεν ἐνώπιόν του ἄφωνον καὶ βαθεῖαν ἔννοιαν, ἣν κάλλιστα νῦν ἐμάντευεν. Ἡρέσκετο νὰ παρακολουθῆ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τὸ μεταβαλλόμενον σχῆμα νέφους, ἐχάρασεν εἰς τὴν μνήμην του τοὺς ἀρμονικοὺς τύπους τῶν ὁρέων τῆς Ρούμελης, ἄτινα αἰ ἐσπεριναὶ ἀκτῖνες ἐκάλυπτον διὰ ροδίνου πέπλου, καὶ ἐθλίβετο νὰ βλέπῃ δένδρον ἀπεψιλωμένον τῶν φύλλων του καὶ κεκαυμένον ἤδη.

Μετ' οὐ πολὺ πάντες παρετήρησαν, ὅτι ὁ Σπύρος μετεβλήθη, καὶ οἱ φίλοι του, οἵτινες ἐπίστευον ὅτι εἶχε πλειότερον θάρρος, ἔλεγον ὅτι ἔπασχεν ἐκ νοσταλγίας διὰ τὴν ἀλλοδαπήν. Οὗτος δὲν ἀπέκρουε τοὺς λόγους τῶν· διότι τὸ εὔρισκε φυσικόν νὰ μὴ ἐννοῶσι τὴν σκέψιν του. Ὁ ἔρωσ ἀνύψωσε τὸ πνεῦμά του καὶ τὸ κατέστησεν ἀκοινωνήτον.

—"Ἐχουν καὶ δίκαιον, διανοεῖτο, καὶ δὲν ἔπρεπε νὰ γυρίσω. Τί χάρι πλέον θὰ εὔρω εἰς Λιθάραν; Διατί νὰ μείνω; Τὸ χωριὸν τώρα μοῦ φαίνεται ἔρημον καὶ θὰ εἰμφορέσω νὰ ζήσω κοντὰ σου καὶ χωρὶς ἐσένα;

Μόνῃ ἡ Διουσουῖλα δὲν ἠπατάτο ὡς πρὸς τὴν θλιθερὰν ταύτην μεταμόρφωσιν. Αἱ γυναῖκες κατέχουσι λεπτὴν τὴν αἴσθησιν, ἔμφυτον οἰκτον, ἀναζητοῦντα καὶ ἐννοοῦντα τὴν αἰτίαν τῶν κεκρυμμένων πόνων. Ἐνόησε μόνῃ καὶ ἀκόπως τὴν θλίψιν του· ἄφ' ἧς ἡμέρας ἐγένετο λόγος περὶ τοῦ γάμου τῆς τὸν ἐσυλλογίζετο μετὰ φόβου, καὶ ἐπρόσεχε πολὺ περισσότερον παρ' ὅσον ἐφάνετο εἰς τὴν στάσιν τοῦ Σπύρου ἀπὸ τῆς ἐπανόδου του.

Πρὸ πολλοῦ ἐγνώριζεν ὅτι τὴν ἠγάπα, καὶ ἂν μὲν δὲν ἀπετόλμησεν οὐδέποτε νὰ τῇ τὸ εἶπῃ, ὁμως ἐνόησε ὅτι ἐκεῖνος ἤξευρεν ὅτι τὸν ἐνόησεν, ὅτι δὲν εἶχε προσβληθῆ ἐκ τούτου καὶ ὅτι ὑφίστατο μεταξύ αὐτῶν πλειότερον τῆς ὑποσχέσεως, ἀνέκφραστος ὑποχρέωσις. Ἐν τούτοις, ὑπανδρεύθη τὸν Κωνσταντῆν, οὐχὶ διότι τὸν ἠγάπα, ἀλλὰ μετὰ τῆς ἀμεριμνίας ἀγνῆς νεάνιδος, ἧτις ἐν τῷ γάμῳ βλέπει ἀπλῶς ἀπότομον

μεταβολὴν καὶ γόητρον ἀνεξαρτησίας καὶ ἐξουσίας ἐπὶ πολὺ ὄνειροποληθείσης. Ἐκτὸς τούτου πάντες τὴν παρώτρυνον· οἱ γονεῖς τῆς τῆ ἀνωμολόγουν τὰ πλεονεκτήματα τοιούτου γάμου· θὰ ἦτο πλουσία, θὰ κατεῖχε τοὺς γονιμωτάτους ἀμπελῶνας καὶ τὸν μεγαλείτερον κῆπον τῆς Λιθάρας. Ἐν ᾧ ὁ Σπύρος ἦτο πτωχός· ἀλλ' ἡ καρδιά τῆς ἦτο πολὺ νεαρά καὶ δὲν ἐσταμάτησεν εἰς τὴν ἰδέαν ταύτην· ἐντύπωσις ὅπως ἀλλοίας φύσεως, ἥτις πάντοτε τὴν εἶχε κρατήσῃ ἐπιφυλακτικὴν καὶ τὴν ἐτάρασσαν ἅμα, τὴν ἀπέσπασεν αὐτοῦ. Ἡσθάνετο ἑαυτὴν ἀλληλοδιαδόχως ἐλκυομένην, εἶτα στενοχωρουμένην ὑπὸ τὰ βλέμματα αὐτοῦ· οἱ τρυφεροὶ λόγοι ἔθνησκον ἐπὶ τῶν χειλέων τῆς, καὶ οὐδέποτε στιγμὴ τις τῆς τόσον ὄνειροποληθείσης ἐρωτικῆς ἐκστάσεως εἶχεν ἐνώση ἀμφοτέρων τὰς ψυχὰς των. Τῆ ἤρεσκε καὶ τῆ ἀπήρεσκε ταυτοχρόνως ἕνεκα τοῦ χαρακτῆρός του, ὃν ἠδυνάτει νὰ καθορίσῃ· δὲν ὠμοιάζε πρὸς τοὺς ἄλλους νέους. Ἀναμφιβόλως εἶχεν ἴδη πολλὰ πράγματα κατὰ τὰ ταξείδιά του, καὶ πολλὰ θὰ ἐδιδάχθη· θὰ εἶχεν ἴσως γνωρίσῃ μεταξὺ τῶν διεφθαρμένων καὶ βαναύσων ναυτῶν, κακοὺς ἀνθρώπους ὅτινες τὸν ἐδίδαξαν νὰ δυσπιστῆ· ἐπὶ τέλους τὸ μέτωπόν του δὲν παρουσίαζε πλέον τὴν γαλήνην ἐκείνην τοῦ ἀνδρός, τοῦ πάντοτε βιώσαντος ἐν τῷ μέσῳ τῶν συγχωρικῶν τῆς. Ἡ Διονυσούλα ἐτρόμαζε χωρὶς νὰ τὸ ἐνοῆ, ἐκ τῆς προώρου ταύτης ὠριμότητος.

Μετ' ἀγωνίας ἤκουσεν ἀγγελομένην τὴν ἐπάνοδον τοῦ Σπύρου. Καὶ τοὶ πάντοτε τὸν εἶχεν ἴδη εἰς ἄκρον μειλίχιον, δειλὸν μάλιστα ἐγγὺς αὐτῆ, ἀλλ' ἐν τούτοις τὸν ἐγνώριζεν ἱκανὸν νὰ καταληφθῆ ὑπὸ σφοδρᾶς μανίας καὶ ἐφοβεῖτο· ἡσθάνθη μόνον βαθὺν οἶκτον πρὸς αὐτὸν ὅταν τὸν εἶδεν ἐπὶ τοσοῦτον καταβεβλημένον. Δὲν ἠδύνατο νὰ συνειθίσῃ εἰς τὴν ἰδέαν ταύτην ὅτι αὐτός, ὁ τόσον ἀγαθὸς καὶ γενναῖος, ὃν ἐπεθύμει διακαῶς νὰ ἴδῃ εὐτυχῆ καὶ παρηγορημένον, ἔπασχεν ἕνεκα αὐτῆς καὶ μόνῃς καὶ ὅτι ὑπέφερε χωρὶς νὰ παραπονήται, καὶ ὅτι δὲν ἠδύνατο τίποτε νὰ πράξῃ διὰ νὰ τὸν παρηγορήσῃ.

Ἐσπέραν τινά, καθ' ἣν αἱ δύο οἰκογένειαι τοῦ Σπύρου καὶ τοῦ Κωνσταντῆ εὐρίσκοντο συνηθροισμέναι εἰς τὸ ἄκρον τοῦ κόλπου διὰ νὰ χαιρετίσωσι κοινὸν συγγενῆ, εὐρέθησαν ἐκεῖ ἀμφοτέροι καὶ ὠμίλησαν πρὸς ἀλλήλους. Ἡ Διονυσούλα ἐξεπλάγη διὰ τὴν ἀλλοίωσιν τῆς φωνῆς του, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμησε νὰ τὸ εἶπῃ πρὸς αὐτόν· τὸν ἀφῆκε χωρὶς νὰ εὔρη ἕνα λόγον νὰ τῷ εἶπῃ, χωρὶς νὰ τὸν κυττάξῃ μάλιστα· πρὸ τῆς συμφορᾶς του ταύτης, μία μόνον σκέψις οἴκτου καὶ ἀγνῆς ἀγάπης τῆ ἐπήρχετο, ἣν ἐφοβεῖτο νὰ ἐκφράσῃ, ἀλλ' ἦν ἐπεθύμει νὰ τῷ

εἶπῃ βαιᾶ τῆ φωνῆ, ὡς ἀγνωστάτην παράκλησιν· Μὴ μ' ἀγαπᾶς, σ' ἐξορκίζω, μὴ μ' ἀγαπᾶς ἔτσι.

Τῆ εἶπον νὰ ψάλλῃ ἄσμα τι ἐκ τῶν ἐγγυρίων παλαιῶν ἐκείνων, εἰς τὰ ὁποῖα ἡ γλυκεῖα καὶ διάθερος φωνή τῆς ἤρμοζεν. Ἐτοποθετήθη πρὸ τῶν ἀκροατῶν τῆς, στρέφουσα τὰ νῶτα πρὸς τὴν θάλασσαν ἧς τὰ κύματα ἐξετείνοντο μονονοῦκ εἰς τοὺς πόδας τῆς. Ἐξέλεξε σοβαρὸν καὶ θλιβερὸν ἄσμα, ἐξ ἐκείνων, τῶν ὁποίων τὴν ἄρρητον ποίησιν καὶ τὴν ὠραιότητα δύναται τις νὰ ἐνοήσῃ μόνον ὅταν εὐρίσκηται εἰς τὰ ὠραῖα μέρη, εἰς τὴν κυανῆν θάλασσαν, εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εἰς τὰ ὄρη τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ σιγὴ ἐπεγένετο· ἕκαστος ἤκουε χωρὶς νὰ ἐνοῆ τὸ ἀκατανίκητον γόητρον ὅπερ τὸν ἐπλήρου καθ' ὅσον ἤκουε τὴν θρηνώδη μελωδίαν, ἥτις μόνῃ ἐπάλλετο, ὡς ἔσχατόν τι ἄσμα πτηνοῦ, ὑπὸ τὸν οὐρανόν, ἐν τῇ μονώσει τῆς ἐσπέρας. Ἡ Διονυσούλα ἐφαίνετο ὠραιότερα τοιούτοτρόπως· ἦτο κάτωχρος καθ' ὅσον ἐψάλλε, καὶ οἱ μεγάλοι μέλανες ὀφθαλμοὶ τῆς, χαυνωμένοι καὶ ὑγροὶ ὑπὸ τὴν συγκίνησιν, προσέδιδον εἰς τὸ ἀγνὸν πρόσωπόν τῆς οὐρανίαν γλυκύτητα. Ὁ Σπύρος συνεκινεῖτο καθ' ὅσον τὴν παρετήρει, καὶ αἱ ὀλίγαι ἐναπομείναισαι δυνάμεις του τὸν ἐγκατέλειψαν· ταραχὴ κατέλαβεν αὐτόν ὀλόκληρον· ἠκρόαζετο μετὰ θλιβερᾶς ἠδονῆς καὶ ὅταν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἄσματος τῆς οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς Διονυσούλας ἔπεσαν ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν του, αὕτη ἀνεφρικίασεν ἰδοῦσα ρέοντα ἐξ αὐτῶν δύο δάκρυα.

Ἐχαμήλωσε τὴν κεφαλὴν διὰ νὰ τελειώσῃ χωρὶς νὰ τὸν βλέπῃ· ἀλλ' ὅτε, τοῦ ἡλίου δύσαντος, ἀνέλαβον ἀνὰ δύο τὴν πρὸς τὸ χωρίον ἄγουσαν, ἦλθεν ἐγγὺς αὐτοῦ καὶ ἐβάδισαν τοιούτοτρόπως, ὁ μὲν πλησίον τοῦ ἄλλου, τελευταῖοι.

— Ἦθελα νὰ σοῦ μιλήσω, Σπύρο, εἶπεν αὕτη στᾶσα ἐπ' ὀλίγον· ἀφ' ὅτου ἐγύρισες δὲν σὲ βλέπω σχεδὸν ποτὲ καὶ δὲν εἶσαι πλέον ὁ ἴδιος,—καὶ ἐπειδὴ ἐκεῖνος ἀπέστρεψε τὴν κεφαλὴν,—ναί, ἔξέρω, εἶσαι λυπημένος· ὦ! σὲ παρακαλῶ, μὴ λυπῆσαι, διότι λυπεῖς καὶ μένα πάρα πολὺ! Σπύρο, καὶ μὲνε Σπύρο μου, ἄκουσέ με· δὲν εἴμεθα πλέον φίλοι, ὅταν ἄλλοτε; Μὴ λυπῆσαι τότε . . . νά, δός μου τὸ χέρι . . . σ' ἀγαπῶ πολὺ, ἀλήθεια, καὶ θὰ σ' ἀγαπῶ πάντοτε, ἀλλὰ δὲν θὰ ἦσαι πλέον λυπημένος, αἶ; δός μου τὸ χέρι σου.

Καὶ ἔλαβε τὴν χειρὰ του.

Ὁ Σπύρος ἔκλαυσε καὶ διὰ πρώτην φορὰν οἱ γλυκεῖς λόγοι τῆς νεαρᾶς γυναικὸς κατῴρθωσαν ἕνα ἐκραγῶσιν ἐντὸς τοῦ στήθους του οἱ ἐπὶ

πολύ συγκρατηθέντες λυγμοί του. Ἡσθάνθη τὴν χειρὰ του ἐντὸς τῆς ἰδικῆς της, ἀμα δὲ ἤκουε τὴν ἠχὴ τῶν τελευταίων λόγων της:—Σ' ἀγαπῶ πολύ, θὰ σ' ἀγαπῶ πάντοτε,— τότε τὸ πρόσωπόν του μετεβλήθη ἀποτόμως, οἱ ὀφθαλμοὶ του ἐξήστραψαν μέχρι τοῦ σημείου, ὥστε νὰ ξηρανθῶσι τὰ δάκρυά του, ἐκράτησε τὴν χεῖρα τῆς Διονυσούλας, εἶτα μετὰ περιπαθοῦς καὶ ὀργίλης ἀναφρικιάσεως, μὲ φωνὴν ὑπόκωφον, ἀνευρίσκων ἐν μιᾷ μόνῃ στιγμῇ ἀπᾶσαν τὴν ἐνεργητικὴν θέλησίν του.

— Ναί, θὰ μ' ἀγαπήσης, ναί, θὰ μ' ἀγαπήσης πολύ, εἶπε, διότι ἐγὼ σ' ἀγαπῶ καὶ πρέπει νὰ τὸ μάθης. Ναί, θὰ μ' ἀγαπήσης, μὰ ὄχι ἴσ' ἀν' ἀδελφόν σου, ἴσ' ἀν' φίλον σου· θὰ μ' ἀγαπήσης ἴσ' ἀν' ἀγαπητικόν σου, περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον, τὸ καταλαβαίνω, τὸ θέλω, θὰ γείνης ἰδική μου, ἰδική μου μόνον!

Τότε ἡ νεαρὰ γυνὴ ἐφοβήθη καὶ ἠθέλησε νὰ φύγῃ· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκεῖνος τὴν ἐκράτει·

— Ἄφησέ με, τῷ εἶπεν, ἄφησέ με, Σπύρο, δὲν εἶσαι φρόνιμος, ἄφησέ με, ἔξέρεις πολὺ καλὰ ὅτι εἶμαι ἴπαντρεμμένη.

Ὁ Σπύρος δὲν τὴν ἤκουε· καταληφθεὶς αὐτὴς αἰφνιδίως ὑπὸ τοῦ πάθους ἐκείνου, ὅπερ ἡ συστολή, εἶτα ἡ θλιψίς εἶχε καταπνίξει, εἶπε τὰ πάντα ταύτοχρόνως καὶ ἐπανελάμβανε χωρὶς οὐδὲν ν' ἀκούη, μετὰ φλογεροῦ βλέμματος, τὰς τρομερὰς ταύτας λέξεις·

— Θὰ μ' ἀγαπήσης, θὰ γείνης ἰδική μου.

Εἶτα ἄφησε νὰ καταπέσῃ ἡ χεὶρ του, καὶ, χωρὶς νὰ προσέσῃ καὶ μίαν μόνην λέξιν, παρηκολούθησε διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τὴν Διονυσούλαν ἥτις ἀπεμακρύνετο κλαίουσα.

Δὲν συνήντησαν πλέον ἀλλήλους· ὁ Σπύρος οὐδὲ μετέβαινε πλέον εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ὁ Ἰούλιος ἦλθεν ἤρχισαν τὴν συγκομιδὴν τῶν σταφίδων καὶ ἕκαστος ἐπέσπευδε τὴν ἐργασίαν του, ἧς καὶ μία μόνον βροχερὰ ἡμέρα ἠδύνατο νὰ καταστρέψῃ ἀπαντα τὸν καρπὸν. Ὁ Κωνσταντῆς ἐπηγαινοῦρχετο ἐκ Λιθάρας εἰς τοὺς ἀμπελωνάς του, οἵτινες ἦσαν οἱ σημαντικώτατοι τοῦ τόπου. Κατεσκευάζεν εἶδος σιτοβολῶνος, ὅπερ ἦδη τῷ ἐχρησίμευεν ὡς σκέπη κατὰ τοῦ μεταμεσημβρινοῦ ἡλίου καὶ ἐν ᾧ διήρχετο τὴν νύκτα, ὅταν διέμενον ἐκεῖ πολλὰς ἡμέρας, ἵνα ἐπιτηρῇ κάλλιον τοὺς ἐργάτας του.

Ἡ Διονυσούλα μὴ βλέπουσα πλέον τὸν Σπύρον, ἐλάμβανεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον θάρρος· πάντοτε παιδρά, ἠγνόει νὰ ἐμβαθύνῃ εἰς τὸν κίνδυνον καὶ ἐξήγει τὰ πάντα κατὰ τὸν τρόπον της, δίκην παιδίου μὴ

πιστεύοντος τὴν σημασίαν τῶν λόγων. Τὰς λέξεις ἐκείνας, αἵτινες τοσοῦτον τὴν εἶχον τρομάξῃ, ἀπέδιδε τώρα εἰς ἀκούσιον παραλογισμόν.

— Ἦτο πολὺ λυπημένος, διανοεῖτο, καὶ ἕκαμα κακὰ νὰ πάγω κοντὰ του. Καὶ μένε Σπύρο, ἦτο τρέλλα του καὶ θὰ λυπάται σήμερα καὶ κρύβεται, διότι δὲν θὰ θέλῃ νὰ μὲ λυπήσῃ.

Δὲν ἠπατάτο ἐντελῶς· ὁ Σπύρος δὲν ἐλυπεῖτο διὰ τοὺς λόγους του, ἀλλ' ἐπετίμα ἑαυτὸν διὰ τὰ δάκρυα ἅτινα προὔξενησεν. Ἐν τούτοις, ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἔλαβε τὴν ἀπόφασιν περὶ τῆς τύχης του, ἐπέστη ὅτι ἀνέγνω εἰς τὸ μέλλον, καὶ, τὸν νοῦν ἀκαταπαύστως τεταραγμένον ἔχων ὑπὸ μυστικῆς ἐξάψεως, ἀνέμενε. Βεβαίως, δὲν εἶχεν οὐδὲν σχέδιον, δὲν ἐπεζήτηε οὐδὲν μέσον, ἀλλὰ κατεῖχε τὴν πίστιν, ἣν διδεδίκετο ἡ λατρεία σταθερᾶς ἰδέας καὶ, ἂν τις τῷ ἔλεγε ὅτι μετ' ὀλίγον ἡ Διονυσούλα ἀπαστράπτουσα καὶ ἰλαρὰ θὰ ἤρχετο πρὸς αὐτόν, δὲν ἤθελεν ἐκπλαγῆ ἐπὶ τούτῳ.

Καὶ ἵνα ἐντυπωθῇ ἐν ἑαυτῷ κάλλιον ἡ πίστις αὕτη, ἐβάδιζεν ὄνειροπόλος, ἐπαναλαμβάνων πρὸ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς θαλάσσης, τοὺς αἰωνίους τούτους μάρτυρας καταστάντας ἐμπίστους τοῦ ἔρωτός του, τοὺς λόγους οὓς εἶχεν εἶπη εἰς τὴν Διονυσούλαν. Ὅταν ὁ δῶν ἡλιος ἐξηφανίζετο εἰς τὸν ὀρίζοντα, τὸν ἐχαιρέτιζεν ἀνακράζων·

— Ἦλιε, φέρε μου αὖριον τὴν καλὴ εἶδησι καὶ κατῶρθωσε νὰ εἰπῶ: Σήμερα ἡ Διονυσούλα θὰ μ' ἀγαπήσῃ.

Ἐπροσωποποιεῖ ἕκαστον ὄρος, ἕκαστον ἄνθος, ἔβλεπεν εἰς ὄλας τὰς ἀψύχους δυνάμεις ἀποκρύφους προστάτας, οὓς ἠρέσκετο νὰ ἱκετεύῃ.

Νύκτα τινὰ ὅμως, ἐν ᾧ ἠγρύπνει ἐξηπλωμένος τὸ πρόσωπον ἔχων ἐστραμμένον πρὸς τὴν θάλασσαν, παρακολουθῶν διὰ προσεκτικοῦ βλέμματος τὰ κύματα ρίπτοντα ἐν πρὸς ἐν ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τὸν φωσφορίζοντα ἀφρόν των, ἤρξατο νὰ σκέπτηται ὅτι ἀπὸ δύο ἡμερῶν ὁ Κωνσταντῆς διέμενον εἰς τοὺς ἀμπελωνάς του καὶ ὅτι ἡ Διονυσούλα ἦτο μόνῃ ὑπετονθόρυσεν ὅσα ἔλεγε καθ' ἕκαστην·

— Διονυσούλα, θὰ γείνης ἰδική μου.

Ἐπανελάβε τὰς λέξεις ταύτας ἐκπληκτος ὅτι τὰς ἤκουεν, ὡσεὶ διὰ πρώτην φορὰν ἐνόησε ἀπᾶσαν τὴν σημασίαν των καὶ ἠσθάνθη ὅτι ἡ καρδιά του ἐπάλλετο σφοδρότατα καὶ ὅτι ἡ κεφαλὴ του ἐφλέγετο.

Ἡ νύξ προὔχρει σιωπηρὰ καὶ γαλήνιος, καὶ ἡ σελήνη ἐφεγγυόβλει μεγαλοπρεπῶς. Πέριξ αὐτοῦ, γυναῖκες, ἄνδρες, οἱ ἀδελφοὶ του, οἱ φίλοι του ὑπνωττον· ἤκουεν ἐνίοτε τὸν ἄνισον κρότον ἀνυψουμένης ἀναπνοῆς, ἀδιακρίτους στεναγμούς κατὰ τὸν βαθὺν πρῶτον ὕπνον. Πάν-

τες ἀνεπαύοντο ἐκ τῶν βαρέων ἐργασιῶν τῆς ἡμέρας καὶ τὸ χωρίον ἦτο κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην ἡσυχώτερον πάσης ἄλλης.

Μὲ λαϊμόν τεταμένον καὶ μὲ βλέμμα ἀπλανές ὁ Σπύρος ἠκροάζετο. Εἶτα βραδέως ἀπέστρεψε τὴν κεφαλὴν, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ ἔστησαν ἐπὶ τῆς οἰκίας τῆς Διονυσούλας.

Ἡ οἰκία αὕτη ὑψούτο παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ λόφου, περικυκλωμένη ὑπὸ μεγίστου κήπου ἀπομονοῦντος αὐτήν· πρὸς τὸ μέρος τῆς θαλάσσης δῶμα σκιαζόμενον ὑπὸ τῆς οἰκίας προέβαινε. Τὸ δῶμα τοῦτο ὁ Σπύρος δὲν ἠδύνατο νὰ παρατηρήσῃ, ἀλλ' ἐκεῖ ἡ νεαρὰ γυνὴ ἦτο ἐξηπλωμένη καὶ τὴν ἔβλεπε τόσον σαφῶς ἐν τῇ διανοίᾳ του ὡσεὶ ἦτο ἐγγὺς αὐτῆς.

— Κοιμᾶται, ἐσκέπτετο, μόνη καὶ τίποτε δὲν ταράζει τὸν παιδικόν της ὕπνον. Εἶναι χαρούμενη καὶ ἡσυχῇ, καὶ δὲν ὀνειρεύεται ὅτι ἐπῆρε διὰ παντός τὴν ζωὴν μου.

Ἐπὶ τέλους τῷ ἐπῆλθεν ἡ ἰδέα, ὅτι ἠδύνατο νὰ τὴν πλησιάσῃ καὶ ὅτι τὸ δῶμα δὲν ἦτο ὑψηλόν. Ἐπανελάμβανε φρίσσω τὸς βραχεῖς λόγους οὓς εἶχεν εἶπῃ πρὸς τὴν Διονυσούλαν καὶ τὸ λογικόν του τὸν ἐγκατελίμπανεν. Ὁ πόθος κατέστη διάπυρος, ἀκατανίκητος· εἰς μάτην ἤθελε νὰ μείνῃ ἄπασαι αἱ δυνάμεις τῆς θελήσεώς του τὸν ὄθου τῶρα εἰς τὴν θεραπείαν τοῦ πάθους του καὶ ἐδεκαπλασίαζον τὴν δύναμιν αὐτοῦ· ἐνέδωκε.

Τότε, ἀθουρώως, συρόμενος, διωλίσθησε μεταξὺ τῶν κοιμωμένων· ἔφθασεν εἰς τὸ δῶμα, καὶ ἐκεῖ ἐσταμάτησεν.

Ἦτο πελιδνός, παγωμένος· ἐλιποψύχει. Ἀνέμενον ἐπ' ὀλίγον, τυγκρατῶν τὴν ἀναπνοήν του, καὶ ἠκροάσθη. Οὐδέν, — σιγὴ πανταχοῦ· τῷ ἐφάνη, ὅτι οὐδέποτε ἄλλοτε εἶχεν ἴδῃ γαληνωτέραν νύκτα, καὶ ἡ σιγὴ αὕτη τὸν ἐφόβιζε· θὰ ἔλεγέ τις ὅτι ἡ φύσις ἀγωνιώσα εἰσίγα διὰ νὰ ἐπιτρέψῃ κάλλιον εἰς αὐτὸν ν' ἀκούσῃ τοὺς παλμούς τῆς συνειδήσεώς του. Ἐκύλισε μέχρι τοῦ χείλους τοῦ τοίχου κορμὸν κεκομμένου δένδρου, ὃν ἠνώρθωσεν, εἶτα γοργῶς ἀνερριχίθη εἰς τὸ περὺγιον.

Ἡ Διονυσούλα ἦτο ἐκεῖ· κάτωθεν αὐτοῦ, ἐξηπλωμένη ἐπὶ διπλῆς ἀνδρομίδας, ἐρειδομένη εἰς τὸν μικρὸν τοῖχον προφυλάσσοντα αὐτήν ἀπὸ τοῦ ἀνέμου, ὡς ἐντὸς δωματίου, μὲ τὸν οὐρανὸν ἀντὶ ὀροφῆς. Ἐκοιμᾶτο περιβεβλημένη τὸν λευκὸν χιτῶνά της, διηνοιγμένον εἰς τὸν λαϊμόν, μὲ τοὺς βραχίονας ἡμιγύμνους· ἐρυθρὸν σκέπασμα ἐξετείνεται εἰς τοὺς πόδας της.

Ὁ Σπύρος ἠσθάνετο ἑαυτὸν λιποψυχοῦντα καθ' ὅσον τὴν ἔβλεπε·

κατῆλθε πλησίον της καὶ ἐγονυπέτησεν. Αἴσθημα αἰσχύνης καὶ οἴκτου τὸν κατέλαβε πρὸ τοῦ ὕπνου ἐκείνου· οὐδέποτε ἄλλοτε τὴν εἶχεν ἴδῃ τόσον ἀγνήν καὶ τόσον ὠραίαν· τῷ ἐπήρχετο ἐπιθυμία νὰ ζητήσῃ συγγνώμην παρ' αὐτῆς καὶ ν' ἀναχωρήσῃ. Ἐλάλει πρὸς αὐτὴν βαιᾶ τῇ φωνῇ, οἶονεὶ πρὸς παιδίον· ὠρκίζετο εἰς ἑαυτὸν νὰ μὴ τὴν ἐξυπνήσῃ. ἠκροάζετο τὴν γλυκεῖαν καὶ ἡσυχὸν ἀναπνοήν της μόλις ὑπεγείρουσαν τὸ στῆθός της καὶ ἐκπεμπομένην, τακτικὴν πάντοτε, διὰ μέσου τῶν ἡμινηφεγμένων χειλέων της· καὶ διέμενον ἐκεῖ, ἀκίνητος, γοητευμένος, ἐν μακρᾷ ἐκστάσει.

Ἡ ἀνστραμμένη χεὶρ της ἐκρέματο λευκὴ καὶ λεπτὴ ἐπὶ τοῦ σκεπάσματος, εἰς τὸ πλευρόν της· ἐνόμισεν ὅτι ἠδύνατο νὰ λάβῃ τὴν χεῖρά της· ἡ νεαρὰ γυνὴ ἐξύπνησε.

Κατ' ἀρχὰς δὲν τὸν ἀνεγνώρισε· τὸν προσέβλεπε μετ' ἀπλανῶν ὀφθαλμῶν. Αἴφνης ἀπέσπασε τὴν χεῖρά της τῆς ἰδικῆς του, μετ' ὑποκόφου ἀναφωνήσεως·

— Ἀχ! . . . ὁ Σπύρος . . . ὑπετονθόρυσεν ἔντρομος.

Καὶ ἔφρεν ἀμφοτέρως τὰς χεῖράς της εἰς τὸ μέτωπόν της διὰ νὰ μὴ τὸν βλέπῃ. Εἶτα ὠρθώθη, καὶ ἐν ᾧ ἔμελλε νὰ ἐκπέμψῃ μεγάλην κραυγὴν·

— ὦ! μὴν εἰπῆς τίποτε, μὴ φωνάζῃς, εἰ δὲ μὴ χάνομαι, εἶπε χαμηλοφώνως ὁ Σπύρος γονυπετής, μὴν εἰπῆς τίποτε, Διονυσούλα . . . σοῦ ὀρκίζομαι ὅτι δὲν θὰ σοῦ κάμω τίποτε κακόν.

Ἐξηκολούθησε δὲ διὰ συντετριμμένης φωνῆς·

— ὦ! συγχώρησέ με, συγχώρησέ με, εἶμαι πολὺ δυστυχής· ἠθέλησα μόνον νὰ σοῦ μιλήσω, δὲν ἠμποροῦσα νὰ μείνω ἐκεῖ κάτω. Ἄφησέ με μονάχα νὰ σὲ βλέπω νὰ κοιμᾶσαι.

Ἡ Διονυσούλα τὸν θεώρει· ἐκεῖνος ὠλόλυζε καὶ διήγειρε τὸν οἶκτον. Τῷ εἶπεν ἀπλῶς·

— Ὅχι, ἄφησέ με, φύγε, Σπύρο . . . ἔκαμες πολὺ κακὰ, ἄφησέ με.

Τότε ἐκεῖνος τῇ ἀνέμνησε τὰς παρελθούσας ὥρας, τὸν ἔρωτά του· τῇ ἀφηγήθη τοὺς φόβους του, τὰς ἀβεβαιότητάς του· πῶς ἐκείνη δὲν τὸν ἐνόησε, πῶς δὲν τὸν ἀνέμεινε.

Ἡ σκέψις αὕτη τῷ ἀπέδωκεν ἄπασαν τὴν μανίαν του.

— Διονυσούλα, πρέπει νὰ γείνης ἰδική μου, ἡ ὥρα ἦλθε καὶ σοῦ τὸ εἶπα.

Ἡ νεαρὰ γυνὴ ἔτρεμεν, ἀσθμαίνουσα. Ὁ Σπύρος μετὰ σπασμωδικοῦ φρικασμοῦ ἔλαβε τὸ πλατὺ χαντζαρίον του καὶ τὸ ἔδειξεν εἰς αὐτήν·

— Ναί, ἐξηκολούθησε, πρέπει νὰ γείνης ἰδική μου, πρέπει.

Τότε ἡ Διονυσούλα ἐκλαυσεν.

— *Ω! Σπύρο, κακὰ κάνεις, αὐτὸ εἶναι ἄνανδρον. Ἐέρεις πολὺ καλὰ ὅτι εἶμαι ἄπαντρεμμένη καὶ δὲν εἴμπορῶ νὰ γείνω ἰδική σου. *Ω! κακὰ κάνεις, εἶσαι ἄνανδρος.

Καὶ ἔστρεψε τὸ σῶμά της, καλύψασα τὴν κεφαλὴν διὰ τῶν χειρῶν της καὶ ἐρειδομένη εἰς τὸ πετῦγιον τοῦ δώματος.

Ἐκεῖνος τὴν ἐθεώρει ἠλιθίως· ἔβλεπε τὴν κόμην της, τὸν λαϊμόν της, τὴν ράχιν της διασειόμενα ὑπὸ μακρῶν λυγμῶν, καὶ δὲν ἐνόησε πλέον. Εἶδε μόνον, ὅτι τετέλεσται, ὅτι ἦτο ἄνανδρος καὶ ὅτι ἀπώλεσεν αὐτὴν διὰ παντός· ὄχι, οὐδέποτε ἔμελλε ν' ἀνήκη εἰς αὐτόν, ἀλλ' εἰς ἄλλον, — καὶ ἔθλιβεν ἐντὸς τῆς χειρὸς του τὴν λαβὴν τῆς μαχαίρας του, προσβλέπων πάντοτε αὐτὴν, ἀπειρηκῶς. Τότε ἐκμανεῖς ἐπὶ τῇ ιδέᾳ ταύτῃ, ἐπλησίασε τὰ χεῖλη εἰς τὸν τράχηλόν της, κάτωθεν τῆς συνεστραμμένης κόμης της καὶ τὴν ἠσπάσθη μανιώδης, ἐν ᾧ δ' ἐκείνη ἐστρέφετο διὰ νὰ τὸν ἀπωθήσῃ καὶ ἔτεινε πρὸς αὐτὸν τοὺς δύο βραχίονάς της, ἤγειρε τὸ χαντζαριὸν του καὶ δι' ἐνὸς μόνου κτυπήματος τὸ ἐβύθισεν εἰς τὸ γυμνὸν στήθος της.

Βραγχυνώδης, φρικαλέα κραυγὴ ἐσταμάτησεν εἰς τὸν λάρυγγα τῆς Διονυσούλας· ἔπεσε πρὸς τὰ ἔμπρός, εἰς τὰς ἀγκάλας του.

Τὴν ἐπιούσαν τὸν εὖρον ἐγγὺς τῆς νεκρᾶς, τὸ πρόσωπον κεκολλημένον ἔχοντα εἰς τὴν πληγὴν, εἰς τὸ αἶμα. Οὐδὲ λέξιν εἶπε καὶ ἀφέθη νὰ τὸν συλλάβωσιν. Ἐδικάσθη καὶ κατεδικάσθη ἐν Πάτραις, καὶ κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ φθινοπώρου ὁ μικρὸς λιμὴν τῆς Λιθάρας ἐδέχθη τὴν φέρουσαν τὴν λαιμοτόμον καὶ τὸν κατάδικον ἀτμοημιολίαν. Τὸ ἰκρίωμα ἀνηγέρθη ἐπὶ τῆς ἀκτῆς, ἡ δὲ κεφαλὴ τοῦ Σπύρου ἔπεσεν εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν, ἐν ἧ ἡ Διονυσούλα εἶχε ψάλη.

Γ. Α. ΒΑΛΑΒΑΝΗΣ

Αἱ ἀρεταὶ ἀναπτύσσονται εἰς τὸν πόλεμον, ἡ εἰρήνη δὲν γεννᾷ ἄνδρας τοῦ πολέμου. Πρὸς τοῦτο ἔχομεν καὶ παράδειγμα ἰκανῶς εὐγλωττον εἰς ἐνίσχυσιν τῆς ἀληθείας ταύτης. Ὁ Μικαούλης, κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς αὐτοῦ, πρὸ τοῦ ἀγῶνος, ἦτο οἰνοπότης καὶ καπνοπότης, ἀλλ' ἅμα ἐκτραχύντοσ τοῦ πολέμου, ἀφῆκε τὰ ἐλαττώματα ταῦτα καὶ ἐγένετο ὁ μέγας ἐκεῖνος θαλασσομάχος.

— Συνήθως δύναται τις εἰπεῖν, ὅτι οἱ ἀπὸ σκηνῆς ὑποκριταὶ πονοῦσι καὶ ἀγαπῶσι πλεῖστον τὸν τόπον ἧ οἱ κρατοῦντες τὴν πολιτικὴν σκηνὴν.

— Καλὸν ἄσμα ἰσοδυναμεῖ πρὸς καλὴν πράξιν.

ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ ΦΙΛΗΜΑ ¹

Τί κυλίεις	Δοκιμάζεις
Εἰς τὰ χεῖλη,	Μ' ἄλλην γλῶσσαν
Μικρὰ φίλη,	Σιωπῶσαν
Τὰ μικρά ;	Νὰ λαλῆς ; . .
Τί καμύεις	Τί διστάζεις
Τὸν γλαυκόν σου	Ἔτι, φίλη ;
Ὁφθαλμόν σου,	Δὸς τὰ χεῖλη . .
Πονηρά ; . .	Καὶ φιλεῖς . . .
Τὸ ἐκφράζει	Εἶπα· κλίνει
Ἡ μορφὴ σου	Μειδιῶσα.
Ἡ σιγὴ σου	Σπαίρ' ἢ γλῶσσα
Τὸ δηλοῖ.	Καὶ γλυκὺ
Τί πειράζει	Χεῖλος τείνει . . .
Ἄν τὸ στόμα	— Μὴ ὁμίλει
Μὲ τὸ ὄμμα	Πλέον, φίλη !
Μοὶ λαλεῖ ; Μοὶ ἀρκεῖ.

ΤΙΜΟΛΕΩΝ ΑΜΠΕΛΑΣ

ΑΞΙΟΜΙΜΗΤΟΝ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΟΥΡ

εἰς τὸ τέλος τῆς πολιορκίας τῶν Παρισίων, ἀρχομένου τοῦ ἔτους 1871, πολλοὶ ἐν Ἀγγλίᾳ ἀναλογιζόμενοι τὰ παθήματα τῶν πολιορκουμένων καὶ τὰς παντοίας αὐτῶν στερήσεις, ἀπεφάσισαν νὰ ἀποστείλωσι τροφὰς καὶ ἄλλα χρήσιμα ἅμα τῇ ἀνοίξει τῶν πυλῶν τῆς πολιορκουμένης πόλεως. Τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ λόρδου δημάρχου τοῦ Λονδίνου ἐγένετο συνεισφορὰ καὶ συνελέγησαν ὑπὲρ τὰ τρία ἑκατομμύρια φράγκων. Τὸ δεῖγμα δὲ τοῦτο τῆς συμπαθείας καὶ τῆς γενναιότητος τῶν Ἀγγλῶν ἀνέλαβε νὰ κομίσῃ εἰς Παρισίους μεγα-

¹ Ἐκ τῆς ἀνεκδότου λυρικῆς συλλογῆς «Μυρσίνας» ἐκ τῶν διαγωνισθεισῶν κατὰ τὸν ἐν ἔτει 1869 Βουτυναῖον διαγωνισμόν. (Σημ. Ἐκδ. Ποικ. Στ.)

λέμπορος Ἄγγλος, γνωστός ἐν Ἀγγλίᾳ ἐπὶ θαυμασίᾳ δραστηριότητι καὶ ἀνεξαντλήτῳ φιλανθρωπίᾳ. Ἀπῆλθεν οὗτος πάραυτα, ὑπερέβη πάντα τὰ προσκόμματα καὶ πρῶτος ἔφθασε μετὰ τοῦ φορτίου του βοηθός καὶ ἀντιλήπτωρ τῶν λιμνωττόνων Παρισίων. Ἐπεστάτησεν δὲ αὐτός εἰς τὴν διανομὴν ἐπὶ εἴκοσιν ὅλας ἡμέρας οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον ἀναπαυθεῖς.

Καὶ μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς Κοινότητος ὁ αὐτός Ἄγγλος ἐκόμισεν εἰς Παρισίους ἄλλας ποσότητας χρημάτων καὶ ἐν μέσῳ τῶν κεραιζόντων ἐρείπιων τῆς πόλεως ἀπέδειξε τὴν αὐτὴν καὶ πρότερον δραστηριότητα καὶ καρτερίαν. Ἄλλ' ὅτε μετ' ὀλίγον ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα του, κατεβλήθη σχεδὸν ὑπὸ τοῦ καμάτου καὶ τῶν συγκινήσεων ἢ κόμη του ἐλευκάνθη καὶ φοβερὰ ὄνειρα ἐπανελάμβανον καθ' ἐκάστην νύκτα, τὰς φρικαλέας σκηναὶς ὧν ἐγένετο μάρτυς.

Ὁ Ἄγγλος οὗτος ὠνομάζετο Γεώργιος Μοῦρ.

Ὁ Γεώργιος Μοῦρ ἐγεννήθη τῷ 1806 ἐν χωρίῳ τῆς Κουμπερλάνδης, κομητείας ὀρεινῆς τῆς βορείου Ἀγγλίας. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἀνὴρ ἐντιμὸς καὶ παρὰ πάντων τιμώμενος εἶχε μικρὸν τι κτῆμα, ὅπερ αὐτὸς ἐκαλλιέργει. Ἐν τῷ χωρίῳ του ἐδιδάχθη τὰ πρῶτα γράμματα, δωδεκαετῆς δὲ γενόμενος ἀπεστάλη ἐπὶ τρεῖς μῆνας εἰς ἀνώτερον σχολεῖον, ἵνα «ἀποπερατώσῃ τὰς σπουδὰς του». Ἀπερασίσθη δὲ ἅμα γενόμενος δεκατριῶν ἐτῶν, νὰ ἐπιδοθῆ εἰς ἐργασίαν τινὰ καὶ νὰ ἀποδυθῆ οὕτω πως εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ βίου.

Ἄλλὰ ποῦ καὶ πῶς;

«Ἐχω ἀνάγκην παιδίου δραστηρίου καὶ εὐφυοῦς ἔγραψεν ἡμέραν τινα ἐκ πλησιοχώρου πόλεως ἔμπορός τις ἐριούχων πρὸς τινα φίλον τοῦ πατρὸς τοῦ μικροῦ Γεωργίου.—Εἰζεύρω ἐν ὅπως τὸ θέλεις, ἀπεκρίθη ὁ φίλος, ἔχων κατὰ νοῦν τὸν μικρὸν Γεώργιον.

Καὶ ὁ μὲν Γεώργιος μετὰ χαρᾶς ἤκουσε τὴν πρότασιν τοῦ φίλου, ἀλλ' ὁ πατὴρ του ἐφάνη ἐνδοιάζων, διότι κτηματικὸς αὐτὸς δὲν κατεδέχετο νὰ καταστήσῃ ὁ υἱὸς του νὰ γίνῃ ἔμπορος. Ἄλλ' ὅπως δήποτε ἐπίσθη καὶ ἔδωκε τὴν συγκατάθεσίν του εἰς τὸν Γεώργιον. «Πήγαίνε, παιδί μου, εἶπε, μὲ τὴν εὐχὴν τοῦ Θεοῦ καὶ μὲ τὴν εὐχὴν μου!»

Ὁ μικρὸς Γεώργιος ἀπῆλθεν εἰς τὴν θέσιν του καί, ἐννοεῖται, αἱ ἐργασίαι του κατ' ἀρχὰς ἦσαν πολὺ εὐτελεῖς, νὰ ἀνάπηρ πῦρ, νὰ σαρῶνῃ τὸ κατάστημα, νὰ περιποιῆται τὸν ἵππον κτλ. Ἄλλ' ὅμως διὰ τῆς ἀκριβοῦς ἐκτελέσεως τῶν καθηκόντων του καὶ τῶν καλῶν του τρόπων ἠγαπήθη ὑπὸ τε τῶν προϊσταμένων του καὶ ὑπὸ τῶν πελατῶν

τοῦ καταστήματος, καὶ μετὰ διετὴ ὑπηρεσίαν προεβιάσθη διευθυντὴς τοῦ γραφείου.

Ἐν ἡλικίᾳ δεκαεννέα ἐτῶν ἐπιθυμῶν στάδιον εὐρύτερον ἀναλόγως τῆς δραστηριότητος καὶ τῆς πείρας του ἐζήτησε παρὰ τοῦ πατρὸς του τὴν ἄδειαν νὰ μεταβῆ εἰς Λονδίνον. Ἐφθασε δὲ τὴν μεγάλην Πέμπτην τοῦ 1825 ἄνευ θέσεως, ἄνευ συστατικῶν, ἄνευ τινὸς προστασίας, ἀλλ' ἔχων ἀπόφασιν ἀκράδαντον νὰ κατανικήσῃ πάσας τὰς δυσκολίας.

Μετὰ ὀκταήμερους ἀνωφελεῖς ἐρεύνας ἤρχισε ν' ἀποθαρρῦνηται καὶ ἐσχεδιάζεε ν' ἀποπλεύσῃ εἰς Ἀμερικὴν. Ἄλλ' εὐτυχῶς συνήντησεν ἔμπορόν τινα συνεπαρχιώτην του, ὅστις μαθὼν τίνος υἱὸς ἦτο προσέφερεν εἰς αὐτὸν θέσιν ἐν τῷ καταστήματι του ἐπὶ μισθῷ ἑτησίῳ ἑπτακοσίων πεντήκοντα φράγκων. Ὁ Γεώργιος Μοῦρ ἀπεδέξατο τὴν θέσιν μετὰ προθυμίας καὶ εὐγνωμοσύνης καὶ κλαίων ὑπὸ χαρᾶς ἤλθε τὴν ἐπιούσαν πρωΐαν εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ νέου προϊσταμένου του.

Ἴδου δὲ πῶς διηγεῖται τὰ τῆς πρωΐας ἐκείνης ὑπάλληλός τις τοῦ αὐτοῦ καταστήματος.

«Ἐκεῖ νάσου καὶ βλέπω ἕνα παλληκάρι καλοθρεμμένο καὶ ἐμβαίνει ἐστὸ κατάστημα μὲ τὰ δάκρυα 'ςτὰ μάτια' ἐκρατοῦσε καὶ ἕνα παλαιὸ σάκκο μὲ τὰ ρουχαλάκια του. Ἄφ' οὐ ἐσφούγγισε τὰ μάτια του καὶ ἀνέβασε τὸ σάκκο του ἀπάνου ἐστὸ δωμάτιό του, κατέθηκε ἔπειτα καὶ εὐθὺς ἔπεσε κατὰμουτρα 'ςτὴ δουλειά, καὶ ἀπὸ τῆ στιγμῆ ἐκείνη ἔγινε ὁ πλέον προκομμένος ὑπάλληλος τοῦ καταστήματος».

Ἀκούσωμεν δὲ τί λέγει καὶ ὁ Γεώργιος Μοῦρ περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως.

«Εὐθὺς ἀφ' οὐ ἔφθασα εἰς Λονδίνον, παρετήρησα ὅτι ἡ ἀγωγὴ μου ἦτο κατωτέρα τῶν νέων μεθ' ὧν ἀνετρεφόμεν. Λοιπὸν ἔσπευσα παρευθὺς νὰ ἐγγραφῶ μαθητὴς εἰς τινα σχολὴν ἐσπερινὴν καὶ πολλὰς ὥρας ἀπέκοψα ἀπὸ τοῦ ὕπνου μου χάριν τελειοτέρας σπουδῆς μου. Ὅθεν δύναμαι νὰ εἶπω ὅτι μετὰ δεκαοκτάμηνον μελέτην ἠῤῥξισα τὰς γνώσεις μου τοσοῦτον, ὥστε νὰ ἦμαι ἱκανὸς νὰ παρακάθημαι ἀξιοπρεπῶς μετὰ τῶν σχετικῶν μου.»

Μετὰ διετὴ διαμονὴν ἐν τῷ καταστήματι τούτῳ προσελήφθη εἰς τὸ πρῶτον ἐν Λονδίῳ κατάστημα τριχάπτων ἐπὶ μισθῷ ἑτησίῳ χιλίων φράγκων.

«Τώρα αἰσθάνομαι ὅτι εἶμαι ἄνθρωπος!» ἔγραφε πρὸς τὸν πατέρα του.

Ἐν τῇ νέᾳ του ταύτῃ θέσει τὸ πρῶτον μάθημα, ὅπερ ἔμαθεν ἦτο μάθημα μετριοφροσύνης.

«Τότε εἶχον, διηγεῖται αὐτὸς ὁ Γεώργιος Μοῦρ, πολὺ μεγάλην ιδέαν περὶ τοῦ ἑαυτοῦ μου· ἀλλ' ὅμως μετὰ δύο ἢ τρεῖς ἐβδομάδας ὁ νέος προϊστάμενός του κύριος Φίσερ ἤρχισε νὰ μοῦ λέγῃ ὅτι ἡ Κουμπερ-λάνδη τοῦ εἶχε στείλει πάντοτε ὑπαλλήλους βλάκας καὶ ἕξιπασμένους καὶ ὅτι ἐγὼ ἤμην ὁ χεῖριστος πάντων. Ἐπειδὴ δὲ μοί το ἐπανελάμβανεν ἐπὶ πολλοὺς μῆνας δις ἢ τρίς καθ' ἐβδομάδα, ἐπίσθην τέλος καὶ ἐγὼ ὅτι δὲν ἔχει ἀδικον καὶ ἀπέβαλα ὅλην μου τὴν προτέραν ἀνόητον ὑπεροφίαν καὶ ματαιότητα. Τί λαμπρὰ ἀπαλλαγὴ εἰς νέον εἰκοσαετῆ!»

Ὁ κ. Φίσερ πολὺ ταχέως μετέβαλε γνώμην περὶ τοῦ ὑπαλλήλου του, διότι βλέπων ἀναπτυσσομένην τὴν εὐφυΐαν του καὶ πολλαπλασιαζομένην τὴν ικανότητά του, ἀπεφάσισε νὰ χρησιμοποιήσῃ τὰς ἀρετὰς του ταύτας, καὶ τὸν διώρισε νὰ περιοδεύῃ τὰς διαφόρους πόλεις ὅπου ἦσαν οἱ πελάται τοῦ καταστήματός του. Τὸ ἔργον τοῦτο θέλει τρόπους καλοὺς καὶ ἀξιοπρέπειαν καὶ ἐντιμότητα, καὶ τοι δὲ συνήθως θεωρεῖται ὡς εὐτελής, ἀλλ' ὅμως ὁ Γεώργιος Μοῦρ ἀπέδειξεν ὅτι καὶ τὸ εὐτελέστατον ἔργον ἢ ὑπούργημα ἐξευγενίζουσιν αἱ ἀρεταὶ τοῦ ἀσκούοντος αὐτό.

«Ἔργον!» Ἡ λέξις αὕτη ἦτο τὸ σύμβολον αὐτοῦ. Δὲν εἴξευρε τί ἐστὶ ἀνάπαυσις, τί ἐστὶ ἐλάττωσις τῆς ἐργασίας. Περιερχόμενος τὰς πόλεις, λίαν πρῶτ' ἦτο ἐπὶ ποδός, ἐπεσκέπτετο τοὺς διαφόρους ἐμπόρους τῆς πόλεως, ἐλάμβανε παραγγελίας καὶ εὐθὺς ἀφ' οὗ ἐγευματίζεν ὀλίγον, ἀπήρχετο εἰς ἄλλην πόλιν, ἐπεσκέπτετο τοὺς ἐμπόρους καὶ τὸ τέλος τῆς ἡμέρας τὸν εὕρισκεν εἰς τρίτην πόλιν. Καὶ τοῦτο οὐχὶ διότι τὸ ἔργον τοῦτο ἤρεσκεν εἰς αὐτόν, ἀλλὰ διότι ἐνόμιζε πρέπον νὰ μὴ ὑποχωρῇ πρὸ τοῦ καθήκοντος ἀλλὰ νὰ τὸ ἐκτελῇ μετὰ πάσης προθυμίας ὅσον καὶ ἂν εἶνε ἐπίμοχθον.

Τοιοῦτος ὑπάλληλος δὲν θὰ βραδύνη νὰ γίνῃ καὶ προϊστάμενος. Ἐμπορικός τις οἶκος τοῦ Λονδίνου ἀπεφάσισε νὰ τὸν παραλάβῃ. Καὶ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1830, εἰκοσιτριετῆς τὴν ἡλικίαν, ὁ Γεώργιος Μοῦρ ἦνωσε τὸ ὄνομά του μετὰ τοῦ πλουσιωτάτου τούτου οἴκου, ὅπερ ἔγινε καὶ ἀφορμὴ τῆς μεγίστης περιουσίας τοῦ ἀνδρὸς τούτου, ὅστις ὅτε ἀπέθανεν εἶχε πρόσοδον ἐτησίαν ἕν καὶ ἡμισυ ἑκατομμύριον.

Ἄλλὰ πῶς κατώρθωσε τοῦτο;

Εἶχε σιδηρᾶν κρᾶσιν καὶ εἰργάζετο κατὰ μέσον ὄρον δεκαεξ ὥρας τὴν ἡμέραν. Οὐδὲν κατέλειπεν ἡμιτελής· πᾶν ὅτι ἐπεχειρεῖ ἐξετέλει αὐτὸ ἀποβλέπων εἰς τὸ τέρμα ψυχῆς τε καὶ σώματι. «Μὴ ἐπιχειρεῖ

ἀδύνατα, ἔλεγεν αὐτὸς ὁ Γεώργιος Μοῦρ, ἀλλ' ἀφ' οὗ ἀπαξ ἐνόησες ὅτι πράγμα τι εἶνε κατορθωτόν, μὴ ὑποχωρήσης — «Νικᾶν ἢ θνήσκειν!»

Αἱ ἀποτυχίαι δὲν τὸν ἐπτόουν. Ἦτο ἐξ ἐκείνων, οἵτινες δὲν τρέμουσι πρὸ τοῦ καθήκοντος. «Προσπάθει ὅσον δύνασαι, ἔλεγε, αἰετοτε προσπάθει, ἐν παντὶ αἰετοτε προσπάθει». Ἐνεκα δὲ τῆς ἐξόχου ἀκριβείας του καὶ τῆς θαυμασίας μνήμης του, ἐξετέλει εὐθύμει καὶ ἀνέτως τόσῃν ἐργασίαν, ὅση ἤθελε καταβάλλῃ πάντα ἄλλον· τὴν λέξιν ἀδύνατον οὐδέποτε παρεδέχετο καὶ σφόδρα ἠγανάκτει ὁσάκις ὑπάλληλός του ἔλεγε πρὸς αὐτόν «Δὲν εἰμπορῶ νὰ το κάμω» — Δὲν εἰμπορῶ! ἀνεφώνει, τί σημαίνει ὁ λόγος οὗτος νέε μου; δὲν ἐννοῶ τί σημαίνει, αὐταὶ αἱ λέξεις δὲν ὑπάρχουν εἰς τὸ λεξικόν· πῆγαινε καὶ κάμε γρήγορα ὅτι σε παραγγέλλω.»

Καὶ τοιοῦτος μὲν ἦτο ὁ Γεώργιος Μοῦρ ὡς ἔμπορος. Ὡς φιλάνθρωπος ὅμως καὶ ὡς χριστιανὸς θὰ ἀποδειχθῇ ἐκ τῶν ἀμέσως κατωτέρω.

Ἀφ' ἧς στιγμῆς ἡ τύχη ἐμειδίασε πρὸς αὐτόν ἔγινε φιλάνθρωπος. Μία τῶν πρωτίστων μεριμνῶν αὐτοῦ, ἦσαν τὰ σχολεῖα· δὲν ἤθελε τὰ παιδιὰ τοῦ χωρίου του νὰ εἶν' ἐστερημένα καλοῦ σχολείου· διὸ ἱδρυσεν τοιοῦτον πρότυπον. Προσέτι δὲ ἐπεσκέφθη πάντα τὰ σχολεῖα τῆς ἐπαρχίας του, ἐξετάζων αὐτὸς τοὺς μαθητὰς διανεμῶν βιβλία καὶ συμβουλεύων αὐτὰ ὅτι τὸ μέλλον των ἐξηρτάτο ἐκ τῆς καλῆς ἢ κακῆς χρήσεως τοῦ χρόνου τὸν ὁποῖον δαπανῶμεν εἰς τὸ σχολεῖον.

Βραδύτερον ὁ Γεώργιος Μοῦρ ἱδρυσεν βιβλιοθήκην, ἧτις ἀντὶ δέκα λεπτῶν τὸν μῆνα ἀπέστελλε διάφορα βιβλία καὶ συνδρομητὰς διεσκορπισμένους εἰς ἐννέα χωρία. Ἡ βιβλιοθήκη αὕτη ἠυδοκίμησε καὶ τὰ 200 αὐτῆς βιβλία ταχέως ἐγένοντο 4000.

Κατ' ὀλίγον ὁ Γεώργιος Μοῦρ ἐγένετο μέλος πασῶν τῶν φιλάνθρωπικῶν Ἐταιρειῶν καὶ εὕρισκε καιρὸν νὰ ἐργάζεται καὶ νὰ φροντίζῃ περὶ μιᾶς ἐκάστης αὐτῶν. Συνιστᾶ διάφορα ἄσυλα, προστατεύει νοσοκομεῖα, δαπανᾷ ἀφθῶνως ἐκ τῶν ἰδίων, καὶ ἐξέρχεται εἰς συλλογὴν ἐράνων· εἰς τοῦτο δὲ ἦτο τολμηρότατος καὶ ἀκαταπόνητος, οἱ δὲ φίλοι του πάραυτα ἐνόουν ἐκ τῶν τρόπων του ὅτι ἔρχεται νὰ τους φορολογήσῃ. «Ἐ, κύριε Μοῦρ, τί ἔχομεν; — Νὰ σας εἶπω τὴν ἀλήθειαν, ἐβγήκα πάλι 'ς τὴ ζήτα. — Ἄμ' εἶνε περιττὸν νὰ μάς το εἰπῆς, κύριε Μοῦρ, ἀλλὰ πρὸς τίνα σκοπὸν; — Διὰ τὸ νοσοκομεῖον· καὶ μοῦ χρειάζονται 500 φράγκα. — Πάρα πολλὰ. — Πολλὰ ξεπολλὰ ἐγὼ σας ἔχω ἐγγράψῃ· διότι πρέπει νὰ εἰξεύρετε ὅτι ἐπέσαμεν πολὺ ἔξω

ἐφέτος.» Μετά τινας ἔτι συμφωνίας τὸ ποσὸν ἐδίδετο καὶ ὁ Μοῦρ ἔλυε τὴν πολιορκίαν μεταβαίνων νὰ τὴν στήσῃ ἄλλοῦ.

Ἄπεριόριστος ἦτο ἡ προθυμία του πρὸς τοὺς φίλους του καὶ πρὸς πάντα ὑπὲρ οὗ διεφέρετο. Νέος τις ἐκ Κομπερλάνδης, τῷ γράφει ἡμέραν τινὰ ζητῶν τὴν προστασίαν του. Παρευθὺς ἀποκρίνεται πρὸς αὐτόν· «Ἐλα ὅποτε θέλῃς καὶ ἐλπίζω νὰ σ' εὕρω θέσιν συντόμως. Ἐν τούτοις εἴμφορεῖς νὰ ἔρχεσαι νὰ συγγευματίζωμεν καθ' ἡμέραν. Διαβεβαίωσε τὴν μητέρα σου ὅτι θὰ φροντίσω περὶ σοῦ ὅσον δύναμαι, ἐφ' ὅσον θὰ εἶσαι ἄξιος τῆς προστασίας μου ἕνεκα τῆς καλῆς διαγωγῆς σου· ἀλλ' ὄχι περαιτέρω, διότι ἔχω ἀρχὴν νὰ βοηθῶ μόνον ἐκείνους οἵτινες θέλουν νὰ βοηθοῦν τὸν ἑαυτὸν των». Ὅτι δὲ ἐποίησεν ὑπὲρ τούτου, ἐποίησεν ὑπὲρ ἑκατόν, ὑπὲρ χιλίων.

Οὐδέποτε ἐλησμόνησε τοὺς παιδικούς του φίλους, ἀείποτε ἐπροστάτευσε καὶ αὐτούς καὶ τὰς οικογενεῖας των. Ὅπως δὲ πάντες οἱ ἔχοντες καρδίαν, οὐδέποτε ὑπεκρίνετο ὅτι λησμονεῖ τὸ παρελθόν του. «Ἐκ τοῦ λαοῦ ἐξῆλθον, ἔλεγε, καὶ ἐλπίζω ὅτι ἡ εὐδαιμονία μου οὐδέποτε θὰ μὲ παρασύρῃ νὰ λησμονήσω τοὺς πτωχοὺς μου φίλους τῶν βουῶν μας».

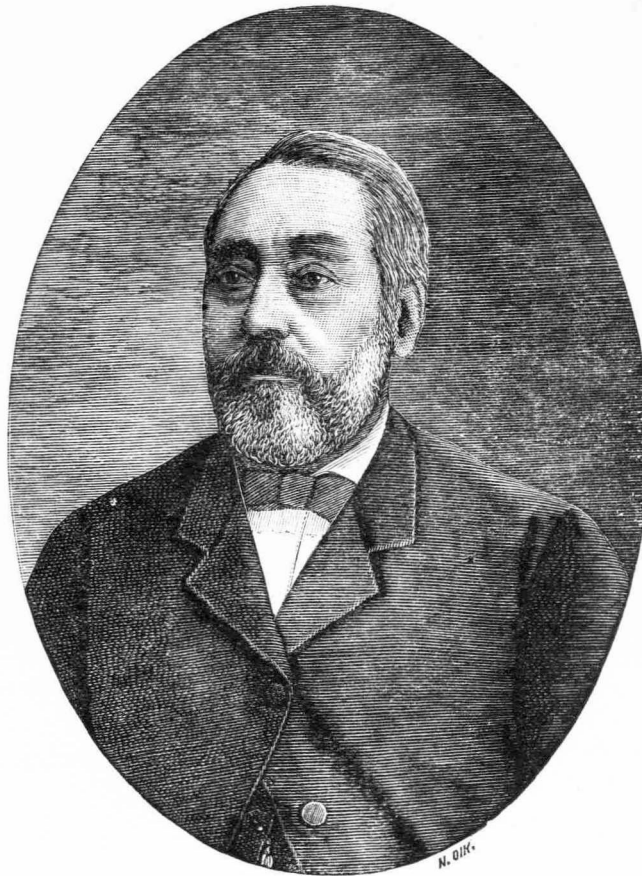
Ἡμέραν τινὰ ἀνέκραζεν :

«Ἐὰν οἱ ἄνθρωποι ἠδύναντο μόνον νὰ μαντεύσωσι τὸ ἦμισυ τῆς χαρὰς ἣν αἰσθάνεται ὁ πράττων τὸ ἀγαθόν, δὲν θὰ ἐζήτησαν τὴν εὐτυχίαν ἄλλοῦ!»

Ἐπανειλημμένως προσεπάθησάν τινες νὰ συμπαρασύρῳσι τὸν Γεώργιον Μοῦρ εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ νὰ τὸν ἀναδείξωσι βουλευτὴν· ἀλλ' αὐτὸς πάντοτε ἀπεποιεῖτο λέγων μετὰ μετριοφροσύνης δυσκόλως ἴσως ἐννοουμένης παρ' ἡμῖν. «Ἡ βουλή πρέπει ν' ἀποτελῆται ἐκ τῶν συνετωτάτων, τῶν μάλιστα διακεκριμένων, τῶν μάλιστα πεπαιδευμένων· ἐγὼ δὲ δὲν εἶμι ἐκ τῶν ἀνδρῶν τούτων».

Ὁ Γεώργιος Μοῦρ ἀπέθανε τῷ 1875 ἀνατραπείς καθ' ὁδὸν ὑπὸ ἵππου ἀφηνιάσαντος. Μετεκόμισαν αὐτὸν ἡμίθανῃ εἰς τι ξενοδοχεῖον, ὅπου ἔσπευσε μετ' ὀλίγον ἡ σύζυγός του, πρὸς τὴν οἱ ἰατροὶ ὠμολόγησαν ὅτι δὲν ὑπάρχει ἐλπίς σωτηρίας. Συνελθὼν ὀλίγον ἔπειτα, ἔζησεν μόνον εἰκοσιτέσσαρας ὥρας.

«Γεώργιέ μου, καμφίλτατε, εἶπε πρὸς αὐτὸν ἡ σύζυγός του, πολλάκις συνωμιλήσαμεν περὶ τῆς οὐρανίου κατοικίας μας. Ἴσως ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἔλθῃ νὰ ζητήσῃ . . . εἶσαι ἔτοιμος νὰ τὸν ἀκολουθήσῃς· δὲν εἶν' ἀλήθεια ; Αὐτὸς θὰ φροντίσῃ περὶ σοῦ». Ἐκεῖνος

ΠΑΝΤΟΛΕΩΝ ΘΕΟΛΟΓΟΣ

ἔστρεφε πρὸς αὐτὴν βλέμμα πολυσήμενον καὶ εἶπε : «Ναί, δὲν φοβούμαι τίποτε· δὲν θὰ μ' ἐγκαταλίπη».

Ὁ θάνατός του συνεκίνησεν ἅπασαν τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὸ κατὰ τὴν κηδείαν του ἐκδηλωθὲν πένθος κατέστη πένθος ἔθνικόν. Εἰς δὲ τὴν μνήμην του ἀπεδόθησαν δείγματα ἀγάπης, σεβασμοῦ, θαυμασμοῦ. Ἡ ζωὴ αὐτῆ ἦ τόσον ἀπλῆ καὶ ὠραία ἐσβέσθη ἐν συναυλίᾳ εὐλογιῶν, διότι ἦτο ζωὴ ἀνδρὸς ἔχοντος ὡς σύμβολον ὅτι : «*Δὲν ἀξίζει τὸν κόπον γὰρ ζῆ τις, ἐὰν δὲν εὐεργετῇ τὸν πλησίον του*».

25 Ἰουνίου 1890.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Ι. ΦΕΡΜΠΟΣ.

Εἰς τὴν εἰκὸνὰ τῆς

Τοῦ κάκου! δὲν κυττάει!
Ἔχει ἄλλοῦ τὰ μάτια γυρισμένα. . .
Τί ὠφελεῖ! γελάει,
Μὰ δὲν χαμογελάει εἰς ἐμένα.

Θέλω νὰ τὴν φιλήσω,
Μὰ μένουσε τὰ χεῖλη τῆς κλεισμένα. . .
Οὔτε ἂν τῆς μιλήσω
Θὰ μοῦ ἀποκριθῇ μὲ λόγον ἓνα!

Πάρε τὴν πάλι ὀπίσω
Εἰκόνα, ποῦ ἀδιάφορη σὲ κάνει!
Τὰ μάτια μου ἂν κλείσω,
Σ' ἔχω μπροστά μου ἀληθινὴ—μοῦ φθάνει.

ΕΥΓ. Γ. ΖΑΛΟΚΩΣΤΑΣ

Ἐν Ἀθήναις, τῆ 2 Ἰερίου 1890.

Φίλε Κύριε Ἀρσένη,

Ἡ εὐμενὴς ὑμῶν πρόσκλησις, ὅπως παρόσχω καὶ ἐγὼ τὴν πενιχρὰν συμβολὴν μου μεταξὺ τόσων καλλιλογικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν ἔργων, ἅτινα κοσμοῦσι τὸ ὑμέτερον περισπούδαστον δημοσίευμα, τὴν Ποικίλην Στοάν, μὲ κολακεύει λίαν, μυστίας δ' ἐπὶ ταύτῃ ἀνομολογῶ ὑμῖν χάριτας.

Καὶ ὅμως ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας εἶχον σχηματίσει ἀδιάσειστον ἀπόφασιν νὰ ἐκκλίνω τὴν ὑμετέραν φιλόφρονα πρόσκλησιν, ἐν τῇ συνειδήσει, ὅτι ἡ συμμετοχὴ εἰς

ἔργον, ὅπερ ἄνευ ὑπερβολῆς ἐκπροσωπεῖ πιστῶς τὴν φιλολογικὴν τοῦ ἔτους κίνησιν ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἔθνει, δὲν εἶναι εὐχερὲς ἐγγείρημα.

Πλὴν τούτου δὲ χωρὶς νὰ εἶπω πρὸς ὑμᾶς, ὅτι *περισπῶμαι ὑπὸ μυρίων ἀσχολιῶν*, κατὰ τὴν sacramentale ἔκφρασιν, ἣτις ἐκράτησε παρ' ἡμῶν ὀριστικῶς, σὰς λέγω ἀπλῶς ὅτι διέρχομαι περίοδον παθολογικῆς πρὸς πᾶσαν πνευματικὴν ἐργασίαν ἀποστροφῆς καὶ ἀηδίας, νόσημα, ὅπερ συχνότατα μὲ ἐπισκέπτεται.

Ἄλλ' ἡ ἄρνησις ἀπέναντι τὸσον φιλόφρονος προσκλήσεως ἤθελεν εἶσθαι ἐκ μέρους μου σκαιότης. Ἐντεῦθεν πέμπων ὑμῖν σημειώσεις τινὰς ὁδοιπορικῶν ἀναμνήσεων, ἐκ τοῦ ἡμερολογίου ἀνακριτικῆς τινος ἐκδρομῆς μου, παρακαλῶ ὑμᾶς νὰ δεχθῆτε τὴν βεβαίωσιν τῆς ἐξαίρετου ὑπολήψεως καὶ τῶν φιλικῶν αἰσθημάτων μου.

Ὅπως ὑμέτερος
Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

ΕΙΚΟΣΑΗΜΕΡΟΣ ΠΛΟΥΣ

ΑΝΑ ΤΑΣ ΝΟΤΙΟΥΣ ΣΠΟΡΑΔΑΣ

κατέρωθεν τῆς νοητῆς γραμμῆς, ἣτις, διήκουσα ἐπὶ τοῦ Αἰγαίου, χαράσσει τὰ μεσημβρινοανατολικά ὄρια τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους, ἀποχωρίζουσα ἀπ' αὐτοῦ τὰς μέχρι τῶν ἀκτῶν τῆς Μικρασίας ἐγκατεσπαρμένους ὑποδούλους νήσους, ἴστανται ἀντιμέτωποι, τῶν πολεμίων κρατῶν πρόσκοποι, δύο ἔρημοι νησίδες, ἡ ἑλληνικὴ Κύναρος καὶ ἡ ὑπὸ τὴν Ὀθωμανικὴν κυριαρχίαν Λέβινθος ἢ Λέβιθα.

Ἡ τελευταία αὕτη, κειμένη ἐπὶ τῆς 37⁰ μοίρας βορείου πλάτους καὶ 24⁰, 18, ἀνατολικοῦ μήκους, ἀπὸ τοῦ μεσημβρινοῦ τῶν Παρισίων, μόνους κατοίκους εἶχεν ἐν ἔτει 1879 ποιμενικὴν τινα οἰκογένειαν ἐκ Πάτμου, οἰκοῦσαν οἰκίσκον ἐκτισμένον διὰ ξηρολίθων, ὀπισθεν μικροῦ ναΐσκου, εἰς ἀπόστασιν δέκα περίπου λεπτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρμου τῆς νησίδος, προσβλέποντα δὲ τὰς νοτίους τῆς νήσου ἀκτᾶς.

Πρωίαν τινα τοῦ Ἰουνίου τοῦ 1879 πρὸ τοῦ ὄρμου τῆς νήσου ταύτης ἐνεφανίσθη στολίσκος Καλυμνίων σπογγαλιέων.

Οἱ τροχαντῆρες οἱ ἀποτελοῦντες τὰς λεγομένας ἀποθήκας τῶν σπόγγων (νεποζίτα) ἐσάλειον ἐπ' ἀγκύρας ἐν τῷ ὁρμίσκῳ τῆς νησίδος· δύο δὲ μηχαναί, πλοιάρια δηλ. φέροντα τὰς ἀεραντλίας, ἐξῆλθον πρὸς ἀλιεῖαν. Περὶ τὰς διακοσίας ὀργυιάς ἐξῶθεν τοῦ ὁρμίσκου, οἱ δύται

ἐνεδύθησαν τὰ σκάφανδρα, εἰσῆλθον ἐν τῷ ὕδατι, καί, ἐνῶ οἱ τολμηροὶ οὗτοι τῶν βυθῶν ἐρευνηταὶ κατήρχοντο πρὸς τὸν πυθμένα, ἀνηλίσσето ὑπερθεν αὐτῶν ὁ ἐξ ἑλκαστικοῦ κόμεως σωλὴν, αἱ δὲ ἀεραντλίας κατῆγον εἰς τοὺς βυθοὺς τὸν σωστικὸν ἀτμοσφαιρικὸν ἀέρα.

Ἡλίευον ἐν τῷ βυθῷ ἀπὸ ἡμισείας ἤδη ὥρας εἰς βάθος δέκα πέντε ὀργυιῶν οἱ δύται, ὅταν, οἱ ἐπὶ τῶν λέμβων ναῦται εἶδον θέαμα οὕτως ἀπαίσιον καὶ φοικῶδες, ὥστε παρ' ὀλίγον ἐν τῇ παραχῇ αὐτῶν νὰ διακόψωσι τὴν κίνησιν τῆς ἀεραντλίας, καὶ φονεύσωσιν οὕτω δι' ἀσφυξίας τοὺς ἐν τῷ βυθῷ συνεργάτας των.

Διότι ἡ ἡρεμος θάλασσα ἐκόχλασεν αἴφνης ἐνώπιόν των, ἀνέθορον δὲ τρία σεσηπότα πτώματα, δεδεμένα τὰς χεῖρας, ἅτινα ἐπέπλευσαν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, μολύνοντα τὴν ἀτμοσφαῖραν δι' ἀφορήτου δυσοσμίας. Ταυτοχρόνως δὲ τὸ λεπτόν σχοινίον, δι' οὗ ὁ δύτης εἶδοποιεῖ περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς ἀνεγκύσεώς του, ἐσεισθη ἰσχυρῶς καὶ μετ' ὀλίγα δευτερόλεπτα οἱ δύται ἀνασυρθέντες ἀνήρχοντο ἐπὶ τῶν λέμβων. Ἀφῆρέθη ἀπ' αὐτῶν ἡ ὀρειγαλκίνη προσωπίς, μὲ τοὺς ἐκ κρυστάλλου ὀφθαλμοὺς, ἀμέσως δὲ αἱ μορφαὶ αὐτῶν ἐπεφάνησαν ἡλλωιωμένοι, ὡχραί, λειπόθυμοι σχεδὸν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἰσχυροτέρου τρόμου.

Πῶς οἱ ἀλιεῖς οὗτοι τῶν βυθῶν, ἀντὶ σπόγγων, ἠλίευσαν κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην σεσηπότα πτώματα;

Θέλω ἐκθέσει τοῦτο ἐν ὀλίγαις λέξεσι, διότι τὸ γεγονός τοῦτο εἶνε ἡ αἰτία τοῦ εἰκοσαήμερου ἀνά τὰς Νοτίους Σποράδας πλοῦ μου διὰ τῆς ἀτμομημιολίας Σαλαμινίας, οὗ τὰς ἐντυπώσεις ἡ φιλόφρων πρός κλησιν τοῦ φίλου κυρίου Ἀρσένη μοι ἐπέτρεψε νὰ ρίψω ἐπὶ τινῶν σελίδων τοῦ ὥραίου Ἡμερολογίου του.

Εἶχον φθάσει ἀποσπῶντες οἱ δύται σπόγγους καὶ ρίπτοντες αὐτοὺς ἐν τῷ δυκτίῳ των μέχρι τοῦ χείλους τῆς ἐνάρξεως ὑποθαλασίου κρημονοῦ· διότι ἐνῶ μέχρις αὐτοῦ τὸ βάθος ἦν 16 ὀργυιῶν, αἴφνης ἀπτόμως συνήντησαν ἄβυσσον, *κρεμαστὰ νερά*, κατὰ τὴν ναυτικὴν ἔκφρασιν, ἣτις σκιερά, μελανή, οὐδὲ προέδιδε κἄν τὸ βάθος τοῦ πυθμένου. Ἐπὶ τοῦ χείλους τῆς ἀβύσσου ταύτης ἐπεκάθητο ἀπαίσιον ναυάγιον, τροχαντῆρ, τοῦ ὁποίου, τὸ πλεῖστον μὲν μέρος, τὸ πρὸς τὴν πρῶμνην ἐπηρείδετο τοῦ βυθοῦ, ἡ δὲ πρῶρα μετῴριζετο ἐπὶ τῆς ἀπυθμένου ἀβύσσου.

Ἐπὶ τοῦ πρωραίου τοῦ τροχαντῆρος ἰστοῦ ἦτο προσδεδεμένον ἰσχυ-

ρῶς πτώμα ἀνθρώπινον, σχεδὸν σκελετός, ὃν περιέθεον βράκη σαρκῶν, βδελυροὶ θύσανοι, οὓς ἔσειε τῶν ὑδάτων ἢ κινήσει.

Ἦννόησαν ἀμέσως οἱ δῦται, ὅτι τὸ σῶμα ἀπαισίου ἐγκλήματος ἔκρυπτον οἱ βυθοὶ ἐκεῖνοι. Ὁ ναυαγὸς δὲν προσδέεται ἐπὶ τοῦ ἰστοῦ διὰ σχοινίων· ἐκτὸς δὲ τούτου, ἀπὸ τοῦ πλοίου εἶχεν ἀφαιρεθῆ, πᾶν δυνάμενον νὰ ἀποσπασθῆ· τροχαλῖαι, ἀλύσεις, σχοινία, ἄγκυραι, τὰ πάντα ἔλειπον. Οἱ δῦται ἐπεσκέφθησαν τὰ μικρὰ παρὰ τὴν πύρην καὶ τὴν πύρην δωματία, κενὰ ἐντελῶς. Ἀπέμενε πρὸς ἐπίσκεψιν τὸ κῆτος, ἀλλὰ τὸ πῶμα αὐτοῦ ἦτο καθηλωμένον. Ἀκατάσχετος περιέρχεται, μεθ' ὅλον τὸν τρόπον καὶ τὴν συγκίνησιν κατέσχε τοὺς δῦτας. Μετ' ἀγωνιώδη ἐν τούτοις προσπάθειαν κατώρθωσαν νὰ ἐκπωματίσωσι τὸ κῆτος, ἀμέσως δὲ ἐξ αὐτοῦ ἀνεπήδησαν τρία τυμπανιαῖα πτώματα, ἅτινα τρέμοντες ἔβλεπον ἐκ τοῦ βυθοῦ ἀνερχόμενα πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης.

Τοῦ ἀπαισίου τούτου ἐγκλήματος πειρατείας μετὰ τετραπλοῦ φόβου μοι ἀνετέθη ἢ ἀνακάλυψις καὶ δίωξις· ἐδέησεν ἐπὶ εἰκοσακονθήμερον ἐπὶ πολὺ νὰ μοχθήσω καὶ νὰ ὠθήσω τὰς ἐρεύνας μου μέχρι τῶν ἀκτῶν τῆς Μικρασίας, ἀφοῦ ἐπεσκέφθη τὴν Πάτρων, τὴν Λέρον, τὴν Κῶν, τὴν Κάλυμνον, τὴν Σύμην καὶ τὴν Ῥόδον. Εὐτυχῶς ἀπεκαλύφθη τὸ ἐγκλημα, πλὴν ἐνὸς δέ, ὅστις εὗρεν ἀλλαχοῦ τὸν θάνατον, οἱ λοιποὶ ἱκανοποίησαν τὴν ἀνθρωπίνην δικαιοσύνην.

* *

Τὸ συμπέρασμα τῆς ἐργώδους ταύτης ἀνακριτικῆς ἐρέυνης ἦν ὅτι Καρπάθιος τροχαντήρ, ἔχων πλήρωμα τὸν πλοίαρχον καὶ τρεῖς ναύτας, χειμασθεὶς ὑπὸ τρικυμίας κατέφυγεν εἰς τὸν ὀρμίσκον τῆς νήσου Λέβηθα. Ἐκεῖ ἦτο ἠγκυροβολημένον τσερνίκι, ὑπὸ ἐλληνικὴν δυστυχῶς σημαίαν. Σιωπῶ τὴν πατρίδα καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἐνόχων. Οἱ δυστυχεῖς Καρπάθιοι διηγήθησαν εἰς τοὺς αὐτοσχεδῖους πειρατάς, ὅτι μεταβαίνουσιν εἰς Σύρον πρὸς ἀγορὰν ἀλεύρων, φέροντες πρὸς τοῦτο μεθ' ἑαυτῶν ἐξήκοντα ὀθωμανικὰς λίρας.

Διὰ τὸ εὐτελὲς τοῦτο ποσὸν ἐθυσιάσθησαν τέσσαρες ὑπάρχεις. Καὶ ὁ μὲν πλοίαρχος ἀμέριμνος συνομιλῶν μετὰ τῶν δολοφόνων ἐφρονεῖτο διὰ πελέκεως, οἱ δὲ τρεῖς ναῦται, ὧν οἱ δύο παῖδες, ἐδέθησαν τὰς χεῖρας καὶ ἐρρίφθησαν ζῶντες ἐν τῷ κῆτει, ὅπερ ἐπιπωματίσαντες καθήλωσαν οἱ φονεῖς. Ἐλήφθη τότε ὑπ' αὐτῶν μετὰ τὴν ἀπογύμνωσιν τοῦ πλοίου πᾶν μέτρον ἐξαφανίσεως τῶν ἰχνῶν. Ὁ νεκρὸς τοῦ πλοίαρχου προσεδέθη ἐπὶ τοῦ ἰστοῦ· τὸ ἀπογυμνωθὲν πλοῖον ἐρυμουλκῆθη ὀργυῖας

τινας ἐξώθεν τοῦ ὀρμίσκου, ἠνοιχθὴ ὀπῆ εἰς τὰ ὕφαλα αὐτοῦ, ὅπερ μικρὸν κατὰ μικρὸν ἐξηφανίσθη ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης μετὰ τῶν παλαιόντων ἔτι κατὰ τῆς βραδείας, ἀλλ' ἀσφαλοῦς εἰσβολῆς τοῦ θανάτου θυμάτων, ἅτινα ἢ θηριωδία τῶν κακούργων ζῶντα εἶχεν ἐγκλείσει ἐν τῷ κῆτει.

Τὰ κατὰ τὴν ἀνάκρισιν τοῦ ἀγρίου τούτου ἐγκλήματος παραλείπω, διότι ἀπλῶς ἀνέφερον αὐτό, ὅπως καταστήσω γνωστὴν τὴν αἰτίαν τῆς ἀνὰ τὰς Σποράδας περιπλανήσεώς μου. Δὲν δύνάμαι ἐν τούτοις, ἢ νὰ προσθέσω τὰς ἐξῆς λέξεις, ἀπαύγασμα βαθείας, ἀσαλεύτου πίστεως εἰς τὴν Θεῖαν Πρόνοιαν, ἧς τὴν παρέμβασιν μυριάκις εἶδον ἐπὶ ὁμοίων περιπτώσεων. Τὸ ἐγκλημα τοῦτο, ὡς καὶ πολλὰ ἄλλα, ἀπεκάλυψεν εἰς τὴν δικαιοσύνην τῶν ἀνθρώπων ὁ δάκτυλος τοῦ Θεοῦ. Ἀνήγαγεν ἀπὸ τοῦ βυθοῦ τῆς θαλάσσης ἀφώνους, ἀλλ' εὐγλώττους μάρτυρας αὐτὰ τὰ θύματα. Ὁργανα τῆς Προνοίας αὐτοῦ ἦσαν οἱ τίμιοι τῆς θαλάσσης ἐργάται. Ἀλλὰ τί ἠδύναντο οὗτοι, ἐὰν οἱ φονεῖς ἐρυμούσκουν τὸ σκάφος μετὰ τῶν ζῶντων θυμάτων δύο ἔτι ὀργυῖας; Οὐδὲν· διότι τότε, ἀντὶ τοῦτο νὰ ἐπικαθήσῃ τοῦ χεῖλους τοῦ κρημνοῦ, ἤθελε βυθισθῆ εἰς τοὺς ἐρεβώδεις βυθοὺς, εἰς τὰ ἀπρόσιτα τῷ ἀνθρωπίνῳ ὀφθαλμῷ ἄντρα τῶν ἀβύσσων. Ὁ Καρπάθιος τροχαντήρ, δι' ἔλλειψιν εἰδήσεων, ἤθελεν ὑποτεθῆ καταποντισθεὶς αὐτανδρος, καὶ τὸ πρᾶγμα ἤθελε τελειώσει ἐκεῖ . . . Τοιαύτη εἶνε ἡ ἐρμηνεῖα πλείστων θαλασσίων ἀπωλειῶν, ἃς προκαλεῖ ἐν τούτοις ἡ ἀνθρωπίνη θηριωδία, ὅπως πλείσται δολοφονίαι καλύπτονται ὑπὸ τὸ προσωπεῖον τῆς αὐτοκτονίας.

* *

Κοινῇ συνεννοήσει τῶν ὑπουργείων τῶν Ναυτικῶν καὶ τῆς Δικαιοσύνης ὠρίσθη ἡ Σαλαμινία, ὅπως μοι χρησιμεύσῃ εἰς τὴν ἐνέργειαν τῆς ἀνακριτικῆς ταύτης ἐκδρομῆς.

Τὴν 2 Ἰουλίου ἀπήραμεν ἐκ Σύρου.

Δὲν γνωρίζω ἐν τῷ μικρῷ μας στόλῳ ὠραιότερα, καλλιτεχνικώτερα σκάφη, τῶν δύο ἀδελφῶν ἡμιολιῶν τῆς Σαλαμινίας καὶ τῆς Παράλου. Ἐχει καὶ ἡ θαλασσία ἀρχιτεκτονικὴ τὰ μυστήριά της, μυστήρια, ἅτινα ὀλίγοι κατέχουσι καὶ ἅτινα καὶ αὐτοὶ οἱ ὀλίγοι σπανίως κατορθόνουσι νὰ ἐφαρμώσωσι. Προσβλέψατε τὰς δύο ταύτας ἀτμοημιολίας, ἀλλὰ μὲ ὀφθαλμοὺς ναύτου ἅμα καὶ καλλιτέχνου, καὶ εἶπετέ μοι ἂν ἠδύναντο νὰ γείνη ὠραιότερα πρῶρα, ἂν ἠδύναντο ἀρμονικώτεροι γραμμὰ καὶ νὰ καταλήξωσιν εἰς χαριεστέρην πύρην. Δὲν εἶναι συναρμογὴ

ξύλων καὶ σιδήρου τὸ σκάφος τοῦτο· δὲν σύγκειται ἀπὸ νομῆς, πέταυρα καὶ σιδηρᾶς πλάκας. *Ὅχι· εἶναι καλλιτέχνημα γλυπτικῆς τέλειον, ἀρμονικόν, τὸ ὁποῖον δὲν δύνασθε νὰ φαντασθῆτε οὔτε ὑψηλότερον, οὔτε χθαμαλότερον, οὔτε μακρότερον οὔτε βραχύτερον. Καὶ ἡ ἐξάρτησίς του; Ὅλα χάρις, ὅλα ἐπέραστος φιλαρέσκεια εἰς τοὺς δύο ἐκείνους ἐπικλινεῖς ἰστούς, τὸν πρωραῖον καὶ τὸν πρυμνήσιον, ὅσα ἀναλογία ὕψους, ὅσα συμμετρία ἀποστάσεως. *Ὡ! παραβάλετε τὴν χαρίεσσαν Σαλαμινίαν πρὸς τοὺς ποταμούς, τὸν Ἀλφειόν, τὸν Ἀχελῶν καὶ λοιπούς, σκάφη, ἅτινα προσομοιάζουσι γάστρας, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἐφυτεύθησαν ξηροὶ κορμοί, τότε δὲ μόνον θέλετε κρίνει τί εἶναι ναυπηγικὴ καλλιτεχνία.

Μοὶ ἐδόθη δὲ ἀμέσως εὐκαιρία νὰ θαυμάσω καὶ τὰ ναυτικὰ τῆς Σαλαμινίας προτερήματα. Διότι οὐριος ἄνεμος προσώθει ἡμᾶς μόλις ἠνήχθημεν εἰς τὸ πέλαγος, ἐπιτρέπων τὴν χρῆσιν ὄλων τῶν ἰστίων. Ἀπὸ τοῦ προθέου μέχρι τοῦ ἐπιδρόμου οὐδὲν ἔμεινε συνεσταλμένον· τὸ πρόσταγμα ἀναπέτασον περιέλαβε πάντα. Μετ' ὀλίγον δὲ πρόθεος, ἀρτέμων, ἀρτεμονίς, τοῦ ἰστοῦ τοῦ προβόλου, ἀκάτιον, μεγίστη, δώλων, φόσων, ἡμιόλιον τοῦ πρωραίου ἰστοῦ, ἐπιδρομος τοῦ πρυμνησίου ἐκολποῦντο ὑπερηφάνως πρὸς τὸν ἄνεμον, ἡ δὲ κομπῆ Σαλαμινία κλίνουσα φιλαρέσκως ἐπὶ τῶν δεξιῶν δρυφάκτων σχεδὸν μέχρις ἐπαφῆς τῆς ἰσάλου, ἐπίπτατο τῶν κυμάτων, ταχεῖα ὡς λάρος, τῆς μηχανῆς βοηθούσης ἀπλῶς τὴν κίνησιν.

Περὶ τὴν τετάρτην μετὰ μεσημβρίαν ὄραν ἐποντίζομεν ἐν τῷ δρμίσκῳ τῆς ἐρημονήσου Λέβηθα, θεάτρου τοῦ στυγίου ἐγκλήματος, ἀληθοῦς ἐρημονήσου τότε, διότι οἱ μόνοι αὐτῆς κάτοικοι, οἱ ποιμένες, εἶχον ἀπαχθῆ ὑπὸ τῶν ὀθωμανικῶν ἀρχῶν ὡς ὑποπτοὶ συνοχοῦς εἰς τὰς φυλακὰς τῆς νήσου Ρόδου.

Εὗρομεν σωρὸν τροχάλων παρὰ τὸν μυχὸν τοῦ δρμίσκου· ἦτο οὗτος ὁ ἀτελής καὶ πρόχειρος τάφος, ὃν ἤγειραν ἐπὶ τῶν τεσσάρων θυμάτων οἱ σπογγαλιεῖς. Δίαν ἀτελής, διότι ἐγένετο σχεδὸν ἄνευ σκαφῆς, μέλη ἀνθρώπινα διεφαίνοντο καὶ δυσσομία ἐπλήρου τὸν ἀέρα. Ἀγριωτέραν δὲ καθίστων τὴν σκηνὴν ταύτην κορῶναι τῆς νήσου περιεπτάμεναι καὶ λάροι ἐκ τοῦ αἰγιαλοῦ, λευκοὶ καὶ μέλανες θηρευταί, ἀντιποιοῦμενοι τὴν ἡμικεκρυμμένην ἀπαισίαν λείαν. Καὶ ἀκουσίᾳ ἀνεμνήσθην τότε τοῦ δημοτικοῦ ἄσματος τοῦ «πνιγμένου ναύτου»:

Μαῦρα πουλιὰ τὸν ἔτρωγαν κα' ἄσπρα τὸν τριγυροῦσαν

*Ἀφοῦ ἐβεβαιώσαμεν τὸν ἀριθμὸν τῶν θυμάτων, εἶχομεν καθῆκον νὰ δώσωμεν αὐτοῖς εὐσεβῆ ταφὴν. Ὡρύξαμεν βαθὺν λάκκον, ἠγείραμεν ἐπ' αὐτῶν σορὸν ἐκ χώματος καὶ ἐπὶ τῆς σοροῦ ταύτης ἐτέθη μέλας σταυρός, κατασκευασθεὶς ὑπὸ τοῦ ξυλουργοῦ τοῦ ἀτμοπλοίου, ἀνώνυμος, διότι ἄγνωστα ἦσαν ἡμῖν εἰσέτι τὰ ὀνόματα τῶν θυμάτων.

Οὔτε ἱερεὺς ἐδεήθη ὑπὲρ αὐτῶν, οὔτε λιβανωτὸς ἐκάη. Ἀλλά, πιστεύσατέ με, δὲν παρέστην εἰς εὐσεβεστέραν κήδυσιν. Ἡ ἀγριότης τῶν ἀκτῶν ἐκείνων, ὁ σκληρὸς καὶ ἄδικος θάνατος τῶν ἀκλαύστων θυμάτων, ἐπλήρου ὄλων ἡμῶν τὰς καρδίας βαθυτάτης ὀδύνης. Συμπαθὲς δάκρυ ἐκυλίετο ἐπὶ τῶν παρειῶν τῶν ναυτῶν ἀποκεκαλυμμένων, πρὸ τῆς ἀωνύμου ἐκείνης σοροῦ, ἣν ἤγειρεν εἰς τὰ ἄγνωστα θύματα ἢ εὐσέβειά των. Διότι δὲν γνωρίζω εὐσεβεστέρας, ἐπιρρεπεστέρας εἰς τὸν πόνον καὶ τὴν ὀδύνην, μᾶλλον ἐμπεφορημένας θρησκευτικοῦ αἰσθήματος ψυχᾶς, ἀπὸ τὰς τῶν ἐργατῶν τῆς θαλάσσης. Μάτην οἱ τυμβωρύχοι τῶν καρδιῶν, οἱ ἀνσκακῆπτοντες αὐτὰς καὶ δημιουργοῦντες ἐν αὐταῖς τὸ μέλαν κενόν, οἱ ἀποδιώκοντες τὴν πίστιν καὶ τὴν ἐλπίδα, ἐρείσματα τοῦ ταλαιπώρου ἡμῶν βίου, μάτην θὰ ἀποπειραθῶσι νὰ ἀμφισβητήσωσιν εἰς αὐτοὺς τὴν ὑπόστασιν τοῦ Θεοῦ, διότι κατὰ πᾶσαν στιγμὴν ψηλαφοῦσι τὸ μεγαλεῖόν του...

*Ἐκτελέσαντες τὸ θλιβερόν τοῦτο καθῆκον ἐπανήλθομεν εἰς τὸ πλοῖον. Ὁ ἥλιος κατεδύετο ἤδη ἀλαμπῆς ὀπισθεν τῶν κορυφῶν τῶν ὄρεων. Τὸ λυκόφως ἤρξατο ἐφαπλούμενον ἐπὶ τῆς κτίσεως. Ἐδόθη τὸ πρόσταγμα ὑποστολῆς τῆς σημαίας. Εὐσεβῆς καὶ συγκινητικὴ τελετὴ· ἔτι συγκινητικώτερα, ὅταν μακρὰν τῆς πατρίδος, ἐν τῇ ξένη, πατῆς τὸ σκάφος, τεμάχιον τῆς πατρίδος, κυλινδούμειον ἐπὶ τῶν κυμάτων, καὶ προσβλέπης τὸ ἱερὸν αὐτῆς σύμβολον ὑπερηφάνως κολπούμενον ἐπὶ τοῦ ἰστοῦ τοῦ ἐπιδρόμου. Ἡ σάλπιγξ ἤχεϊ, διπλοῦς πυροβουλισμὸς κροτεῖ ἐκατέρωθεν τῆς γεφύρας, τὸ ἐπιτελεῖον καὶ τὸ πλήρωμα ὀρθοὶ ἀποκαλύπτονται εὐλαβῶς, καὶ ἡ ἀσπρογάλανη, κατέρχεται βραδῆως πρὸς τὴν ἀγκάλην τοῦ ναύτου, ἕνα τὴν πρῶϊαν πάλιν ἐπαίρομένη, ἐξαγγέλλη ὑπερήφανος ὅτι τὸ σκάφος, τὸ ὁποῖον σκέπουσιν αἱ πτυχαὶ τῆς εἶναι τμήμα τῆς ἐλευθέρας πατρίδος. Ἐπεθύμου ὁ διὰ τῆς ἀποκαλύψεως χαιρετισμὸς οὗτος τῆς σημαίας νὰ ἐπεξετείνετο καὶ εἰς τοὺς κανονισμοὺς τοῦ στρατεύματος τῆς ξηρᾶς κατὰ τὰς συναντήσεις τῆς σημαίας ὑπὸ τῶν μὴ ἐν ὑπηρεσίᾳ στρατιωτικῶν. Ὅταν διέρχεται ἡ Σημαία, νομίζω, ὅτι διέρχεται ἀσκεπῆς ὁ ἱερεὺς κρατῶν τὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων. Ὁ πρὸς τὴν Μεγαλειότητα τοῦ ἐθνικοῦ ἐμβλήματος χαιρετισμὸς ἔδει

νά παραλάσση τοῦ πρὸς πᾶσαν ἄλλην Μεγαλειότητα προσφερομένου, ἔδει δὲ νά ᾔηται καὶ εὐσεβὲς καθῆκον παντὸς πολίτου.

Ἦτο πολὺ μελαγχολικὴ ἡ ἐσπέρα ἐκείνη ἣν διήλθομεν πρώτην παρὰ τὰς ἀκτὰς δούλης γῆς. Ἡ ψυχὴ μου συνείχετο ὑπὸ ἀορίστου ἄλγους. Εἶμεθα ἠγκυροβολημένοι ἀκριβῶς ἐν τῇ θέσει, ἔνθα πρὸ δύο μηνῶν εἶχε λάβει χώραν τὸ στύγιον ἔγκλημα. Ἡ σελήνη ἐφώτιζεν ἐπὶ τῆς νωπῆς σοροῦ τὸν μέλανα σταυρόν, ὁ ῥόχθος δὲ τοῦ ὑπνώττοντος κύματος, μοὶ ἐφαίνετο ἐν τῇ παραισθήσει τῆς φαντασίας μου, ὡς οἰμωγὴ τῶν θυμάτων καὶ τῶν νυκτοβίων πτηνῶν οἱ διάτοροι στόνοι, ὡς κραυγαὶ αὐτῶν πανύσταται εἰς ἀρωγὴν κατὰ τοῦ ἀδίκου θανάτου.

Διήλθον δλόκληρον τὴν νύκτα ἐπὶ τῆς γεφύρας, ἀναπαριστῶν τὴν πένθιμον σκηνὴν ὃ ὕπνος διέφευγε τὰ βλέφαρά μου, παρηκολούθουν δὲ μηχανικῶς τὸ κανονικὸν βῆμα τοῦ σκοποῦ, ὅστις σιωπηλός, διεσκέλιζε τὸ πλάτος τοῦ περιτόνου, καὶ τὸν μελαγχολικὸν ἦχον τοῦ κώδωνος, κρουομένου εἰς κανονισμόν τῆς ἐναλλαγῆς τῶν φρουρῶν. Ὡ πόσον ἐβράδυνεν ἡ ἔως! Πόσον ἔσπευδον νά ἀπάρωμεν ἀπὸ τῶν ὑδάτων ἐκείνων, κάτωθι τῆς ἐπιφανείας τῶν ὁποίων τρεῖς ἀνθρώπινοι ὑπάρξεις, νεανίαι σφριγῶντες, ζῶντες κατορυγμένοι ἐν τῷ τάφῳ τοῦ κήτους, ἐκυριεύοντο κατὰ μικρὸν ἀλλ' ἀσφαλῶς ὑπὸ τοῦ θανάτου, εἰσδεχόμενοι σταγόνα πρὸς σταγόνα τὴν ἀγωνίαν του, ἐφ' ὅσον τὸ ὕδωρ εἰσέδυε διὰ τῆς ὀπῆς τοῦ κήτους.

Ἐπὶ τέλους πέπλος πορφύρας ἠπλώθη ἐπὶ τῶν ἀνατολικῶν ἐσχατιῶν τοῦ ὀρίζοντος. Ἰόχρους ἀρρήτου γλυκύτητος χρωματισμοὶ διεχύθη ἐπὶ τῶν κορυφῶν τῶν ὀρέων ὃ δὲ βασιλεὺς τοῦ φωτός ἀνέδυ βραδέως κατακλύζων τὴν κτίσιν διὰ μαρμαίροντος καταρράκτου λάμψεως καὶ φωτός καὶ χρυσίζων τὴν ἀδρανῆ τῆς θαλάσσης ἐπιφάνειαν.

* *

Μετ' ὀλίγον τὰ πυρὰ τῆς μηχανῆς ἀνερριπίσθησαν . . . Οἱ λέβητες ἐδόκουν.

Διετάχθη ἡ ἔγκρισις τῆς ἀγκύρας καὶ ὑπὸ τὰ πρῶτα πλήγματα τῆς ἔλικος ἐμακρύνθημεν τῶν ἀκτῶν ἐκείνων κατευθυνόμενοι εἰς Πάτμον. Στεναγμὸς ἀνακουφίσεως διέσεισε τὸ στῆθός μου ἐν τούτοις ἐπὶ πολὺ ἔτι ἡ σκιαγραφία τοῦ μέλανος σταυροῦ ἐπλαισιοῦτο ὑπὸ τοῦ ἀνοικτοῦ ὀρίζοντος, μέχρις οὐ ἀόρατος ἐξηφανίσθη ὑπὸ τὴν λευκὴν ὀμίχλην τῆς προΐουσης ἀποστάσεως.

Μετ' ὀλίγας ὥρας προσηγγίζομεν εἰς Πάτμον νῆσος πτωχὴ καὶ αὐχμηρὰ, περὶ ἧς εἶχον ἀκούσει, ὅτι εἶναι ὄλως ἄδενδρος, μὴ ἐπεφύλασ-

σεν ἀπατηλὴν ἐκπληξιν. Τὰ κράσπεδα τῶν ὀρέων τῆς ἐφαίνοντο μακρόθεν καταπράσινα, φέροντα τὸ χρυσίζον ζωηρὸν πράσινον, ὅπερ εἶναι χαρακτηριστικὸν τῶν δασῶν τῆς πεύκης μακρόθεν θεωμένων.— Προεξώφλουν ἤδη τὴν θυμῆρη εὐφροσύνην, ἧς ἀπολαύω ἐν τοῖς δάσει τοῦ ποιητικοῦ τούτου δένδρου ἐνόμιζον, ὅτι ὀσφραίνομαι τὴν βαλσαμώδη ἀπόπνοιάν του, καὶ ὅτι πλήττει τὰς ἀκοάς μου ὁ δειλὸς ψιθυρὸς τῶν τριχοειδῶν φύλλων του ὑπὸ τῆς αὔρας τὸ φίλημα, ἀληθῆς ἀρμονία, ἀνακαλοῦσα εἰς τὴν μνήμην μου πάντοτε τὸ τοῦ Θεοκρίτου

Ἄδύ τι τὸ ψιθύρισμα καὶ ἄ πίτυς, αἴπολε, τίνα,

Ἄ ποτὶ ταῖς πηγῆσι μελίσσεται

ἀρμονία ἀβρά, στόνος ἠδείας μελαγχολίας, ὅστις ἐνέπνευσεν εἰς τὸν Λαμαρτῖνον ἐν τῇ Pensée des Morts τὴν παραβολὴν τῆς πίτυος πρὸς σύνολον μουσικῶν ὀργάνων.

«Quand le pin rend ses accords».

Ἄλλ' οἶα ἀπογοήτευσαι! Ἐφ' ὅσον προσηγγίζομεν, τῇ βοήθειᾳ τοῦ τηλεσκοπίου ἀνεκάλυψα, ὅτι τὰ πάτρια ταῦτα δάση μόνον ἐν τῇ φαντασίᾳ μου εἶχον φυτῆ, διότι τὸ ζωηρὸν ἐκεῖνο πράσινον ἀνῆκεν εἰς πυκνὰς τολύπας πελωρίων ὀνακάνθων! Οἴμοι! ποσάκις ἐξιδανικεύει ἡ φαντασία ἡμῶν χυδαίας πεζότητος, ποσάκις λατρεύομεν ἰνδάλματα, αὐτῆς ἡμῶν τῆς φαντασίας δημιουργήματα!

Ἄλλ' ἂν ἡ Πάτμος εἶναι νῆσος πτωχὴ, ξηρὰ, φαλακρὰ, περιβάλλει ἐν τούτοις ταύτην θείας αἴγλης στέφανος. Διότι ἐπὶ τῆς πενιχρᾶς ταύτης νήσου ἀντανακλάται ὄλον τὸ μεγαλεῖον τοῦ ἠδίστου, τοῦ φιλοσοφικωτάτου τῶν Εὐαγγελιστῶν, τοῦ λατρευτοῦ μαθητοῦ τοῦ Σωτῆρος. — Δι' ὅλης τῆς νήσου διαθέει τὸ ὄνομα αὐτοῦ τὰ σπήλαια, αἱ ἀκταί, οἱ κῆποι αὐτοῦ τῆς νήσου, εἶναι πάντα συνδεδεμένα πρὸς τινὰ παράδοσιν, ὁρῶσαν τὴν ἐν Πάτμῳ διαμονήν, τὸν βίον, τὰ ἔργα τοῦ Ἰωάννου. Ἀφαιρουμένων ἀπὸ τῆς Πάτμου τῶν ἀναμνήσεων τοῦ Θεολόγου καὶ τῆς μονῆς, ἣν ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἤγειρεν ὁ ὅσιος Χριστόδουλος κατὰ τὴν ἐνδεκάτην ἑκατονταετηρίδα οὐδὲν ἀπολύτως ἀπομένει εἰς τὴν ταλαίπωρον νῆσον.

Ἡ ἀρχαιότης οὐδόλως σχεδὸν ἠσυχολήθη περὶ αὐτῆς. Ὁ Θουκυδίδης ἀναφέρει ταύτην μόνον, ὡς τοπογραφικὸν σημεῖον, ὅπως καθορίσῃ τὰς κινήσεις τοῦ στρατηγοῦ Πάχητος.

Πλήθει ἐν τούτοις ἀρχαίων ἐπιγραφῶν, ὧν τινὰς διέσωσε τῶν μοναχῶν ἡ φιλομουσία. Λέγων δὲ μοναχοὺς, ἐννοῶ τοὺς κατὰ τοὺς αἰῶ-

νας τῆς δουλείας, διότι ἂν ἤθελε συναντήσῃ τοὺς ἐνεπιγράφους τούτους λίθους ὁ ἰδρυτὴς τῆς μονῆς, ὁ ὅσιος Χριστόδουλος, βεβαίως οἱ ἀρχαιολογοῦντες δὲν θὰ εἶχον τὴν εὐχαρίστησιν νὰ ἀναγινώσκωσιν αὐτοὺς σήμερον, καθ' ὅσον πρῶτον ἔργον αὐτοῦ κατὰ τὸν ἐνθουσιώδη βιογράφων του, τὸν Ἀγάπιον, ἦν νὰ κατασυντρίψῃ ἀπαρμιλλοῦ τέχνης ἄγαλμα τῆς Ἀρτέμιδος καὶ νὰ καταρρίψῃ εἰς ἐρείπια τὸ ἱερὸν αὐτῆς. «Πρῶτον ἐσύντριψεν ἓνα εἶδωλον ὅπου εἶχασιν ἐκεῖ μὲ τέχνην πολλὴν εἰς τὸ ὄνομα τῆς Ἀρτέμιδος».

Τῶν ἐπιγραφῶν τούτων ἡ ἀντιγραφὴ δὲν δύναται νὰ ἔχῃ θέσιν ἐν ταῦθα, δημοσιευθεισῶν ἄλλως πασῶν. Μιᾶς μόνης ποιοῦμαι ἐν μέρει μνείαν, διότι ἐκ ταύτης καταφαίνεται, ὅτι τὸ ἀρχαιότερον τῆς νήσου ὄνομα ἦν Πάτνος καὶ ὄχι Πάτμος. Σημειῶ τούτο, διότι ἡ δημώδης γλῶσσα ἐπανάφερε τὴν παλαιτάτην ὀνομασίαν, ἀποκαλέσασα τὴν νῆσον Πάτινον καὶ τὸν κάτοικον Πατινιώτην.

... ἔκτροφος ἐστὶ Πάτνος
νῆσος ...

καὶ ἐν ἐτέρῃ

...
ὕδροφόρον ἦν ἐν Πάτνῳ παραβώμια ῥέξαι.

Ἡμίσειαν ὦραν ἀφ' ἧς ἐπόντισεν ἡ Σαλαμινία, ἡ μεγάλη ἄκατος ἀνέμενεν ἡμᾶς δεξιὰ τῆς ἀτμομηιολίας, ὅπως μετὰ τοῦ πλοιάρχου καὶ τοῦ ἐπιτελείου ἐν στολῇ ἐπισκεφθῶμεν τὴν ἱεράν τοῦ Θεολόγου μονήν. Αἱ δώδεκα κῶπαι ἐκρατοῦντο πτερωμέναι πρὸς τὰ ἄνω· ὑπὸ τὸ σύριγμα δὲ τοῦ οἰακιστοῦ δυώπου ἐπληξάν διὰ ταυτοχρόνου κινήσεως τὴν θάλασσαν, ἔσχισαν τὰ κύματα, ἡ δὲ βαρεῖα ἄκατος ἵπτατο ἐπὶ τῶν ὑδάτων ὠθουμένη ὑπὸ τῆς συγχρόνου κινήσεως τῶν δώδεκα κωπῶν, αἵτινες ἀνίπταντο καὶ κατέπιπτον ὡς ἐν σῶμα κινούμενον ὑπὸ μιᾶς χειρός, μετὰ τῆς ἀρμονίας ἐκείνης ἧς τὸ μυστήριον μόνον οἱ Ἕλληνες ναῦται κατέχουσιν.

Ἄλλ' ἐνῶ ἡμεῖς ἀνηρχόμεθα εἰς ἐπίσκεψιν τῆς μονῆς, ἀνέμενεν ἡμᾶς εὐφρόσυνος ἐκπληξίς, συγκινήσεις ἄρρητοι, ὧν οὐδέποτε θέλει μὲ ἀπολίπει ἡ ἀνάμνησις· διότι ταυτοχρόνως οἱ μοναχοὶ μετὰ τοῦ λαοῦ κατήρχοντο εἰς προσκύνησιν τοῦ τμήματος τούτου τῆς ἐλευθέρας πατρίδος, τοῦ μικροῦ ἑλληνικοῦ σκάφους, ὅπερ τὸ πρῶτον ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως ἐσάλειεν ἐν τῇ λιμένι τῆς νήσου. Ἦρχοντο ἡ ὑπόδουλος ἐκκλησία, ὁ ὑπόδουλος λαὸς νὰ ἀγιάσωσι τοὺς ἐλευθέρους, ἴσως τοὺς ἐλευθερωτὰς ἐν προσεχεῖ μέλλοντι, ἂν ὁ Θεὸς εὐδοκήσῃ. Οἱ κώδωνες

τῆς Μονῆς καὶ ὄλων τῶν ναῶν ἐκρότου χαρμούνως· αἱ ἱεραὶ σημαῖαι ἐκολποῦντο ὑπὸ τὴν πνοὴν τῆς αὔρας· τῆς συνοδείας προηγούντο ὁ σταυρὸς καὶ τὰ ἐξαπτέρυγα, ἤποντο δὲ οἱ ἱερεῖς ἐν ἱερᾷ ἀμφίεσει καὶ ἄπας σχεδὸν ὁ λαὸς, ἄνδρες, γυναῖκες, παῖδες. Δὲν ἐπιχειρῶ νὰ περιγράψω τὴν συνάντησιν ταύτην. Ἐκεῖ ἐκλαίωμεν πάντες ἡμεῖς, οἵτινες ἐν Ἀθήναις δὲν ἔχομεν, εἰμὴ μειδιάματα εἰρωνίας διὰ τοὺς ἁγίους παλμούς τῆς ἐθνικῆς ιδέας· εἶθε δὲ ὁ Θεὸς νὰ μὴ στεριεύσῃ ποτὲ ἐν ἐμοὶ τὴν πηγὴν τοιούτων δακρύων.

Τῆς προσοχῆς Ἑλληνος ἐπισκέπτου τρία τινα κυριεύουσιν ἐν Πάτμῳ. Ἡ σχολή, ἡ μονὴ καὶ τὸ Σπήλαιον, ἐν ᾧ Ἰωάννης ὁ Θεολόγος ἔγραψε τὴν Ἀποκάλυψιν, κατὰ δὲ τὸν Πρόχορον, ἂν τὸ εἰς αὐτὸν ἀποδιδόμενον χειρόγραφον δὲν εἶναι ὑποβολιμαῖον, καὶ αὐτὸ τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον¹.

Ἄν ἤθελον ἀκολουθήσει τὴν τοπογραφικὴν σειρὰν θὰ ὠμίλου πρῶτον περὶ τῆς Σχολῆς, εἶτα περὶ τοῦ συνεχομένου ταύτῃ σπηλαίου τοῦ Ἰωάννου καὶ τελευταῖον περὶ τῆς Μονῆς, ἧτις δεσπόζει τοῦ λόφου εἰς τὰ κράσπεδα τοῦ ὁποίου κεῖται ἡ σχολὴ καὶ τὸ σπήλαιον.

Ἐν τούτοις περὶ τοῦ σπηλαίου τῆς Ἀποκαλύψεως θέλω ποιήσει μνείαν τελευταῖον, πειρώμενος νὰ μεταδώσω τῷ ἀναγνώστῃ, ὡς κατακλειδὰ τῶν περὶ Πάτμου συνοπτικῶν εἰδήσεων τὰς ἰσχυρὰς ἐξ αὐτοῦ ἐντυπώσεις μου.

Τὴν σχολὴν συναντᾷ τις μετ' ἀνάτη ἀπὸ τοῦ λιμένος πορείαν τετάρτου ὥρας περίπου. Ὡκοδομημένη ἐπὶ μικροῦ ὄροπέδιου εὐρίσκειται σήμερον ἐν καταστάσει ἐρειπώσεως. Ἡ φωνὴ τοῦ διδασκάλου δὲν ἀντηχεῖ πλέον ἐν αὐτῇ. Μελανὰ, σκωληκόβρωτα τὰ παλαιὰ ἔδρανα φέρουσιν ἐγχεχαρᾶμένα, κατὰ τὸ αἰώνιον τῶν μαθητῶν ἔθιμον, πλεῖστα ὀνόματα μαθητῶν, ὧν καὶ τὴν κόνιν σήμερον ἔχει διασκορπίσει ὁ χρόνος. Ἡ σχολὴ τῆς Πάτμου δὲν δύναται βεβαίως νὰ ὑποστῇ τὴν σύγκρισιν μετὰ τῶν σχολῶν τοῦ Γένους πρὸς τὴν Ἀθωνιάδα Σχολὴν ἢ τὴν τῶν Ἰωαννίνων. Πλέον τοῦ αἰῶνος ἐν τούτοις ὑπῆρξεν ὁ μόνος τοῦ ἔθνους φάρος κατὰ τὴν Μικρασίαν καὶ τὰς νήσους, ἐπρὸς-

¹ Τὸ χειρόγραφον τοῦτο σώζεται ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Μονῆς «Αἱ περίοδοι τοῦ Θεολόγου συγγραφεῖσαι παρὰ Προχόρου». — Ὁ Πρόχορος παρίσταται ἐν αὐτῇ γράψας καθ' ὑπαγόρευσιν τοῦ Ἰωάννου τὸ Εὐαγγέλιον ἐν Πάτμῳ! Δικαίως οἱ καθολικοὶ συγγραφεῖς παριστῶσι τὴν διήγησιν ταύτην ὡς φανταστικὸν μῦθον μεταγενεστέρου τινὸς μοναχοῦ. Tillemont, Memoires pour servir à l'histoire ecclesiastique, t. I, eh. III. — Baronius, Annales Ecclesie, t. I ad annum 99.

κισε τὴν Κωνσταντινούπολιν δι' ἐνθουσιωδῶν τῆς ἑλληνικῆς πατρίδος καὶ γλώσσης ἀποστόλων καὶ ἐτιμήθη διὰ τῆς ἐν αὐτῇ διδασκαλίας ἀνδρῶν, οἷοι Γεράσιμος ὁ Κρής, Μακάριος καὶ Δανιὴλ ὁ Κεραμεύς.

* * *
Ἦδη ῥίπτω ὀλίγας τινὰς λέξεις περὶ τῆς διασήμεου μονῆς Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου.

Τὴν μονὴν ταύτην ἤγειρεν ὁ ὅσιος Χριστόδουλος κατὰ τὸ τέλος τῆς ἐνδεκάτης ἑκατονταετηρίδος, κατὰ λίαν συνοπτικὴν περίληψιν τῶν λεπτομερῶν ἀφηγήσεων, ἃς περιέχει τὸ ἐν τῇ μονῇ χειρόγραφον, τὸ φέρον τὸν τίτλον «Βίος καὶ πολιτεία τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Χριστοδούλου, συγγραφεὶς παρὰ Ἰωάννου τοῦ ἱερωτάτου Μητροπολίτου Ῥόδου».

Ἐν πρώτοις ἐπέτυχεν ὁ ὅσιος παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ ἐν ἔτει 1080 Χρυσόβουλον, δι' οὗ κατὰ πλήρη κυριότητα ἐδωρήθη αὐτῷ ἡ Πάτμος καὶ αἱ περὶ αὐτὴν νῆσοι. Ἐν τῷ καταστατικῷ ὀργανισμῷ τῆς μονῆς, οὗ τὸ πρωτότυπον ἀπώλετο, ἀλλ' ἀντίγραφον τοῦ ὁποίου ἐξετυπώθη ἐν ἔτει 1756 ἐν Βενετίᾳ, ὁ ὅσιος γράφει τὰ ἐξῆς: «Ἐδωρήθη δέ μοι διὰ χρυσοβούλλου Βασιλικῆς τό τε νησίον ἡ Πάτμος ἐξ ὀλοκλήρου, τῶν δημοσιακῶν δικαίων καθάπαξ ἀποσπασθέν, καὶ τὰ πλησιάζοντα τούτῳ νησιδία οἱ Ναρκίαι καὶ ἡ Λήψω».

Ἐπιτυχῶν τὸ χρυσόβουλον ὁ ὅσιος Χριστόδουλος ἔφερεν εἰς τὴν ἔρημον τότε Πάτμον στρατόν, ἡ κατὰ τὸν ὄρον τοῦ συρμοῦ, στρατευμα, ἐργατῶν καὶ μοναχῶν καὶ ἤρξατο οἰκοδομῶν τὴν Μονὴν, ἀφοῦ πρῶτον ἐκαθάρισε τὸ ἔδαφος, ἀπὸ τὸ ἱερόν τῆς Ἀρτέμιδος καὶ συνέτριψε τὸ ἄγαλμα αὐτῆς.

Φαίνεται ὅμως ὅτι οἱ ἐργάται καὶ οἱ μοναχοὶ μετρίως συνεμερίζοντο τὸν ἱερόν αὐτοῦ ἐνθουσιασμόν, δι' ὃ πολλάκις ἐστασίαζον· νύκτα δέ τινὰ μικροῦ δεῖν ἐπιβαίνοντες τῶν πλοίων νὰ καταλίπωσιν αὐτὸν μόνον, ἀκούσιον ἀσκητὴν, ἀντὶ ἰδρυτοῦ τῆς τόσον διασήμεου καὶ τόσον ἐθνωφελοῦς ἀποβάσεως Μονῆς.

Ἡμέραν τινὰ μάλιστα, ὅταν ἀπεφάσισε νὰ φυτεύσῃ κῆπον εἰς αὐχμηρὰν τινὰ κοιλάδα παρὰ τὴν ἀκτὴν ἡ ἀγανάκτησις τῶν μοναχῶν ἐκορυφώθη. Παρ' ὀλίγον δὲ νὰ διέλθῃ ὁ ὅσιος un mauvais quart d'heure, ὡς λέγουν οἱ Γάλλοι. Ἀλλὰ τότε ὁ γέρον ἐγονυπέτησε καὶ ἐδεήθη μετὰ συντριβῆς. Τρεῖς ἔκαμψε τὸ γόνυ ἐπὶ τοῦ βράχου, ἀμέσως δὲ ἀνεπήδησεν ἄφθονον ὕδωρ. Ἐννοεῖται ὅτι μετὰ τοῦτο ὁ κῆπος ἐφυτεύθη μετ' ἐνθουσιασμοῦ· σώζεται δὲ μέχρι τῆς σήμερον ὑπὸ

τὴν ὀνομασίαν «Ὁ κῆπος τοῦ ὁσίου»· ἡ δὲ πηγὴ κεκαλυμμένη διὰ θολωτοῦ κτίσματος ὀνομάζεται «ἀγίασμα» κατὰ τὴν στερεότυπον συνήθειαν. Ἀληθῶς θαῦμα εἶναι τῆς μικρᾶς ταύτης ὁάσεως ἡ ὑπαρξὶς ἐν τῇ αὐχμηρᾷ καὶ βραχῶδι νήσῳ. Ἄν ὅμως τὸ θαῦμα τοῦτο εἶναι τὸ ἀνωτέρω περιγραφέν ἀδυνατῶ νὰ βεβαιώσω.—Ἄν εἶχον πεποιθῆσιν ἤθελον συστήσει ἐνθέρμως τὴν ἐργασίαν τοῦ ὁσίου εἰς τοὺς ἐπὶ τοῦ Ἀττικῆς λεκανοπεδίου μοχθοῦντας ὑδραυλικούς τοῦ δήμου Ἀθηναίων. Ἀλλὰ πολὺ φοβοῦμαι ὅτι

de par la loi défense à Dieu
De faire miracle en ce lieu.

Πρὸς ψυχαγωγίαν παρατίθημι ἤδη μέρη τινὰ τοῦ καταστατικῆς ὀργανισμοῦ τῆς Μονῆς.

Ἐν πρώτοις δὲν ἐπετρέπετο νὰ πατήσῃ τὸν πόδα ἐπὶ τῆς νήσου Πάτμου γυνή, παῖς, ἢ εὐνοῦχος.

Ἐπειδὴ ὅμως ὁ ὅσιος δὲν εὗρισκε πολλοὺς καλοθελητάς, οἵτινες ἐγκαταλείποντες τὰς οἰκογενεῖας αὐτῶν, νὰ ἀποικίσωσι μόνον τὴν νῆσον, εἶχε δὲ ἀφ' ἐτέρου ἀπόλυτον ἀνάγκην γεωργῶν, ἠναγκάσθη νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἔλευσιν οἰκογενειῶν, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ κατοικήσωσιν, ὡς οἱ σήμερον πάσχοντες ἐκ λώβης, τὰς νοτιοτάτας ἐσχατίας τῆς νήσου, χωρὶς νὰ δύνανται αἱ γυναῖκες καὶ τὰ παιδία νὰ υπερβῶσι τὸ ὄριον τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Μαρίνης.

Ἄλλ' αἱ αὐστηραὶ αὐταὶ διατάξεις ὑπεχώρησαν μετὰ καιρὸν εἰς λογικότερας καὶ ἐθνικωτέρας σκέψεις. Ἡ μονὴ αὕτη, ἧς ὁ ἀρχικὸς κανονισμὸς ἐξώθει τοὺς κατοίκους εἰς τὰς νοτιοτάτας ἐσχατίας τῆς νήσου, εἰς τὰ Χωριδάκια, ὧν ἔτι καὶ νῦν σώζονται τὰ εἰρείπια, μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐγένετο ὁ πυρὴν τῆς συγκεντρώσεως χιλιάδων προσφύγων, οἵτινες φεύγοντες τὴν μάχαιραν, τῶν πάντων ἐστερημένοι εὗρισκον ἐκεῖ παρὰ τῇ Μονῇ ταύτῃ μητρικὴν περίθαλψιν, ἀφειδῆ ἀρωγὴν, ἐνοικιζόμενοι πέριξ αὐτῆς τῆς Μονῆς ὑπὸ τὴν προστατευτικὴν σκιάν τῆς. Οὕτω δὲ διεμορφώθη ἡ σημερινὴ κωμόπολις τῆς Πάτμου.

Ὁ ὀργανισμὸς τῆς Μονῆς ταύτης ἀπὸ τῆς συστάσεώς της καὶ ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας διετέλεσε κοινοβιακός. Εἰς ἀπόδειξιν δὲ τῆς πεποιθῆσεως, ἣν εἶχεν ὁ ὅσιος εἰς τὴν ὁμόνοιαν, τὴν ἀμοιβαίαν ἀγάπην τῶν μοναχῶν, τὴν ἔλλειψιν καὶ τοῦ ἐλαχίστου ἔχρους ἐγωϊσμοῦ, φθόνου, μίσους, ἀντιζηλίας, ἀπὸ τῶν καλογηρικῶν καρδιῶν παρατίθημι τὰ ἐξῆς λυρικά (μὲ ὑ ἢ μὲ ἡ ἀδιαφόρως διὰ τὴν ὀρθογραφίαν). «Κοινοβία

μὲν βίον τελειοτάτην, . . . ἐν ἣ κτήσεως μὲν ιδιότης ἐξώρισται, γνώμη δὲ ἐναντίως ἀπελήλαται, κοινὰ δὲ τὰ σύμπαρτα, ψυχαί, γνώμαι, κοινὰ τὰ ἀγνωρίσματα, κοινὸν τὸ τῆς ἐλπίδος ἐμπόρευμα, κοινοὶ καὶ οἱ στέφανοι» . . . Tableau! Αἱ εἰσαγγελίαι, τὰ ἀνακριτικὰ γραφεῖα καὶ τὰ πλημμυλαιοδικεῖα συμπληροῦσιν ἀκριβέστερον τὴν εἰκόνα.

* *

Ἐξωθεν θεωμένη ἡ μονὴ τοῦ Θεολόγου προσομοιάζει μᾶλλον φρουρίῳ, ὅπερ περιθεῖ διπλῆ σειρὰ τειχῶν σχήματος ἀκανονίστου πολυγώνου. Ἐν αὐτῇ ἐδέσποσαν ἐπ' αἰῶνας οἱ μοναχοί, ἀπόλυτοι φεουδάρχαι τῆς νήσου πάσης καὶ τῶν ἐξαρτημάτων αὐτῆς, φεουδάρχαι ὅμως ἥπιοι, φιλόστοργοι, ἀληθεῖς πατέρες τοῦ πτωχοῦ τούτου πληθυσμοῦ.

Ἡ μονὴ αὕτη ὑπέγκειται τῆς θαλάσσης διακόσια περίπου μέτρα. Τὴν ἐξωτερικὴν αὐτῆς εἴσοδον ἀπαντᾷ ὁ ἐπισκέπτῃς εἰς τὸ πέρασ λιθίνης κλίμακος. Μετ' αὐτὴν δὲ ἐπακολουθεῖ ἕτερα κλίμαξ, θολωτὴ καὶ ἐλικοειδής, καταλήγουσα εἰς βαρεῖαν σιδηρόφρακτον θύραν, ἣτις ἄγει εἰς τὸ προαύλιον τῆς μονῆς.

Τὰ μᾶλλον ἐν αὐτῇ ἄξια προσοχῆς εἶναι οὐχὶ ἡ ἀκανόνιστος καὶ ἄρρυθμος αὐτῆς ἀρχιτεκτονική, ἀλλ' ὁ ναὸς καὶ ἡ βιβλιοθήκη.

Ὁ ναὸς, βυζαντινοῦ ρυθμοῦ, κοσμεῖται ὑπὸ πληθὺς εἰκόνων τῆς ὀρθοδόξου βυζαντινῆς σχολῆς. Ἐννοῶ δὲ τοιαύτην, ὑπὸ καλλιτεχνικὴν ἔποψιν, τὴν σεμνὴν καὶ αὐστηρὰν, ὡς λέγουσιν τινες τῶν παρ' ἡμῖν κληρικῶν, ἐπὶ τε τῆς μουσικῆς καὶ τῆς ζωγραφικῆς τοῦ Βυζαντίου, σχολῆν, καθ' ἣν οἱ Ἅγιοι ὀφείλουσι κατὰ καθήκον νὰ ἔχωσι τὸ συμπαθὲς χρῶμα Σουδαναίου ἢ Ἀθυσινοῦ, ἢ νὰ ὤσιν ἀνιάτως προσβεβλημένοι ὑπὸ τοῦ κιτρίνου πυρετοῦ τῶν Τροπικῶν ὅσῳ δὲ ἀφορᾷ τὴν κόμην καὶ τὸν πῶγωνα ἐπιβάλλεται ὑπὸ τῆς βυζαντινῆς τοῦ καλοῦ συλλήψεως, ἢ δι' αὐτῶν παράστασις χαριστάτων συμπλεγμάτων ὄψεων, ἐρπόντων ἐπὶ τῶν ἁγίων αὐτῶν μορφῶν, ἢ σχοινίων συγκεκολλημένων ἐπὶ τοῦ προσώπου, οἰονεὶ διὰ γλοιώδους ρύπου. Εἰς τοῦ τελευταίου τούτου ἰδίᾳ τὴν ἀναπαράστασιν φαίνονται θαυμασῶς ἐπιτυγχάνοντες οἱ βυζαντινοὶ καλλιτέχνη, οἵτινες ἂν εἰργάζοντο d'après nature, τελειότατα ἀπεικόνισαν τὴν ψυχρότητα των σχέσεων, ἣτις ὑφίστατο μεταξὺ τῶν συγχρόνων αὐτῶν ἀφ' ἑνός, τοῦ σάπωνος δὲ καὶ τῆς ψήκτρας ἀφ' ἑτέρου.

Πληθὺς κίωνων κοσμεῖ τὸν ναὸν τοῦτον. Κίονες στηρίζουσι τὸν πρόναον, κίονες χωρίζουσι τὸν νάρθηκα τοῦ καθολικοῦ, δύο δὲ ἕτεροι ὑποβαστάζουσι τὸ ἱερόν. Εἶναι δὲ πάντες ἰονικοῦ ρυθμοῦ, μετὰ βυζαντι-

νῶν κιονοκράνων οἱ πλεῖστοι. Ἡ ἀφθονία τῶν κίωνων τούτων, ὡς καὶ τῶν ὠραίων πλακῶν τοῦ ναοῦ, ἐξηγεῖται ἐκ τῆς πλουσίας παρακαταθήκης, ἣν εὗρεν ὁ ὄσιος ἐν τῷ ὑπ' αὐτοῦ ἀνασκαφέντι ναῷ τῆς Ἀρτέμιδος.

Ἐν τῷ ναῷ τῆς μονῆς ἀναπαύεται καὶ τὸ ἱερόν σκηνώμα τοῦ ὄσιου Χριστοδούλου, ἐντὸς πολυτίμου λάρνακος, ὅπερ εὐλαβῶς προσεκύνησα μεθ' ὄλην τὴν ἀνάμνησιν τοῦ «μὲ τέχνην πολλήν» ἀγάλματος τῆς Ἀρτέμιδος, τὸ ὅποιον κατεσύντριψεν ὁ ὄσιος.

Ἡ βιβλιοθήκη εἶναι μία τῶν σπανίων ἐν μοναῖς βιβλιοθηκῶν. Τὰς πρώτας αὐτῆς βάσεις ἔθηκεν αὐτὸς ὁ ὄσιος Χριστόδουλος κληροδοτήσας τῇ μονῇ τὰ ἴδια αὐτοῦ βιβλία δι' ἐγγράφου σωζομένου ἐν τῇ μονῇ καὶ φέροντος αὐτόγραφον τὴν ὑπογραφήν του. Εἰς παλαιότερους χρόνους ὑπέστη πολλὰς ἀπωλείας ἐκ κλοπῶν καὶ πολυτίμων χειρογράφων φθορὰν ἐκ τῆς κακῆς συντηρήσεως. Ἀπὸ πολλοῦ ὅμως μετὰ στοργῆς πεφωτισμένης περιφρουροῦνται τὰ κειμήλια ταῦτα.

Τὰ περισωθέντα χειρόγραφα ἀνερχόμενα εἰς διακόσια πενήκοντα περίπου φυλάσσονται ἐντὸς ὑαλοφράκτων θηκῶν ἐπιμελέστατα. Ἐκτὸς δὲ τῶν χειρογράφων ἡ βιβλιοθήκη τῆς μονῆς περιλαμβάνει χιλιάδας τινὰς τόμων ἐντύπων, ἐκκλησιαστικῶν πατέρων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, καὶ ἀρχαίων ἐλλήνων συγγραφέων. Ὑπάρχουσι δὲ καὶ ἀλλόγλωσσά τινὰ ἱατρικὰ βιβλία.

Ἡ μονὴ αὕτη κατέχει καὶ πλοῦτον χρυσοβούλων. Ἀρχαιότερα πάντων εἶναι τὸ ἐπὶ τῇ ἰδρύσει αὐτῆς ἀπονεμηθὲν ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ ἕτερον τοῦ αὐτοῦ ἐπεκτεῖνον τὰς ἀρχῆθεν παραχωρηθείσας προνομίας. Ἐνθυμοῦμαι καὶ ἕτερον Χρυσόβουλον τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου, τοῦ ἔτους 1329, ἂν δὲν με ἀπατᾷ ἡ μνήμη.

* *

Τὸ σπήλαιον τῆς Ἀποκαλύψεως, ὅπερ ὑπόκειται τῇ Σχολῇ, ἀπέχει τῆς παραλίας εἴκοσι περίπου λεπτά. Ἐχει δὲ περιληφθῆ ἐντὸς ναοῦ τιμωμένου ἐπ' ὀνόματι τῆς ἁγίας Ἄννης. Μικρόν, ἀκανόνιστον, ἥμισθα φαίνεται πρόσφορον εἰς παραγωγὴν τῶν ὑψηλῶν ἐμπνεύσεων, αἵτινες ὑπηγόρευσαν εἰς τὸν ὕπατον τῶν Εὐαγγελιστῶν τὰς φλογεράς, τὰς μυστηριώδεις γραμμὰς τῆς Ἀποκαλύψεως. Πάλαι ποτὲ διέρρεε δι' αὐτοῦ ὕδωρ, ὡς μαρτυρεῖ τὸ κάτωθι παρατιθέμενον χειρόγραφον καὶ ὡς ἀποδεικνύουσιν ἔτι καὶ νῦν δύο αὐλακες λελαξευμένοι ἐπὶ τοῦ βράχου καὶ χρήσιμοι βεβαίως εἰς ἐκροὴν τῶν ὑδάτων. Ἐπὶ τοῦ θόλου δὲ τοῦ σπη-

λαίου υπάρχει τριγωνικῷ σχήματος σχισμῇ, παριστώσα κατὰ τὴν παράδοσιν τὴν Ἁγίαν Τριάδα, ἐξ ἧς ἡ φωνὴ τοῦ Κυρίου ἐξικνεῖτο εἰς τοῦ θεολόγου μαθητοῦ τὰς ἀκοάς. Εἶχον ἐνώπιόν μου καὶ ἀνεγίνωσκον τὴν Ἀποκάλυψιν, τὸν μεγαλοπρεπῆ τοῦτον γρίφον, καὶ κλίνας τὴν κεφαλὴν ἐνόμισα πρὸς στιγμὴν, ὅτι ἀποσπάται τῶν βραχυδῶν τοῦ Σπηλαίου τοιχωμάτων τὸ παράστημα τοῦ θεοπνεύστου προφήτου, ὅτι αἰγλήσασα ἐκ τῆς ἐμπνεύσεως ἀναβλέπει πρὸς τὸν Κύριον ἢ θεοεἰκελος μορφή τοῦ Ἰωάννου, ὅτι διὰ μέσου τῆς τριγωνικῆς ἐκείνης ὁπῆς ἐνωτίζομαι καὶ ἐγὼ ὡς ἦχον μυρίων σαλπίγγων τῆς φωνῆς τοῦ Κυρίου, ἀντηχούσης ὑπὸ τοὺς σκοτεινοὺς αὐτοῦ θόλους: «*Ἐγὼ εἰμὶ τὸ Α καὶ τὸ Ω, ἀρχὴ καὶ τέλος, ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος*».

Δὲν εἶναι ἴσως ἄσκοπον νὰ παραθέσω ἐνταῦθα εἰς ἀκριβεστέραν τοῦ σπηλαίου περιγραφὴν καὶ γνῶσιν τῶν περὶ αὐτοῦ παραδόσεων, τεμάχιον ἐκ τοῦ ἐν τῇ μονῇ χειρογράφου τοῦ ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης Νικήτα, ἐπιγραφομένου «*Περίοδοι τοῦ Θεολόγου*» καὶ ἀποτελοῦντος οἰονεὶ ἐπιτομὴν τοῦ ἀνωτέρω μνημονευθέντος χειρογράφου τοῦ Προχώρου.

«*Ἐλθόντες οὖν ἐπὶ τι σπήλαιον, ὃ ἦν ἀπὸ σημείων τριῶν τῆς πόλεως ἔχον ὕδωρ, ἐμείναμεν ἐκεῖ δέκα ἡμέρας· καὶ ὁ μὲν Ἰωάννης ἄσιτος διετέλει ἡσυχάζων καὶ προσευχόμενος, ἐγὼ δέ, (ὁ Πρόχωρος) ἐν τῇ πόλει πορευόμενος, πληρουμένης τῆς ἡμέρας, ἤσθιον μετὰ τῶν ἀδελφῶν. Τῇ οὖν δεκάτῃ ἡμέρᾳ, ἠκολούθει καὶ ὁ Ἰωάννης ἐν τῇ πόλει καὶ κλίνας τὰ γόνατα προσήχετο. Ἐγένετο δὲ φωνὴ αὐτῷ λέγουσα: Ἰωάννη· Ἰωάννη· ὁ δὲ εἶπε. — Τί ἐστὶ, Κύριε; — Ὁ δ' εἶπεν αὐτῷ. Ποίησον ἐν τῷ σπηλαίῳ ἄλλας δέκα ἡμέρας καὶ ἀποκαλυφθήσεται σοι μυστήρια μεγάλα καὶ πλεῖστα. Τῷ λόγῳ οὖν τούτῳ, πάλιν ἐποίησεν ἄλλας δέκα ἡμέρας ἄσιτος διατελῶν καὶ ἐγένετο ἐν ἐκστάσει μεγάλη καὶ εἶδε δυνάμεις μεγάλας καὶ ἄγγελον Θεοῦ διακρίνοντα αὐτῷ, ἃ εἶδε καὶ ἤκουσε· καὶ πάλιν προσκαλεσάμενός με εἶπεν· εἰσελθε ἐν τῇ πόλει καὶ λάβε χάρτας καὶ μέλαν καὶ ἔλθε ἐνταῦθα. Καὶ ἐποίησα οὕτως. Ὁ δὲ λέγει μοι ἅπερ ἀκούεις ἐκ τοῦ στόματός μου, γράφε ἐπὶ τοὺς χάρτας. Καὶ ἐποίησαμεν δύο ἡμέρας, αὐτὸς λέγων καὶ γὰρ γράφων».*

Κρίσις ἐπὶ τοῦ αἰνίγματος τούτου τῆς Ἀποκαλύψεως εἶναι δυσχερές, εἰμὴ ἀδύνατον ἐγχείρημα, ἰδίᾳ διὰ τοὺς ἐρευνῶντας τὴν Ἀποκάλυψιν, ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς θρησκείας. Ἡ ἄποψις αὕτη ἀνήκει εἰς τοὺς θεολόγους, δὲν εἶναι δὲ βεβαίως ἀξιόζηλος ἡ τύχη των. Ἄλλ'

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΟΥΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

εἶναι ἡ ἑτέρα ἄποψις, ἡ ἀφορώσα τὴν ἔρευραν τῆς Ἀποκαλύψεως, ὡς καλλιλογικοῦ ἀριστουργήματος, καὶ προϊόντος τολμηρῆς καὶ πλουσίας ποιητικῆς ἐμπνεύσεως. Διὰ τὴν περὶ αὐτῆς κρίσιν, ἀντὶ τῆς ἐμῆς πενιχρᾶς γραφίδος, δανείζομαι τὴν πλήρη ἐξάρσεως καὶ δυνάμεως γραφίδα τοῦ κυρίου V. Guérin, ἀρχαίου τροφίμου τῆς παρ' ἡμῖν γαλλικῆς σχολῆς γράφοντος περὶ τοῦ σπηλαιου καὶ τῆς ἀποκαλύψεως τὰ ἐξῆς. «Ἐν τῷ σπηλαίῳ τούτῳ ὁ μέγας εὐαγγελιστὴς ἐνεπνεύσθη τὰς ἐκπληκτικὰς ἐκείνας ὀπτασίας. Οἱ πρὸ αὐτοῦ προφητῆται δὲν εἶδον παρελαύνοντα πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, εἰμῆ ἑλάχιστα τῶν ἐν τοῖς κόλποις τοῦ μέλλοντος κρυπτομένων, πτυχᾶς δέ τινας μόλις ἀπεκάλυψαν τοῦ πυκνοῦ πέπλου, ὅστις καλύπτει τῆς εἰμαρμένης ἢ μᾶλλον τῆς Ὑπερτάτης Προνοίας τὰς βουλὰς. Ἀλλὰ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ Ἰωάννου ὁ πέπλος οὗτος ῥήγνυται ὀλοσχερῶς, καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ μετάγει αὐτὸν ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς γῆς, διὰ μέσου πάντων τῶν ἐθνῶν, τῶν αἰώνων καὶ τῶν ἀποκρύφων τοῦ μέλλοντος, μέχρι τοῦ τελευταίου ἐκείνου, ὅπερ θέλει τερματίσει πάντα, καὶ ὅπερ ἔσται ἡ τελευταία σκηνὴ τοῦ δράματος, τὸ ὁποῖον ἐξελίσσεται ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης. Δὲν θέλω ἀποτολμήσει βεβαίως ἐγὼ, μετὰ τὸν Βοσουέτον καὶ τὸν Νεύτωνα νὰ ἐρμηνεύσω τὸ ἱερὸν βιβλίον, ὅπερ θέλει τηρήσει πάντοτε τὰ ἀινίγματα αὐτοῦ. Περὶ τῶν ἐννοιῶν τῶν διαφόρων ἐν τῇ Ἀποκαλύψει προφητειῶν θὰ ὑπάρχωσι πάντοτε ἐναντιογνωμίαι. Ἄλλ' ἐκεῖνο, ὅπερ καταυγάζει πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν πάντων εἶναι ἡ ὑψηλή, ἡ θαυμασιὰ ποίησις, ἧς ἡ Ἀποκάλυψις φέρει τὴν σφραγίδα. Εἰκόνας ζωηραὶ καὶ γραφικαί, ἐκφράσεις ἰσχυραὶ καὶ ἀπότομοι, ποικιλία καὶ χρῶμα ὕφους, οὐδὲν ἐλλείπει ἀπὸ τοῦ ποιήματος τούτου, τὸ ὁποῖον ἠδύνατο νὰ ὀνομασθῆ τὸ ποιῆμα τοῦ μέλλοντος, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ ποιήματα τοῦ παρελθόντος. Ἄν ἡ ἐμπνευσις εἶναι τὸ κυρίως ἰδιόζον ἐν τῇ ποιήσει, ἂν ὁ ποιητὴς ἐπικαλεῖται τὴν Μοῦσαν, ὡς ἔρεισμα τῆς αἰθερίας αὐτοῦ πτήσεως, ποία ἐμπνευσις δύναται νὰ ὑποστῆ τὴν σύγκρισιν πρὸς ἐκείνην, ἣτις εἰσέδου οὕτως εἰπεῖν εἰς τοῦ Ἰωάννου τὴν ψυχὴν, χωρὶς οὐδὲν μέρος τῆς ἰσχύος αὐτῆς νὰ ἀπολέσῃ; — Ἐπενδύεται μόνον παρ' αὐτῷ περιλαμπῆ χρῶματα, ὁ δὲ ἄυλος καὶ ἀόρατος κόσμος, ἀποκαλυπτόμενος πρὸ τῆς θνητῆς αὐτοῦ διανοίας λαμβάνει σάρκα καὶ περιβάλλεται περιβολὴν ὀρατὴν. — Ἐν τῇ ἐκστάσει αὐτοῦ, ὁ ὄλος αὐτοῦ ὄργανισμὸς κατακυριεύεται συγχρόνως, τὰ δὲ προσπίπτοντα εἰς τὴν διάνοιαν αὐτοῦ κατὰ τρόπον ὅλως πνευματικόν, πλήττουσι συνάμα κατ' ἀντανάγκασιν τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὰ ὄτα του.

Ἐκ τούτων αἱ ἔμφυχοι καὶ ζῶηραὶ ἐκεῖναι παραστάσεις, ἃς ἀποτυποῖ ἡ γραφὴς αὐτοῦ, χωρὶς οὐδὲν νὰ ἀπολέσωσιν ἐκ τῶν φλογωδῶν χρωμάτων, μεθ' ὧν ἐνεφανίσθησαν πρὸ αὐτοῦ. Τὸ βιβλίον αὐτοῦ εἶναι ἀδιάκοπος συνέχεια εἰκόνων, αἵτινες προσόμοιοι ἀστραπαῖς, παρελαύνουσι πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του.»

* *

Καταλιπόντες ὀπισθεν ἡμῶν τὴν νῆσον, ἣτις δανείζεται καὶ σήμερον ἐτι μέρος τῆς αἴγλης τοῦ ὑπάτου τῶν Εὐαγγελιστῶν, ἀφίχθημεν τὴν πέμπτην Αὐγούστου εἰς τὴν νῆσον Λέρον.

Ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας διεμείναμεν ἀδρανουῦντες ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ, διότι, καίτοι ἡ ἐντολὴ ἡμῶν ἀπέβλεπε τὴν διώξιν στυγεροῦ ἐγκλήματος κατὰ ὀθωμανῶν ὑπηκόων, αἱ ἀρχαὶ τῆς νήσου, καὶ αὐτὴ ἡ δημοτικὴ, ἔκριναν ὅτι ἐκτελοῦσι καθήκον ὀθωμανικῆς φιλοπατρίας, παρεμβάλλουσαι πᾶν πρόσκομμα πρὸς ματαίωσιν αὐτῆς, μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς φυγαδείσεως τῶν μαρτύρων, οἵτινες ἦσαν ὑπήκοοι τῆς Πύλης. Μόνη δὲ ἡ ἀπειλὴ τῆς ἀμέσου πρὸς τὸν Βαλῆν τοῦ Ἀρχιεπελάγου διαμαρτυρίας κατέστησεν αὐτοὺς λογικωτέρους.

Ἡ Λέρος εἶναι πόλις λίαν καθάριος, μεθ' ὅλας τὰς ἐναντίας προκαταλήψεις, ἃς εὐλόγως ἠδύνατο νὰ ἐξεγείρη τὸ ὄνομα αὐτῆς. Αὕτη εἶναι ἡ μόνη ἐκ τοῦ τόπου τούτου ἐντύπωσις μου· ἄλλας ἐξ αὐτῆς εἰδήσεις δὲν ἠδυνήθη ν' ἀποταμιεύσω, μεθ' ὅλην τὴν τριήμερον ἐν Λέρῳ διαμονὴν μου.

Διότι ἡ ἀγκυροβολία ἐλληνικοῦ ἀτμοπλοίου ἐν Λέρῳ ἤγειρε τὸν αὐτὸν ἐνθουσιασμόν, οἷος ἤθελε προκληθῆ, ἂν ἐπὶ τοῦ ἐπιδρόμου τῆς Σαλαμινίας ἐκυμάτιζεν ἡ σημαία τῆς Κίνας ἢ τῆς δημοκρατίας τοῦ Ἰσημερινοῦ.

Ἐπειδὴ δὲ εἰς οὐδεμίαν ἤλθον πρὸς ἡμᾶς ἐπικοινωνίαν οἱ κάτοικοι, ἤθελεν εἶσθαι ἔλλειψις τοῦ στοιχειωδεστέρου αἰσθημάτων δικαιοσύνης, ἂν ἀπετόλμων κρίσεις περὶ κοινωνίας, ἣν δὲν νῦτύχησα νὰ γνωρίσω. Ἐν ἔλλείψει ὅμως εἰδήσεων περὶ τῶν συγχρόνων σημειῶ, ὅτι ὡς πρὸς τοὺς προγόνους αὐτῶν οἱ ἀρχαῖοι δὲν ἐξηντλοῦντο εἰς σπικτάλην ἐγκωμίων. Χωρὶς ν' ἀντιγράψω τὸν Στράβωνα¹, παρατίθημι ἐξ αὐτοῦ τὰ ἐξῆς μόνα :

Καὶ τότε Φωκυλίδεω· Λέριοι, κακοί, οὐχ ὁ μὲν, ὃς δ' οὐ.

Πάντες πλὴν Προκλέους ἢ Προκλέης Λέριος.

¹ Βιβλ. I, κεφ. ε' § 13.

Ἡμεῖς δυστυχῶς οὐδένα Προκλῆ συνηντήσαμεν ἐν Λέρῳ.

Κατέλιπον ἄνευ πολλῶν δακρύων τὴν Λέρον. Μέχρι σήμερον δέ, χάρις τῷ Θεῷ, αἰσθάνομαι ἐμαυτὸν ἀπηλλαγμένον πάσης νοσταλγικῆς προσβολῆς διὰ τὴν νῆσον ἐκείνην.

* *

Τὸν ὑπόλοιπον χρόνον τοῦ ἀνά τὰς Νοτίους Σποράδας πλοῦ διεθέσαμεν ἐπισκεφθέντες τὴν ἐνδοξον μητέρα τοῦ Ἱπποκράτους καὶ τοῦ Ἀπελλοῦ, τὴν Κῶ, τὴν Σύμην καὶ τὴν Κάλυμνον, τὰς ξηρὰς καὶ αὐχμηρὰς μικρονήσους, αἵτινες ἐν τούτοις ἐκτρέφουσι τὰς εὐγενεστέρας καὶ ἐλληνικωτέρας καρδίας, ἃς συνήντησά ποτε, καὶ τὴν ποιητικωτάτην μεγαλόνησον, τὴν γλυκυτάτην Ῥόδον.

Ἄλλ' οὐδεὶς κίνδυνος νὰ κουράσω σήμερον τοὺς φίλους τῆς Ποικίλης Στοᾶς ἀναγνώστας διὰ τῆς ἀφηγήσεως τῶν ἐκ τῆς ἐπισκέψεως τῶν νήσων τούτων ἐντυπώσεών μου.

Ἐχει τόσα τὰ ἀξιόθεατα ἡ Κῶς, τόσα ὀφείλω νὰ μνημονεύσω συγκινουῦντα μέχρι συντριβῆς ἐπεισόδια κατὰ τὴν εἰς τὰς μεγαλόφρονας ἐλληνίδας νήσους τὴν Κάλυμνον καὶ τὴν Σύμην διαμονὴν ἡμῶν, τόσας σελίδας δέον ἀναγκαίως νὰ καταλάβῃ καὶ ἡ συνοπτικότερα περιγραφὴ τῆς Ῥόδου καὶ τῶν πλουσίων ἐν αὐτῇ μνημείων, ἅτινα ἐν τούτοις ἀσθενῶς ἀναμιμνήσκουσι τὸ ἐκλαμπρον αὐτῆς μεγαλείον, κατὰ τε τὴν ἐλληνικὴν ἀρχαιότητα καὶ τὴν ἐπ' αὐτῆς μακρὰν τῶν Ῥοδίων ἱπποτῶν κυριαρχίαν, ὥστε ταῦτα θέλουσι γείνει ἀντικείμενον ἰδίας περιγραφῆς ἐν τῇ Ποικίλῃ Στοᾷ τοῦ ἐπιόντος ἔτους, ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι ὁ γράφων τὰς γραμμὰς ταύτας θέλει ὑπάρχει ἐν τῇ ζωῇ καὶ κατὰ τὸ ἐπιὸν ἔτος.

Ὅθεν σήμερον ἀντιπαρέρχομαι τὰ κατ' αὐτὰς σημειῶν μόνον, ὅτι τὴν 27 Αὐγούστου ἀπήραμεν ἐκ Ῥόδου ἐπανακκάμπτοντες εἰς Σύρον.

* *

Πόσον ὅμως ὁ κατὰ τὴν ἐπάνοδον πλοῦς ἦτο διάφορος ἐκείνου τῆς ἐκ Σύρου ἀναχωρήσεως ἡμῶν!

Ἐκκινήσαντες τὴν πρωΐαν, ἐπλέομεν δι' ὅλης τῆς ἡμέρας προσηνέμως, προσπένοντες τῇ πρώτῃ ἡμῶν ἀσθενοῦς βορρᾷ πρὸς ζέφυρον. Δὲν ἐξηκολούθησεν ὅμως ὁ πλοῦς ὑπὸ τὰς αὐτὰς συνθήκας καὶ κατὰ τὴν νύκτα. Ἡ σελήνη μηνουσιδής, περιέβαλλε τὸ πέλαγος δι' ἀσθενοῦς, μαργαρώδους καὶ μονοτόνου χρωματισμοῦ. Τὸ κύμα ὑπέφρισεν, ἐν τῷ μεταξὺ δὲ ὁ ἐπιτεινόμενος τοῦ ἀνέμου συριγμὸς διὰ μέσου τῶν πυκνῶν τῆς Σαλαμινίας ἐξαρτίων, προέδιδε τὴν αὐξουσαν αὐτοῦ ἔντασιν. Ὁ

ὀρίζων ἕξοφοῦτο πρὸς τὰς δυσμικὰς αὐτοῦ ἐσχατίας, μακρὰν δὲ πολὺ μακρὰν ἤκουετο τοῦ κεραυνοῦ ἢ βρόμος, ὑπόκωφος, ὁμοίμορφος, παρατεταμένος, προσόμοιος πρὸς συνεχῆ τυμπανοκρουσίαν, καλοῦσαν εἰς ἐξέγερσιν τὰ στοιχεῖα.

Πυκνά, μελανὰ νέφη διέθεον ἐν καταπλησσοῦση ταχύτητι τὸν ὀρίζοντα, ἡ δὲ σελήνη ὠχρά, ἀλαμπῆς διεφάνετο ἐνίοτε ἀμυδρῶς διὰ μέσου τοῦ σχιζομένου αὐτῶν πέπλου, ὡσεὶ φεύγουσα ταῦτα περίτρομος κατ' ἀντίθετον φορὰν, περιβάλλουσα τὰ ἀντικείμενα κατὰ τὰς βραχείας τῆς ἐμφανίσεώς της στιγμᾶς δι' ἀτόνου ἀνταυγείας. Ὁ ζόφος ἐν τούτοις ἠπλώθη ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις, τὰ δὲ κύματα βαρέα κυλινδούμενα ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ἔπληττον τὴν αἰχμὴν καὶ τὰς παρειὰς τῆς πρῶρας, ῥηγνύμενα ἐπ' αὐτῆς μετὰ λύσεως καὶ περιβάλλοντα τὸ σκάφος διὰ φωσφορώδους λάμψεως. Αἱ ἀστραπαὶ ὠχραὶ διέσχίζον ἤδη τὸν μελανὸν ὀρίζοντα κατ' ἀπειροπληθεῖς τεμνομένας γραμμὰς, οἱ δὲ κεραυνοὶ ἐκρότου ἀπαισίως ἄνωθεν τῶν ἰστών τοῦ πλοίου.

Ἰστάμενος παρὰ τὸν κυβερνήτην ἐπὶ τῆς γεφύρας, περιβεβλημένος κηρωτὸν μανδύαν καὶ ναυτικὰ ὑποδήματα, ἀπῆλαιον τοῦ μεθυστικοῦ θεάματος τῶν μαινομένων στοιχείων. Ἐθεώμην εὐφροσύνως τὰ κύματα θραυόμενα ἐπὶ τῆς πρῶρας, εἰσπηδῶντα, διαθέοντα τὸ ἐπίστρωμα καὶ περιλούοντα ἡμᾶς διὰ βροχῆς φωσφορίζουσης.

Ἄλλὰ πόσον ὑπέφερε κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην ἡ ἀβρὰ Σαλαμινία. Πότον τὴν κατεπόνει τῶν μαστιζόντων αὐτὴν κυμάτων ἡ λύσσα. Τὸ δρομόμετρον ἐκλυόμενον ἐπανειλημμένως μόλις ἐδείκνυε δύο κόμβους καθ' ὥραν· τὸ δὲ πλοῖον ἀναρριπτόμενον ὑπὸ τῶν κυμάτων ἀπὸ τῆς πρῶρας, ἀνέπιπτεν ὡς εἰ ἔμελλε νὰ ἐγερθῇ ὀρθῶς ἐπὶ τῆς πρύμνης, προσόμοιον πρὸς ἵππον ὀρθούμενον ἐπὶ τῶν ὀπισθίων, εἶτα δὲ ὡς εἰ ἐπέδιωκε τοὺς βυθοὺς προνεῦον κατέπιπτεν ἀδρανῶς διὰ τῆς πρῶρας ἐπὶ τῶν κυμάτων, ἅτινα αὐτὴ διήνοιγεν ὡς ἡ ὕνις τὰ στέρνα τῆς γῆς. Τότε ὁ ἀντίκτυπος τῆς ἕλικος, περιστρεφομένης δι' ἀνυπολογίστου ταχύτητος ἐν τῷ κενῷ, διέσειε τὸ πλοῖον καὶ προσέδιδεν αὐτῷ ἀκανόνιστον τρόμον παραλυτικοῦ. Ἐνῶ δὲ τὸ σκάφος ἔστενε καθ' ὅλας αὐτοῦ τὰς συναρμογὰς, ἡ μηχανὴ ἐκ περιτροπῆς ἐξήμει ἀφροὺς πολὺ ἄνωθεν τῆς ἰσάλου, εἶτα δὲ, βυθιζομένων ἐναλίως τῶν ὀπῶν τῆς ἐξόδου τῶν ἀτμωδῶν ὑδάτων, ἔρεγγε τὸν ἀπαίσιον ρόγγον ἀγωνιῶντος. Ταῦτα δὲ ἐν μέσῳ πυκνοτάτου σκότους, διότι ἡ σελήνη εἶχεν ἤδη δύσει, ἀπὸ στιγμῆς δὲ εἰς στιγμὴν ἡ Σαλαμινία ἔτρεχε τὸν κίνδυνον νὰ συντριβῇ ἐν

τῷ μέσῳ τῶν ἀπειροπληθῶν νήσων καὶ σκοπέλων τοῦ πελάγους τοῦτου, διότι τὰς ἐλαφρὰς τῆς πορείας παραλλαγὰς δὲν δύναται ὁ διὰ τῆς πυξίδος ὑπολογισμὸς νὰ προσδιορίσῃ.

Κατὰ τὸ λυκαυγὲς ἐν τούτοις εὐρέθημεν πλείοντες παρὰ τὰς ἐρημονήσους τῆς Ἀμοργοῦ, τὴν Σχοινοῦσαν καὶ τὴν Ἡράκλειαν. Κοπάσαντος δὲ ὀλίγον τοῦ ἀνέμου καὶ καταστάντος δυσμικοῦ διετάχθη ἡ ἀναπέτασις τοῦ δόλωνος, τοῦ ἡμιολίου καὶ τοῦ ἐπιδρόμου, ἐπιταχύνασα οὕτω τὴν πορείαν, ὥστε περὶ τὴν δειλὴν ἐποντίζομεν ἐν τῷ λιμένι τῆς Σύρου.

Ἡ βαρεῖα ἄλυσσος ἐκρότει καθελκομένη, ἡ δὲ Σαλαμινία πληττομένη πλαγίως ὑπὸ τῶν κυμάτων, ἅτινα ἀσθενέστατα ἀνακόπτει ὁ βραχίων τοῦ λιμένος τῆς Σύρου, ἐκινεῖτο πλευρικῶς κατερχομένη μέχρις ἐπαφῆς τῆς ἰσάλου, ὅτε μὲν διὰ τῶν δεξιῶν δρυφάκτων, ὅτε δὲ διὰ τῶν ἀριστερῶν, καὶ διαγράφουσα διὰ τῶν ἰστών αὐτῆς εὐρύτατα τόξιν ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος.

Τὰς ἀγωνιώδεις συνεπείας τῆς τοιαύτης κινήσεως δὲν λησμονοῦσι βεβαίως ποτὲ οἱ πεπροικισμένοι δι' ὄργανισμοῦ, ἥμιστα ἀρεσκομένου εἰς τοιοῦτον χορόν, οἱ ὅποιοι ὅττιν ταξειδεύουσιν ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας, τὰς περιπαθεστέρας ἐκφράσεις εἰς ἐπίκλησιν ἀρωγῆς διανέμουσιν ἐξ ἴσου μεταξὺ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ . . . θαλαμηπόλου τοῦ ἀτμοπλοίου.

EMMANOYHA Σ. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Η ΕΚΘΕΣΙΣ

Ἄπ' τὴν Ἐκθεσὶ ἀπερνάει
Ἡ Τιμιότη σκυθρωπή·
Τί ἔναι πάνου ἐδῶ ;—ῥωτάει
Καὶ κινάει γιὰ ν' ἀναιβῇ.

Ἐ! ποῦ πάς;—τῆς ἀπαντοῦνε—
Ἐπὶ παλάτι, ποῦ θωρεῖς,
Δὲν ἔμπορῶν νὰ σὲ δεχθοῦνε
Μὲ τὰ ρούχα, ποῦ φορεῖς.

—Κύττ' ἀσκέρι, ποῦ ἀνεβαίνει!
Μήπως ἔχουνε χορὸ ;
Μήπως φράγκα παρασταίνει
Μὲ τὸ στήθος τὸ γυμνόν;

—'Εδῶ ἢ Τέχνη θριαμβεύει
 'Ἐχει ὁ νοῦς ἐδῶ γιορτή·
 Εἶνε Σπίτι, ποῦ βραβεύει
 Τὴν ἀξία, τὴν προκοπή.

—'Ἀχ, ἀνάθεμα τῇ χώρᾳ,
 Ποῦ τὴν τέχνη προτιμᾷ·
 'Ὅπου ὁ νοῦς παίρνει τὰ δῶρα,
 Κ' ἢ Τιμὴ ψωμοζήτῃ!

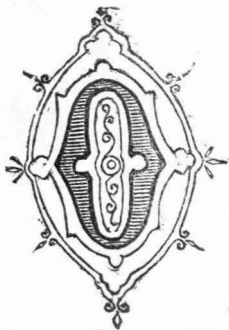
Εὐτυχιὰ 'ςτὴν χώρᾳ ἐκείνῃ,
 Ποῦ νὰ δείξῃ θὰ ἤμπορῇ
 'Ἐνα Σπίτι, ποῦ νὰ δίνῃ
 Τὰ βραβεῖα 'ςτὴν ἀρετή.

1890.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΤΩΚΗΣ

ΑΠ' ΑΘΗΝΩΝ ΕΙΣ ΚΥΜΗΝ

Ο Κάραβος. — 'Ο ἀγωγιάντης μου κύρ Εὐαγγέλης. — Κακοτοπιὰ. — Τὸ Χάνι τῆς Ἀρετῆς. — Ἡ Εὐδοικὴ γῆ. — Σμιγάδι καὶ καλαμπόκι. Χωρικοὶ καὶ χωρिकाί. — Ποιμενίδες. — «'ὦτς! μάτς!» — Ἡ ὁδός. — Αὐλωνάριον καὶ Ἀγία Θεέλα. — Ἡ κοιλὰς τοῦ 'Οξυλίθου. — Θάλασσα, θάλασσα! — Διὰ τῆς παραλίας. — Ἡ πρώτη θεά. — Ἡ ἐκκαμίνευσις τοῦ σιδήρου. — Τὰ ἀνθρακωρυχεῖα. — Ἡ Κύμη. — Ἡ πόλις καὶ οἱ κάτοικοι. — Ἡ Κυμαία. — Ἡ ζωὴ ἐν Κύμῃ. — Μεταξωτὰ καὶ οἶνοι. — Ἀρσενικὸ ἢ θηλυκός. — Τὸ ζήτημα τοῦ λιμένος. — 'Ο ἀπὸ Ἀλιβερίου εἰς Κύμην σιδηρόδρομος. — Λιαστὰ σταφύλια.

κ. Ἰωάννης Στεφάνου, εἰς τῶν πλουσιωτέρων καὶ μᾶλλον ἀνεπτυγμένων προϋχόντων τῆς Κύμης, διελθὼν πρό τινος ἐξ Ἀθηνῶν, εὐηρεστήθη νὰ με προσκαλέσῃ, ὅπως ἐπισκεφθῶ τὴν πατρίδα αὐτοῦ. Ἄ'ελάτε εἰς Κύμην, μοὶ ἔλεγεν. Ἐλλάς δὲν εἶναι μόνον αἱ Ἀθῆναι, πρέπει νὰ λάβῃτε ιδέα καὶ τοῦ ἐπαρχιακοῦ βίου· ἔχει καὶ αὐτὸς τὰ καλάτου». Ἡ πρόσκλησις ἐγένετο τοσοῦτον εὐγενῶς, τὰ ὑποστηρίξαντα αὐτὴν ἐπιχειρήματα ὑπῆρξαν τοσοῦτον πειστικά, ὥστε

δὲν ἠδυνήθην ν' ἀντιστῶ εἰς τὸν πειρασμὸν καὶ κατελθὼν εἰς Πειραιᾶ ἐπεβιβάσθην τοῦ δι' Ἀλιβερίου ἀναχωροῦντος ἀτμοπλοίου.

Εἰς Κάραβον, τὸ ἐπίνειον τοῦ Ἀλιβερίου, ἀφικόμενῃ περὶ τὴν 5ην πρωϊνὴν ὥραν. Μόλις δ' ἐξελθὼν εἰς τὴν ξηρὰν περιεκυκλώθην ὑπὸ σμήνους ἀγωγιατῶν συρόντων τὰς ἡμιόλους αὐτῶν καὶ διὰ φωνῶν καὶ χειρονομιῶν προσπαθούτων νὰ με πείσωσι νὰ τοὺς προτιμήσω. Ἡ εὐγλωττία ἐνὸς ἐξ αὐτῶν με παρέσυρε τέλος καὶ ἐπιβὰς τῆς ἡμιόλου του ἠρξάμην τῆς πορείας μου. «Δὲν μοῦ χαρίζεις τὸ ὄνομά σου;» Στραφεῖς εἶπον πρὸς τὸν ἀγωγιάντη μου. «Εὐαγγέλης, ἀφέντη, Καλημεριάνος, ἤμουνα ὑπάλληλος τῆς Ἑλληνικῆς Μεταλλευτικῆς Ἐταιρίας, ἔκανα καὶ τὸν ἔμπορον, ἦλθα καὶ εἰς τὴν Ἀθήνα, ἔχω καὶ ἀδελφὸν δάσκαλο». Ἡ μακρὰ αὕτη τῶν τίτλων τοῦ ἀπαριθμησις ἐγένετο τοσοῦτον ταχέως, μετὰ τοσαύτης γλώσσης εὐστροφίας καὶ κωμικῶν μορφασμῶν, ὥστε μόλις ἠδυνήθην νὰ κρατήσω τοῦ γέλωτος. Ὑψηλοῦ ἀναστήματος, ἰδεωδῶς ἰσχνός, με πλατύγυρον πῖλον καὶ με ἀνασευρμένους περικνημίδας, ὀμιλῶν διαρκῶς, χειρονομῶν, παρακελεύων τὴν ἡμιόλον του, ζητῶν πληροφορίας περὶ πάντων ἀπὸ τοῦ κ. Τρικούπη μέχρι τοῦ μνημείου τῆς Γραβιάς, ἐνήμερος εἰς πάντα, γινώσκων πάντα τοὺς κατοίκους κατ' ὄνομα, ἀπαριθμῶν τὰ χωρία καὶ τὸν πληθυσμὸν τῶν ἀκριβέστερον τοῦ καλλιτέρου ἐγχειριδίου Γεωγραφίας, ὁ κύρ Εὐαγγέλης, εἶναι ὁ ἐπιτυχέστερος καὶ κωμικώτερος τύπος ἀγωγιατοῦ, ὃν θὰ ἠδύνατο νὰ πλάσῃ μυθιστοριογράφος.

Ὑπὸ τὴν στωμύλην λοιπὸν καὶ εὐθυμον τοῦ κύρ Εὐαγγέλη συνοδείαν ἢ ὁδὸς κατ' ἀρχὰς μοὶ ἐφάνη ὑποφερτή. Μετ' ὀλίγον ὁμως τὰ πράγματα ἐδεινώθησαν. Κρημνοί, βύακες, ἀνήφοροι καὶ κατήφοροι φρικῶδεις καὶ πετρῶδες ἔδαφος, με ἔκαμαν νὰ ἐιθυμηθῶ τὰς Ἀθηναϊκὰς ὁδοὺς, μετ' ὅλα αὐτῶν τὰ ἐλαττώματα. Ἀλλὰ δὲν ἤρκει τοῦτο μόνον. Ἡ ἡμιόλος ἦν καλὴ, ἀλλὰ τὸ ἀποτρόπαιον *σαμάριον*, κεκαλυμμένον δι' ἀκαθάρτου τεμαχίου, δραπέτου τίς οἶδε τίνος Ἀθηναϊκοῦ σαλωνίου, με ἐταλαιπώρει φρικῶδως. Ἐφερόμην ποτὲ μὲν πρὸς δεξιάν, ποτὲ δὲ πρὸς ἀριστεράν, ἔρμαιον τῶν διακυμάνσεων τῆς ὁδοῦ καὶ τῆς ἡμιόλου τῶν ἰδιοτροπιῶν. Μετὰ δίωρον τοιαύτην πορείαν, ἀφικόμενῃ εἰς τὸν πρῶτον σταθμὸν, τὸ «Χάνι τῆς Ἀρετῆς». Ἄ'Εδῶ θὰ ἤμαστε καλά», μοὶ εἶπε πονήρως καμμύων τοὺς ὀφθαλμούς ὁ κύρ Εὐαγγέλης. Κατῆλθον κατὰ σκοπὸν καὶ εἰσῆλθον εἰς τὸ Χάνι. «Τί θὰ μοῦ δώσης;» ἠρώτησα τὴν προσελθοῦσαν Ἀρετὴν, γυναῖκα κηχαίως καὶ σχεδὸν κομψῶς ἐνδεδυμένην, ἧς τὰ ὀλίγον χονδροειδῆ θέληγητρα, δὲν ἦσαν παντελῶς ἀπο-

ρίπτέα. «Ὅ,τι θέλετε» μοι ἀπήντησεν οικείως πλησιάζουσα πρὸς τὴν τράπεζαν. «Γιὰ ὅ,τι θέλουμε δὲν ἔχουμε καιρὸ τώρα,» ἀπήντησεν ἀντ' ἐμοῦ ὀργίλως ὁ κύρ Εὐαγγέλης, «δὸς του 'λίγο κρασί καὶ κανένα μεζέ». Ἐκένωσα ταχέως τὸ ποτήριον, ἐπλήρωσα τὴν ξενοδόχον μου καὶ ἔσπευσα ἐκ νέου, περιέργως νὰ μάθω τὴν αἰτίαν τῆς ὀργῆς τοῦ κύρ Εὐαγγέλη. Οὗτος ὅμως μετὰ πολλῆς σοβαρότητος μοι ἐξήγησεν, ὅτι ἡ κυρὰ Ἀρετὴ οὐδεμίαν εἶχε σχέσιν μετὰ τὸ ὄνομά της καὶ ὅτι ἐπειδὴ ἤργησαμεν, δὲν ὑπῆρχε καιρὸς νὰ λάβω τρανωτέραν τούτου πεῖραν.

Τὰ αὐστηρὰ τῶν χωρικῶν μας ἦθη διέψευδόν πως ἐν τῇ κρίσει μου τὴν περὶ Ἀρετῆς πληροφορίαν τοῦ ἀγωγιάτου μου, τὸ λαμπρὸν ὅμως θέαμα, ὅπερ ἀνελίχθη πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου, μετὰ ἐκώλυσε νὰ λάβω πλείονας περὶ τοῦ ἐνδιαφέροντος τούτου ἀντικειμένου ἐξηγήσεις. Πράγματι ἡ θεὰ τοῦ περικυκλοῦντός με τοπεῖου ἦν μαγευτικωτάτη. Ὁ ἥλιος ἀνατείλας πρὸ τινος ἐφώτιζεν ἀπαλῶς τὰς βράχεις τῶν ὀρέων, διέγραφεν ἀορίστως τὰς φανταστικὰς αὐτῶν κορυφὰς καὶ ἀρίπνιζεν ἠδεδῶς τὸν θορυβώδη τῶν ἐντόμων κόσμον. Ἡ φύσις παρίστατο ἐν τῇ μεγαλοπρεπείᾳ τῆς ἀναγεννήσεως αὐτῆς, ἡ δ' Εὐβοϊκὴ γῆ, εὖφορος καὶ γόνιμος ἐκάλυπτε διὰ πλουσίας βλαστήσεως τὰ ὄρη καὶ τὰς κοιλάδας. Οἱ Εὐβοεῖς εἶναι ὁμολογουμένως ἐκ τῶν φιλεργότερων χωρικῶν μας, μετ' ὅλην δὲ τὴν πτωχείαν των κατορθοῦσι νὰ μεταβάλλωσι εἰς καλλιεργησίμους καὶ παραγωγούς γαίας ἅπαν τὸ ἀνατολικὸν τοῦτο τμήμα τῆς Εὐβοίας, τὸ διῆκον ἀπὸ Ἀλιβερίου μέχρι Κύμης. Ἀγροὶ σίτου καὶ κριθῆς σίτου ἀνάμικτοι, σμιγάδι ὑπὸ τῶν χωρικῶν καλούμενοι, καλύπτουσι τὰς χαμηλὰς κοιλάδας, ἐνῶ τὰς ὑψηλότερον κειμένας πληροῖ ὁ ἀραβόσιτος καὶ τὰς βράχεις τῶν ὀρέων ἀναρριχᾶται κομψῶς ἡ ἄμπελος. Τὸ ὠραῖον δὲ τοῦτο τοπεῖον κοσμεῖται ὑπὸ πληθῆος χωρίων, φερόντων ἑλληνικωτάτας ὀνομασίας ὡς Μονόδενδρον, Πυργί, Αὐλωνάριον Ὁξύλιθος κτλ. καὶ στεφομένων τῶν πλείστων σχεδὸν ὑπὸ μεγάλων τετραγόνων πύργων, μελαγχολικῶν ἀναμνήσεων τῆς εἰδεχθοῦς Ἐνετοκρατίας. Οἱ χωρικοὶ, οὐς συνήντων, μοι ἐνεποίησαν ἀγαθωτάτην καὶ ὄλους ἀντίθετον ἐντύπωσιν ἐκείνης, ἣν οἱ τῶν περιχώρων τῶν Ἀθηναίων. Μετὰ τὴν κομψὴν νησιωτικὴν στολὴν των, τὸ εὖχαρι καὶ ἀγαθότητα προδίδον πρόσωπόν των, τὰ ὠραῖα ἀναστήματα καὶ τὴν σπανίαν διὰ χωρικούς καθαριότητα, δεικνύουσιν ἀριδῆλως, ὅτι οὐδεμίαν ποτὲ μετὰ τῶν δυναστευσάντων τῆς Ἑλλάδος ξένων ἔσχον ἐπιμιξίαν, κατορθώσαντες διὰ τῶν αἰῶνων ἀμιγῆ νὰ τηρήσωσι τὴν ἑλληνικὴν καταγωγὴν των. Αἱ γυναῖκες πρὸ πάντων διακρίνονται διὰ τὸ κομψὸν καὶ κα-

θάριον τῆς περιβολῆς καὶ τὴν ἑκτακτον προσοχὴν, ἣν καταβάλλουσιν, ὅπως διατηρήσωσι τὸ μὲν τὴν λευκότητα καὶ τρυφερότητα τῶν προσώπων αὐτῶν, καλύπτουσαι αὐτὰ ἐπιμελῶς διὰ λευκῶν κρηδέμων, τὸ δὲ τὴν βραδινότητα τῶν σωμάτων, ὑποβαστάζουσαι τὰ πλούσια αὐτῶν στήθη διὰ κομψῶν περιδερμῶν. Κίτιοι δ' ὑποβοηθοῦσαι τοὺς συζύγους αὐτῶν εἰς τὰς γεωργικὰς ἐργασίας, φαίνεται, ὅτι ἐξ ἱπποτικῆς τῶν τελευταίων τούτων συγκαταβάσεως, ἀποφεύγουσι τὰς λίαν ἐπιπόνους. Πολλὴν δ' ἐνεποίησέ μοι αἴσθησιν, ἀναμνήσασά με τοὺς Βουκολικοὺς ποιητὰς, ἡ θεὰ κορασίδων μετὰ πολλῆς σοβαρότητος ὀλόκληρα ποιμένα ποιμενουσῶν καὶ ἀναπληρουσῶν οὕτω ὠφελιμώτατα τοὺς πατέρας αὐτῶν ἢ ἀδελφούς.

Ἄπαν ὅμως τὸ ὠραῖον τοῦτο θέαμα, διεκόπητο ἀτυχῶς δι' ἐμὲ ἀποτόμως ὑπὸ τῶν παρακελευσματικῶν τοῦ ἀγωγιάτου μου κραυγῶν πρὸς τὴν ἡμίονον: «ὦτς!» διὰ νὰ προχωρήσῃ, «μάτς!» διὰ νὰ μὴ σκοντάψῃ. Καὶ εἶχεν ἀνάγκην τὸ ἀτυχὲς ζῶον παρακελεύσεως, διότι ἡ πορεία ἦν ἐπιπονωτάτη ἕνεκα τῆς ἀθλιεστάτης τῆς ὁδοῦ κατασκευῆς. «Ἐκατομμύρια ἐξωδεύθησαν, ἀφεντικὸ, γιὰ τὸν δρόμον αὐτὸν καὶ δρόμον δὲν ἔχομεν. Καὶ ποῦ νᾶρθῃς τὸν χειμῶνα, ὅλα τὰ γεφύρια εἶναι χαλασμένα, τὸ χαλίκι ἔχει ἔγῃ καὶ βουτᾶς ὡς ἔστο γόνατο ἔτῃ λάσπη...» Ἦθελε νὰ ἐξακολουθήσῃ τὰ δικαιοτάτα παράπονά του ὁ κύρ Εὐαγγέλης, ἀλλὰ φοβερὸν τῆς ἡμιόνου παραπάτημα, ἀπειλήσαν νὰ με ρίψῃ χαμαί, τὸν ἠνάγκασε νὰ ἐκφέρῃ τὴν φοβερωτέραν δι' ἀγωγιάτην πρὸς τὴν ἡμιόνον του ἀράν, «νὰ σὲ φάῃ ὁ λύκος!» Καὶ τῷ ὄντι ἡ τῆς ὁδοῦ ἀθλιότης ὑπερβαίνει πᾶσιν περιγραφῆν καὶ προκαλεῖ τὴν δικαίαν τοῦ ὁδοιπόρου ἀγανάκτησιν. Νὰ μὴ ὑπάρχωσι μέσα συγκοινωνίας δι' ἑλλειψίν χρημάτων τὸ ἐννοῶ, ἀλλὰ νὰ δαπανηθῶσιν ἑκατομμύρια γιὰ νὰ σπᾶν καρεῖς τὸ σῆρκο του, φαίνεται μοι, ὅτι προδίδει τὴν ἐσχάτην πρὸς τὸν λαὸν περιφρόνησιν τῶν ἀναλαθόντων καὶ ἐπιστατησάντων τῆς κατασκευῆς τοιούτων ὁδῶν. Ἐρωτήσας ἐν ἀγανάκτῃ τὸ ὄνομα τοῦ χαράξαντος καὶ ἐπιστατήσαντος τῆς ὁδοῦ μηχανικοῦ ἔμαθον, ὅτι εἶναι οὗτος ὁ κ. Φλέγκας. Τὸν συνιστῶ θερμῶς εἰς τὴν εὐγνωμοσύνην τῶν Εὐβοέων καὶ τῶν ὁδοιπόρων!

Ἐφθάσαμεν τέλος εἰς τὸ ἡμισυ τῆς ὁδοῦ, εἰς Αὐλωνάριον, μέγα χωρίον, ἐπιχαρίτως ἐπικαθήμενον λόφου καὶ δεσπόζον τῆς πέριξ καταφύτου καὶ περιβύτου πεδιάδας. Εἰς τοὺς πρόποδας αὐτοῦ παρ' ἐξοχικὸν τῆς Ἀγίας Θεῆλης ναῖσκον, παρ' ᾧ τελεῖται κατ' ἔτος κατὰ Σεπτέμβριον μεγάλη πανηγυρίς ἐγείρονται δύο ἢ τρία πενιχρότατα καὶ πρὸς

σταύλους προσομοιάζοντα Χάνια. Εἰς ἐν αὐτῶν ἀπέζευσα καὶ θνήσκων κυριολεκτικῶς τῆς πείνης ἐπρογευματίσκα μὲ κρόμμυα, τυρὸν καὶ ὠά, πῶν ἐξοχώτατον ἐρυθρωπὸν ῥητινίτην.

Ἡ ἀπὸ Χαλκίδος εἰς Κύμην ἄγουσα ἐθνικὴ ὁδὸς σχηματίζει μεγάλαν καμπύλας, ὅπως ἐξυπηρετήσῃ τὴν συγκοινωνίαν τῶν πολυπληθῶν χωρίων, τῶν ἐγκατεσπαρμένων εἰς τὸ μέρος τοῦτο τῆς Εὐβοίας, ἐφ' ᾧ καὶ οἱ ἀγωγιάται ἐγκαταλιμπάνοντες αὐτὴν ἀκολουθοῦσιν ἀτραπούς γραφικωτάτας μὲν, καθιστώσας ὁμῶς ἀληθῆ βάσανον τὴν ὀδοποιρίαν. Μετὰ δίωρον τοιαύτην διὰ τῶν ὁρέων πορείαν παρακάμπσαντες ὑψηλὸν βουνὸν εὐρέθημεν πρὸ μαγευτικωτάτου θεάματος. Εὐρυτάτη κοιλάς, διακοπτομένη ὑπὸ μικρῶν καὶ ἄχρι τῆς κορυφῆς τῶν καλλιεργημένων λόφων, ἠπλοῦτο πρὸ τῶν ποδῶν ἡμῶν. Ἄγροὶ ἀπέραντοι ἀραβοσίτου ἐξετείνοντο εἰς μακρὰν ἀπόστασιν, οἱ στάχεις δὲ πυκνοὶ τοῦ σίτου εἰς ἱκανὸν ἐξαρθέντες ὕψος ἐκυμαίνοντο, ἐπιχαρίτως λιχνιζόμενοι ὑπ' ἐλαφρῶς θαλασσίας αὔρας. Ἀπέναντι ὑψοῦτο ἡ κορυφὴ ἐνὸς τῶν καλλιτεχνικώτερον διαγεγραμμένων ἐλληνικῶν ὁρέων, τοῦ Ὁξυλίθου, τὰς ῥάχεις τοῦ ὁποίου περιθέουσιν αἱ οἰκίαι τοῦ ἡμιονίου χωρίου καὶ αἱ ἄμπελοι αἱ παράγουσαι τὸν γενναῖον τῆς Κύμης οἶνον. Εἰς τὸ βάθος τῆς κοιλάδος καὶ εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους ῥεῖε ποταμὸς ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν καὶ ἀποκρήμων τῆς μέσης Εὐβοίας ὁρέων καταγόμενος. Οἱ ἐλιγμοὶ αὐτοῦ εἶναι οἱ παραδοξώτεροι, οὓς γραφίς ζωγράφου θὰ ἠδύνατο νὰ ἀπεικονίσῃ. Ὑψηλαὶ αἱ ὑδροχαρεῖς πλάτανοι ἀναπνύονται ἠδέως παρὰ τὰς ὄχθας αὐτοῦ, ἐνῶ ὁ λεπτοφυῆς κάλαμος περικόμψως ἀκκίζεται ἐπὶ τῶν ὑδάτων αὐτοῦ καὶ ἡ δάφνη ἠνθισμένη κατοπτρίζεται ἐπὶ τῆς ἠρέμα κολπουμένης ἐπιφανείας του. Πέραν, μακρὰν, διαφανέεται ἡ ἐκβολὴ τοῦ ποταμοῦ, ἐνῶ ἡ ἀλμυρὰ τῆς μήπω εἰσέτι διαφανομένης θαλάσσης καὶ ὁ μακρὸς καὶ ὡς ἐν ὄνειρῳ διακρινόμενος ῥόγγος αὐτῆς καθηδύνοισι τὰς αἰσθήσεις.

Θάλασσα! θαλάσσα! ἀνέραξα κατ' ἐμαυτόν, κορεσθεὶς τῆς μακρᾶς ὀδοποιρίας μου, ὁπόταν ἐν καμπῇ τινὶ τῆς ὁδοῦ διέκρινα τὸ Αἰγαῖον, γλαυκόν, γαληνιαῖον, χρυσίζον ὑπὸ τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου. Καὶ ἠπλοῦτο ὁ πόντος μακρὸς, ἀπέραντος, νωχελῶς συνταρασσόμενος ὑπ' ἐλαφρῶς αὔρας καὶ πέραν ἐν ὁμίχλῃ διεγράφετο ἡ Σαῦρος.

Ἡ ἐπὶ τῆς ἄμμου ὀδοποιρία κάτωθεν ἀποκρήμων βράχων διήρκεσε περὶ τὴν ὥραν, ἤττον κοπιαστικὴ, ποικιλωτέρη. Ἄλλως τε τὸ τέρας τῆς ὀδοποιρίας εἶχεν ἤδη μακρόθεν ἐπιφανῆ. Ἡ παραλία κυρτομένη σχηματίζει εἰς τὸ βάθος μέγα ἐπικλινῆς ἐπίπεδον, ἐφ' οὗ ἀναρριχᾶται

κοπιωδῶς ἡ πολυστάφυλος Κύμη. Κάτω δὲ παρὰ τὴν ἀλίμενον ἀκτὴν ἠγγυροβόλει πυκνὸς ὁ τῶν Κυμαίων στόλος, ἐξ ὑπερηφάνων συγκείμενος ἰστιοφόρων, ἅτινα μεταφέρουσι τὸν μέλανα οἶνον καὶ τὴν εὐθυμίαν αὐτοῦ εἰς τὴν μακρυνὴν τῶν Γαλατῶν χώραν.

Φθάνομεν εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ ἀρχαίου Νηλέως, παρ' ἃς μικρὸν χωρίον φέρον τὸ ἀρχαῖον ὄνομα Ποταμία καὶ τὰ ἐργοστάσια τῆς ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει Ἑλληνικῆς Μεταλλευτικῆς Ἑταιρίας. Αἱ ὑψηλαὶ κάμιγοι, ἐν αἷς ἐζητήθη νὰ καμινευθῇ ὁ ἐλληνικὸς σίδηρος, ἐσθῆσθησαν καὶ ἡ ἐπιχείρησις αὕτη, ὡς τόσαι ἄλλαι, παρατόλμως συλληφθεῖσα, ἀπέτυχε, ζημιώσασα τοὺς μετόχους καὶ ψυχράνασα τοῦ ἐλληνικοῦ δημοσίου τὸν ζῆλον πρὸς τὰς βιομηχανικὰς ἐπιχειρήσεις. Περαιτέρω ἕτερα ἐργοστάσια, ῥάβδοι σιδηροδρομικῆς γραμμῆς καὶ ἡ μεγάλη οἰκία τοῦ κ. Κορωναίου, ἀδελφοῦ τοῦ στρατηγοῦ καὶ διευθυντοῦ τῶν Ἀνθρακωρυχείων τῆς Κύμης.

Ἡδὴ ἄρχεται ἡ ἄναντις καὶ κρημνώδης ἀτραπὸς, ἡ ἄγουσα εἰς Κύμην, ἧς ὑπέρεκειται ἡ Ἄνωριά, πολίχμιον, πλούσιον εἰς οἶνους καὶ ναυτικόν. Ἐνθεν καὶ ἔνθεν ἀμπελῶνες κρεμάμενοι σχεδὸν ἐπὶ τῶν ἀποτόμων ῥάχων καὶ δεικνύοντες τὴν ἔτακτον καὶ ἀκαταπόνητον φιλεργίαν τῶν Κυμαίων, κατορθωσάντων νὰ καλλιεργήσωσι τόπον οὕτως πετρῶδη καὶ ἀπόκρημον καὶ ἐκ πρώτης ὄψεως ἄγονον φαινόμενον. Ἀλλὰ τὸ ἡραιστειῶδες ἔδαφος, ἡ γειτονία τῆς θαλάσσης καὶ τίς οἶδε τίνες κλιματολογικοὶ λόγοι ἀνταρμείβουσι γενναίως αὐτοὺς, παρέχοντες αὐτοῖς τὸν γενναῖον Κυμαῖον οἶνον.

Ἡ Κύμη καὶ ἔνεκεν τοῦ ἀνωμάλου τοῦ ἐδάφους καὶ διὰ τὴν ἔλλειψιν σχεδίου στερεῖται εὐρειῶν καὶ κανονικῶν ὁδῶν καὶ ὠραίων πλατειῶν. Στενύτατοι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δίοδοι, δι' ὧν τέσσαρες μόνις ἄνθρωποι κατὰ μέτωπον δύνανται νὰ βαδίσωσι, περιοριζόμενοι ὑπὸ μικρῶν οἰκίσκων, καὶ ἐστρωμένοι ἀνωμάλως διὰ λίθων, ὡς τὰ τουρκικὰ καλλιδίριμα, διατρέχουσι τὴν πόλιν. Ἐν τούτοις παρετήρησα καὶ τινὰς εὐρείας ὁδοὺς μὲ καλὰ πεζοδρόμια, καὶ τινὰς ὠραίας οἰκίας Ἀθηναίου ῥυθμοῦ ἐκ πώρου λίθου κατεσκευασμένας. Ἀτυχῶς πολλοὶ ἐξ αὐτῶν μένουσιν ἡμιτελεῖς καὶ τινῶν δὲ μόνον ὁ πρῶτος ὄροφος κατεσκευάσθη. Ἐν στιγμῇ, ὡς μοι εἶπον, ἐκτάκτου εὐτυχίας, πολλοὶ πλουτίσαντες ἔσπευσαν νὰ ἐγειρῶσιν ἑαυτοῖς τὰς μεγαλοπρεπεῖς ταύτας οἰκίας, ἀλλ' ἡ ἐπελθοῦσα κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη δυστυχία παρεκώλυεν αὐτοὺς νὰ τὰς ἀποτελειώσωσιν. Εὐχαρίστως ἐπίσης ὀφείλω νὰ παρατηρήσω ὅτι χάριν εἰς τὴν φυσικὴν τῶν κατοίκων καθαρῶτητα καὶ τὴν

ὁμολογουμένην τοῦ νῦν Δημάρχου κ. Παπανικολάου δραστηριότητα καθ' ὅλην τὴν πόλιν ἐπικρατεῖ μοναδικὴ καθαριότης. Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα δὲ τοῦτο αἱ ὁδοὶ ἡμῶν κατὰ πολὺ εἶναι κατώτεραι τῶν Κυμαϊκῶν. Τέσσαρες ἢ πέντε ἀρκετὰ εὐρύχωροι ναοί, πεπαλαιωμένοι στρατῶν καὶ ἡ οἰκία τοῦ Δημάρχου ἀποτελοῦσιν ὅλα σχεδὸν τὰ δημόσια κτίρια τῆς Κύμης. Αἱ δύο ὁμῶς ἀγοραὶ, τὰ πολυπληθέστατα καφενεῖα, τὰ οἰνοπωλεῖα καὶ δύο ἢ τρία μεγάλα ἐμπορικὰ καταστήματα, ὡς τοῦ κ. Ἀντωνίου, καὶ τοῦ κ. Κάραλη, δίδουσι πολλὴν ζωὴν εἰς τὴν πόλιν καὶ περιβαλλοῦσιν αὐτὴν διὰ τύπου ἰδιορρυθμίας σπανίου εἰς τὰς ἐπαρχιακὰς πόλεις. Ἄλλως τε καὶ οἱ κάτοικοι μὲ τὰς ὡραίας στολὰς τῶν γυναικῶν των καὶ τὰ εὐεῖδῃ πρόσωπα αὐτῶν, μὲ τὴν εὐθυμίαν καὶ ἀγαθότητα προδιδούσας μορφὰς των παρέχουσι εἰς τὸν ξένον ὡραιότατον καὶ εὐχάριστον θέαμα. Ὁ Κυμαῖος ἔνεκεν τῆς ὡραίας τοποθεσίας, ἐφ' ἧς ἡ πόλις του κεῖται, τοῦ εὐρέος καὶ πρὸς μακρυὰς ἀκτὰς ἐκτεινομένου ὁρίζοντος αὐτῆς, τοῦ γενναίου οἴνου, τῶν συχῶν εἰς Ἑσπερίαν ἀποδημιῶν του εἶναι ἐν γένει εὐθυμος, ὀμιλητικὸς, φιλόξενος, κοσμοπολίτης, ἀγαθόγατος καὶ γενναῖος, ἄνευ κομποῤῥημοσύνης καὶ τραμπουκισμοῦ. Δι' ὃ καὶ τὰ ἐγκλήματα ἐν Κύμῃ εἶναι σπανιώτατα καὶ οἱ μαχαιροβγάλται ἄγνωστοι. Ἀντιθέτως δὲ πρὸς τὸ πλεῖστον τῆς Ἑλλάδος ἡ γυνὴ ἐν Κύμῃ εἶναι ἀνωτέρα τοῦ ἀνδρὸς κατὰ τε τὴν διάνοιαν καὶ τὴν φιλεργίαν, γινώσκουσα πάντοτε πλεονα αὐτοῦ καὶ συνεργαζομένη μετ' αὐτοῦ ἐν ἰσότητι ἢ ὄχι ἐν ὑπεροχῇ. Τοῦτο ἴσως ὀφείλεται ἐν μέρει εἰς τὸν ἐλευθεριώτερον βίον, ὃν ζῆ, καὶ εἰς τὴν ὑπεροχὴν, ἣν ἀπέκτησεν ἐπὶ τοῦ ἀνδρὸς διὰ τοῦ ἀδιαφιλονεικῆτου κάλλους αὐτῆς. Καὶ πράγματι, αἱ Κυμαῖαι εἶναι ὡραῖαι γυναῖκες. Καλοῦ συνήθως ἀναστήματος, μὲ λευκοτάτην ἐπιδερμίδα, πυρῶδεις ὡς ὁ οἶνός των ὀφθαλμοὺς, κομψὰ σώματα καὶ εὐχαρι καὶ πάντοτε μειδιῶν πρόσωπον, κατορθοῦσι τὰ πλεονεκτήματα ταῦτα νὰ τὰ ἐξάρωσι διὰ τῶν χαριστάτων στολῶν των, αἵτινες καὶ ἄριστα διαγράφουσι τὰ βαδινὰ σώματά των καὶ δίδουσι πολλὴν εἰς τὸ πρόσωπον ἔκφρασιν. Ἐπὶ τῆς κεφαλῆς φέρουσι ἀσπίλως λευκὴν καλύπτραν περιδενομένην περὶ τὸν λαϊμόν, ἐνῶ τὸ στῆθος κολπούμενον ἐπιχαρίτως περικλείεται ἐντὸς λευκῆς ὀθόνης, ἐξερχομένης ἐκ περικεντήτου ἐφεστρίδος στενουμένης περὶ τὴν ὀσφύν. Ἀπὸ τῆς ὀσφύος κατέρχεται ἄχρις ἀστραγάλων σχεδὸν μακρὰ καὶ πολυπτυχὸς ἐσθῆς, ἣτις πτυσσομένη καὶ κυματίζουσα κατὰ τὸ βᾶδισμα παρέχει πολλὴν χάριν εἰς τὴν Κυμαῖαν καὶ χρῆσι-

μεύει εἰς τὸ νὰ ἐξάρη τὸν ἄνω κορμὸν τοῦ σώματος αὐτῆς, ὅστις ὁμολογουμένως εἶναι ὡραιότατος.

Μεθ' ὅλην ὁμῶς τὴν φυσικὴν τῶν κατοίκων εὐθυμίαν καὶ τὸ γελῶν τοπεῖον τῆς πόλεως των, ὁ βίος ἐν Κύμῃ εἶναι ἀρκούντως μονότονος. Τὴν ἡμέραν πάντες ἐργάζονται, οἱ μὲν ἄνδρες ὅσοι δὲν ἀποδημοῦσιν ἐπὶ τῶν πλοίων των, εἰς τοὺς ἀγρούς των ἢ τὰ οἰνοπιεστήριά των, αἱ δὲ γυναῖκες εἰς τὰ ὑφαντήρια, διότι, ὡς γνωστόν, ἐν Κύμῃ κατασκευάζονται περίφημα ἐκ μετάξης ὑφάσματα, ἐφάμιλλα πρὸς τὰ τῶν Καλαμῶν. Πρὸς τὴν ἑσπέραν οἱ ἄνδρες μεταβαίνουν εἰς τὴν ἀγοράν, ἐνθα ἀρχίζει τὸ ἀτελείωτον τρατάρισμα, καὶ συζητοῦνται τὰ νέα τῆς ἡμέρας καὶ ἀναγινώσκονται αἱ ἐξ Ἀθηνῶν ἐφημερίδες. Μετὰ τὸ δεῖπνον ὀλίγοι ἐξέρχονται, ἑσπερίδες δὲ καὶ τὰ παρόμοια εἶναι παντελῶς ἄγνωστα ἐν Κύμῃ, ὡς καὶ ἀνὰ πάσας σχεδὸν τὰς πόλεις τῶν ἐπαρχιῶν. Εἰς τὸ μέγα ἐν τούτοις καφενεῖον τῆς ἀγορᾶς συνέρχονται τινες μετὰ τὸ δεῖπνον διὰ νὰ παίξωσι τὴν πρέφαρ καὶ τὸ σακαμπίλι. Περὶ τὸ τελευταῖον τοῦτο συγκροτοῦνται ἰδίᾳ ὁμηρικὸι ἀγῶνες καὶ τὸ ἄρσενικὸ ἢ θηλυκὸ καὶ οἱ τρεῖς πόντοι δίδουσι καὶ παίρνουσι.

Πᾶσα Κυβέρνησις ὀφείλει νὰ ὑποβοηθήσῃ τὴν Κύμην εἰς τὴν ἐπίλυσιν τῶν ἀπασχολούντων αὐτὴν ζητημάτων, ἥτοι τῆς ἀποπερτώσεως τοῦ λιμένος, ἄνευ τοῦ ὁποῦ ἀδύνατον νὰ εὐδαιμονήσῃ ἡ Κύμη, καὶ εἰς τὴν ἐπιδιόρθωσιν τῆς ἀπὸ Ἀλιθερίου ὁδοῦ ἢ τῆς παραχωρήσεως εἰς τὴν αἰτουῖαν Βελγικὴν ἐταιρίαν τῆς κατασκευῆς τοῦ ἀπὸ Ἀλιθερίου εἰς Κύμην σιδηροδρόμου. Πράγματι Βελγικὴ ἐταιρεία σκοποῦσα ν' ἀγοράσῃ τὰ ἀνθρακωρυχεῖα τῆς Κυμῆς ζητεῖ ἀπὸ τῆς Κυβερνήσεως τὴν ἔδειαν νὰ στρώσῃ τὴν ἀπ' Ἀλιθερίου εἰς Κύμην ἐθνικὴν ὁδόν, ἣτις εἶναι παντελῶς ἤδη ἄχρηστος, διὰ σιδηροδρόμου, ὅπως μεταφέρῃ τοὺς γαιάνθρακας καὶ διευκολύνη τὴν συγκοινωνίαν.

Τὴν τόσον εὐχάριστον ἐν Κύμῃ διατριβὴν μου ἐπέστεψε Λουκούλειον ἀληθῶς γεῦμα τοῦ ξεναγοῦντος με, ἐνῶ ἐγεύθη ἀπάντων τῶν εἰδῶν τοῦ Κυμαῖου οἴνου καὶ καθ' ὃ ἔδωκα, καίτοι ἀμφιταλαντευθεὶς, τὸ γέρας εἰς ἐρυθρωπὸν τινα οἶνον ἀπὸ *λιαστὰ σταφύλια* κατασκευαζόμενον καὶ ὄντως, μοὶ ἐφάνη ὁ ἄριστος τῶν ἐλληνικῶν.

Τοιαύτη ἐν ὀλίγοις ἡ Κύμη, μὲ τὸ λαμπρὸν πανόραμά της, τὸν εὐφυᾶ, φιλεργὸν καὶ φιλήσυχον λαόν της, τὰς ὡραίας γυναῖκάς της, τὸν γενναῖον οἶνόν της καὶ τὰ ἀπαλὰ μεταξωτά της. Εὐδαιμονόνοι!

ΤΟ ΜΗΛΟ

Εἰς τὸν κήπο μίαν ἀγροῦλα
 Μὲ τὸ χέρι τὸ λευκό,
 Ἐνα μῆλο καθαρίζει
 Ἐὰν αὐτὴ ζωγραφιστό.

Στέκω ἐμπρός της τὴν κυττάζω
 Μὲ χτυπόκαρδο κρυφό
 Κι' ἀπ' τὸ μῆλό της μοῦ δίνει,
 Μοῦ προσφέρει τὸ μισό.

Εἰς τὸ φίλημα τῆς Εὔας,
 Ποῦ ἔστην ἄσπρη του καρδιά
 Ἐκλείει θάνατο μιὰ ἡμέρα,
 Καὶ φαρμάκι κ' ἐξοριά,

Ἐγὼ ἐγεύθηκα, χορταίνω
 Νέαν, ἀθάνατη ζωή.
 Τὸν παράδεισο ἀγκαλιάζω,
 Ὅθεν εἶχα ἔξορισθῆ.

(Ἐν Ζακύνθῳ).

ΓΑΚΥΝΘΟΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
 ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΧΕΙΡΑΦΕΤΗΣΕΩΣ*

κ τῶν πολλῶν ζητημάτων τῆς ἡμέρας οὐδὲν ἔχει διὰ τὴν κοινωνίαν σπουδαιότητα ὅσην τὸ τῆς πολιτικῆς τοῦ γυναικείου φύλου χειραφετήσεως.

Τὸ ζήτημα τοῦτο ἐνδιαφέρει ἐξ ἴσου τὸ τε ἀνδρικόν καὶ τὸ γυναικίον φύλον· τοῦτο μὲν διότι ἐκ τῆς αἰσίας τῶν προσπαθειῶν του ἐκβάσεως ἀναμένει τὴν εἰς τὴν ποθουμένην θέσιν ἀνύψωσίν του, ἐκεῖνο δὲ διότι προβλέπει τὴν τῆς κοινωνίας ἀνατροπὴν ἐκ τῆς ἀντικαταστάσεως αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ ἐτέρου.

* Μετ' ἰδιαζούσης χαρᾶς ἡ «Ποικίλη Στοὰ» κοσμεῖ τὸ πρῶτον τὰς σελίδας αὐτῆς διὰ τοῦ ἱκανῶς ἐνδιαφέροντος ἄρθρου τοῦ διακεκριμένου ὑφηγητοῦ τοῦ Γαλλικοῦ Δικαίου κ. Ὁθωνος Φωστηροπούλου.

(Σημ. Ἐκδ.)

Ὡς συμβολὴν πρὸς τὸ προκείμενον ζήτημα ἐκρίναμεν πρόσφορον νὰ θέσωμεν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν τῆς «Ποικίλης Στοᾶς» ἀναγνωστῶν καὶ ἀναγνωστριῶν διάλογον λαβόντα χώραν μεταξὺ γάλλου καὶ ἀμερικανίδος ἐν τῇ οἰκίᾳ γαλλικῆς τινος οικογενείας, παρ' ἧ εἶχομεν προσκληθῆκατὰ τὴν πέρυσιν εἰς Παρισίους μετάβασίν μας, ὃν διάλογον παρατίθεμεν ἐνταῦθα ὡς ἀντελήφθημεν αὐτόν, αἰτούμενοι συγγνώμην ἂν ἡ ἡ μνήμη δὲν μᾶς ἐδείχθη καθ' ὅλα πιστή.

Ἀφορμὴ τοῦ ἐν λόγῳ διαλόγου ὑπῆρξεν ἡ παρὰ τοῦ γάλλου (ὃν προσονομάζομεν Ἐκεῖνος) γενομένη ἀφήγησις τῶν ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει ἀξιοθαυμάστων, καθ' ἣν ἀπένεμε πρὸς τὸ ἀνδρικόν φύλον πλείστους ὅσους ἐπαίνους, ὡς ἐπιτελέσαν ἔργα τὸν θαυμασμὸν ἀμφοτέρων τῶν ἡμισφαιρίων κινήσαντα. Ἐκεῖνη (οὕτω θέλομεν καλέσει τὴν Ἀμερικανίδα) χωρὶς νὰ θελήσῃ νὰ μειώσῃ τὴν ἀξίαν τῶν ἐκτελεσθέντων καὶ ἐκτεθέντων ἔργων, παρετήρησεν ὅτι καὶ ἡ γυνὴ ἤθελεν εἶσθαι εἰς θέσιν νὰ ἔλθῃ εἰς ἀμιλλαν πρὸς τὸν ἄνδρα, ἂν τῇ ἐχορηγοῦντο τὰ αὐτὰ μέσα, ἂν τῇ παρείχοντο αἱ αὐταὶ εὐκολίαι, ἃς ἀφειδῶς ἔχει ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν διάθεσίν του, προστιθεῖσα μάλιστα ὅτι μόνον διὰ τῆς πολιτικῆς χειραφετήσεώς της θέλει δυνηθῆ ἡ γυνὴ νὰ δώσῃ δείγματα τῆς εὐφυΐας καὶ ἱκανότητός της. Οἱ τελευταῖοι οὗτοι λόγοι ἐπροκάλεσαν τὸν γέλωτα Ἐκεῖνου.

— Ἐκεῖνη. — Δὲν εἶσθε ὁ μόνος, τῷ παρατηρεῖ ἐκεῖνη, ὑπὸ γέλωτος καταλαμβανόμενος ὁσάκις λόγος γίγνεται περὶ τῶν τοῦ ἡμετέρου φύλου διεκδικήσεων, καίτοι οὐδὲν ἄλλο ζητοῦμεν εἰμὴ σταθίον ἄξιον τῆς διανοητικῆς ἀναπτύξεώς μας, σταθίον ἐλευθέρως σκέψεως καὶ ἐνεργείας. Οἱ ἄνδρες μειδιῶσιν ὅταν μᾶς ἀκούωσιν ἐκδηλοῦσας τοιαύτας ἀξιώσεις, διότι ἐξακολουθοῦσι νὰ μᾶς θεωρῶσι πάντοτε ἀξίως νὰ διατελῶμεν ὑπὸ διηνεκῆ κηδεμονίαν, ὡς ἐχούσας δῆθεν ἀνάγκην προστασίας ἕνεκα τῆς ἀποδιδόμενης ἡμῖν φυσικῆς ἀδυναμίας. Ἀλλὰ δὲν ἐκπλήττομαι, διότι ἐκ τῆς ἱστορίας ἐδιδάχθην ὅτι πᾶσα μεγαλόφρων, φιλόβθρωπος καὶ δικαία ἰδέα ἐκρίθη κατὰ τὴν πρώτην κήρυξίν της ὡς γελόια.

— Ἐκεῖνος. — Γελῶ, ἐπειδὴ σὰς βλέπω συμεριζομένην τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ φρονήματα ἀπονενομημένων γυναικῶν καὶ γεροντονεανίδων, αἵτινες ἀποδύονται εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς πολιτικῆς χειραφετήσεως τοῦ γυναικείου φύλου ἀγῶνα, ὅπως λαβῶσιν ἐκδίκησιν διὰ τὴν ἀποτυχίαν ἐρωτικῶν σκοπῶν ἢ τῶν περὶ γάμου ὀνείρων των, οὕτω δὲ μεταλαμβάνουσι τοῦ γελόιου.

—'Εκείνη.— Μὲ συγχωρεῖτε, κύριε· αἱ ἀναλαβοῦσαι τὸν ὑπὲρ τῆς πολιτικῆς μας χειραφετήσεως ἀγῶνα εὐγενεῖς κυρίαὶ δὲν εἶναι οὔτε ἀπονενοημέναι τινες, οὔτε γεροντονεάνιδες· ἄλλως τε τὸ δίκαιον καὶ ὀρθὸν τῶν ἀξιώσεων τοῦ γυναικείου φύλου ἀνεγνώρισαν καὶ ὑποστηρίζουσιν ἐξόχως διάσημοι καὶ σπουδαῖοι ἄνδρες, ὡς λ.χ. ὁ Κονδορσέ, ὁ Στουάρτ-Μίλλ, ὁ λόρδος Βήκονσφιλδ, ὁ Γλάδστων, ὁ Ἀλέξανδρος Δουμά καὶ πολλοὶ ἄλλοι σοφοὶ συγγραφεῖς. Ὅταν λοιπὸν ἔχωμεν τοιοῦτους ὑπερασπιστάς, ὑποστηρικτάς, ἀσπαζομένους τὴν περὶ παραχωρήσεως τῷ γυναικίῳ φύλῳ ἴσων πολιτικῶν δικαιωμάτων ἡμετέραν ἰδέαν, μοὶ φαίνεται ὅτι μᾶς ἀδικεῖτε τὰ μέγιστα εἰρωνευόμενοι ἡμᾶς ὁσάκις σᾶς ἠμιλῶμεν περὶ τῶν ἀξιώσεων τοῦ ἡμετέρου φύλου, τοσούτῳ μᾶλλον καθ' ὅσον δύναμαι ἀπὸ τοῦδε νὰ σᾶς δικθεβκιώσω ὅτι δὲν θὰ παρέλθῃ πολὺς χρόνος καὶ τὸ γυναικεῖον φύλον θέλει τύχει ἴσων πρὸς τὸ ἀνδρικὸν δικαιωμάτων.

—'Εκεῖνος.— "Ἄν εὐρέθησαν ἄνδρες δελεασθέντες μᾶλλον ἐκ τῆς τερπούσης καλλονῆς τῶν γυναικῶν καὶ τῶν θελκτικῶν φυσικῶν καὶ ἠθικῶν ἀρετῶν αὐτῶν, ἢ ἐξετάζοντες τὸ ζήτημα ὑπὸ μόνῃ τὴν ἐποψίν τοῦ δικαίου, συμμετέχουσι τοῦ ἡμετέρου ἀγῶνος καὶ ὑποστηρίζουσι ἐκθύμως τὴν ἀναγνώρισιν πολιτικῶν δικαιωμάτων τῷ γυναικίῳ φύλῳ, ὅπως τοῦτο ἀνυψωθῆ εἰς τὴν ἀρμόζουσαν αὐτῷ θέσιν, δὲν βλέπω κατὰ τί προώδευσε τὸ ζήτημα σᾶς διὰ τῆς ἀποκτήσεως τοιούτων πολυτίμων συμμάχων. Τὸ ἐν λόγῳ ζήτημα, οὔτινος πασίγνωστος ἢ σπουδαιότης, δὲν εἶναι προῖόν τῆς σημερινῆς ἐποχῆς, καθόσον ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων ἡδὴ χρόνων τὸ γυναικεῖον φύλον ὄχι μόνον ἐξεδήλωσε τὴν ἐπιθυμίαν ν' ἀφορμειωθῆ ὁλοκληρῶς πρὸς τὸ ἀνδρικόν, ἀλλὰ καὶ δὲν ἀπέκρυψε τὴν πρόθεσιν τοῦ νὰ ὑποτάξῃ αὐτό. Πρὸ δύο καὶ ἐπέκεινα χιλιᾶδων ἐτῶν ὁ Ἀριστοφάνης συνέγραψε μίαν τῶν καλλιτέρων κωμωδιῶν του σχετικῶς πρὸς τὸ προκείμενον ζήτημα. Ὡς γνωρίζετε ἔκτοτε ἢ τοιαύτη τῶν γυναικῶν ἀπόπειρα πολλὰκις ἐπανελήφθη, ἀλλ' ἔμεινε πάντοτε ἄνευ τελεσφόρου ἀποτελέσματος.

—'Εκείνη.— Δὲν ἔχετε δίκαιον διατεινόμενος ὅτι αἱ τοιαῦται ἀπόπειραι ἀπέβησαν μάταιαι, διότι ἂν λάβητε τὸν κόπον νὰ συγκρίνητε τὴν ἐν τῇ ἀρχαιότητι κατάστασιν τῆς γυναικὸς πρὸς τὴν σημερινὴν αὐτῆς ἐν τῇ κοινῶνίᾳ θέσιν, θέλετε πεισθῆ ὅτι κατὰ πολὺ καὶ ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις ἐβελτιώθη ἡ θέσις μας, ὅτι ἡ τοῦ πολιτισμοῦ πρόοδος μᾶς ἀπέσπασε τῆς ταπεινῆς καὶ ἀνδραποδώδους θέσεως, εἰς ἣν μᾶς

ΕΥΘΥΜΙΟΣ ΧΑΤΖΗΠΕΤΡΟΣ

εἶχατε τὸ πάλαι τάξει, ἀπομακρύνοντες ἡμᾶς ἀπὸ πάσης σπουδαίας ἐνασχολήσεως καὶ δὴ καὶ ἐξομοιοῦντες ἡμᾶς πρὸς πράγματα !

—'Εκεῖνος.— Ὅμολογεῖτε λοιπὸν καὶ ἀναγνωρίζετε ὅτι ἐπῆλθεν ἐπιστητὴ ἐν τῇ κοινωνικῇ θέσει τῆς γυναικὸς βελτίωσις· ἀλλὰ τίς ὁ αἴτιος ταύτης εἰμὴ οἱ ἄνδρες, ἐκ τῆς πρωτοβουλίας τῶν ὁποίων ἐβελτιώθη ἡ κατάστασις τῆς ; Τφόντι ἢ γυνὴ ἀπολαμβάνει τό γε νῦν τῆς αὐτῆς μὲ τὸν ἄνδρα, ἵνα μὴ εἶπω μείζονος, ἐλευθερίας. Ἄμα συμπληρῶση αὕτη τὸ εἰκοστὸν πρῶτον ἔτος τῆς ἡλικίας τῆς δύναται ἐλευθέρως νὰ μεταβῆ ὁπουδήποτε θέλει, κόρη δὲ ἢ χήρα ἔχει ἰδιοκτησίαν, ἣν ἐλευθέρως διαχειρίζεται, ὡς καὶ ἔγγαμος, ἐὰν δὲν ἦναι προικῶα . . .

—'Εκεῖνη.— Ἄλλὰ ταῦτα εἰσὶν ἀστυκὰ καὶ οὐχὶ πολιτικὰ δικαιώματα, καὶ ἀποβλέπουσι τὰς ἀγάμους γυναῖκας καὶ τὰς χήρας· ὁ δὲ ἀριθμὸς τούτων εἶναι μικρότερος τοῦ τῶν ἐγγάμων γυναικῶν, ὥστε ἢ μὲ τὸν ἄνδρα ἀφομοίωσις μας, ἣν ὑπαινίττεσθε, καὶ ὡς πρὸς αὐτὰ ἀκόμη τὰ ἀστυκὰ δικαιώματα, εἶναι μᾶλλον ἰδανικῆ.

—'Εκεῖνος.— Καὶ τίς ἄρᾳ γε ὑποχρεοῖ τὴν γυναῖκα νὰ ὑπανδρευῆται; Ἐν οὐδενὶ νόμῳ τοιαύτη ἀναγράφεται ὑποχρέωσις. Καὶ ὅμως ὁ γάμος ἀποτελεῖ ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων τὸ τερψίθυμον ὄνειρον τῆς γυναικὸς, εἶναι ὁ ἄζων περὶ ὃν αὕτη πάντοτε στρέφεται, ἐντεῦθεν δὲ γαλλίς συγγραφεὺς ἐξήνεγκε τὴν ῥῆσιν ὅτι «ὁ ἔρωσ εἶναι ἡ ἱστορία τοῦ βίου τῆν γυναικὸς»,— ἀλλ' ἀφοῦ αἱ γυναῖκες ὑπανδρεύονται, παραιτούμεναι οὕτω μέρους τῆς ὑπὸ τῶν κειμένων νόμων χορηγουμένης αὐταῖς ἐλευθερίας, πρέπει νὰ συμπεράνωμεν ὅτι εὐρίσκουν αὐταὶ ἐν τῷ γάμῳ ἄλλα ἀνταλλάγματα καὶ πλεονεκτήματα, ἀντισταθμίζοντα ἐκεῖνα, ὧν οἰκειοθελῶς παρητήθησαν. Δὲν ἔχετε λοιπὸν ἄδικον νὰ καταφέρησθε ἐναντίον τῶν ἀνδρῶν, ἀφοῦ οἰκειοθελῶς εἰς γάμον συνέρχησθε, προτιμῶσαι νὰ ὑποταχθῆτε εἰς τὴν τοῦ ἀνδρὸς ἐξουσίαν, ἣτις δὲν εἶναι, πρέπει νὰ ἠμολογήσητε, οὔτε τόσον βάνουσος οὔτε τόσον ἀπότομος ὡς ἐνασμενίζεσθε νὰ τὴν παριστάνητε ;

—'Εκεῖνη.— Ἀπατάσθε σφόδρα, ἂν νομίζητε ὅτι τῇ οικείᾳ αὐτῶς βουλήσει αἱ γυναῖκες υποβάλλονται εἰς τὸν συζυγικὸν βίον. Ὁ νόμος βεβαίως δὲν μᾶς ὑποχρεοῖ ἀναφανδὸν εἰς τοῦτο, ἀλλὰ ταῦτό γίνεται διὰ πλαγίων μέσων. Τὸ ἀνδρικὸν φύλον διωργάνωσε τὰ τῆς κοινωνίας οὕτως ὥστε ἀπὸ παιδικῆς τῶν ἡλικίας νὰ συνοικειῶνται τὰ κοράσια μὲ τὴν ἰδέαν τοῦ γάμου, νὰ παίζωσιν οὕτως εἰπεῖν μὲ τὸν γάμον. Τίς ἐξ ἡμῶν δὲν ἔτυχε νὰ ἰδῆ κοράσια ὑπανδρεύοντα τὰς κούκλας των; πρὸς τούτοις τὰ κοράσια ἀναπτύσσονται, μεγαλώνουν, μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι

ἡ γυνὴ εἶναι πλάσμα ἀσθενές, ὅτι συνεπῶς δεῖται προστάτου καὶ ὅτι ὁ φυσικὸς προστάτης αὐτῆς εἶναι ὁ ἀνὴρ· ὅτι ἡ γυνὴ δὲν ἔχει σημασίαν ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἂν δὲν διατελῇ ὑπὸ γάμον. Δὲν ἔχουν ἄρα γε πρόχειρον καὶ διηλεκτὸν παράδειγμα τὴν μητέρα των, ἣν βλέπουν ὡς μηδὲν ἐν τῇ τῆς οἰκίας διοικήσει λογιζομένην, τὸν δὲ πατέρα ὄντα τὸ πᾶν, ἀπόλυτον κύριον καὶ δεσπότην; Εἰς ταῦτα δὲν διαβλέπετε ἠθικὸν οὕτως εἰπεῖν καταναγκασμὸν τῆς γυναικὸς πρὸς τὸν γάμον; Ἐκτὸς δὲ τούτου, ἐπειδὴ ὀλίγαι γυναῖκες εἶνε πλούσιαι, αἱ δὲ πολλαὶ στεροῦνται τῶν πρὸς συντήρησίν των ἢ ἀδυνατοῦσι μόναι νὰ πορυσθῶσι τὰ πρὸς τὸ ζῆν, διότι σεῖς οἱ ἄνδρες ὅλα τὰ ἐπαγγέλματα τὰ κατεστήσατε μονοπώλια τοῦ ἀνδρικοῦ φύλου, δι' ἡμᾶς δὲ ἀφήσατε ψυχία τινα, καὶ τούτο βεβαίως ἐπράξατε, ἵνα ὑποχρεώσητε τὴν γυναῖκα νὰ ὑπανδρεύηται καὶ ὑποτάσσηται οὕτως εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἀνδρός.

— Ἐκεῖνος. — Δὲν βλέπω κατὰ τί πταίομεν ἡμεῖς οἱ ἄνδρες εἰς τοῦτο καὶ καταφέρεσθε τόσον δριμύως ἐναντίον μας, ἂν ἐκ δύο κακῶν προκειμένων προτιμᾶτε τὸ μὴ χεῖρον; Πταίομεν ἡμεῖς ἂν τινες τῶν γυναικῶν δὲν δύνανται νὰ πορίζωνται ἀφθόνως τὰ πρὸς τὸ ζῆν, ἂν δὲν ὑπάρχη ἀφθονία βιοποριστικῶν ἐπαγγελμάτων; Γνωρίζετε κάλλιστα ὅτι ταῦτα μὲν δι' ἡμᾶς ἀρκοῦσι. Καὶ ἐν τούτοις σᾶς ἐπετρέψαμεν τὴν ἐξάσκησιν πολλῶν ἐξ αὐτῶν καὶ ὁσημέραι εὐρύνομεν τὸν κύκλον τοῦτον. Φαίνεται ὅτι τὸ γυναικεῖον φύλον ἀξιοῖ νὰ καταδικάσωμεν ἡμᾶς αὐτοὺς εἰς τὸν δι' ἀσιτίας θάνατον, ἢ νὰ ὑποταχθῶμεν εἰς τὴν ἐξουσίαν σας καὶ παραδίδοντες ἡμῖν τὰ πάντα νὰ περιορίσωμεν τὸν κύκλον τῆς ἐνεργείας μας εἰς τὰ τοῦ οἴκου, νὰ καταναλισκώμεθα εἰς αὐτά, νὰ καθαρίζωμεν τὰς οἰκίας, νὰ μαγειρεύωμεν, νὰ περιποιώμεθα τὰ τέκνα! Διὰ τῶν ἀλλοκότων ἀξιώσεών σας τούτων, δὲν ἐπιδιώκετε εἰμὴ τὴν ἀνατροπὴν τῶν νόμων τῆς φύσεως καὶ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἐκ τῶν δημοσίων ἀξιομάτων καὶ ὅλων τῶν ἐπαγγελμάτων ἐξώσεώς μας, τὴν πλήρη ἀντικατάστασιν τοῦ ἀνδρικοῦ φύλου διὰ τοῦ γυναικεῖου. Μὰ τὴν ἀλήθειαν, εὐρίσκω ὅτι δὲν ἀμυνόμεθα ἀρκούντως ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ὅτι μένομεν ἀτάραχοι καὶ ἀμέριμοι πρὸ τῆς ἀπειλούσης ἡμᾶς ἐπιδρομῆς τοῦ γυναικεῖου φύλου, οὐ μόνον θεωροῦντες ταύτην ἀναξίαν λόγου, ἀλλὰ καὶ διευκολύνοντες αὐτὴν διὰ τῆς ὁσημέραι ἀνοχῆς ἡμῶν ἐπεκτάσεως τοῦ κύκλου τῆς γυναικεῖας ἐνεργείας, ἐνῶ ἔδει σπουδαίως νὰ ἐργασθῶμεν πρὸς ἀποσόβησιν τοῦ ἐπικειμένου κινδύνου. Ὡς ἄλλοτε ἡ Εὐα ἐπέφερε τὴν ἐκ τῆς Ἐδὲμ ἀποπομπὴν τοῦ ἀνδρός της, οὕτω βεβαίως θέλουσι

νῦν αἱ θυγατέρες της μᾶς ἀποβάλλει τῆς ἀρχῆς ἂν δὲν προλάβωμεν διὰ τῶν καταλληλοτέρων μέτρων ν' ἀμυνθῶμεν.

— Ἐκεῖνη. — Δὲν ἀνακηρύττει τὴν ὑπεροχὴν τῆς γυναικὸς ἰσχυρίζομενος ὅτι εἰς αὐτὴν ὀφείλεται ἢ ἐκ τοῦ Παραδείσου ἐξώσις τοῦ Ἀδάμ; Ὁ φόβος λοιπὸν τοῦ νὰ μὴ ἀπωλέσητε τὴν ἐξουσίαν σᾶς ὑπαγορεύει τὴν πρὸς ἡμᾶς συμπεριφορὰν σας, ἀδιαφοροῦντες ἂν ἔχωμεν τὸ δίκαιον ὑπὲρ ἡμῶν. Ἄλλως πολὺ μᾶς ἀδικεῖς παρερμηνεύων τὰς προθέσεις μας, παραμορφῶν τὸν τοῦ ἡμετέρου ἀγῶνος σκοπὸν. Ἡμεῖς οὐδὲν ζητοῦμεν, εἰμὴ νὰ ἀποδείξωμεν ὅτι τὸ γυναικεῖον φύλον δὲν εἶνε, ὡς διακηρύττετε ἀπὸ μακρᾶς σειρᾶς αἰῶνων, ὑποδεέστερον τοῦ ἀνδρικοῦ, ὅτι ἀπεναντίας εἶναι ἰκανὸν νὰ ἐκτελέσῃ ὅσα καὶ τὸ ἀνδρικόν, ὅτι εἶνε ὅλως ἄδικον νὰ μᾶς θεωρῆτε ὡς δούλας. Εἶναι ἔναυλοι ἔτι εἰς τὰς ἀκοὰς ἡμῶν αἱ κατηγορίαι καὶ μομφαὶ τοῦ ἀνδρικοῦ φύλου ἐναντίον τῆς γυναικὸς· δὲν περιορίσθητε νὰ παραστήσητε τὴν γυναῖκα ὡς «ὀλέτηραν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους», ὡς «πύλην τοῦ δαίμονος», ὡς «παιδίσκην ἢ δούλην τοῦ ἀνδρός», ἀλλὰ καὶ προέβητε περαιτέρω, διεφίλονεϊκήσατε ἡμῖν καὶ τὴν ἀνθρωπίνην ἀξίαν. Ἐννοεῖτε λοιπὸν ὅτι ἔχομεν μέγα συμφέρον νὰ ἐξαλειφθῶσιν ἐκ τῆς τῶν ἀνθρώπων μνήμης αἱ τοιαῦται περὶ τοῦ γυναικεῖου φύλου ἐκτιμήσεις. Ἄλλως τε δὲν εἶναι ἄδικον νὰ ἐξακολουθῆτε ἔχοντες καὶ νῦν ἀκόμη τὴν ἀξίωσιν νὰ διατελῶμεν ὑπὸ τὴν ἀπόλυτον διάκρισίν σας, ἐν ᾧ χρόνῳ διὰ τῶν πραγμάτων δίδομεν δείγματα τῆς ἰκανότητός μας; Σήμερον ἡ γυνὴ δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὰ τοῦ οἴκου, δὲν ἀφοσιούται μόνον εἰς τὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων της, ἀλλ' ἀποπειρᾶται νὰ ἀνέλθῃ καὶ εἰς ἀνωτέρας σφαίρας, νὰ μετέλθῃ ὅσα ἐπαγγέλματα εἶχεν ἐπιφυλάξει δι' ἑαυτὸν ὁ ἀνὴρ. Ἐπὶ τῆς θεατρικῆς σκηνῆς ἡ γυνὴ δεσπόζει καὶ κινεῖ εἰς τοιοῦτον βαθμὸν τὰ εὐγενῆ πάθη, ὥστε ἀναγκάζει ἡγεμόνας νὰ παραιτηθῶσι τοῦ θρόνου ὅπως συζευχθῶσιν αὐτὴν ἐν ταῖς ἐπιστήμασι ἔδειξεν ὅτι ἂν δὲν ἦναι ὑπερτέρα, εἶναι τοῦλάχιστον ἴση πρὸς τὸν ἄνδρα. Καθημερινῶς αἱ ἐφημερίδες εὐφρόμως ἀναγράφουσι λαμπρὰς ἐπιτυχίας γυναικῶν εἰς τὰς διαφόρους ἐπιστήμας. Ταῦτα πάντα δὲν εἶναι τρανὰ δείγματα τῆς ἰκανότητός μας; δὲν παρέχουσι τὰ τεκμήρια ὅτι καὶ ἐν τῇ πολιτικῇ θέλομεν ὡσαύτως εὐδοκιμήσει;

— Ἐκεῖνος. — Δὲν ἔχω δυσκολίαν νὰ παραδεχθῶ ὅτι ἡ γυνὴ δὲν εἶναι βεβαίως, ὡς τὸ πάλαι ἐθεωρεῖτο, ὄν κατώτερον καὶ ἀτελέστερον τοῦ ἀνδρός, καὶ ὀφείλω νὰ ὁμολογήσω ὅτι ὁ χρόνος σᾶς ἐξεδίκησεν ἐξαφανίσας τὰς περὶ ἀτελείας τῆς γυναικὸς ἀριστοτελικὰς δοξασίας,

δὲν παραδέχομαι ὅμως ὅτι ἐστὶν ὑπερτέρα αὐτοῦ, ἢ ὅτι δύναται ἐπαρκῶς νὰ τὸν ἀντικαταστήσῃ, διότι δὲν ἀγνοεῖς ὅτι παρὰ τῷ ἀνδρὶ ἢ τῶν μυόνων ἰσχύς συνυπάρχει μετὰ τῆς ἰσχύος τῆς διανοίας. *Ἀν ἀπαντῶνται ἐνίοτε γυναῖκες εὐδοκίμησασαι ἐν ταῖς ἐπιστήμαις, ἄν τινες τούτων διέπρεψαν ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἢ ἐν τῇ καλλιτεχνίᾳ, τῇ μυθιστοριογραφίᾳ κλπ.—τοῦτο ἀποτελεῖ ἐξαιρέσιν, ἐν ᾧ κατὰ γενικὸν κανόνα τὰ πάντα ὀφείλονται τῷ ἀνδρικῷ φύλῳ. Δύνασαι νὰ ἀναφέρῃς ἐφεύρεσιν ὀφειλομένην εἰς γυναῖκα; Οὐδέποτε ἡ γυνὴ ὠφέλησε τὴν ἀνθρωπότητα διὰ τινος νέας ἰδέας, διὰ τινος νέας ἀληθείας, διὰ τινος νέας ἀνακαλύψεως. *Ἐν ᾧ οἱ ἄνδρες τὰ πάντα ἐφεύρον καὶ καθημερινῶς ἐφευρίσκουν τὰ χρήσιμα εἰς αὐτήν· ἢ μήπως νομίζεις ὅτι τὸ πᾶν ἐρρέθη καὶ οὐ δὲν ὑπολείπεται πλέον; Δὲν πιστεύω ὅτι ἔχετε τὴν ἀξίωσιν σεῖς, αἱ ἀποτελοῦσαι μικρὰν καὶ περιωρισμένην ἐξαιρέσιν, νὰ παραβληθῆτε πρὸς ἄνδρας διαπρέψαντας εἰς ὅλους τοὺς κλάδους τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν καὶ ὧν τὰ ἔργα κινοῦσι τὸν θαυμασμόν τοῦ κόσμου.

—*Ἐκεῖνη.— *Ἰσα ἴσα αὐτῇ ἢ μικρὰ καὶ περιωρισμένη, ὡς τὴν ἀποκαλεῖς, ἐξαιρέσιν, μεγάλην περιποιεῖ εἰς τὸ γυναικεῖον φύλον τιμὴν καὶ δόξαν, ὅταν ἀναλογισθῇ τις ὅποσα προσκόμματα ἔχομεν νὰ υπερνικήσωμεν, ὅπως σπουδάσωμεν. Σεῖς τὰ πάντα μᾶς ἀρνεῖσθε· μᾶς ἐκλείσατε τὰ Πανεπιστήμια καὶ τὰς διαφόρους σχολὰς καὶ ὅταν τινες ἐξ ἡμῶν κατάρθωσαν αὐτοδίδακτοι νὰ λάβωσι δίπλωμα νομικοῦ, ἱατροῦ κλπ. — ἢ διεμαρτυρήθητε κατὰ τοῦ ληφθέντος ἐνιαχοῦ μέτρου τοῦ νὰ γίνωνται δεκταὶ γυναῖκες ὡς μαθήτριαι ἐν τοῖς Πανεπιστημίοις καὶ ταῖς διαφόροις Σχολαῖς, ἢ ταῖς ἠρνήθητε τὴν ἀπαιτουμένην ἄδειαν ὅπως ἐξασκήσωσι τὸ ἐπάγγελμα των, θεωροῦντες ἀναμφιβόλως ὅτι ἡ ἰσχύς σας εἶναι ἀνωτέρα τοῦ νοός! *Ἐπετα ἐντεῦθεν ὅτι ἂν τό γε νῦν ἔχον ἀποτελῶμεν ἐξαιρέσιν, τούτου εἰσθε σεῖς αἴτιοι. *Ἀνοίξατε ἡμῖν τὰς πύλας τῶν Πανεπιστημίων, τῶν σχολῶν, ἐπιτρέψατε ἡμῖν νὰ ἐξασκῶμεν ἐλευθέρως τὰ ἐπαγγέλματά μας, καὶ θέλετε τότε κρίνει ἂν ὁ ἐγκέφαλός μας ἦναι ἰκανός νὰ ἐννοῇ πάντα τὰ ζητήματα τὰ γενικῶς θεωρούμενα ὡς τῆς ἀρμοδιότητος τῆς μεγαλοφυΐας τοῦ ἀνδρικοῦ φύλου.

—*Ἐκεῖνος.— Γνωρίζεις ἤδη τὴν γνώμην μου· τὸ κατ' ἐμὲ φρονῶ ὅτι οὐχὶ ἀρκετὰ σὰς φέρομεν προσκόμματα, διότι δὲν πρόκειται μόνον περὶ τῆς ἰδίας ἡμῶν σωτηρίας καὶ τοῦ συμφέροντος τῆς πολιτείας, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς τοῦ γυναικεῖου φύλου ἀξιοπρεπείας. Καὶ πρῶτον δύνασαι ποτε νὰ ἐλπίσης ὅτι θέλομεν σὰς δῶσει ὄπλα ὅπως μᾶς πολεμήσητε; Πιστεύεις ὅτι θέλομεν ποτε σὰς ἐπιτρέψει νὰ ἐξασκήτε τὰ

ἐπαγγέλματα, ἅτινα ἐπεφυλαξάμεθα ἡμῖν, ἀφοῦ ὁ πόθος σας εἶναι, ὡς ἐνασμενίζεσθε νὰ τὸ διακηρύττητε *urbi et orbi*, ἢ βαθμιαία τῶν ἀνδρῶν ἀντικατάστασις ὑπὸ τῶν γυναικῶν εἰς τὰ διάφορα ἀξιώματα; Εὐρίσκετε ὅτι ὑπάρχει τόσον ἐπαισθητὴ ἔλλειψις ἱατρῶν, δικηγόρων . . ὅτι ὀλίγοι τοιοῦτοι ἐξέρχονται τῶν Πανεπιστημίων, ὥστε νὰ ἦναι ἀνάγκη νὰ ἐξέρχωνται καὶ ἄλλοι τόσοι τοῦ γυναικεῖου φύλου; Τότε τί θέλουν γίνεαι τὰ σμῆνη ταῦτα; *Ἄλλ' εἰπέ μοι σπουδαίως: ὁ προορισμός τῆς γυναικὸς εἶναι νὰ διέρχεται τὸν βίον ἐκτὸς τοῦ οἴκου της ὅπως ἀσχολῆται εἰς τὴν εὔρεσιν πελατείας, ὅπως θεσιθηρῇ, ὅπως ἀναζητῇ δι' ὄμματος ἀδδηφάγου ἐργασίαν ἔστω καὶ ἐπὶ γλισχροτάτῃ ἀμοιβῇ, ἀφ' οὗ οἱ ἐπαγγελεματῖαι, οἱ δικηγόροι, οἱ ἱατροί, οἱ ὑπάλληλοι . . . θέλουσιν ὑπερπλεονάσει; Δὲν θὰ παρίσταται τις τοῦ λοιποῦ πρὸ τοῦ ἀτόπου καὶ λυπηροῦ θεάματος γυναικῶν, αἵτινες παρεκκλίνουσαι τοῦ προορισμοῦ των, ἀποβάλλουσι τὸ διακρίνον τὸ γυναικεῖον φύλον γόητρον καὶ θέλουσιν ἀναλαμβάνει ἀφορήτους ἐργασίας, ὅπως πορίζωνται οὕτω βχναύσως τὸν ἐπιούσιον ἄρτον;

—*Ἐκεῖνη.— Δὲν δύναμαι νὰ ἐννοήσω κατὰ τί θέλομεν ἐκπέσει τῆς ἀξιοπρεπείας μας, ἂν μετερχώμεθα τὸν δικηγόρον λόγου χάριν, τὸν ἱατρόν; Δὲν ὑπάρχουν ἄρα γε περιστάσεις καθ' ἃς ἡ γυνὴ δὲν δύναται νὰ ἐξηγηθῇ εἰς τὸν δικηγόρον της μετὰ τῆς αὐτῆς εἰλικρινείας καὶ ἐλευθερίας μεθ' ὧν ἠθελεν ἐξηγηθῇ εἰς γυναῖκα δικηγόρον; Δὲν βλέπω ἐπίσης κατὰ τί θέλομεν ἐκπέσει τῆς ἀξιοπρεπείας μας, θέλομεν ἀποβάλλει τὸ γόητρον μας ἂν μετερχώμεθα τὸν ἱατρόν· μήπως αἱ γυναῖκες, τὰ κοράσια δὲν θὰ προτιμῶσι νὰ ἔχωσι γυναῖκα ἱατρόν, μεθ' ἧς θὰ δύνωνται ἐν πάσῃ ἐλευθερίᾳ νὰ συνεννοῶνται, νὰ ἐξηγῶνται; Θὰ ὁμολογήσης μετ' ἐμοῦ ὅτι ὁ ἀνὴρ, οὐτινος ἡ γυνή, ἢ ὁ πατήρ, οὐτινος ἡ κόρη, μετέρχονται τὸν ἱατρόν, τὸν δικηγόρον ἢ ἐξασκοῦσιν ἄλλο τι βιοποριστικὸν ἐπάγγελμα (συνεισφέρουσαι οὕτω καὶ εἰς τὰ τῆς οἰκίας βάρη) θέλουσιν εὔρει οὗτοι μεγάλην ἐκ τούτου ἀνακούφισιν, ἐν ἡ περιπτώσει μάλιστα δὲν θὰ ἐπαρκῶσι μόνον· ὅποια συνάμα χαρὰ καὶ ὅποια πολύτιμος ἀρωγὴ παρέχεται εἰς τὸν πατέρα, εἰς τὸν σύζυγον, ὅταν ἡ θυγάτηρ, ὅταν ἡ γυνὴ ἔχωσι κοινὸν τὸ ἐπάγγελμα καὶ ἀλληλοβοηθοῦνται; Δὲν βλέπω τέλος κατὰ τί θέλομεν ἐκπέσει τῆς ἀξιοπρεπείας μας ἂν ὁ δικαστικὸς κλάδος καταστῇ ἡμῖν προσιτός καὶ δὴ ἂν μᾶς ἐπιτραπῇ νὰ λαμβάνωμεν μέρος εἰς τὰ ὀρκωτὰ δικαστήρια; *Ἀρνεῖσαι ὅτι καὶ γυναῖκες παραπέμπονται ἐνώπιον τῶν κακούργιοδικείων καὶ ὅτι δύναται νὰ παρυσιασθῇ περίπτωσις καθ' ἣν μόνη ἡ γυνὴ νὰ ἦναι εἰς

θέσιν νὰ κρίνη ἀσφαλῶς περὶ τῶν αἰτίων, ἅτινα ὄθησαν τὴν κατηγορουμένην εἰς τὴν πράξιν δι' ἣν κατηγορεῖται αὕτη; Δύνασαι νὰ παραδεχθῆς ὅτι οἱ ἄνδρες εἶναι εἰς θέσιν νὰ σταθμίωσι τὰ ἐλαττήρια τὰ ὀδηγοῦντα ἢ ἐξαναγκάζοντα τὰς γυναῖκας εἰς παράνομόν τινα πράξιν καὶ δὲν εἶναι ἄδικον ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει νὰ γινώμεθα θύματα τῆς ἀπειρίας σας; Καὶ διατί ἀθῶαι γυναῖκες νὰ καταδικάζωνται καὶ ἔνοχοι νὰ ἀθῶωνται, διότι αἱ μὲν εἶχον τὴν ἐπιτηδειότητα νὰ κινήσωσι τὴν τοῦ δικαστοῦ συμπάθειαν, αἱ δὲ δὲν κατώρθωσαν νὰ τοὺς συγκινήσωσιν;

— Ἐκεῖνος. — Τὰ ἐπιχειρήματά σας, ὅσῃν καὶ ἂν ἔχουν βαρύτητα, οὐδόλως δύνανται νὰ διασείσωσι τὰς πεποιθήσεις μας, καθόσον πολλοὶ εἰσὶν οἱ λόγοι ἕνεκα τῶν ὁποίων τὰ περὶ ὧν πρόκειται ἐπαγγέλματα δὲν πρέπει νὰ σὰς ἦναι ἐπιτετραμμένα. Καὶ καθόσον μὲν ἀφορᾷ τὸ τοῦ δικηγόρου ἐπαγγέλμα, ἢ τε εἰς τὸ γυναικεῖον φύλον ἐπιβαλλομένη ἀξιοπρέπεια καὶ τὸ τῆς δικαιοσύνης γόητρον ἀνθίστανται εἰς τὸ νὰ ἐξασκήτε αὐτό. Ὅταν ἡ δικηγόρος ἔχει νὰ συζητήσῃ ὑπόθεσιν ἐξ ἐκείνων, αἵτινες κεκλεισμένων τῶν θυρῶν διεξάγονται, ὁποῖα θέλει εἰσθαι ἢ θέσις αὐτῆς ἐνώπιον τῶν δικαστῶν καὶ τῶν παρισταμένων δικηγόρων καὶ ἄλλων; Ὡς σοὶ εἶπον ἤδη ὁ προορισμὸς τῆς γυναικὸς εἶναι νὰ τεκνοποιῇ. Φαντάζεται ἕκαστος πόσῃν ἰλαρότητα θέλει κινήσῃ γυνὴ δικηγόρος, ἣτις ἐμφανίζεται ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν πελατῶν τῆς ἢ συζήτησιν τῶν ὑποθέσεών τῆς, οὐσα ἐν καταστάσει ἐγγυμοσύνης προκεχωρημένης ἢ συμβῆ νὰ ἦναι λεχῶ, καθ' ἣν ἡμέραν πρόκειται νὰ ὑπερασπίσῃ ἢ συζητήσῃ σπουδαίαν ὑπόθεσιν! Τοῦτο μόνον δὲν εἶναι ἀρκοῦσα ἀπόδειξις ὅτι ἀδύνατον νὰ συμβιβασθῇ ἡ ἐξάσκησις τοῦ ἐπαγγέλματος τούτου μὲ τὸν φυσικὸν τῆς γυναικὸς προορισμόν; Ἄλλὰ δὲν εἶναι τὸ μόνον ἄτοπον εἶπον προσέτι ὅτι τὸ γόητρον τῆς δικαιοσύνης δὲν θέλει μείνει ἀμείωτον καὶ ἐξηγοῦμαι. Οἱ δικασταὶ εἰσὶν ἄνθρωποι πρῶτιστοι πάντων, εὐαίσθητοι καὶ αὐτοὶ ὡς οἱ λοιποὶ θνητοί· τούτου ἕνεκα φοβοῦμαι μήπως ἡ ἐπαγωγὸς, ἢ θελκτικὴ τοῦ θηλυκοῦ δικηγόρου καλλονὴ σπουδαίως ἐπιδράσῃ ἐπὶ τοῦ ἀποτελέσματος τῆς δίκης, οἱ δὲ δικασταὶ ἐκδίδωσιν ἀποφάσεις ἀδίκους παρασυρόμενοι ὑπὸ τῶν αἰσθημάτων, τὸ δὲ πάντως χειριστὸν δι' ἡμᾶς, μὴ ἕνεκα τοῦ λόγου τούτου ἢ πελατεία τῆς δικηγόρου γυναικὸς αὐξάνῃ ἀναλόγως τῆς καλλονῆς τῆς, τῶν θελγῆτρων τῆς καὶ τῶν αἰσθημάτων, ἅτινα κατώρθωσε νὰ διεγείρῃ ἐν ταῖς καρδίαις τῶν δικαστῶν. Τότε τί θὰ γίνωσιν οἱ ἄνδρες δικηγόροι; Ὡς πρὸς τὸ ἐπαγγέλμα τοῦ ἱατροῦ ὀφείλω νὰ ὁμολογήσω ὅτι τὰς γυναῖκας

προτιμότερον εἶναι νὰ ἐπισκέπτονται γυναῖκες ἱατροί· μοὶ φαίνεται ὁμως πολὺ δύσκολον νὰ περιορισθῇ ἡ πελατεία τούτων εἰς μόνον τὰς γυναῖκας, θὰ κληθῶσιν ἐνίοτε νὰ παράσχωσιν ἐκοῦσαι ἄκουσαι τὴν συνδρομὴν τῶν καὶ εἰς ἄνδρας, τοῦθ' ὅπερ εὐρίσκω λίαν ἄτοπον καθόσον ἡ γυναικεία αἰδῶς ἀπαγορεύει τὴν πρὸς τοὺς ἄνδρας ἐξάσκησιν τῆς τοῦ Ἱπποκράτους τέχνης. Πρόσθεσις δὲ εἰς τοῦτο ὅτι ἡ γυνὴ ἱατρός θὰ ὑποχρεοῦται, ὡς ἐκ τῆς φύσεως τῶν καθηκόντων τῆς, νὰ ἦναι νυχθημερόν εἰς τὴν διάθεσιν τῶν πελατῶν τῆς, νὰ προσκληθῇ εἰς πᾶσαν ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς στιγμὴν, ὅπως παράσχῃ τὴν ἱατρικὴν τῆς συνδρομὴν, σ' ἐρωτῶ λοιπόν: τί οικογένεια, εἶναι ἐκείνη ἣς ἡ μήτηρ παραμελεῖ τὰ τέκνα τῆς, τὰ τῆς οικοκυρείας καὶ εὐρίσκεται ὅλην τὴν ἡμέραν εἰς τοὺς δρόμους; Καὶ ἐνταῦθα παρατηρῶ ὅτι ἕνεκα τῶν φυσικῶν προσκομμάτων δὲν δύναται ἡ γυνὴ νὰ μετέλθῃ ὡς πρέπει τὴν ἱατρον· τί δὲ θέλει γίνεαι ἡ πελατεία καθ' ὃν χρόνον θὰ κωλύεται ἡ γυνὴ νὰ ἐξέλθῃ τῆς οἰκίας πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν ἀσθενῶν τῆς; Δύνανται οὗτοι νὰ ἀναμείνωσι τὴν ἀνάρρωσιν τῆς ἱατροῦ; Καὶ ἂν ὑποθεθῇ ὅτι εἰς χωρίον τι μία καὶ μόνη ὑπάρχει ἱατρός, δεόν νὰ εἴπωμεν οὐαὶ εἰς τοὺς πελάτας τῆς, ἂν συμπέσῃ ν' ἀσθενήσωσι καθ' ἣν ἡμέραν, καθ' ἣν στιγμὴν θὰ τίκτῃ αὕτη ἢ θὰ ἦναι λεχῶ! Ὅσον ἀφορᾷ τὴν πρόσληψιν γυναικῶν εἰς τὸ ὄρκωτόν δικαστήριον, προκειμένου περὶ γυναικὸς κατηγορουμένης, εὐχῆς ἔργον ἤθελεν εἰσθαι ἂν εὐρίσκετο τρόπος ἐξασφαλίζων αὐτήν, ἀλλὰ φοβοῦμαι μὴ τὸ εὐαίσθητον τοῦ χαρακτῆρος τῆς γυναικὸς, τό, ὡς ἐκ τῆς τρυφερᾶς φύσεώς τῶν, εὐσυγκίνητον αὐτοῦ, παρασύρῃ αὐτὰς εἰς ἀθωοτικὰς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐτυμηγορίας ἢ τὸ φιλέκδικον καὶ φύσει ζηλότυπον αὐτῶν πνεῦμα ὀδηγήσῃ ταύτας εἰς ἀδίκους ἐτυμηγορίας.

— Ἐκείνη. — Ὅσα μοὶ λέγεις ὡς ἀπᾶλλοντα δῆθεν πρὸς τὴν ἀξιοπρέπειαν ἡμῶν οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ κεναὶ προφάσεις, ἅς ἀποδίδω εἰς συμφεροντολογικοὺς μᾶλλον λόγους: ὁ μόνος σας φόβος εἶναι μήπως ἀπωλέσητε τὴν πελατείαν σας ἂν ἀναδειχθῶμεν ὑπέρτεροι ὑμῶν. — Αἱ γυναῖκες αὐταὶ πρῶται θέλουσιν ἀπόσχει παντὸς ὅ,τι ἡδύνατο νὰ προσβάλῃ τὴν τοῦ φύλου τῆς ἀξιοπρέπειαν, πᾶν δὲ ὅ,τι λέγεις περὶ κωλυμάτων ὡς ἐκ τοῦ προορισμοῦ τῆς γυναικὸς δὲν μοὶ φαίνεται σπουδαῖον, διότι δύνασαι ν' ἀρνηθῆς ὅτι συμβαίνει καὶ ὁ ἀνὴρ νὰ κωλύεται λόγῳ ἀσθενείας καὶ τί ἄλλο εἶνε τὸ κώλυμα ὅπερ χαρακτηρίζεται ὡς ἀσυμβίβαστον πρὸς τὴν ἐξάσκησιν τοῦ προμνηστέντων ἐπαγγεμάτων εἰμὴ ἀσθένεια; Βλέπω ὅτι δὲν ὑπάρχει ἐλπίς νὰ ἐπεκταθῶσι τῇ πλήρει σας συναϊνέσει τὰ νῦν ὄρια τῆς γυναικείας δικαιοδοσίας, ὄντα

λίαν περιορισμένα ως σοὶ ἐξηγήθην ἤδη, ὅτι δὲν δυνάμεθα ἀπὸ σᾶς νὰ προσδοκῶμεν τὴν πλήρη τῶν πόθων μας πραγματοποίησιν. Τὸ μόνον σωτήριον δι' ἡμᾶς μέσον εἶνε ἡ ἀπόκτησις πολιτικῶν δικαιωμάτων, διότι ὅταν τοῦτο ἐπιτύχωμεν, ὅταν δηλαδὴ ἀποκτήσωμεν τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν καὶ ἐκλέγεσθαι, ὅταν οἱ νόμοι δὲν θέλουν εἶσθαι πλεόν ἔργον ἀποκλειστικῶς τοῦ ἀνδρικοῦ φύλου, τότε μόνον τὸ δίκαιον μας θέλει ἀναγνωρισθῆ καὶ ἡ ἀπότομος καὶ βάνυστος τοῦ ἀνδρὸς δύναμις καταβληθῆ, τότε μόνον θέλομεν δυνηθῆ νὰ σᾶς ἀποδείξωμεν ὅτι δὲν εἴμεθα παραλειπτέα τις ποσότης, ἀλλ' ὅτι εἴμεθα ἄξιαι ἰσότητος πρὸς τὸ ἀνδρικὸν φύλον, καὶ ἱκαναὶ νὰ παλαίσωμεν πρὸς τὰς ἐναντιότητάς τοῦ βίου καὶ νὰ ὑπερνικήσωμεν τὰ ἐμπόδια.

—'Εκεῖνος.— Καὶ εἶχες τὴν ἀφέλειαν νὰ πιστεύσης ὅτι ἠθέλετε ποτε ἐπιτύχει παρ' ἡμῶν τοιοῦτόν τι; Δὲν ἐννοεῖς ὅτι ὅταν σᾶς ἀπονεμηθῆ τὸ ἐκλογικὸν δικαίωμα, ἡ οἰκογένεια μόνον ὀνόματι θὰ ὑφίσταται, διότι θέλει χαλαρωθῆ ἡ ἀρμονία καὶ ἡ ἐσωτερικὴ εἰρήνη αὐτῆς; ὅτι τὰ δημόσια ἔθνη θέλουν περιέλθει εἰς τοιαύτην παραλυσίαν ὥστε πᾶν αἴσθημα θέλει ἀποβάλλῃ τὴν ἀγνότητα καὶ τὴν ἱερότητά του; Τὰς ὀλεθρίας ταύτας διὰ τε τὸ κράτος καὶ τὴν οἰκογένειαν συνεπείας καὶ αὐταὶ ἀκόμη αἱ εὐσυνείδητοι γυναῖκες ἀναγνωρίζουσαι ἀπέχουν νὰ φαντασιοσκοπῶσι, ὡς πράττουν ὀλίγισταί τινες· διὰ τοῦτο μετὰ παρηρησίας διατείνομαι ὅτι αἱ προκηρυττόμεναι ἀνατρεπτικαὶ ἰδέαι δὲν ἐκφράζουσι τοὺς πόθους ὅλου τοῦ ὠραίου φύλου. Τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων, ἀπαιτεῖτε σεῖς αἱ ἐπὶ τῶν δακτύλων μετρούμεναι νὰ ἐπιβληθῆτε καὶ εἰς ἡμᾶς τοὺς ἄνδρας καὶ εἰς τὸ πλῆθος τῶν σωφρόνων γυναικῶν, αἵτινες ἂν ἐρωτηθῶσι θέλουσι μιᾶ φωνῇ σᾶς ἀποδοκιμάσει, καθόσον μετὰ μειδιάματος ἀκούουν τὰς ὑπερφιάλους ἀξιώσεις σᾶς καὶ σᾶς ἐκλαμβάνουν ὡς φαντασιοσκόπους.

—'Εκείνη.— Δυσκολεύομαι νὰ παραδεχθῶ ὅτι ὀλίγισταί μόνον γυναῖκες ἐπιθυμοῦν ν' ἀποτινάξουν τὸν ζυγὸν ὑφ' ὃν διατελῶμεν, ὅτι ὁ ὑφ' ἡμῶν ἐκδηλούμενος πόθος καὶ ἡ τάσις πρὸς καθιέρωσιν νέου συστήματος, ἐπὶ τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἰσότητος στηριζομένου, εἰς μικρὸν κύκλον γυναικῶν περιορίζεται.

—'Εκεῖνος.— Πίστευσον ὅτι εἶναι ἀληθὲς τοῦτο, ἀλλὰ παρακαλῶ νὰ μοὶ εἴπης: παραδέχεσαι ἢ οὐ ὅτι ὑπάρχουν καὶ γυναῖκες αἵτινες εἰσὶν εὐτυχεῖς ὑπὸ τὴν παρούσῃν κατάστασίν των καὶ αἵτινες τρέμουν πρὸ πάσης ἀνατροπῆς δυναμένης νὰ μεταβάλλῃ ἐπὶ τὰ χεῖρα τὴν παρούσῃν εὐτυχῆ κατάστασίν των;

—'Εκείνη.— Βεβαίως ὑπάρχουσι καὶ εὐτυχεῖς γυναῖκες· ἀλλ' ἐπειδὴ ὑπάρχουσι τοιαῦται, νομίζεις ὅτι ὀφείλουσιν ὅλοι αἱ ἄλλαι νὰ ὑποφέρωσιν;

—'Εκεῖνος.— Ὑπάρχουσι καὶ γυναῖκες αἵτινες, εἴτε χάρις εἰς τὰ φυσικὰ πλεονεκτήματα των καὶ τὴν ἠθικὰς των ἀρετὰς, εἴτε διὰ τῆς διαζούσης αὐταῖς τέχνης καὶ τῶν μειλιχίων αὐτῶν τρόπων, κατῶρθωσαν νὰ ὑποδουλώσωσι τοὺς ἄνδρας, νὰ τοὺς μεταχειρισθῶσιν ὡς ὄργανά των καὶ μᾶλλον ὡς νευρόσπαστα καὶ οὕτω νὰ πραγματοποιῶσι πᾶσαν ἐπιθυμίαν των· πιστεύεις λοιπὸν ὅτι αἱ γυναῖκες αὐταὶ θέλουν ποτε στέρξει ν' ἀνταλλάξωσι τὴν παρούσῃν κατάστασίν των ἀντὶ ἀβεβαίου, φαντασιώδους βελτιώσεως; καὶ δύνασαι ποτε νὰ ἐλπίσης ὅτι αἱ γυναῖκες αὐταὶ θέλουν μετάσχει τοῦ ἀγῶνός σας ἢ μᾶλλον ὅτι θὰ σᾶς εἰρωνεύωνται διότι ἐδείχθητε ἀνίκανοι, ἀνεπιτήδιστοι νὰ ὑποτάξῃτε τοὺς ἄνδρας, ὡς κατῶρθωσαν αὐταὶ;

—'Εκείνη.— Σπουδαίως ἰσχυρίζεσαι ὅτι ἡ πανουργία αὐτῶν τῶν γυναικῶν ἀποτελεῖ ἐπιχείρημα κατὰ τῆς ἱερότητος τῶν ὑφ' ἡμῶν διεκδικουμένων δικαιωμάτων; ἢ μήπως ἀπαιτεῖς ὅπως ὅλοι αἱ γυναῖκες τοιαῦτα μέσα μετέρχωνται; Δὲν βλέπεις ὅποιον κίνδυνον διατρέχετε; Ἄγνοεῖς ὅτι οἱ κόλακες τὰς τοῦ δεσπότη ὀρεξεῖς διηνεκῶς θεραπεύοντες κατορθοῦσι νὰ κυριεύσωσιν αὐτὸν καὶ δὲν φοβεῖται μὴ αἱ γυναῖκες ἀναγκαζόμεναι νὰ γίνωσιν οἱ κόλακες σας σᾶς ὑποδουλώσωσι, διότι τὸ γυναικεῖον φύλον μὴ δυνάμενον τό γε νῦν ἔχον ν' ἀσχοληθῆ εἰς σπουδαῖα πράγματα, θέλει ἀναμφιβόλως συγκεντρώσει τὰς προσπαθείας του ὅπως κατακυριεύσῃ τοῦ ἀνδρικοῦ;

—'Εκεῖνος.— Δὲν ἐξεταζῶ ἂν δικαίως ἢ ἀδίκως μεταχειρίζωνται οὕτω τοὺς ἄνδρας αἱ περὶ ὧν πρόκειται γυναῖκες· τοῦτο μόνον σοὶ λέγω ὅτι ἐπὶ τὴν σύμπραξιν τῶν γυναικῶν τούτων οὐδεμίαν ἔχετε νὰ στηρίξῃτε ἐλπίδα. Τὸ αὐτὸ δύναμαι νὰ εἴπω καὶ περὶ ἐκείνων τῶν γυναικῶν, αἵτινες ἐγεννήθησαν, ἀνετράφησαν ὑπὸ τὸ κράτος τῆς παρουσίας τῶν πραγμάτων καταστάσεως, καὶ οὐδὲ κἂν φαντάζονται ὅτι δύναται νὰ ἦνε διαφορετικὴ ἡ κατάστασις τῆς γυναικός, παραδεχόμεναι ἀνεπιφυλάκτως τὴν ἀπὸ τῆς ὑπάρξεως τοῦ κόσμου ὑνεγνωρισμένην τάξιν τῶν πραγμάτων· τὸ συμπερασμὰ μου εἶνε ὅτι αἱ γυναῖκες, αἵτινες φωνάζουσι, παραπονοῦνται, καταφέρονται ἐναντίον μας, εἶναι ἐκεῖναι αἵτινες ἕνεκα διαφορῶν αἰτίων δὲν ἀνέχονται τὴν παρούσῃν κατάστασίν των. Καὶ αὐταὶ εἶναι ὀλίγισταί! Καὶ ἐπειδὴ ὑποφέρουν ὀλίγαί τινες γυναῖκες, δὲν ὑπάρχει ἄρα γε ἄλλο μέσον θεραπείας, ἀλλὰ πρέπει καὶ καλὰ νὰ μεταβληθῆ ἡ ὄψις τοῦ κόσμου, ν' ἀνατραπῶσιν αἱ βᾶσεις

τῆς κοινωνίας, νὰ δοθῶσι τῷ γυναικείῳ φύλῳ τὰ ἡνία τοῦ Κράτους καὶ ν' ἀναγορευθῆ οὕτω Δεσπότης καὶ Κυρίαρχος τῶν ἀνδρῶν ;

—'Εκεῖνη.— Ἄν φρονῆς ὅτι ἐκεῖναι μόνον αἱ γυναῖκες ὑποφέρουσι, αἵτινες φωνάζουσι, δημοσίᾳ παραπονοῦνται καὶ ἐκφράζονται ἐναντίον σας, σφόδρα ἀπατάσαι. Τίς δύναται νὰ γνωρίζῃ ἀκριβῶς πόσαι γυναῖκες καρτερικῶς ὑπομένουσιν ὅσα ὑφίστανται, πόσαι τηροῦσι σιγὴν εἴτε διότι μὴ ἐλπίζουσαι νὰ ἐπιτύχωσι βελτίωσιν τινα εἰς τὴν κατάστασίν των, φοβοῦνται μήπως χειροτερεύσωσι ταύτην, εἴτε διότι δὲν ἐννοοῦσι νὰ ἐκθέσωσιν ἑαυτὰς ἐνώπιον τοῦ κόσμου. Καὶ ἂν ἀκόμη ἐρωτηθῶσιν αὐταὶ ὀλίγα θέλουσιν ἐκφράσαι: δειλῶς πως παράπονόν τι καὶ τοῦτο διότι ἡ συστολὴ καὶ ἡ εὐλάβεια πρὸς τὸν ἄνδρα ἀποτελεῖ μέρος τῆς ἀνατροφῆς τῆς γυναικὸς καὶ διότι ἐλπίζουσι ὅτι διὰ τοῦ χρόνου καὶ διὰ μελιχεῖων τρόπων θέλουσιν ἐπιτύχει βελτίωσιν τῆς θέσεώς των, θέλουσιν ἀφαιρέσει ἐκ τῶν χειρῶν μας τὰ τῆς ἐξουσίας ἡνία. Ἄλλὰ καὶ ἂν ὑποθέσωμεν πρὸς στιγμὴν ὅτι ὀλίγα εἶναι αἱ διεκδικουσῶσαι τὰ πολιτικά δικαιώματα, φρονεῖς ὅτι δὲν πρέπει νὰ εἰσακουσθῶσιν αὐταί, ἀλλ' ὅτι πρέπει νὰ ὑποφέρωσι διότι ὑπάρχουσι τινες εὐτυχεῖς ; Ἄς ἀναγνωρισθῶσιν ἡμῖν πολιτικά δικαιώματα καὶ τότε θὰ ἰδῆτε ὅτι ὅλοι αὐταί, αἱ θεωρούμεναι εὐτυχεῖς ὑπὸ τὴν παροῦσαν κατάστασιν των, αὐταὶ πρῶται θέλουσι σπεύσει νὰ ἐπωφεληθῶσι τὴν νέας τῶν πραγμάτων μεταβολῆς.

—'Εκεῖνος.— Ὀλίγον μοι μέλλει ἂν πολλὰ ἢ ὀλίγα γυναικῆς ζητῶσι καὶ ἐπιθυμῶσι τὴν τῶν πολιτικῶν πραγμάτων μεταβολὴν· ἐκεῖνο, ὅπερ οὐδέποτε δεόν νὰ μᾶς διαφύγη εἶνε τὸ ἂν αἱ διεκδικήσεις τῆς γυναικὸς στηρίζωνται ἐπὶ τοῦ δικαίου, ἂν συμβιβάζωνται μὲ τὸν προορισμὸν καὶ τὴν ἀποστολὴν αὐτῶν ἐν τῇ κοινωνίᾳ.

—'Εκεῖνη.— Καὶ δύναται νὰ ὑπάρχῃ ἀμφιβολία τις προκειμένου περὶ τοῦ νομίμου τῶν ἀξιώσεών μας ; Εἶνε ἄρα δίκαιον νὰ διατελῶμεν ὑπὸ τὴν δουλείαν σας, νὰ κυβερνώμεθα ὑπὸ νόμων οὓς σεῖς μόνον ψηφίζετε, νὰ πληρώνωμεν ὡς καὶ σεῖς φόρους καὶ ἐν τούτοις νὰ μὴν ἔχωμεν τὸ δικαίωμα νὰ ἐκφέρωμεν καὶ ἡμεῖς γνώμην καθόσον ἀφορᾷ τὴν χρῆσιν καὶ διαχείρισιν αὐτῶν ;

—'Εκεῖνος.— Καὶ ὁ ἀνήλικος ὅταν ἦναι καὶ κτηματίας πληρώνει φόρους καὶ ἐν τούτοις δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν καὶ ἐκλέγεσθαι.

—'Εκεῖνη.— Ἡ παρατηρησίς σας αὕτη δὲν ἔχει πολλὴν τὴν σπουδαιότητα.— Ὁ ἀνήλικος στερεῖται τοῦ δικαιώματος ψήφου μόνον μέχρι τῆς ἐνηλικιότητός του, ἐν ᾧ αἱ γυναῖκες διὰ παντός—Σὲ ἐρωτῶ λοι-

πόν : δὲν εἶναι δίκαιον, ἀφοῦ πληρώνωμεν τοὺς φόρους, οὓς καὶ οἱ ἄνδρες, ἀφοῦ συνεισφέρωμεν, αἱ ἔχουσαι ἰδιοκτησίαν, ἢ μετερχόμεναι ἐπιτηδεύματα, εἰς τὰ δημόσια βάρη, ἀφοῦ ὡς ἐργάτριαι εἰς τὴν πρόδον τῆς κοινωνίας συντελοῦμεν, ἀφοῦ ἐνδιαφερόμεθα ἀμέσως εἰς τὰ τῆς πολιτείας, ἀφοῦ ὑποβαλλώμεθα εἰς τὰς αὐτὰς οἴας καὶ οἱ ἄνδρες ὑποχρεώσεις, δὲν εἶναι δίκαιον, λέγω, νὰ ἔχωμεν καὶ τὰ αὐτὰ δικαιώματα ;

—'Εκεῖνος.— Καὶ ἀληθὲς ἂν ἦτον ὅτι ὑποβάλλεσθε εἰς τὰς αὐτὰς οἴας καὶ ἡμεῖς ὑποχρεώσεις, πάλιν θὰ σᾶς ἠρνούμεν τὸ δικαίωμα τῆς ψήφου χάριν τῆς ἀξιοπρεπειᾶς τοῦ φύλου σας, καὶ τοῦ συμφέροντος τῆς πολιτείας, ὡς σοὶ ἐξηγήθη ἤδη. Ἄλλὰ δὲν εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἔχομεν κοινὰς τὰς ὑποχρεώσεις μὲ ὑμᾶς.— Ἄμα ἐνηλικιωθῆ ὁ ἄνθρωπος ὑποχρεοῦται νὰ ὑπηρετήσῃ στρατιωτικῶς τῆς θητείας ταύτης ἧς ἡ γυνὴ ἐστὶν ἀπηλλαγμένη οὐδὲν κἄν ποιεῖς μνείαν. Μήπως εὐρίσκεις ὅτι εἶναι ἀνάξιον λόγου ; Ἀφοῦ λοιπὸν δὲν ὑποχρεοῦσθε εἰς τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ κράτους, ἀφοῦ δὲν ἐκτίθεσθε εἰς τὸν κίνδυνον τοῦ νὰ θυσιάσητε ἑαυτὰς εἰς τὸν βωμὸν τῆς πατρίδος, πῶς δύνασθε νὰ ἔχητε τὴν ἀξίωσιν νὰ λαμβάνητε καὶ σεῖς μέρος εἰς τὴν κυβέρνησιν τοῦ τόπου ;

—'Εκεῖνη.— Δὲν μοὶ φαίνεται ὅτι σπουδαιολογεῖς ἰσχυριζόμενος ὅτι οἱ ἄνδρες ἔχουσι τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν καὶ ἐκλέγεσθαι μόνον καὶ μόνον διότι ὑφίστανται τὰ βάρη τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας, ἀφ' ἧς ἡμεῖς ἀπηλλάγημεν. Ἄν τοῦτο εἶνε ἀκριβές, ἂν δηλαδὴ ἦναι ἀληθὲς ὅτι ἐκ τῆς στρατιωτικῆς ὑποχρέσεως πηγάζει τὸ δικαίωμα τῆς ψήφου, δὲν βλέπω τότε τὸν λόγον οὐ ἕνεκα οἱ μὴ κεκτημένοι τὸ ἀνάλογον ἀνάστημα, οἱ ὑποστηρικταὶ οἰκογενείας, οἱ κληρικοὶ, οἱ πάσχοντες νόσημά τι ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα ἀναγράφει ὁ νόμος, δὲν βλέπω τὸν λόγον διὰ τὸν ὁποῖον ὅλοι αὐτοὶ καίτοι ἀπηλλαγμένοι ὄντες πάσης στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας, κέκτληται μ' ὅλα ταῦτα τὸ δικαίωμα τοῦ ψηφίζειν καὶ ψηφίζεσθαι. Ἄν δ' ἡ γυνὴ ἀπηλλάγη τῆς στρατιωτικῆς ὑποχρέσεως, τοῦτο ἀποδοτέον ἰδίως εἰς τὸν προορισμὸν ὃν ἔχει τοῦ νὰ τίκῃ δηλαδὴ τοὺς πολίτας καὶ νὰ ἔχῃ τὴν ἐπιμέλειαν τούτων ἐν τῇ νηπιακῇ των τοῦλάχιστον ἡλικίᾳ. Ἄλλ' ἐπειδὴ παρέχομεν εἰς τὸ κράτος τὴν πολῦτιμον ταύτην ὑπηρεσίαν, ἐπειδὴ τῷ παρέχομεν πολεμιστάς, τοῦτο δι' ἐγνώμοσύνην μᾶς στερεῖ καὶ αὐτοῦ τοῦ δικαιώματος, ὅπερ ἀναγνωρίζεται εἰς τοὺς ἀνικάνους διὰ πᾶσαν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν ; Δὲν εὐρίσκεις ὅτι διὰ τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ προορισμοῦ μας τούτου προσφέρωμεν πρὸς τὸ κράτος ὑπηρεσίαν ἀνάλογον πρὸς ἐκείνην

τῶν ὑπηρετούντων αὐτὸ στρατιωτικῶς; Ἄλλως νομίζεις ὅτι εἴμεθα ἀκατάλληλοι πρὸς στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν, νομίζεις ὅτι στερούμεθα θάρρους, ἀνδρείας;

— Ἐκεῖνος. — Ὅτι εἴσθε ἀκατάλληλοι πρὸς στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν, οὐδεμία δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία. . . .

— Ἐκείνη. — Ἐν τούτοις ἡ ἱστορία ἀναφέρει ὀνόματα πλείστων ὄσων γυναικῶν, αἵτινες καὶ μεγάλην ἔδειξαν ἀνδρείαν καὶ ὑπὲρ τῆς πατρίδος των ἔπεσαν εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν.

— Ἐκεῖνος. — Δὲν ἀρνοῦμαι παντάπασιν ὅτι ἐφάνησαν καὶ ἀνδρεῖαι γυναῖκες, ἀλλὰ τοῦτο δὲν μᾶς πείθει ὅτι ὅλαι αἱ γυναῖκες εἶναι κατὰλληλοι διὰ τοιαῦτα ἔργα καὶ τοῦτο οὐχὶ δι' ἔλλειψιν ἀνδρείας, διότι εἶμαι πεπεισμένος ὅτι προκειμένου περὶ πατρίδος, πολλαὶ γυναῖκες θέλουσι προτιμήσει νὰ θυσιασθῶσι παρὰ νὰ ὑπαχθῶσιν ὑπὸ ξένον ζυγὸν καὶ νὰ ἴδωσι τοὺς πατέρας των, τοὺς συζύγους των, τὰ τέκνα των ὑπὸ δουλείαν, εἶναι ἀκατάλληλοι, λέγω, ἕνεκα αὐτοῦ τοῦ προορισμοῦ των, ὃν ἡ ἰδία ἀνέφερε. Ἄν ὑποβληθῇ τὸ γυναικεῖον φύλον εἰς τὴν ἀπότισιν τοῦ φόρου τοῦ αἵματος, κατ' ἀνάγκην αἱ νεάνιδες θέλουν ὑπαγεσθαι εἰς τὸν νόμον τῆς γενικῆς στρατολογίας, θέλουσι βεβαίως φέρει τὴν στολὴν καὶ τὸν ὄπλισμόν τῆς στρατιώτου, θέλουσι γυμναζεσθαι ἐν τοῖς δημοσίαις πλατείαις, θέλουσι κατοικεῖ εἰς τοὺς στρατῶνας, θέλουσιν ἐκ περιτροπῆς ἐνεργεῖ καθήκοντα μαγείρου, θαλαμοφύλακος . . . θέλουσι ἐνεργεῖ ἀγγαρίας κτλ. ! Τὸ δὲ σπουδαιότερον, θέλουσι παραιτηθῆ τῷ δικαιώματι τῆς μητρότητος, ἄλλως αὐτὸς ὁ νόμος θέλει ἀπαγορεύσει αὐστηρῶς τὸν γάμον εἰς τὰς στρατιώτας νεάνιδας, τῆς παρ. . . . τιμωρουμένης αὐστηρῶς, ὡς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις αἱ ἐστιάδες, διότι τί στρατὸς θέλει εἶσθαι ἐκεῖνος, ὅταν οἱ στρατιῶται ἐγγυμονῶσι καὶ τίκτωσι καὶ μάλιστα ἐν ἐκστρατείᾳ! Κατ' ἀνάγκην λοιπὸν αἱ γυναῖκες θέλουσι καταδικασθῆ εἰς ἀγαμίαν μέχρι τοῦ 40 αὐτῶν ἔτους, δηλαδή ἐκεῖναι αἵτινες μετὰ τὴν θητείαν των καὶ τὴν ἐφεδρείαν θέλουσιν ἀπολυθῆ ἐκ τῶν τάξεων τοῦ στρατοῦ, εἰς τὴν ἡλικίαν δὲ ταύτην εἶναι ἀκατάλληλος ἡ γυνὴ διὰ τὸν προορισμόν της, ἀφ' ἑτέρου δὲ, δυσκόλως εὐρίσκει σύζυγον εἰς αὐτὴν τὴν ἡλικίαν ἰσοβίως δὲ θέλουσιν ὑποχρεωθῆ εἰς ἀγαμίαν ἐκεῖναι, αἵτινες θέλουσιν ἀσπασθῆ τὸ στρατιωτικὸν στάδιον, προαγόμεναι εἰς ἀξιωματικούς, διότι τί στρατὸς εἶναι ἐκεῖνος τοῦ ὁποίου οἱ ἀρχηγοὶ δύνανται νὰ εὐρεθῶσιν εἰς θέσιν νὰ μὴν ὑπακούσωσιν εἰς τὴν πρόσκλησιν τῆς πατρίδος, νὰ μὴ δράμωσιν εἰς ἀπόκρουσιν τοῦ ἐχθροῦ, διότι συμπίπτει κατ'

ἐκείνην τὴν ἐποχὴν νὰ ἐκπληρῶσι τὸν φυσικὸν των προορισμόν; Ἡξεύρετε ὅτι διὰ τοῦτου οὐδὲν ἄλλο ἐπιτευχθήσεται εἰμὴ ἢ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἐξαφάνισις; Τότε δέ, μὰ τὴν ἀλήθειαν, θέλετε πληρέστατα δικαιώσει τὴν ἄλλοτε περὶ τῆς γυναικὸς φήμην ὡς «ὀλέτιδος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους»! Δύναται νὰ σᾶς διαφύγῃ ὅτι ἡ γενικὴ χειραφέτησις, ἣν ἐπιζητεῖτε εἶναι ἐναντία τῶν κανόνων τῆς φύσεως, ἥτις εἰς ἕκαστον ἐκ τῶν ὄντων ἔδωκεν ἰδίαν ἀποστολήν. Δὲν εἶναι παραλογισμὸς νὰ ζητῶμεν ἀπὸ τὴν συκῆν σταφυλὰς καὶ ἀπὸ τὴν ἐλαίαν μῆλα. . . ; Εἰς τὴν γυναῖκα, ὡς καὶ εἰς ὅλα τὰ θῆλη ζῶα, ἡ φύσις ἐπέβαλε τὸ καθήκον νὰ συντελῶσιν εἰς τὴν διακίωσιν τοῦ εἴδους των. Τὸ γυναικεῖον φύλον θέλει ἄρα γε ἐπαναστατήσῃ κατὰ τῆς δημιουργοῦ φύσεως, ἀρνούμενον νὰ ἐκπληρῶσῃ τὸν προορισμόν του καὶ ἀποπειρώμενον νὰ ἐπιφέρῃ τὴν ἐξαφάνισιν τοῦ εἴδους του;

— Ἐκείνη. — Βεβαίως τὸ γυναικεῖον φύλον εἶναι κατὰλληλον πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας· ἀλλ' ὑποστηρίζω ὅτι ὅπως οἱ ἐξαιρούμενοι πάσης στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας κέκτηνται μὲν ὅλα ταῦτα πολιτικῶν ἐλευθεριῶν, οὕτω καὶ αἱ γυναῖκες, αἵτινες ἐξαιροῦνται τῆς ἐν λόγῳ ὑπηρεσίας ἀκριβῶς ἕνεκα τοῦ προορισμοῦ των, δίκαιον εἶναι ν' ἀφομοιωθῶσι πρὸς τοὺτους καὶ νὰ ἔχωσι καὶ αὐταὶ τὸ δικαίωμα τοῦ ψηφίζεσθαι καὶ αὐτὸ ἀκόμη τοῦ ψηφίζεσθαι. Ἄλλως τε δύνασαι ν' ἀντιλέξῃς ὅτι πολλαὶ γυναῖκες εἶναι κριτικώτεραι καὶ νοημονέστεραι πολλῶν ἀνδρῶν, κατεχόντων καὶ ἐξασκούντων τὸ τιμαλφὲς τοῦ ἐκλέγειν καὶ ἐκλέγεσθαι δικαίωμα; Καὶ διατὶ νὰ κέκτηται ὁ ὑπέρτης μου λ.χ. πολιτικὰ δικαιώματα, διατὶ νὰ ἔχῃ αὐτὸς δικαίωμα νὰ δίδῃ τὴν γνώμην του ἐπὶ τῶν ἀφορώντων τὴν πολιτείαν, ἐγὼ δὲ νὰ στερῶμαι αὐτοῦ; Μήπως εἶναι κατὰ τι ὑπέρτερός μου;

— Ἐκεῖνος. — Προκειμένου περὶ τοσοῦτω λεπτῶν ζητημάτων δεόν νὰ ἐξετάζῃς ταῦτα ἀπὸ γενικῆς ἐπόψεως καὶ νὰ μὴ λέγῃς ὅτι ἀφοῦ ἦσαι ὑπέρτερος τοῦ ὑπηρετοῦ σου, ἄρα ὅλαι αἱ γυναῖκες εἶναι ὑπέρτεροι τῶν ἀνδρῶν. Δὲν ἀρνοῦμαι βεβαίως ὅτι ὑπάρχουσι καὶ ἐκλογεῖς τινες ἀνίκαντοι ψήφου, οἱ τοιοῦτοι ὅμως εἰς ὅλα τὰ ἔθνη δὲν χαίρουσι τοιοῦτον δικαίωμα. Ἄλλὰ τὸ ζήτημα δὲν εἶνε ἂν αἱ γυναῖκες ἢ οἱ ἄνδρες εἰσὶ διανοητικῶς ὑπέρτεροι· τὸ νοόμετρον εἰσέτι δὲν ἀνεκαλύφθη! Πρόκειται νὰ ἐξετάσωμεν ἂν ὁ προορισμὸς τοῦ γυναικεῖου φύλου συμβιβάζεται μετὰ τὴν παραχώρησιν αὐτῶ καὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων.

— Ἐκείνη. — Πρόκειται περὶ τῆς στρατιωτικῆς ὑποχρέωσως· συμφωνῶ μετ' ὑμῶν ὅτι ὁ προορισμὸς τῆς γυναικὸς δὲν τῇ ἐπιτρέπει νὰ

υποβάλλεται εἰς αὐτήν, ἀλλὰ τί σχέσιν ἔχει τοῦτο μὲ τὴν ἐξάσκησιν τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων; Ἡ Ἐλισσάβητ τῆς Ἀγγλίας, ἡ Αἰκατερίνη ἡ Μεγάλη, ἡ Μαρία Θηρεσία καὶ τόσαι ἄλλαι, μεγάλα κατώρθωσαν ἔργα, δοξάσασι τὸν θρόνον των. Ὁ προορισμός των τὰς ἐκώλυσεν ἀπὸ τοῦ νὰ ἐκπληρώσωσιν ἐνδόξως τὰ καθήκοντά των;

— Ἐκεῖνος. — Αὐταὶ ἦσαν βασιλίσσαι.

— Ἐκεῖνη. — Καὶ ἂν ἦσαν βασιλίσσαι, τί ἔχει νὰ κάμη; Μήπως τὸ ἀξίωμα των μετέβαλε καὶ τὸ φύλον των; Δὲν ἔδειξαν ὅτι δύναται καὶ ἡ γυνὴ ν' ἀντικαταστήσῃ ἐπαρκῶς τὸν ἄνδρα εἰς τὰ ὕψιστα ἀξιώματα; Ἀφοῦ λοιπὸν ἡ γυνὴ κατώρθωσε νὰ διαπρέψῃ ὡς βασιλίσσα, ὡς αὐτοκράτειρα, ἀμφιβάλλεις, ὅτι θέλει ἐπίσης ἐπιτύχει καὶ εἰς ὅλα τὰ ἄλλα δημόσια ἀξιώματα;

— Ἐκεῖνος. — Φαίνεσαι ἀγνοῦσα ὅτι «ὁ βασιλεὺς βασιλεύει ἀλλὰ δὲν κυβερνᾷ» . . . Εἶχον δὲ συμβούλους ἢ ἐραστάς, οἵτινες, ὡς λέγει ἡ ἱστορία, ἦσαν υποβολεῖς καὶ πρακτῆρες τῶν μεγάλων ἔργων. Ἄλλ' ἄς ἀφήσωμεν αὐτὸ καὶ ἐξετάσωμεν ὁποῖα τις θέλει εἶσθαι ἡ θέσις τοῦ γυναικείου φύλου μὲ πολιτικὰ δικαιώματα. Καὶ πρῶτιστα πάντων εἰς ποῖαν κατηγορίαν γυναικῶν ἐννοεῖς νὰ δοθῶσι τὰ δικαιώματα, ἅτινα ἀπαιτεῖς;

— Ἐκεῖνη. — Εἰς ὅλας τὰς γυναῖκας, καθὼς καὶ εἰς ὅλους τοὺς ἄνδρας, ἀλλ' ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς περιορισμούς, διότι δὲν βλέπω διατὶ θὰ γίνῃ διάκρισις τις μεταξύ τῶν γυναικῶν.

— Ἐκεῖνος. — Ἄς λάβωμεν λοιπὸν τὴν ἑγγαμον γυναῖκα. Δυσὶν θάπερον ἢ θὰ ἔχῃ τὰ αὐτὰ πολιτικὰ φρονήματα μὲ τὸν σύζυγόν της, καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δὲν εὐρίσκεις ὅτι τῇ εἶναι περιττὴ ἡ ψῆφος, ἀφοῦ θέλει γίνῃ ἀπλὴ μηχανὴ ψηφοφοροῦσα κατὰ τὰς ἐμπνεύσεις καὶ ὑπαγορεύσεις τοῦ ἀνδρός; θὰ ἁμοιάζῃ πρὸς νευρόσπαστα.

— Ἐκεῖνη. — Καὶ τούτου ἀληθεύοντος ὁποῖον ἄρα γε τὸ κακόν; Ἄν ἡ γνώμη τοῦ ἀνδρός εἶναι ὀρθή, ἡ ψῆφος τῆς γυναικὸς δὲν θέλει συντελέσει καὶ αὕτη εἰς τὴν ὑπερίσχυσιν τῆς ὀρθῆς ταύτης ιδέας; Ἄν δὲ τοῦναντίον, τίς ὑποχρεοῖ τὴν γυναῖκα νὰ συνταχθῇ πρὸς τὴν μὴ ἀσπασζομένην ὑπ' αὐτῆς γνώμην τοῦ συζύγου της; μήπως ἡ ψηφοφορία δὲν εἶναι μυστικὴ, τὸ δὲ μυστικὸν τῆς ψήφου δὲν εἶναι ἐγγύησις διὰ τὴν γυναῖκα κατὰ τῆς ὀργῆς τοῦ ἀνδρός;

— Ἐκεῖνος. — Ἄν ὁμοῦ διίστανται οἱ σύζυγοι πολιτικῶς, ἂν ὁ μὲν εἰς τὸ ἐν ἀνήκῃ πολιτικὸν κόμμα, ἡ δὲ εἰς τὸ ἕτερον, θέλει προκύψει νέα ἀφορμὴ δυσαρρεσκείων μεταξύ τῶν συζύγων ἀφοῦ, ὡς σοὶ εἶπον ἤδη, ἡ

ἁρμονία καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ οἰκιακοῦ βίου θέλωσι χαλαρωθῆ τῆς γυναικὸς καθισταμένης πολέμιος τοῦ ἀνδρός καὶ τῶν συμφερόντων του καὶ συνεπῶς τῆς οἰκογενείας; ὅτι θέλει ἀναφανῆ νέα πηγὴ διαζυγίων. Ἐκτὸς τούτου, ὡς ἐκλογεὺς ἡ γυνὴ θὰ προσκαλῆται καὶ θὰ λαμβάνη κατ' ἀνάγκην μέρος εἰς τοὺς πολιτικοὺς συλλόγους, εἰς τὰ συλλαλητήρια, θὰ λαμβάνη τὸν λόγον, θὰ ἀναγκάζεται νὰ ὁμιλῇ ὑπὲρ τοῦ ἐνὸς ὑποψηφίου καὶ κατὰ τοῦ ἀντιπάλου του, κατ' ἀνάγκην θὰ ὑβρίζῃ καὶ συνεπῶς καὶ θὰ ὑβρίζεται, θὰ συκοφαντῇ καὶ θὰ συκοφαντῆται, θὰ βλαβεύῃ κτλ. — διότι δυστυχῶς αὐτὸ ἀπαιτοῦσι τὴν σήμερον τὰ πολιτικὰ μας ἤθη — Σὲ ἐρωτῶ λοιπὸν ὁποῖα θέλει εἶσθαι ἡ θέσις τοῦ συζύγου, τοῦ ἀδελφοῦ, τοῦ υἱοῦ... ὅταν βλέπωσι τὴν σύζυγον, τὴν ἀδελφήν, τὴν μητέρα... ὑβριζομένην, συκοφαντούμενην, σατυριζομένην; Ἐνεκα τούτου ἀκριβῶς θέλωμεν ἔχει καθημερινὰς συγκρούσεις, διαμάχας, διαπληκτισμούς, μονομαχίας κτλ. Ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅταν εἰς τὸν ἐκλογικὸν σύλλογον, εἰς τὰ συλλαλητήρια τῆς πολιτικῆς μερίδος τῆς γυναικὸς ὑβρίζεται, συκοφαντῆται, χλευάζεται ὁ σύζυγός της, ὁ πατήρ της, ὁ ἀδελφός της, ὁ υἱός της, τί θέλει πράξει αὕτη; θέλει ἄρα γε μείνει ἀδιάφορος, ἀπαθής ἢ θέλει λάβει τὴν ὑπεράσπισίν των ἐναντίον τῶν πολιτικῶν αὐτῆς φίλων; Δὲν εὐρίσκεις λοιπὸν καὶ σὺ ὅτι ἡ ἀνάμιξις τῆς γυναικὸς εἰς τὰ πολιτικὰ παθη, εἰς τοὺς διαπληκτισμούς τῶν φατριῶν, ἐξευτελίζει καθ' ὁλοκληρίαν αὐτήν, καθιστῶσα αὐτὴν δημόσιον γυναῖκα, ὅτι συντελεῖ εἰς τὴν ἐκλυσιν τῶν ἠθῶν, ὅτι ἐπιφέρει τὴν κατάργησιν τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου, διότι τί εἶδους οἰκογένεια εἶναι ἐκεῖνη ἧς ἀμφοτέροι οἱ σύζυγοι ὁμιλοῦν ἀδιακόπως περὶ πολιτικῆς, τὸν πλεῖστον χρόνον διέρχονται φοιτῶντες εἰς τὰ καφενεῖα, τὰ συλλαλητήρια τὰ πολιτικὰ *salonia*; καὶ ποῖαν ἀνατροπὴν θέλωσι λάβει τὰ τέκνα των. Καὶ διὰ τὰς δεσποινίδας, διὰ τὰς χήρας, δὲν βλέπεις ὅτι τὰ αὐτὰ ἄτοπα διὰ τὴν ἀξιοπρέπειάν των θέλωσιν ἐπακολουθήσει; Νομίζεις ἄρα γε ὅτι οὐδένα ἄλλον ἔχουν αὐταὶ προορισμὸν εἰμὴ ν' ἀσχολῶνται ἀδιακόπως περὶ πολιτικῶν, νὰ φλυαρῶσιν εἰς τὰς ἀγυῖας, εἰς τὰ συλλαλητήρια; Ὡραίας τρώντι μᾶς προετοιμάζετε συζύγους καὶ μητέρας!

— Ἐκεῖνη. — Βεβαίως κρίνεις ἐξ ἰδίων τὰ ἀλλότρια, ἵνα ἀπολήξῃς εἰς τὰ συμπεράσματα, ἅτινα μετὰ τόσων ζωηρῶν χρωμάτων περιέγραψες. Ἐκ πείρας ἤδη γνωρίζομεν ὅτι ἡ ἀνάμιξις τοῦ γυναικείου φύλου εἰς τὰ πολιτικὰ ἔσχεν ὡς ἄμεσον ἀποτέλεσμα τὴν ἐπαισθητὴν βελτίωσιν τῶν πολιτικῶν ἠθῶν. Δὲν σὲ διαφεύγει βεβαίως ὅτι νομο-

θετικῶς εἰς τινὰς τῶν δημοσπόνδων πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἀνεκηρύχθη ὑπὲρ τῶν γυναικῶν τὸ δικαίωμα τῆς ψήφου· εἰς τὰ ἔθνη ἐκεῖνα τὸ νέον σύστημα ἔσχε πληρεστάτην ἐπιτυχίαν, ὑπερῶσαν μάλιστα τὰς προσδοκίας τῶν θιασωτῶν του. Οὕτως ὄχι μόνον αἱ γυναῖκες ἐδείχθησαν ἄξιοι τῶν χρηρηθέντων αὐταῖς δικαιωμάτων, ἀτινα ἐξήσκησαν μετὰ πάσης ἀκριβείας καὶ μετὰ τῆς ὀφειλομένης εὐλαθείας, ἀλλὰ καὶ ἐβελτίωσαν ἐπαισθητῶς τὴν πολιτικὴν κατάστασιν, τὰ πολιτικὰ πάθη κατεπραύνησαν διὰ μόνης τῆς παρουσίας τοῦ γυναικείου φύλου, εἴτε εἰς τὰ συλλαλητήρια εἴτε εἰς τοὺς τόπους τῆς ψηφοφορίας οἱ ἄνδρες μὴ παρεκκλίνοντες τοῦ ὀφειλομένου πρὸς τὸ ἡμέτερον φύλον σεβασμοῦ, ἐτήρησαν ἀμείωτον τὴν δέουσαν ἀβρότητα πρὸς τὰς γυναῖκας, ἀπέσχον πάσης προσβλητικῆς, πάσης ἀναρμόστου λέξεως ἢ ἐκφράσεως εἴτε πρὸς ἀλλήλους εἴτε πρὸς τὰς κυρίας. Ἐν ἀναγνώσει τοὺς σχετικῶς συγγραφεῖς θέλεις ἰδῆ ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ καὶ ἀκριβείᾳ τὴν ἐπεβεβαίωσιν τῶν λόγων. Διδασκομένη δὲ ἀπὸ τὸ προηγούμενον τοῦτο, δὲν θέλω οὐδὲ νὰ φαντασθῶ κἄν ὅτι θέλουσι συμβῆ ὅσα μοι ἀπεικόνισες διὰ ζοφερῶν χρωμάτων, ὅτι σεῖς οἱ ἄνδρες θέλετε προσερχθῆ ἀπέναντι τοῦ ἡμετέρου φύλου ὡς ὑπολαμβάνεις.

— Ἐκεῖνος. — Ὅμιλῶν περὶ ὕβρεων, συκοφαντιῶν καὶ τῶν παρομοίων δὲν ἔσχον πανταπασι κατὰ νοῦν νὰ ὑπαινιχθῶ τὸ ἡμέτερον φύλον. Ἡννούου καὶ ἐνοῶ ὅτι αὐταὶ αἱ γυναῖκες θὰ ἀλληλοὑβρίζονται καὶ ἀλληλοσυκοφαντῶνται ἀναμεταξύ των, ὡς πράττομεν νῦν ἡμεῖς οἱ ἄνδρες. Βεβαίως τὸ ἀνδρικὸν φύλον θέλει ἀπόσχει πάσης ἀναρμόστου συμπεριφορᾶς πρὸς τὸ γυναικεῖον, ἀλλὰ τίς μᾶς ἐγγυᾶται ὅτι αἱ γυναῖκες θέλουσιν ἀποβάλλει τὰς ἐμφύτους αὐταῖς ἐξεις, τὴν ζηλοτυπίαν, τὴν βραδουργίαν καὶ τὰ παρομαρτοῦντα αὐταῖς; Προβλέπω ὅτι καθημερινῶς θέλομεν ἔχει βραδουργίας δι' ἀπαίτησιν τίτλων ἢ ὑψηλοτέρας βαθμολογίας, περὶ προτιμήσεων, φοβοῦμαι δὲ ὅτι εἰς τοὺς διαπληκτισμούς των τούτους θέλουσι προσέλθει ἐπίκουροι καὶ οἱ τοῦ ἡμετέρου φύλου καὶ τότε ἀναμφιβόλως συμβῆσεται ὅ,τι σοὶ ἐξέθηκα πρὸ ὀλίγου.

— Ἐκεῖνη. — Καίτοι οὐδὲν τοιοῦτον φοβοῦμαι, οὐχ' ἤττον ὁμολογῶ ὅτι ὡς πρὸς τὴν ἐγγαμον γυναῖκα ἢ παρ' αὐτῆς τῆς ἰδίας ἐξάσκησης πολιτικῶν δικαιωμάτων καὶ δὴ τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου, θέλει ἔχει ἄτοπὰ τινὰ καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὸν οἰκογενειακὸν βίον, διότι δὲν συμφωνῶ μετ' ἐκείνων τῶν ὁμοφύλων μου αἵτινες προορίζουν τὸν ἄνδρα διὰ τὸ οἰκοκυρεῖον, διὰ τὴν ἀνατροφήν των τέκνων. Διὰ τὸν λόγον

τοῦτον φρονῶ ὅτι αἱ ἐγγαμοὶ γυναῖκες δύνανται κάλλιον νὰ ἐξασκῶσι τὸ δικαίωμα τῆς ψήφου ἐπιτροπικῶς διὰ τῶν συζύγων των.

— Ἐκεῖνος. — Σεῖς παραπονεῖσθε κατὰ τῶν ἀνδρῶν, θεωρεῖτε αὐτοὺς αἰτίους τῆς παρούσης καταστάσεώς σας καὶ ἐν τούτοις θέλετε δι' αὐτῶν νὰ ἐξασκῆτε τὸ δικαίωμα τῆς ψήφου! Καὶ ἂν τὰ φρονήματά σας, αἱ ἰδέαι σας, αἱ δοξασίαι σας εὐρίσκωνται ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς τῶν συζύγων σας, νομίζετε ὅτι οὗτοι θέλουσι ψηφίζει συμφώνως πρὸς τὰς ἐμπνεύσεις σας μᾶλλον ἢ κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς; Τότε εἰς τί θέλει χρησιμεύσει εἰς τὰς γυναῖκας ἢ ἀναγνώρισις αὐταῖς δικαιώματος οὐτινος ἢ ἐξάσκησης θέλει ἐξαρθῆσαι ἐκ τῆς τῶν ἀνδρῶν βουλήσεως;

— Ἐκεῖνη. — Καὶ ἂν πρὸς στιγμὴν ὑποθεθῆ ὅτι ἀπαντῶνται τὴν σήμερον σύζυγοι ἐν ἀντιθέτοις, ὡς πρὸς τὰ πολιτικὰ, φρονήμασι διατελοῦντες, δὲν σᾶς φαίνεται ὅτι ἡ ἐπιδικωμένη μεταβολὴ θέλει ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα καὶ τὴν μεταβολὴν τῶν σχέσεων τῶν συζύγων πρὸς ἀλλήλους; Ἐνεκα τῆς ἰσότητος τῶν δικαιωμάτων ὁ ἀνὴρ αὐτὸς πρῶτος θέλει παύσει τοῦ νὰ φέρηται δεσποτικῶς πρὸς τὴν γυναῖκα του καὶ θέλει τοῦ λοιποῦ συμβουλευέσθαι καὶ αὐτήν, θέλει συζητῆ μετ' αὐτῆς περὶ τῶν κοινῶν, οὕτω δὲ τοῦ λοιποῦ ἢ ψήφός του θέλει εἶσθαι τὸ πόρισμα ὀρίμου σκέψεως, κοινῆς ἀποφάσεως.

— Ἐκεῖνος. — Μ' ὄλον ὅτι καὶ νῦν αἱ φρόνιμοι γυναῖκες οἰκογενειακῶς συζητῶσι μετὰ τῶν ἀνδρῶν, τῶν τέκνων, συγγενῶν καὶ φίλων περὶ τῶν πολιτικῶν πραγμάτων καὶ περὶ διαθέσεως τῶν ψήφων τῆς οἰκογενείας ὑπὲρ τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ ὑποψηφίου, εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι ἐξασκοῦσιν αἱ τοιαῦται γυναῖκες μεγάλην ἐπιρροὴν ἐξ ἧς ἐνίοτε ἀποφασίζεται ἡ τύχη τῆς ἐκλογῆς, ἐν τούτοις δὲν πρέπει νὰ σᾶς ἀποκρύψω ὅτι ὡς πρὸς τὸ δικαίωμα τῆς ψήφου εἶμαι τῆς γνώμης ὅτι ἡδύνατο νὰ εὐρεθῆ τρόπος ἰκανοποιῶν ἐν μέρει τὰς ἀξιώσεις σας ἀναλόγως τῆς προόδου καὶ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ φύλου σας. Δυστυχῶς ὅμως δὲν περιορίζετε τὰς ἀπαιτήσεις σας ἐν τῷ μέτρῳ τοῦ ὀρθοῦ, τοῦ δικαίου, ἀλλὰ ζητεῖτε καὶ πράγματα ἀλλόκοτα, θέλετε καὶ καλὰ νὰ γίνητε ἴσαι πρὸς τοὺς ἄνδρας, ἴσως δὲ καὶ νὰ τοὺς ὑποδουλώσητε. Δὲν ἔχομεν πρόσφατον παράδειγμα γυναικῶς θεσάσεως τὴν εἰς τὴν Προεδρείαν τῆς Ἀμερικανικῆς Συμπολιτείας ὑποψηφιότητά της; πρὸ τίνος δὲ γάλλος βουλευτῆς ὑπέβαλε νομοσχέδιον καθ' ὃ ἦτε Γερουσία καὶ ἡ Βουλὴ δέον τοῦ λοιποῦ νὰ συγκροτῶνται ὑπὸ ἀντιπροσώπων ἐξ ἡμισείας ἀμφοτέρων τῶν φύλων.

— Ἐκεῖνη. — Δὲν βλέπω ποῦ ἐγκείται τὸ ἀστεῖον τοῦ πράγματος

ὅταν ἐμολογήτε ὅτι κατ' ἀρχὴν εἴμεθα ἱκαναὶ νὰ διαχειρισθῶμεν τὸ τοῦ ἐκλέγειν δικαίωμα, διατὶ θέλετε νὰ μᾶς στερήσητε τὸ τοῦ ἐκλέγεσθαι; Μήπως δὲν εἴμεθα τόσον ἀνεπτυγμέναι, καὶ νοήμονες ὅσον τὰ τρία τέταρτα τοῦλάχιστον τῶν ἐκλεξιμῶν σας; Δὲν βλέπετε ὅτι τὰ ἀνώτατα ἀξιώματα κατέχονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον παρ' ἀνθρώπων πρὸς οὓς ἂν παραβληθῇ ἡ γυνὴ θέλει ἐκπέσει τῆς ἀξίας της: Τί δὲ νὰ εἶπω περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν διοικεῖτε καὶ καθ' ὃν ἕκαστος ὑμῶν ἐπιτελεῖ τὸ πρὸς τὴν πατρίδα καθήκον του; Δὲν βλέπετε ὅτι ἡ τῆς γυναικὸς παρουσία ἐν τῇ Βουλῇ, ἐν τῇ διοικήσει, θέλει ἐγείρει ἀμιλλαν, θέλει δὲ σᾶς δώσει νὰ ἐννοήσητε ὅτι τὸ ἔθνος δὲν εἶναι κτῆμα ἀποκλειστικῶς ὑμέτερον καὶ δὲν δύνασθε συνεπῶς νὰ τὸ μεταχειρίζησθε κατὰ τὰς ἰδίας σας ὁρέξεις; Ὑπὸ τὸ κράτος σας καὶ οἱ νόμοι ἐξέκλιναν τοῦ προορισμοῦ των καὶ κατέστησαν ὅπλα ὑμῶν κατὰ τῶν πολιτικῶν σας ἀντιπάλων ἢ δικαιοσύνη κατέστη μέσον καταναγκασμοῦ κατὰ τῶν ἀντιθέτων σας καὶ ἐν γένει πάντα τὰ τιμαλφέστερα τοῦ κράτους συμφέροντα ὑπετάγησαν εἰς τὸ ἀτομικὸν καὶ ἐκλογικὸν σας συμφέρον; Ἐννοεῖτε λοιπὸν νὰ σᾶς ἀφήσωμεν ἡσύχους ὅπως ἐπιτελέσητε τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς; Καὶ δὲν πρέπει νὰ δυνάμεθα καὶ ἡμεῖς νὰ ἐκφράζωμεν τὰς ἰδέας μας, νὰ ὑπερασπιζώμεν τὴν βᾶσιν καὶ τὸ παλλάδιον τῆς κοινωνίας;

—Ἐκεῖνος.— Δὲν ἀρνοῦμαι ὅτι ἐν μέρει τὰ πράγματα ἔχουσιν ὡς τὰ παριστᾶς; ἀλλὰ θὰ ὁμολογήσης ὅτι μέγα μέρος τῆς κακοδιοικήσεως εἶναι προῖον τῆς ἐμμέσου τῶν γυναικῶν ἐπενεργείας· ὀλίγην ἄρα γε ἐπιρροὴν ἐξασκοῦσιν ἐπὶ τῶν πολιτικῶν μας πραγμάτων αἱ γυναῖκες, μητέρες, ἀδελφαὶ καὶ ἄλλαι φίλαι ὑπουργῶν, βουλευτῶν ἢ ἄλλων ἰσχυρῶν προσώπων; Εἶναι γνωστότατον ὅτι δι' αὐτῶν κατορθοῦνται δυσκολώτατα καὶ παρανομώτατα πράγματα, διορίζονται, ὑποστηρίζονται, προάγονται ἀμαθεῖς, ὀκνηροί, δουλοπρεπεῖς ὑπάλληλοι, ὑπερασπίζονται κοινοὶ ἐγκληματῆται, ἀπονέμονται χάριτες εἰς κακούργους αἰμοβαρεῖς καὶ τροφοδοτοῦνται φυγόπονοι, ὠτακουσταὶ καὶ ταπεινοὶ κόλακες. Ἄλλως τε δὲν πρέπει νὰ περιορίζηται τις εἰς φράσεις πομπώδεις ἢ λόγους κενούς, ὑφείλει κυρίως νὰ ὑποδεικνύη καὶ προτείνη συγχρόνως κατάλληλα πρὸς θεραπείαν τῶν κακῶς κειμένων μέτρα, νὰ παρέχη δὲ πᾶσαν ἐγγύησιν ὅτι δύναται νὰ προσδοκᾷ τις παρ' αὐτοῦ τὴν ποθητὴν βελτίωσιν.

—Ἐκεῖνη.— Καὶ πῶς δύνασθε ν' ἀμφιβάλητε περὶ τούτου, ἀφοῦ, ὡς γνωρίζετε κἀλλιστα, πολλοί, πλεῖστοι ὅσοι γυναῖκες τυγχάνουσι

καὶ καλλιον κατηρτισμένοι καὶ νοημονέστεροι τῶν κατεχόντων καὶ ἐξασκούντων τὰ διάφορα δημόσια λειτουργήματα;

—Ἐκεῖνος.— Καὶ ἐν τούτοις ἡ γυνὴ εἶναι ὑποδεεσττέρα καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν ἀνικάνων καὶ ἀναξίων δημοσίων λειτουργῶν, διότι ἡ φύσις ἐπλασεν αὐτὴν καὶ τὴν ἐπροίκισε μὲ τοιαύτας ιδιότητας, αἵτινες καθιστῶσιν αὐτὴν ἀκατάλληλον διὰ τὰ ἔργα εἰς ἃ ἐννοεῖ νὰ ἐπιδοθῇ καὶ νὰ προσηλωθῇ.

—Ἐκεῖνη.— Σεῖς οἱ ἄνδρες εἴσθε οἱ αἴτιοι τῶν κακιῶν ἅς ταῖς γυναιξὶν ἀποδίδετε . . .

—Ἐκεῖνος.— Ἀμφιβάλλω, ἀλλὰ καὶ τούτου ἀληθεύοντος, μήπως μεταβάλλεται κατὰ τι ἡ θέσις σας; Οὕτω κοινῶς θεωρεῖται ὅτι σπανίως ἀπαντᾷ τις ἐχέμυθον γυναῖκα· φαντάζομαι δὲ τοιαύτην προίσταμένην τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν ἢ διευθύνουσαν Πρεσβεῖαν ἢ Προξενεῖον, ἥτις, ἕνεκα τῆς ἀκριτομυθίας της, θέλει ἐκθέτει τὰ τοῦ Κράτους συμφέροντα . . .

—Ἐκεῖνη.— Τοῦτο δὲν εἶναι ἀκριβές, αὐτὰ τὰ λέγουσιν αἱ κακαὶ γλῶσσαι: πόσαι τῶντι γυναῖκες ἐβασίλευσαν ἐπὶ μεγάλων κρατῶν καὶ ἐν τούτοις δύνασθε νὰ μοὶ ἀναφέρητε ἕστω μίαν τὰ τοῦ κράτους μυστικὰ προδόσασαν; Δὲν ἀρνοῦμαι ὅτι ἐνίοτε κατέχεται ἡ γυνὴ ὑπὸ γλωσσαλγίας, ὅτι εἶναι ἐνθουσιώδης εἰς ὅ,τι καὶ ἂν λέγη, τὸ δὲ ἀδόλεσχον αὐτῆς ἄγει ἐνίοτε εἰς ἀκριτομυθίαν· ἀλλὰ τοῦτο ἀποδοτέον καὶ εἰς τὸ ὀλιγάσχολον ἡμῶν καὶ εἰς τὴν μὴ σπουδαιότητα τῶν ἐμπιστευομένων ἡμῖν ἔργων, διότι μὴ δυνάμεθα ν' ἀσχολώμεθα εἰς σπουδαῖα πράγματα, κατ' ἀνάγκην τρέπομεν τὰς φροντίδας μας εἰς τὰ μάταια. Ἄλλὰ δύνασαι ν' ἀρνηθῆς ὅτι ὅλαι σχεδὸν αἱ γυναῖκες γινώσκουν τῶν ἀνδρῶν των τὰ μυστικὰ καὶ ἐν τούτοις δὲν μοὶ φαίνεται νὰ μετεμελήθησάν ποτε σύζυγοι διότι ἐξεμυστηρέυθησαν εἰς τὰς γυναῖκας των . . .

—Ἐκεῖνος.— Θὰ μοὶ ἐπιτρέψητε νὰ σᾶς παρατηρήσω, ὅτι δὲν εἶναι ἀληθές ὅτι γυναῖκες δὲν ἐπρόδωσαν τὰ μυστικὰ τῶν ἀνδρῶν ἐξ ἀκριτομυθίας· ἀπεναντίας ἡ ἱστορία ἀναφέρει πλεῖστα ὅσα τοιαῦτα παραπτώματα, τόσον δὲ δημόδης κατέστη ἡ περὶ τῆς ἀκριτομυθίας σας φήμη ὥστε ἐρρήθη: «Ἡ γυνὴ κρύπτει μόνον ὅ,τι δὲν γνωρίζει». Ἄλλ' ἡ κυριωτάτη κακία ἦν ἐλέγχωμεν τῇ γυναικὶ εἶναι ἡ ζηλοτυπία . . .

—Ἐκεῖνη.— Μοὶ φαίνεται ὅτι αὕτη εἶναι κοινὴ εἰς τε τὸν ἄνδρα καὶ εἰς τὴν γυναῖκα, διότι δυσπιστοῦντες οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνδρῶν καὶ ἀμφιβάλλοντες ὅτι τοὺς ἀγαπῶσιν αἱ γυναῖκας των, καθίστανται ζη-

λότυποι αὐτοὶ οἱ ἴδιοι, κατακλείοντες αὐτὰς ἐν τῷ οἴκῳ καὶ αὐξάνοντες οὕτω τὴν πονηρίαν των.

—'Εκεῖνος.— Δὲν ἀρνοῦμαι ὅτι τοῦτο συμβαίνει ἐνίοτε· ἀλλὰ μεγίστη ὑπάρχει διαφορά διότι δὲν ἐλαύνονται ἀμφοτέροι ὑπὸ τῶν αὐτῶν ὁρμῶν καθότι ὁ μὲν ἀνὴρ κακολογεῖ ἕνεκα προσωπικῶν λόγων ἢ συμφέροντος, ἢ δὲ γυνὴ καθ' ἑξῆς, διότι ἐκάστη τούτων ζηλοτυπεῖ τὴν ἑτέραν, ἂν ᾗναι ὠραιότερα ἢ κομψότερα ἢ πλουσιωτέρα αὐτῆς, ἢ δύναται νὰ ἐπιδειχθῇ κάλλιον ἢ αὐτή. Ἔνεκα αὐτοῦ καὶ μόνου τοῦ φυσικοῦ ἐλαττώματος τῆς γυναικός, μεγάλη θέλει ἐπέλθει συμφορὰ εἰς τὰ συμφέροντα τοῦ κράτους ἂν παραχωρηθῇ τῷ γυναικείῳ φύλῳ τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγεσθαι· ἄς φαντασθῇ ἕκαστος τί θέλει συμβῆναι ἂν ᾗτο δυνατόν νὰ πραγματοποιηθῇ ποτε ἡ ἰδέα τοῦ γάλλου βουλευτοῦ· κατ' αὐτὴν τὸ ἡμῖς τῆς Βουλῆς θέλει ἀποτελεῖσθαι ἐξ ἀντιπροσώπων τοῦ γυναικείου φύλου, διότι τοιαύτη εἶναι ἡ ἀριθμητικὴ ἀναλογία τῶν γυναικῶν πρὸς τοὺς ἀνδρας. Κατ' ἀνάγκην τὸ ἐν τῇ Βουλῇ γυναικεῖον κόμμα θέλει ἔχει ἀρχηγόν, διότι ἄνευ τοιοῦτου ἀδύνατον νὰ ἐπιδιώξῃ τι συμφέρον ταῖς γυναιξίν. Ἐν τῷ κόμματι τούτῳ οὐδέποτε θέλει ὑπάρχει πειθαρχία, ἀλλ' ἀδιάλειπτος λογομαχία περὶ προτιμήσεων, διαπληκτισμοὶ περὶ προσωπικῶν ζητημάτων καὶ τὰ παρόμοια, καὶ τί δύναται τις ἐντεῦθεν νὰ προσδοκᾷ εἰ μὴ ἀρνητικὸν ἀποτέλεσμα καὶ δι' αὐτὰ ἀκόμη τὰ συμφέροντα τοῦ γυναικείου φύλου; Τὸ δ' αἶσθημα τῆς ζηλοτυπίας εἶναι τόσον ἀνεπτυγμένον εἰς τὴν γυναικίαν, ὥστε ἀναμφιβόλως θέλει συμβῆναι νὰ λάβῃ τὴν ἀρχηγίαν καὶ τὴν ἄμεσον διεύθυνσιν νὰ ἐνωθῇ μετὰ τῶν ἀνδρῶν βουλευτῶν ὅπως ἐκδικηθῇ τὸ ἀντίθετον γυναικεῖον κόμμα: σὰς ἐρωτῶ, τί καλὸν ἀναμένει τις ἐκ τοιαύτης καταστάσεως πραγμάτων; Ἄς ὑποθέσωμεν πρὸς στιγμήν ὅτι τὸ γυναικεῖον κόμμα κατορθοῖ νὰ ὑπερισχύσῃ ἐν Βουλῇ ἐπωφελοῦμενον τῆς ἀσθενείας, τῆς ἀπουσίας ἢ τοῦ θανάτου βουλευτῶν τινῶν ἀνδρῶν δὲν βλέπετε ὅποια συμφορὰ, ὅποια καταστροφή ἐπιφυλάσσεται τῷ κράτει, τὸ ὅποιον καθημερινῶς θὰ ἔχῃ ὑπουργικὰ μεταβολάς, ἀναστάτωσιν τῆς ὑπαλληλίας; Τί δὲ ἀναμένει ἡμᾶς τοὺς ἀνδρας, πρὸς οὓς βεβαίως θέλουσι δεῖξει αὐταὶ ἐχθρικὰ καὶ τυραννικὰ αἰσθήματα, ἅτε κατεχόμεναι ὑπὸ φιλεκδικίου πνεύματος τὸ ὅποιον θέλει παροτρύνει αὐτὰς νὰ μᾶς ἐκδικηθῶσιν ἀνθ' ὅσων παραπονοῦνται ὅτι ὑπέφερον ἐπὶ τοσοῦτους αἰῶνας ὑπὸ τὸν ζυγὸν μας!

—'Εκεῖνη.— Ἴνα φθάσῃς εἰς τὰ ἀποτελέσματα εἰς ἃ καταλήγεις

ἀναγκάζεσαι νὰ κρίνης ἐξ ἰδίων τὰ ἀλλότρια. Ἡμεῖς ζητοῦμεν καὶ ὑποσχόμεθα τὴν βελτίωσιν τῶν κακῶς κειμένων, ἀπελπισθεῖσαι νὰ ἐπιτύχωμεν ταύτην παρ' ὑμῶν· ἀλλὰ καὶ ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι δὲν τὸ ἐπιτυγχάνομεν, τί τὸ κακὸν ἀφοῦ σεῖς μὲν ἐδείχθητε ἀνάξιοι νὰ βελτιώσητε κατὰ τι ὄχι μόνον τὴν κοινωνικὴν κατάστασιν, ἀλλ' οὐτὲ καὶ τὴν τοῦ φύλου σας, ἣτις ὁσημέραι δεινοῦται;

—'Εκεῖνος.— Θὰ ἠννύουν τὸν θόρυβον καὶ τὸν πάταγον, οὓς κάμετε, τὰς ἀπειλάς, ἄς μᾶς ἀπευθύνετε, ἐὰν ᾗτο δυνατόν νὰ ἐλπίσωμεν τι καλὸν παρ' ὑμῶν, ἀλλὰ οὐδὲν ἔχομεν διδόμενον, τοιαύτην παρέχον ἡμῖν ἐλπίδα· τὸ πᾶν μᾶς λέγει ὅτι μᾶς ἄγετε εἰς τὴν καταστροφὴν. Ἄλλὰ δὲν εἶναι αἱ μόναι κακίαι, ἄς προσάπομεν εἰς τὸ φύλον σας. Ἀπόρροια τῆς ζηλοτυπίας σας εἶναι τὸ ἀσθενές, τὸ ἀνίσχυρον τοῦ αἰσθήματος τῆς φιλίας, ἕνεκα τῆς ὁποίας ἡ φιλία τῶν γυναικῶν εἶναι ἄστατος καὶ εὐθραυστος, καθιστᾷ δὲ τὰς γυναικίνας εἰς τὸν ὑπέρτατον βαθμὸν σκληρὰς ἰδίως πρὸς τὰς ἑμοφύλους των...

—'Εκεῖνη.— Πῶς; εἶναι δυνατόν νὰ λέγητε ταῦτα περὶ τῶν γυναικῶν, αἵτινες εἰσὶ φύσει λεπταὶ καὶ ἄβραϊ τὴν συμπεριφορὰν καὶ ὦν ἡ ἀγαθὴ ψυχὴ κατέστη πλέον παροιμιώδης, εἶνε δὲ πασίγνωστον, πανθομολογούμενον, ὅτι περικλείει αὕτη πᾶν εὐγενές καὶ πᾶν τρυφερὸν αἶσθημα...

—'Εκεῖνος.— Βεβαίως ὅταν ἡ γυνὴ εἶναι ἀγαθὴ· ἀλλ' ἢ μὴ ἔχουσα φυσικὴν ἀγαθότητα εἶναι, θὰ τὸ ὁμολογήσητε καὶ σεῖς, πονηρὰ καὶ σκληρὰ ἐν ταῖς κακίαις. Ἡ ἱστορία μᾶς διδάσκει, ὅτι ὁσάκις γυνὴ ἀνῆλθεν ἐπὶ τοῦ θρόνου, ἐξεδικήθη διὰ τοῦ σκληροτέρου τρόπου τὰς γυναικίνας, ἄς ἐζηλοτύπει...

—'Εκεῖνη.— Ἡ ἱστορία, ἣν ἐπικαλεῖσθε πρὸς ἐπίρρωσιν τοῦ ἰσχυρισμοῦ σας, διδάσκει τοῦναντίον ὅτι οἱ ἀνδρες διέπραξαν τερατοουργήματα κατὰ τῶν ἀντιπάλων των· ταῦτα ἀποσιωπάτε, διότι δὲν σὰς συμφέρει νὰ τὰ ἀποκαλύψητε, καὶ ἀναφέρετε μικρὰν ἐξάίρεσιν...

—'Εκεῖνος.— Ἄν ἀνεφάνησαν καὶ ἀνδρες σκληροὶ, εἰς τοῦτο παρωτρύνθησαν ἐκ λόγων ἀναποδράστου ἀνάγκης, ἢ διότι ἀπήτει τοῦτο τὸ συμφέρον τοῦ κράτους. Ἐνῶ ἡ ζηλοτυπία παρώτρυνε πολλάκις γυναικίνας, ὅπως καταστρέψωσιν ἀντιπάλους, οἵτινες οὐδὲν κακὸν ἔκαμαν εἰς τὸ ἔθνος, ἀλλ' ἔσχον τὸ ἀτύχημα νὰ ᾗναι ὠραιότεραι, κομψότεραι τῶν ἐν τῇ ἐξουσίᾳ. Ἡ φυσικὴ τῆς γυναικός εὐαίσθησις ἀναπτύσσει ἐν αὐτῇ ὡς ἀπεδείχθη πλέον, τὸ αἶσθημα τῆς ζηλοτυπίας εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε ἐν τῇ παραφορᾷ της οὐδένα ἔχει αὕτη χαλινόν, οὐδὲν

γνωρίζει οριον· σὰς ἐρωτῶ λοιπόν: ὁποία μᾶς παρέχεται ἐγγύησις, ὅτι δὲν θέλομεν γίνεσθαι θύματα τῆς ζηλοτυπίας σας· ὅτι διὰ τοῦ νόμου καὶ τῆς δικαιοσύνης θέλομεν εὔρει τὴν προσήκουσαν προστασίαν; Ἡ φυσικὴ αὕτη ἀδυναμία τῆς γυναικὸς εἶναι ἀσυμβίβαστος μὲ τὰ προσόντα, ἅτινα δέον νὰ κοσμῶσι τὸν πολιτικὸν ἄνδρα, ὅστις ἀπαθὴς καὶ ἔχον τὸ αἶσθημα τῆς δικαιοσύνης, νὰ μὴ παρασύρηται, διότι ὡς ἀρχηγὸς κόμματος ἢ γυνὴ δέον νὰ συνδέηται διὰ στενῶν δεσμῶν μετὰ τῶν ὁπαδῶν της· εἶναι τὸ τοιοῦτον δυνατὸν καὶ δὲν θὰ παρίσταται τις εἰς ἀενάους ἀντιζηλίας ἡλικιωμένων γυναικῶν πρὸς νέας, ἃς θὰ ζηλοτυπῶσιν ὡς ὠραιότερας; Ἄφ' ἑτέρου ὡς βουλευτὴς ἢ γυνὴ θὰ ἔχη τοὺς ἐκλογεῖς της· νομίζετε ὅτι δὲν θὰ ὑπάρχουν ἀντιζηλίας, ὅτε αἱ νέαι θὰ ἔχουν τὴν ἀπαίτησιν νὰ ἐπιβάλῳνται διὰ τῆς ὠραιότητος καὶ τῆς καλλονῆς των, αἱ δὲ ἡλικιωμένοι θὰ ταῖς ἀμφισβητῶσι τὰ πρωτεῖα; Δὲν βλέπετε τὰ ἀποτελέσματα τῶν τοιούτων ἀντιζηλιῶν; Ἄλλὰ προχωρῶ εἰς τὴν ἀρίθμησιν. Ἡ γυνὴ εἶναι φύσει σπάταλος, ἀρέσκεται δὲ τὰ μέγιστα εἰς τὰς ἐπιδείξεις· πόσοι δὲ σύζυγοι δὲν κατεστράφησαν ἕνεκα τῶν ὑπερόγκων δαπανῶν τῶν συζύγων των διὰ τὰς ἐνδυμασίας, ὅπως οὕτως ἀκολουθῶσι τὸν συρμὸν καὶ δυνηθῶσι νὰ ὑπερτερήσωσι τῶν ὁμοφύλων των; . . .

—Ἐκεῖνη.— Τίς ἄλλος συνετέλεσεν εἰς τοῦτο εἰμὴ ὁ ἀνὴρ, ὅστις νομίζων τὴν γυναῖκα σπάταλον, ἀπεστέρησεν αὐτὴν πάσης χρημάτων διαχειρίσεως καὶ οὕτω κατέστησεν αὐτὴν φιλοχρήματον;

—Ἐκεῖνος.— Σὰς ἔκαμα ἤδη τὴν παρατήρησιν ὅτι δὲν ἐρευνῶ παντάπασιν τίς ὁ αἴτιος τῶν ἀποδιδομένων τῇ γυναικὶ κακιῶν· ἀρκεῖ ὅτι συνομολογεῖτε τὸ ὀρθὸν τῶν λόγων μου. Σὰς ἐρωτῶ λοιπόν· παραδέχεσθε ὅτι ἕνεκα τῆς φυσικῆς της ταύτης ἀδυναμίας ἢ γυνὴ εἶναι ἀκατάλληλος ὅπως διευθύνῃ τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν καὶ ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ τῇ ἐμπιστευθῇ τις τὴν τῶν οἰκονομικῶν τοῦ Κράτους διαχείρησιν καὶ μάλιστα νὰ ἐλπίζῃ τις ποτε παρ' αὐτῆς τὴν ἐπιτεῦξιν τοῦ ἰσοζυγίου τοῦ προϋπολογισμοῦ;

—Ἐκεῖνη.— Κακῶς ἐξετιμῆσατε τὴν ἀπάντησίν μου, διότι οὐδὲν ἄνεγνώρισα τὸ βᾶσιμον τῆς ἀποδιδομένης ἡμῖν κακίας· εἶπον μόνον ὅτι ὁ ἀνὴρ θεωρεῖ τὴν γυναῖκα ὡς σπάταλον. Ἀναχωροῦντες ἐπομένως ἐξ ἐσφαλμένης ἀρχῆς δὲν εἶναι καθόλου παράξενον νὰ καταλήγητε εἰς ἄτοπα συμπεράσματα, διότι πότε σὰς ἐδόθη εὐκαιρία νὰ μᾶς ἰδῆτε ἐν τοῖς πράγμασι, πότε σὰς ἐδόθη ἀφορμὴ νὰ κρίνητε τὸ

οἰκονομικὸν μᾶς σύστημα, ὅπερ κατακρίνετε πρὶν ἢ ἰδῆ ποτε τὸ φῶς, πρὶν ἢ ἐφαρμοσθῆ ποτε;

—Ἐκεῖνος.— Αὐτὸ μόνον ἔλειπε, νὰ ἔλθητε δηλαδὴ εἰς τὴν ἐξουσίαν διὰ νὰ μᾶς δείξητε ὅτι εἶσθε ἀνώτεροι τῆς περὶ ὑμῶν σχηματισθείσης φήμης! Σὰς γνωρίζομεν κάλλιστα, καθὼς ἠξέυρομεν κάλλιστα τὸ τι δύναται τις ν' ἀναμένῃ παρ' ὑμῶν. Αὐτὰ εἶναι λοιπόν τὰ ἐφόδια, αὐτὰ εἶναι αἱ ἐγγυήσεις ἃς τὸ γυναικεῖον φύλον παρέχει πρὸς βελτιώσιν τῶν κακῶς ἐχόντων; Ἄς ὑποθέσωμεν πρὸς στιγμὴν ὅτι ἀπατώμεθα εἰς τὰς κρίσεις μας, ὅτι κέκτησθε ὅλα τ' ἀπαιτούμενα προσόντα. Εἰς τί ἢ συγκατάθεσις αὕτη θέλει σὰς ὠφελῆσαι; Μήπως αἱ ἀποδιδόμεναι ταῖς γυναῖξιν κακίαι εἶναι ὁ μόνος λόγος ἕνεκα τοῦ ὁποίου δὲν ἀρμόζει νὰ σὰς ἀπονεμηθῇ τὸ τοῦ ἐκλέγεσθαι δικαίωμα; Σὰς ἐξήγησα πρὸ μικροῦ τοὺς λόγους ὧν ἕνεκα σὰς στεροῦμεν τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου· ἐκεῖνοι οὐς ἀντιτάττομεν κατὰ τῆς παραχωρήσεως τῇ γυναικὶ τοῦ δικαιώματος τοῦ ἐκλέγεσθαι εἶναι ἰσχυρότεροι. Τῶντιν διὰ νὰ κατορθώσῃ ἢ γυνὴ νὰ ἐκλεχθῇ βουλευτὴς, ὀφείλει νὰ δαπανᾷ τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου καὶ τῆς περιουσίας της ἢ τοῦ ἀνδρός της πρὸς ἄγραν ψήφων, νὰ δέχεται ἐν τῷ οἴκῳ της τοὺς ἐκλογεῖς της, περιποιημένη καὶ κολακεύουσα αὐτούς, νὰ μεταβαίνει εἰς τὰς διαφόρους ἀρχὰς πρὸς ὑπεράσπισιν καὶ ἐνέργειαν τῶν ὑποθέσεων τῶν ἐκλογέων· ἐκτὸς τούτου, τὸ ὄνομά της θέλει καταστῆ τὸ θέμα δημοσίῳ συζητήσεως, αὕτη δὲ τὸ ἀντικείμενον τῆς γενικῆς περιεργείας, τὸ θέμα τῶν ἐν τοῖς πολιτικοῖς καὶ ἄλλοις κύκλοις ὁμιλιῶν, τῶν ἐν ταῖς ἐφημερίσι δημοσιευμένων ἄρθρων, ἢ εἰκῶν της θέλει καταχωρεῖσθαι εἰς τὰς εἰκονογραφικὰς ἐφημερίδας κλπ. Ὅταν δὲ γείνη βουλευτὴς θὰ ἦναι ὑποχρεωμένη νὰ διατελῇ ἀκαταπαύστως εἰς τὴν διάκρισιν τῶν ἐκλογέων της, ν' ἀναβαινοκαταβαίνει τὰ Ὑπουργεῖα καὶ τὰς ἄλλας ἀρχὰς χάριν τῶν συμφερόντων, καὶ τῶν ὑποθέσεων τῶν ἐκλογέων της, νὰ φοιτᾷ εἰς τὰ σαλόνια τῶν πολιτικῶν συναδέλφων της, νὰ δέχεται τοὺς πολιτικούς της φίλους, ἐγκαταλιμπάνουσα τὰ τοῦ οἴκου, τὰ τέκνα της εἰς τὴν τύχην. . . Ἄλλὰ τότε ἢ τύρβη τοῦ πολιτικοῦ βίου θέλει ἐκφυλίσαι τὴν γυναῖκα καὶ ἐκτροχιάσει αὐτὴν ἀπὸ τοῦ φυσικοῦ της προορισμοῦ.

—Ἐκεῖνη.— Ἀρνείσθε ὅτι καὶ τὴν σήμερον αἱ γυναῖκες καταγίνονται περὶ πολιτικῆς, ὅτι φοιτῶσιν εἰς τὰ πολιτικὰ τῶν ἀνδρῶν των σαλόνια, ὅτι ὑποδέχονται καὶ περιποιῶνται τοὺς ἐκλογεῖς καὶ τοὺς πολιτικούς των φίλους, ὅτι καὶ νῦν ἀκόμη εἶναι ἀρκούντως ὡς τὸ ὁμολογήσατε σεῖς ὁ ἴδιος, ἐπαισθητὴ ἢ ἐπὶ τὸν ἄνδρα ἐνασκουμένη ἐπί-

δρασις τῆς γυναικός, ἥτις οὕτω σπουδαῖον μέρος λαμβάνει εἰς τὰ τῆς πολιτείας;

—'Εκεῖνος.— Καὶ ὅποιαν δύναται νὰ ἔχη σχέσιν ἢ παρατήρησις σας μὲ τὸ προκείμενον ζήτημα; Ἐνόσω ἡ γυνὴ περιορίζεται νὰ βοηθῇ τὸν ἄνδρα της, νὰ μένη ἐν τῷ οἴκῳ της, οὐδὲν τὸ ἄτοπον: ὅταν ὅμως ἐξέλθῃ τοῦ κύκλου της τούτου, τότε συμβήσονται ὅσα σὰς ἀνέπτυξα. Καὶ ταῦτα μὲν καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐκτὸς τοῦ βουλευτηρίου ἐνεργειαν τῆς γυναικός: ἐντὸς δ' αὐτοῦ ἔχει αὕτη νὰ ἐπιτελέσῃ πολὺ σπουδαῖα καθήκοντα εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ὁποίων δὲν θέλει εἶσθαι πάντοτε εἰς θέσιν νὰ ἐπιδίδῆται προσηκόντως, διότι θέλει συχνάκις κωλύεσθαι, ἕνεκα αὐτῆς τῆς φυσικῆς ἀποστολῆς της, νὰ προσέρχεται εἰς τὸ βουλευτήριον καὶ συμμετάσχει τῶν κοινοβουλευτικῶν ἐργασιῶν. Ἐπὶ πολλοὺς ἐνίοτε μῆνας θὰ εὐρίσκηται ἡ γυνὴ εἰς τὴν ἀνάγκην ν' ἀπουσιάζῃ τοῦ βουλευτηρίου, νὰ μένη μακρὰν τῆς ἐνεργοῦ πολιτικῆς, διότι ἡ ἀξιοπρέπειά της δὲν θέλει τῇ ἐπιτρέψει νὰ ἐμφανισθῇ καὶ δὴ καὶ νὰ ἀνέλθῃ ἐπὶ τοῦ βήματος ἐν καταστάσει ἐγγυμοσύνης καὶ ἂν τυχὸν τὸ ἀποφασίσῃ, διὰ λόγους ἀνωτέρας ἀνάγκης, δὲν ὑπάρχει κίνδυνος νὰ συμβῇ ὥστε σφοδρὰ συγκίνησις ἐπὶ τοῦ βήματος νὰ προκαλέσῃ τὸν πρόωρον τοκετόν; Ὡραῖον θέλει τῶντι εἶσθαι τὸ θέαμα! Δύναται ἐντεῦθεν νὰ προκύψῃ ὥστε καὶ νὰ μὴ κατορθοῖ τὸ γυναικεῖον κόμμα νὰ ἔχη διαρκῶς ἀπαρτίαν ἐν ἡ περιπτώσει τὸ ἀνδρικὸν τοῦ βουλευτηρίου ἀποχωρήσει; Ἄς προϊδῶμεν δὲ καὶ τὴν περίστασιν ὑπερισχύσεως ἐν τῇ Βουλῇ τοῦ γυναικεῖου κόμματος: καθῆκον τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ ἔθνους ἔσται ν' ἀναθέσῃ τὸν σχηματισμὸν τῆς νέας κυβερνήσεως εἰς τὴν ἀρχηγὸν τοῦ γυναικεῖου κόμματος: πόσον ἀστεῖον θὰ ᾔνοι ἂν ἡ περίστασις τὸ φέρῃ ὥστε καθ' ἣν στιγμὴν προσκληθῇ αὕτη εἰς τὰ ἀνάκτορα νὰ συμπέσῃ νὰ ᾔνοι λεχῶ ἢ νὰ ἡσθάνθη τὰς ὠδῖνας τοῦ τοκετοῦ; Καὶ ἂν τοῦτο δὲν συμβῇ κατ' ἐκείνην τὴν περίστασιν, δὲν εἶναι φόβος μὴ λάβῃ χώραν κατόπιν; δὲν βλέπετε δὲ πόσον θὰ ᾔνοι ἀναξιοπρεπές διὰ τὴν πρωθυπουργὸν ἢ τὴν Ὑπουργὸν ν' ἀνέλθωσιν ἐπὶ τοῦ βήματος τῆς βουλῆς ἐν καταστάσει ἐγγυμοσύνης ἢ κατὰ τὴν ἀνάπτυξιν ἐπερωτήσεως τινος νὰ αἰσθανθῶσι τὰς ὠδῖνας τοῦ τοκετοῦ καὶ τότε ὁ ἐπερωτήσας ὑποχρεωθήσεται ν' ἀναμείνῃ τὴν ἀπάντησιν μετὰ τὸν τοκετόν;

—'Εκεῖνη.— Ὅλα αὐτὰ εὐκόλον εἶναι νὰ προληφθῶσιν ἂν τὸ τοῦ ἐκλέγεσθαι δικαίωμα ἀναγνωρισθῇ τῇ γυναικὶ ἀπὸ τοῦ 40 ἢ 50 ἔτους τῆς ἡλικίας της, ἢ χορηγηθῇ μόνον εἰς τὰς ἀγάμους καὶ τὰς χήρας.

—'Εκεῖνος.— Ἐχὼν ὑπ' ὄψει τὴν ἀξιώσιν σας τοῦ νὰ ᾔσθε ἐν ἴσῃ μοίρᾳ πρὸς τὸν ἄνδρα, δὲν νομίζω τόσον εὐκόλον τὸ νὰ γίνῃ ἐκ μέρους τῶν γυναικῶν αὐτῇ ἢ συγκαταθεσις. Ἄλλὰ καὶ ἂν ἐπιτευχθῇ αὕτη, οἱ λοιποὶ οὐς σὰς ἀνέφερον λόγοι ἤμιστα συνηγοροῦσιν ὑπὲρ τῆς παραχωρήσεως τῷ γυναικεῖῳ φύλῳ πολιτικῶν δικαιωμάτων. Λέγετε ν' ἀπαγορευθῇ εἰς τὰς ἐγγάμους γυναῖκας ἢ ἐξάσκησις τῶν ἐν λόγῳ δικαιωμάτων εἶναι ἄρα γε τὸ μόνον ἀντικείμενον τῶν ἀξιώσεών σας; Σεῖς ἐννοεῖτε καὶ καλὰ νὰ καταστήτε ἴσαι καθ' ὅλα πρὸς τὸν ἄνδρα, νὰ δύνασθε νὰ ἀνέρχησθε εἰς τὰ ἀξιώματα, ἅτινα εἰς μόνον τὸν ἄνδρα εἶναι τὴν σήμερον προσιτά. Σὰς ἐρωτῶ λοιπόν: ὁ προορισμὸς τῆς γυναικός, ἡ ἀποστολὴ αὐτῆς θέλει ἄρα γε τῇ ἐπιτρέψει νὰ ἐκπληρῇ προσηκόντως καὶ συνεχῶς τὰ τῆς θέσεώς της καθήκοντα καὶ δὲν θὰ βλέπωμεν καθημερινῶς ἐκ περιτροπῆς τὸ γραφεῖον ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς τμηματάρχου κεκλεισμένον διὰ λόγους ἐκπληρώσεως τοῦ φυσικοῦ της προορισμοῦ; Τὰ συμφέροντα καὶ αἱ ὑποθέσεις τῆς Πολιτείας ἐπιτρέπουσι τὴν τοιαύτην συνεχῆ διακοπὴν εἰς τὴν διεξαγωγὴν αὐτῶν; Δὲν πιστεύω καὶ ἐνταῦθα νὰ ἰσχυρισθῆτε ὅτι τὰ πάντα συμβιβάζονται ἂν εἰς μόνον τὰς ἀγάμους γυναῖκας καὶ εἰς τὰς χήρας περιορισθῇ τὸ δικαίωμα τοῦ διορίζεσθαι, διότι τότε ὅλαι αἱ γυναῖκες θέλουσιν ἐμμέσως ὑποχρεωθῇ εἰς ἀγαμίαν, ἧς ἀποτέλεσμα ἔσται ἡ βαθμηδὸν ἐξάνησις τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.

—'Εκεῖνη.— Μοί φαίνεται ὅτι ἐξογκώνετε ὑπὲρ τὸ δέον τὰ πράγματα. Νομίζει τις ὅτι ὀνειρεύεται ὅταν σὰς ἀκούῃ λέγοντα ὅτι ἐξάφρισθῆσεται τὸ ἀνθρώπινον γένος ἂν ἐλάχιστος ἀριθμὸς γυναικῶν ἀσπασθῇ τὸ πολιτικὸν στάδιον ἢ εἰσέλθῃ εἰς τὴν διοίκησιν: μήπως αὐταὶ θέλουν ἐπ' ἄπειρον διατηρήσει τὰς θέσεις των; Ὡς τὸ πλεῖστον τῶν ἀνδρῶν ἐκλέγουσι τὸ πολιτικὸν ἢ διοικητικὸν στάδιον ὡς μέσον ἀποκαταστάσεως, καὶ αἱ γυναῖκες τοιαύτην τινα θέλουσι κάμει χρῆσιν τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων...

—'Εκεῖνος.— Ἄν αἱ θέσεις ᾔνοι ὀλίγαι δὲν ἔπεται ὅτι ὀλίγαι μόνον γυναῖκες θέλουσι καταδικάσει ἑαυτὰς εἰς ἀγαμίαν, καθόσον σὰς εἶναι γνωστὸν ὅτι πολλοὶ μνηστῆρες θὰ ᾔνοι δι' ἐκάστην θέσιν καὶ ἐπὶ πολὺ θ' ἀναμείνωσιν εὐνοϊκὴν περίστασιν, ὅπως διορισθῶσι. Προστίθημι δ' ὅτι πολὺ κακὸν μέσον ἀποκαταστάσεως εὐρίσκω ἐν τῇ ἀπονομῇ τῇ γυναικὶ ἴσων πρὸς τὸν ἄνδρα δικαιωμάτων, διότι ποῖος θὰ ᾔνοι ἐκεῖνος ὁ ἀνὴρ ὅστις θ' ἀποφασίσῃ νὰ συζευχθῇ γυναῖκα, ἥτις ἵνα φθάσῃ ἐκεῖ ὅπου εὐρίσκεται ἐδέησε νὰ κάμῃ θυσίαν τῆς ἀξιοπρεπειᾶς τοῦ φύλου

του, τοῦ γοήτρου της, ποιουμένη χρῆσιν ἐκείνων τῶν μέσων, εἰς τὰ ὅποια τὴν σήμερον καταφεύγομεν ἡμεῖς οἱ ἄνδρες, ἦτοι τοῦ ψεύδους, τῆς συκοφαντίας, τῆς βραδουργίας, τῆς κολακείας; Ἄλλως τε μοι φαίνεται ὅτι τοῦτο θέλει τύχει στενῆς, στενοτάτης ἐφαρμογῆς, διότι γνωρίζετε κάλλιστα ὅτι ὅπως καταλάβῃ τις δημοσίαν τινα θέσιν ἢ ἐξασκήσῃ τὰ πολιτικὰ αὐτοῦ δικαιώματα δέον νὰ ᾔηται ἐνήλικος. Σὰς ἐρωτῶ λοιπόν: εἶναι ἢ οὐ ἀληθές ὅτι ἡ ἀποκατάστασις κόρης ἀποβαίνει πολὺ δύσκολος μετὰ τὴν ἐνηλικιώτητά της; Ἄν τοῦτο ᾔηται ἀληθές, ποῦ βασίζεσθε φρονούσαι ὅτι τὴν δυσκολίαν ταύτην θέλει αὕτη ὑπερνικήσῃ διὰ τῆς καταλήψεως δημοσίου ἀξιώματος ἢ τῆς ἐξασκήσεως πολιτικῶν δικαιωμάτων; Μήπως διότι κατέστη δημοσία γυνή, ἀποβαλοῦσα πᾶν τὸ θελκτικὸν τὸ διακρίνον τὸ ὠραῖον φύλον, καθότι παρετηρήθη ὅτι ἡ γυνή ἢ συναναστρεφόμενη τοὺς ἄνδρας, ἰδίως δὲ τοὺς πολιτικούς, λαμβάνει τὰς ἔξεις, τὰ ἰδιώματά των . . .

— Ἐκείνη. — Ἰσα ἴσα ἀφοῦ, ὡς ὁμολογεῖτε καὶ σεῖς, δυσκόλως τυγχάνει ἢ διὰ γάμου ἀποκατάστασις ἐνηλικίου γυναικός, δυσκολεύομαι νὰ παραδεχθῶ ὅτι τὸ ἀξίωμα δι' οὐ αὕτη περιβληθήσεται δὲν θέλει τῇ χρησιμεύσει ὡς δέλεαρ ἐκείνων τῶν ἀνδρῶν, οἵτινες θὰ ἔχωσιν ἀνάγκην κυβερνητικῆς ὑποστηρίξεως ἢ τῆς προστασίας ἀρχῆς τινος; . .

— Ἐκεῖνος. — Πολὺ ἀμφιβάλλω . . . Νομίζω δ' ὅτι ἐξ ὧσων σὰς εἶπον ἐπείσθητε ἤδη καὶ ἡ ἰδία, ὅτι ἀντὶ νὰ ἐπιδιώκῃτε, διὰ τῶν ἀξιώσεών σας, τὴν ἀνύψωσιν τοῦ γυναικείου φύλου, ἐπιτυγχάνετε τὴν κατὰπτωσίν του καὶ ἐπισπεύδετε τὴν καταστροφὴν τοῦ Κράτους διὰ τῆς ἀνατροπῆς τῆς οἰκογενείας. Ἡ οἰκογένεια, ἧς ἡ γυνή ἀποτελεῖ τὸν κύριον μοχλόν, εἶναι ἡ βᾶσις τῆς πολιτείας, τὸ παλλᾶδιον τῆς κοινωνίας. Ὅταν δὲ ἡ γυνή, διὰ τῆς παραμελήσεως τοῦ ἱερωτέρου τῶν καθηκόντων της, τοῦτέστι τῆς ἀνατροφῆς τῶν τέκνων, ἧτις ἐπιτυγχάνεται δι' ἀκαμάτου ἐπαγρυπνίσεως, δι' ἀδιαλείπτων φροντίδων, διὰ συνετῶν παραινέσεων, καὶ καλῶν παραδειγμάτων, ὑποσκάπτει τὰ θεμέλια τῆς οἰκογενείας, αὐτὸ τὸ κράτος ὑπονομεύει. Ὁ προορισμὸς τῆς γυναικὸς ἐν τῇ κοινωνίᾳ εἶναι ἀρκούντως ὑψηλός, ἢ ἀποστολὴ αὐτῆς ἐξόχως σπουδαία, ὥστε διὰ μόνης τῆς πιστῆς ἐκτελέσεως τῶν καθηκόντων της νὰ παράσχη αὕτη πολῦτιμον εἰς τὸ κράτος ὑπηρεσίαν. Δὲν εἶναι λοιπὸν καλλίτερον νὰ παύσῃτε ἔχουσαι τοιαύτας ἰδέας, προβάλλουσαι τοιαύτας ἀξιώσεις, αἵτινες καὶ τὸ φύλον σας δύνανται νὰ καταστήσωσι γελοῖον καὶ τὴν πολιτείαν νὰ καταστρέψωσι. Δὲν εἶναι δὲ προτιμώτερον ἀντὶ νὰ ἐμπιστεῖσθε τὰ τέκνα σας, ὡς πράττουσιν πλεῖ-

σταὶ ἐξ ὑμῶν, εἰς πρόσωπα ἀγνώστου προελεύσεως καὶ ἀμφιβόλου διαγωγῆς, μὴ δυνάμενα δέ, ὡς εἰκός, ν' ἀναπτύξωσιν ἐν ταῖς τρυφεραῖς καρδίαις αὐτῶν τὰ εὐγενῆ αἰσθητάτα, τὰς ὑψηλὰς ἀρχάς, τὰς ἐπιζήλους ἀρετάς, ἅς μόνον καλοὶ γονεῖς δύνανται νὰ ἐμπνεύσωσι αὐτοῖς καὶ αἵτινες δέον νὰ κοσμῶσι τοὺς καλοὺς πολίτας νὰ φροντίζητε σεῖς περὶ τῆς ἀνατροπῆς των; Ἄντὶ νὰ ἀφίνησθε νὰ παρασύρησθε ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ νὰ διαπρέψητε καὶ νὰ διεγείρητε τὸν θαυμασμὸν ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν διὰ τῆς πρὸς τοὺς συρμούς ἀκαθέκτου βροπῆς, ἀντὶ νὰ καταναλίσκητε τὸν χρόνον εἰς ἐπισκέψεις καὶ διασκεδάσεις καὶ εἰς πολιτικὰς φαντασιοσκοπίας, ἐκτρεπόμενοι οὕτω τῆς εὐθείας ὁδοῦ καὶ δίδουσαι εἰς τὰ τέκνα χεῖριστον παραδειγμα, προετοιμάζουσαι δὲ κακοὺς πολίτας, οἱ ὅποιοι θέλουν μεταφέρει καὶ ἐφαρμῶσει ἐν τῷ δημοσίῳ βίῳ τὰς ἀρχάς ἅς εἶδον τυχόν ἐν τῷ οἴκῳ τῶν γονέων των, ἀντὶ νὰ ἐκτρέπησθε τοῦ φυσικοῦ σας προορισμοῦ, διατηρήσατε ἐν τῇ οἰκογενείᾳ τὴν ἀγνότητα, τὴν ἱερότητα καὶ τὴν ἀκεραιότητα αὐτῆς, ἐπιδοθῆτε καὶ ἐνσχύσατε εἰς τὰ τοῦ οἴκου καὶ τὴν μόρφωσιν τῶν τέκνων, ἐμπνεύουσαι αὐτοῖς εὐγενεῖαν χαρακτῆρος, ἱερότητα αἰσθημάτων, ἀγνότητα καρδίας, θέλετε δὲ οὕτω παράσχει εἰς τὸ κράτος σπουδαίαν ὑπηρεσίαν, διότι ἐκ τῆς οἰκογενείας ὡς μονάδος τῆς κοινωνίας πηγάζει ἡ ἀληθῆς μορφή καὶ τὸ ἰδανικὸν τοῦ κράτους. Λάβετε ὑπ' ὄψιν σας τὸ παράδειγμα τῆς Ρώμης, ἧς ἡ παρακμὴ καὶ ἀνατροπὴ προῆλθεν ἐκ τῆς ἀνατροπῆς καὶ καταστροφῆς τῆς οἰκογενείας. Ἄς ἐξαλειφθῇ λοιπὸν ἐκ τῆς διανοίας σας ἡ θελκτικὴ τῆς εὐδαιμονίας εἰκὼν, ἣν φαντάζεσθε ὅτι θέλει ἀπολαύσει ἡ γυνή, ὅταν ἀποκτήσῃ πολιτικὰ δικαιώματα ἴσα πρὸς τὸν ἄνδρα, διότι ἐπείσθητε ἤδη ἐλπίζω ἐκ τῶν λόγων μου ὅτι ἦτον αὕτη ὄνειρος ἢ θεατρικὴ θαυματοποιία!

Ἀθήνησι 28ῃ Αὐγούστου 1890.

ΘΘΩΝ ΦΩΣΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ

Σημ. Σ. II. Στοᾶς. Σχετικῶς πρὸς τὸ κοινωνικώτατον ἄρθρον τοῦ κ. Ὁθωνος Φωστηροπούλου παρέχομεν καὶ τὴν ἀκόλουθον ἀνακοίνωσιν ἀνδρὸς ἐν Ἀμερικῇ διαμένοντος, ἱκανῶς ἐνισχύουσαν τὰς ἰδέας Ἐκείνης.

ΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΚΕΡΔΙΖΟΥΣΙ ΕΚΛΟΓΑΣ

Ἐξ Ἀμερικῆς Περτέργα

Πρὸ πολλοῦ χρόνου ἐδόθη εἰς τὰς γυναῖκας τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τὸ δικαίωμα τοῦ ψηφοφορεῖν, πάντοτε δὲ ἐλάμβανον μέρος εἰς τὰς ἐκλογὰς δημάρχων,

δημοτικῶν συμβούλων, δικαστῶν καὶ λοιπῶν ὑπαλλήλων τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν. Καίτοι ὅμως οὐδέποτε γυνὴ ἤγειρεν ἀξίωσιν, ὅπως ἐκλεχθῆ ἄρχὴ τῆς πολιτείας ἐκείνης, ἐν τούτοις ἐσχάτως ἐν σώματι αἱ γυναῖκες μεταβάσαι εἰς τὸ διοικητήριον παρεκάλεσαν, ὅπως ἀπαγορευθῆ ἡ πώλησις οἰνοπνεύματος, οὔτινος ἡ χρῆσις σπουδαίας εἶχε λάβει διαστάσεις, τῶν ἀνδρῶν καθ' ἐκάστην ἐν κραιπάλῃ διατελούντων.

Οἱ οἰνοπνευματοπῶλαι παρανομοῦντες ἐτοποθέτησαν ἐν τοῖς καταστήμασι των σφαιριστήρια πρὸς διασκέδασιν τῶν ἀνδρῶν καὶ πρὸς πλειοτέραν ἐξόδευσιν τοῦ οἰνοπνεύματός των. Ἴνα δὲ μὴ συλλληφθῶσι πωλοῦντες παρανόμως οἰνόπνευμα, ἐκάλυψαν τὰς τε θύρας καὶ τὰ παράθυρα τῶν καταστημάτων των διὰ παραπετασμάτων. Αἱ γυναῖκες μαθοῦσαι τὰ ἐν τοῖς οἰνοπνευματοπωλείοις συμβαίνοντα, ἀπήτησαν τὴν ἄρσιν τῶν παραπετασμάτων; ὅπως οὕτω μὴ τολμῶσι νὰ πίνωσιν οἰνοπνεύματα οἱ συγγενεῖς αὐτῶν. Μὴ εἰσακουσθεῖσαι ὅμως, προέβησαν εἰς συλλαλητήρια, συνέστησαν πολιτικούς συλλόγους, καὶ ἀπεφάσισαν ἵνα ἐκτεθῶσιν ὡς ὑποψήφιοι εἰς τὰς πρώτας δημοτικάς ἐκλογάς.

Κατὰ τὴν 2αν Ἰουλίου ε. ε., προκειμένου νὰ ἐνεργηθῶσι δημοτικαὶ ἐκλογαί, ἠγέρθησαν τὴν πρωίαν ἐκ τοῦ ὕπνου, ἐνεδύθησαν καὶ ἐπορεύθησαν εἰς τὸν τόπον τῆς ψηφοφορίας μετ' ἐνθουσιασμοῦ, χωρὶς οὐδὲ καφεὶ νὰ δώσωσιν εἰς τοὺς συζύγους των. Αἱ ἐκλογαὶ καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν διεξήχθησαν εἰς πάντα τὰ διαμερίσματα τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν μετὰ θορύβου, τὸ δὲ ἐσπέρας γενομένης τῆς διαλογῆς συνήχθη, ὅτι αἱ γυναῖκες ἐκέρδισαν τὰς ἐκλογάς με καταπληκτικὴν πλειονοψηφίαν, ἐκλεχθεῖσαι, δήμαρχοι, δημοτικοὶ σύμβουλοι, ἀστυνόμοι καὶ δικασταί.

Οἱ δυστυχεῖς οἰνοπνευματοπῶλαι μετ' ἀποτελέσματα τοιαῦτα ἔκριναν καλὸν νὰ ἐγκαταλείψωσι τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας, μὴ ἀνεχόμενοι ὡς ἔλεγον νὰ διευθύνωνται ὑπὸ ποδογύρου.

ΑΛΦΟΝΣΟΥ ΛΑΜΑΡΤΙΝΟΥ

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ

Τῷ Λόρδῳ Βύρωνι.

Σὺ, οὐ τὸ ἀληθὲς ὄνομα ἀγνοεῖ ἔτι ὁ κόσμος, πνεῦμα μυστηριώδες, θνητέ, ἀγγελε ἢ δαίμον, ὅ,τι καὶ ἂν εἶσαι, Βύρων, ἀγαθὴ ἢ ὀλεθρία φύσις, ἀγαπῶ τῶν ἐπῶν σου τὴν ἀγρίαν ἀρμοσίαν, ὅπως ἀγαπῶ τὸν θόρυβον τοῦ κεραυνοῦ καὶ τῶν ἀνέμων μιγνυόμενον ἐν τῇ καταιγίδι μετὰ τῆς βοῆς τῶν χειμάρρων! Κατοικία σου εἶνε ἡ νύξ καὶ κράτος σου ἡ φρίκη. Ὁ ἀετός, ὁ βασιλεὺς τῶν ἐρήμων, περιφρονεῖ ὁμοίως τὴν πεδιάδα· θέλει, ὅπως σύ, ἀποκρήμους βράχους οὓς ὁ χειμὼν ἐλεύκανεν ἢ ὁ κεραυνὸς ἐπληξεν, — παραλίαις κεκαλυμμέναις

ὑπὸ ναυαγίων, ἢ πεδιάς κατάμυρα ὑπὸ λειψάνων σφαγῆς: καί, ἐν ᾧ τὸ πτηνὸν τὸ ἄδον τὰς ἑαυτοῦ θλίψεις κτίζει τὴν φωλεάν του παρὰ τὴν ὄχθην τῶν ὑδάτων ἐν μέσῳ ἀνθέων, αὐτὸς τῶν κορυφῶν τοῦ Ἄθω διέρχεται τὴν φρικώδη ἄκραν, ἀναρτᾷ εἰς τὴν πλευρὰν τῶν ὀρέων τὴν καλιάν του ἐπὶ τὴν ἄβυσσον, καὶ ἐκεῖ, μόνος, περιστοιχιζόμενος ὑπὸ σπαιρόντων μελῶν, ὑπὸ βράχων ἀδιακόπως σταζόντων μέλαν αἶμα, εὐρίσκει ἠδονὴν ἐν ταῖς κραυγαῖς τοῦ θηράματος, καί, βαυκαλόμενος ὑπὸ τῆς τρικυμίας, ἀποκοιμίζεται ἐν χαρᾷ.

Καὶ σύ, ὦ Βύρων, ὅμοιος πρὸς ἐκείνον τὸν ληστήν τοῦ ἀέρος, τὰς κραυγὰς τοῦ ἀπελπισμοῦ ἔχεις γλυκύτατα ἔπη σου.

Τὸ κακὸν εἶνε τὸ θέαμά σου, καὶ ὁ ἄνθρωπος τὸ θυμὸς σου. Ὁ ὀφθαλμός σου, ὡς ὁ Σατανᾶς, κατεμέτρησε τὴν ἄβυσσον, καὶ ἡ ψυχὴ σου, βυθιζομένη ἐκεῖ μακρὰν τοῦ φωτός καὶ τοῦ Θεοῦ, εἶπεν εἰς τὴν ἐλπίδα αἰώνιον χαῖρε! Ὡς ἐκείνος τανῦν τὸ ἀνίκητον πνεῦμά σου, βασιλεῦον ἐν τῷ σκότει, ἐκρήγνυται εἰς ἄσματα πένθιμα· θριαμβεύει, καὶ ἡ φωνὴ σου, κατὰ μέλος καταχθόνιον, ψάλλει τὸν ὕμνον τῆς δόξης εἰς τὸν σκοτεινὸν θεὸν τοῦ κακοῦ. Ἄλλὰ τί ὠφελεῖ ὁ κατὰ τῆς εἰμαρμένης ἀγών; Τί δύναται κατὰ τῆς μοίρας τὸ στασιαζόν λογικόν; Καὶ τοῦτο, ὡς ὁ ὀφθαλμός, ἔχει στενὸν τὸν ὄριζοντα. Μὴ φέρε λοιπὸν πορρωτέρω τὰ ὄμματά σου μηδὲ τὸ λογικόν σου: πέραν ἐκεῖθεν τὸ πᾶν ἡμῖν διαφεύγει, τὸ πᾶν ἀποσθέννυται, τὸ πᾶν ἐκλείπει· ἐν τούτῳ τῷ περιωρισμένῳ κύκλῳ ὁ Θεὸς ὤρισε τὴν θέσιν σου: πῶς; διατί; τίς οἶδε; Ἐκ τῶν ἰσχυρῶν αὐτοῦ χειρῶν ἀφῆκε τὸν κόσμον καὶ τοὺς ἀνθρώπους, ὡς διέχυσεν εἰς τὰ πεδία ἡμῶν τὸν κονιορτὸν ἢ ἔσπειρεν εἰς τὸν ἀέρα τὴν ζῶην καὶ τὸ φῶς. Αὐτὸς τὸ γινώσκει, καὶ τοῦτο ἀρκεῖ· τὸ σῦμπαν ἀνήκει εἰς αὐτὸν καὶ ἡμεῖς μόνον ἔχομεν τὴν ἡμέραν τῆς σήμερον!

Κακῶς ποιούμεν, ἄνθρωποι ὄντες, νὰ θέλωμεν πάντων τὴν γνῶσιν: ἀγνοια καὶ δουλεία εἶνε τῆς ὑπάρξεως ἡμῶν ὁ νόμος. Ἡ λέξις αὕτη, ὦ Βύρων, εἶνε σκληρὰ καὶ ἐπὶ μακρὸν περὶ αὐτῆς ἀμφέβαλλον· ἀλλὰ διατί νὰ ὀπισθοδρομῆ τις πρὸ τῆς ἀληθείας; Τίτλος σου εἶνε πρὸ τοῦ Θεοῦ νὰ εἶσαι ἔργον αὐτοῦ, νὰ αἰθάνησαι, νὰ λατρεύης τὴν θεῖαν σου δουλείαν· νὰ συμβαλλῆς καὶ ἰδίᾳ βουλήσει πρὸς τοὺς σκοποὺς αὐτοῦ ἐν τῇ παγκοσμίᾳ τάξει, ἔνθα συμμετέχεις ὡς ἀσθενὲς ἄτομον τῆς καθολικῆς τῶν ὄντων φορᾶς, νὰ εἶσαι ἐπιτέχνησις τῆς διανοίας του, νὰ τὸν δοξάζης διὰ μόνης τῆς ὑπάρξεώς σου: ἰδοῦ, ἰδοῦ ἡ τύχη σου! Ἄντι λοιπὸν νὰ κατηγορῆς, ἀσπάσθητι μᾶλλον τὸν ζυγόν, ὃν ἤθελες νὰ θραύσης· καταβῆθι ἐκ τῆς τάξεως τῶν θεῶν, ἧς ἀντιποιεῖται

τὸ θράσος σου. Τὸ πᾶν ἔχει καλῶς, τὸ πᾶν εἶνε ἀγαθόν, τὸ πᾶν εἶνε μέγα ἐν τῇ θέσει αὐτοῦ· ἐκεῖνος, ὅστις ἐποίησε τὸ ἄπειρον, ἐξ ἴσου πρὸς ὀλόκληρον κόσμον ἐκτιμᾷ τὸ ἔντομον· διότι ἴση πρόνοια καὶ σοφία κατεβλήθη περὶ παντός!

Ἄλλ' ὅμως ὁ νόμος οὗτος, λέγεις, κατεπανίστησι τὴν δικαιοσύνην σου· σοὶ φαίνεται ὡς ἀλλόκοτος ἰδιοτροπία, ὡς παγίς, ἐν ἣ τὸ λογικὸν ἀνὰ πᾶν βῆμα προσκόπτει. Ἄς ὁμολογήσωμεν, ὦ Βύρων, αὐτὸν καὶ ἄς μὴ τὸν κρίνωμεν. Ὅπως σὺ, τὸ λογικὸν μου ἔχει ἄφθονα σκόπη, καὶ δὲν ἀνήκει εἰς ἐμὲ νὰ σοὶ ἐρμηνεύσω τὸν κόσμον. Ἄς σοὶ ἐρμηνεύσῃ τὸ σύμπαν ὁ δημιουργήσας αὐτό· ἐγὼ, οἴμοι, ὅσῳ μᾶλλον ἐξετάζω τὴν ἄβυσσον, τόσῳ μᾶλλον χάνομαι!

Ἐπὶ γῆς ἡ θλίψις συνδέεται μετὰ τῆς θλίψεως, ἡ ἡμέρα διαδέχεται τὴν ἡμέραν καὶ ὁ πόνος τὸν πόνον. Περιωρισμένος τὴν φύσιν ἀλλ' ἄπειρος κατὰ τοὺς πόθους, ὁ ἄνθρωπος εἶνε θεὸς πεπτωκὸς καὶ ἐνθυμούμενος τὸν οὐρανόν· δυσὶν ἄττερον, ἢ, γενόμενος ἀπόκληρος τῆς ἀρχαίας του δόξης διατηρεῖ τὴν μνήμην τῆς οἰχομένης αὐτοῦ τύχης· ἢ τῶν ἐπιθυμιῶν αὐτοῦ ἢ ἄπειρος βαθύτης τῷ προμηνύει μακρόθεν τὸ μέλλον αὐτοῦ μεγαλεῖον. Ἀτελής ὢν ἢ ἐκπτωτος, ὁ ἄνθρωπος εἶνε τὸ μέγα μυστήριον. Δεσμώτης δ' ἐπὶ τῆς γῆς διατελῶν ἐν τῇ εἰρκτῇ τῶν αἰσθησεων— ὡς μὲν δοῦλος αἰσθάνεται φιλελευθέραν καρδίαν, ὡς δυστυχῆς δὲ θηρεύει τὴν εὐδαιμονίαν· θέλει νὰ ἐξετάσῃ τὸν κόσμον, καὶ ὁ ὀφθαλμὸς του εἶνε ἀσθενής· θέλει ν' ἀγαπᾷ αἰωνίως· καὶ ὅτι ἀγαπᾷ εἶνε ἐπίκηρον!

Πᾶς θνητὸς ὁμοιάζει πρὸς τὸν ἐξόριστον τῆς Ἐδέμ· διωχθεὶς αὐτὸς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κήπου, κατεμέτρησε δι' ἐνὸς βλέμματος τὰ ἀπαίσιμα ὄρια, καὶ ἐκάθισε κλαίων παρὰ τὰς πύλας τὰς ἀπηγορευμένας. Ἦκουσε δὲ μακρόθεν ἐν τῇ θείᾳ κατοικίᾳ τὸν ἁρμονικὸν τοῦ αἰωνίου ἔρωτος στεναγμόν, τοὺς φθόγγους τῆς εὐτυχίας, τὰς ἀγίας συμφωνίας τῶν ἀγγέλων, ὅστινες ὕμνουσαν τὸν θεὸν ἐν τῷ κόλπῳ αὐτοῦ· καὶ ἀποσπώμενος ἐκ τοῦ οὐρανοῦ μετ' ἐπιπόνου ἀγῶνος, ἔβριψε πάλιν μετὰ φρίκης τὸ βλέμμα ἐπὶ τὴν τύχην αὐτοῦ.

Δυστυχία εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ἐκ τοῦ βάθους τῆς ἐξορίας τοῦ βίου ἤκουσε τὰς συμφωνίας ἐκεῖνας τοῦ κόσμου, ὃν ἐπιποθεῖ! Εὐθύς ἄμα ἡ φύσις γευθῆ τοῦ ἰδανικοῦ νέκταρος, ἀντιμάχεται πρὸς τὴν πραγματικότητα. Εἰς τὸν κόλπον τοῦ δυνατοῦ ἐφορμᾷ ἐν ὀνειψῷ τὸ πραγματικὸν εἶνε στενόν, τὸ δυνατὸν εἶνε ἄπειρον· ἡ ψυχὴ διὰ τῶν πόθων αὐτῆς οἰκοδομεῖται ἐκεῖ κατασκήνωσιν, ὅπου ἀντλεῖται διηνεκῶς ἡ ἐπι-

στήμη καὶ ὀρώς· ὅπου δι' ὠκεανῶν καλλονῆς καὶ φωτός, ὁ ἄνθρωπος, ὁ πάντοτε διψῶν, πάντοτε ἀποδιψᾷ, καὶ δι' ὀνειρών τοσοῦτον ὠραίων καταμεθύσκων τὸν ὕπνον του, δὲν ἀναγνωρίζει ἑαυτὸν καθ' ἣν στιγμὴν ἀφυπνίζεται.

Οἴμοι! τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ τύχη σου καὶ τοιαύτη εἶνε ἡ μοῖρά μου. Ἐκένωσα ὅπως σὺ τὸ δηλητηριώδες κύπελλον· οἱ ὀφθαλμοὶ μου, ὅπως οἱ σοί, ἀνεψῆθησαν χωρὶς νὰ ἴδωσιν· ἐδοκίμασα μάτην νὰ λύσω τὸ αἰνίγμα τοῦ σύμπαντος, ἐζήτησα ἐν ὅλῃ τῇ φύσει τὴν αἰτίαν αὐτῆς, ἐζήτησα ἐν παντὶ πλάσματι τὸν σκοπὸν αὐτοῦ· εἰς τὴν ἀπύθμενον ἄβυσσον ἐβυθίσθη τὸ βλέμμα μου· ἀπὸ τῆς ἀτόμου μέχρι τοῦ ἡλίου τὰ πάντα ἠρώτησα, προεπορεύθη τῶν χρόνων, ἀνῆλθον τοὺς αἰῶνας· ἄλλοτε μὲν διαπερῶν τὰ πελάγη ἔν' ἀκροασθῶ τῶν σοφῶν·— Ἄλλ' ὁ κόσμος εἰς τὴν οἴκισιν εἶνε βιβλίον κλειστόν!— Ἄλλοτε δέ, ἵνα μαντεύσω τὸν ἄψυχον κόσμον, φεύγων διὰ τῆς ψυχῆς μου εἰς τὸν κόλπον τῆς φύσεως, ἐνόμισα ὅτι εὐρον ἐννοιάν τινα ἐν τῇ σκοτεινῇ ταύτῃ γλώσσει. Ἐσπούδασα τὸν νόμον καθ' ὃν περιστρέφονται οἱ οὐρανοί· εἰς τὰς λαμπράς των ἐρήμους ὁ Νεύτων ὠδήγησε τοὺς ὀφθαλμούς μου· τῶν κατεστραμμένων κρατῶν ἐμελέτησα τὴν κόνιν· εἰς τοὺς ἱερούς της τάφους μὲ εἶδε καταβάνα τὰ Ἡρώδη· ἐκεῖ δὲ τῶν ἀγιωτάτων σκιῶν διατάρασσαν τὴν ψυχρὰν εἰρήνην, ἐζύγισα ἐντὸς τῶν χειρῶν μου τῶν ἠρώων τὴν κόνιν· ἤθελον ν' ἀνέρω ἐν τῇ ματαίᾳ σποδῷ αὐτῶν τὴν ἀθανασίαν ἐκεῖνην, ἣν πᾶς θνητὸς ἐλπίζει. Τί λέγω; ἔκυπτον ἐπὶ τὴν κλίνην τῶν ἀποθνησκόντων, καὶ τὰ βλέμματά μου ἐζήτουν αὐτὴν ἐντὸς ἐκπνεόντων ὀφθαλμῶν,— ἐπὶ κορυφῶν καλυπτομένων ὑπὸ νεφῶν αἰωνίων καὶ γνοφερῶν, ἐπὶ κυμάτων διασχιζομένων ὑπὸ αἰωνίων καταιγίδων ἐπεκαλούμην, κατεφρόνουσαν τὴν σύγκρουσιν τῶν στοιχείων. Ἐπίστευον ὅτι ἡ φύσις, ὁμοία πρὸς τὴν παραφερομένην σίβυλλαν, κατὰ τὰ σπάνια ταῦτα θεάματα ἐχρησιμοδότηι τι εἰς ἡμᾶς· καὶ ἠγάπων νὰ εἰσδύω εἰς πᾶσαν τοιαύτην σκοτεινὴν φρίκην. Ἀλλὰ ματαίως ἐν τῇ εἰρήνῃ, ματαίως ἐν τῇ μανίᾳ τῆς φύσεως, ζητῶν τὸ μέγα τοῦτο μυστήριον καὶ μὴ δυνάμενος νὰ τὸ ἀποκαλύψω, εἶδον πανταχοῦ θεὸν χωρὶς ποτὲ νὰ τὸν ἐνοήσω! Εἶδον τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακὸν ἄνευ ἐκλογῆς καὶ σκοποῦ νὰ πίπτωσιν οἰονεὶ κατὰ τύχην, ἐκφεύγοντα ἐκ τοῦ κόλπου του· εἶδον πανταχοῦ τὸ κακὸν ὅπου ἐδύνατο νὰ ὑπάρχη τὸ κρεῖττον, καὶ ἐβλασφήμησα τὸν Θεὸν μὴ δυνάμενος νὰ τὸν γνωρίσω· καὶ ἡ φωνὴ μου, θραυομένη κατὰ τοῦ χαλκίνου τούτου οὐρανοῦ, δὲν ἔσχε κἄν τὴν τιμὴν νὰ ἐξοργίσῃ τὴν εἰμαρμένην.

Ἄλλ' ἡμέραν τινά, ὅτε, βεβουθισμένος εἰς τὴν ἰδίαν μου δυστυχίαν, εἶχον βαρύνῃ τὸν οὐρανὸν διὰ θρήνου ὀχληροῦ, αἶγλη τις ἄνωθεν εἰς τὴν ψυχὴν μου κατέβη, μὲ παρώτρυνε νὰ εὐλογήσω ὅ,τι εἶχον καταρασθῆ, καὶ ὑπεχώρησα χωρὶς ἀντιστάσεως εἰς τὴν πνοὴν ἧτις μ' ἐνέπνευσεν, ὁ δὲ ὕμνος τοῦ λογικοῦ ἐξῆλθεν ἐκ τῆς λύρας μου.

«Δόξα σοι ἐν τοῖς χρόνοις καὶ ἐν τῇ αἰωνιότητι, αἰώνιε λόγε, ὑπερτάτη βούλησις! Σὺ, οὐ τὴν παρουσίαν ἀναγνωρίζει τὸ ἄπειρον, σὺ, οὐ τὴν ὑπαρξίν ἀναγγέλλει ἐκάστη πρωΐα. Ἡ δημιουργὸς σου πνοὴ κατήλθεν ἐπ' ἐμέ, καὶ ὁ μὴ ὢν πρότερον ἐνεφανίσθη ἐνώπιόν σου! Ἄνεγνωρίσα τὴν φωνὴν σου πρὶν ἐμαυτὸν γνωρίσω, ἐξώρμησα μέχρι τῶν πυλῶν τοῦ *Eἶραι*: ἰδοὺ ἐγὼ! Τὸ μηδὲν σὲ χαιρετίζει γεννώμενον. Ἴδου ἐγὼ! Ἄλλὰ τί εἶμαι; σκεπτομένη τις ἄτομος. Τίς δύναται νὰ μετρήσῃ τὴν μεταξὺ ἡμῶν τῶν δύο ἀπόστασιν; Εἰς ἐμέ, ὅστις ἀναπνέω ἐν σοὶ τὴν πρόσκαιρον ὑπαρξίν μου, ὅστις ἐπλάσθη ἐν ἀγνοίᾳ ἐμαυτοῦ, κατὰ τὴν σὴν βούλησιν, τί ὀφείλεις, Κύριε, πρὶν ἔτι γεννηθῶ; οὐδὲν πρότερον, οὐδὲν ὕστερον· δόξα εἰς τὸν ὑπέρτατον σκοπὸν! Ὁ ἐξαγαγὼν τὰ πάντα ἐξ ἐαυτοῦ εἰς ἐαυτὸν τὰ πάντα ὀφείλει. Ἀπόλαυε, μεγάλε τεχνίτα, τοῦ ἔργου τῶν χειρῶν σου: ἐγὼ ὑπάρχω πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν κυριαρχικῶν διαταγῶν σου: διάθεσον, πρόσταξον, ἐνέργησον· ἐν τοῖς χρόνοις, ἐν τῷ διαστήματι, ὄρισόν μοι πρὸς δόξαν σου καὶ τὴν ἡμέραν μου καὶ τὴν θέσιν μου: ἡ ὑπόστασίς μου ἄνευ παραπόνων καὶ χωρὶς ἐρωτήσεων, οἴκοθεν, ἐν σιωπῇ, θὰ σπεύσῃ ἐκεῖσε νὰ ταχθῆ. Ὅπως δ' ἐκεῖναι αἱ χρυσαῖ σφαῖραι, αἵτινες εἰς τὰ πεδία τοῦ κενοῦ μετ' ἀγάπης ἀκολουθοῦσι τὴν ὀδηγοῦσαν αὐτάς σκιάν σου, ἐγὼ βεβαπισμένος ἐν τῷ φωτὶ ἢ ἀπολωλὼς ἐν τῇ νυκτί, θὰ βαδίσω ὡς αὐταὶ ὅπου ὁ δάκτυλός σου μὲ ὀδηγήσῃ: εἴτε ἐκλεχθεὶς ὑπὸ σοῦ ἵνα φωτίσω τοὺς κόσμους καὶ ἀντανακλῶν ἐπ' αὐτοὺς τὰ πυρά, δι' ὧν μὲ πλημμυρεῖς, προχωρῶ περικυκλούμενος ὑπὸ δούλων ἀκτινοβόλων, καὶ διέρχομαι δι' ἐνὸς βήματος πᾶσαν τὴν ἄβυσσον τοῦ οὐρανοῦ, εἴτε, ἐξορίζων με μακρὰν, πολὺ μακρὰν τῆς ὀψεώς σου, καταστάσης με, τὸ ἄγνωστον πλάσμα, ἄτομόν τινα ἕσημον παρὰ τὸ χεῖλος τοῦ μηδενός ἢ κόκκον ἄμμου παρκαφερόμενον ὑπὸ τοῦ ἀνέμου, ἐνδοξος ἐκ τῆς τύχης μου, διότι θὰ εἶνε ἔργον σου, θέλω, θέλω πανταχοῦ τὴν αὐτὴν σοὶ προσενέγκῃ λατρείαν, καὶ μετ' ἴσης ἀγάπης ἐκπληρῶν τὸν νόμον σου, «δόξα σοι» θὰ ψιθυρίζω μέχρι τοῦ χείλους τοῦ μηδενός.

Νῦν δέ, ὦν οὔτε τόσοσιν μέγας οὔτε τόσοσιν μικρός, ἀπλοῦν τέκνον τῆς γῆς, ἔχω τὴν τύχην μου πρόβλημα καὶ τὸ τέλος μου μυστήριον! Ὁ-

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ

μοιάζω, Κύριε, πρὸς τὴν σφαῖραν τῆς νυκτός, ἥτις, ἐν τῇ σκοτεινῇ ὁδῷ, ὅπου ἡ χεὶρ σου τὴν ὁδηγεῖ, ἀφ' ἐνὸς μὲν ἀντανακλᾷ τὰς αἰωνίας λάμπεις, ἀφ' ἐτέρου δὲ ὑπάρχει βεβυθισμένη εἰς θανάτου σκιάς. Ὁ ἄνθρωπος εἶνε τὸ μοιραῖον σημεῖον, ὅπου τὰ δύο ἄπειρα συνηνώθησαν ὑπὸ τῆς παντοδυναμίας. Ἐν παντὶ ἄλλῳ βαθμῷ, ὀλιγώτερον ἴσως δυστυχῆς, θά ἦμην. . . . Ἄλλ' εἶμαι ὅ,τι ὄφειλον νὰ εἶμαι· λατρεύω χωρὶς νὰ βλέπω τὸν ὑπέρτατον λόγον σου: δόξα σοι τῷ ποιήσαντί με! Ὅ,τι ποιεῖς ἔχει καλῶς. Ἐν τούτοις, πεπονημένον ὑπὸ τοῦ βάρους τῆς ἀλύσειός μου, ἀπὸ τοῦ μηδενὸς μέχρι τοῦ τάφου ἡ δυστυχία μὲ σύρει· βαδίζω ἐν τῇ σκοτίᾳ διὰ κακῆς ὁδοῦ, ἀγνοῶν πόθεν ἔρχομαι, ἀβέβαιος ὢν ποῦ ὑπάγω, καὶ ἀνακαλῶ ματαίως τὴν οἰχομένην νεότητά μου, ὡς τὸ ὕδωρ τοῦ χειμάρρου ἐν τῇ τεταραγμένη αὐτοῦ πηγῇ. Δόξα σοι! Ἡ δυστυχία μ' ἐξέλεξε γεννώμενον· ὡς ἔμψυχον παίγιον ἡ δεξιὰ σου μὲ ἤρπασεν· ἔφαγον ἐν δακρύοις τὸν ἄρτον τῆς ἀθλιότητός μου καὶ μ' ἐπότισας διὰ τῶν ὑδάτων τῆς ὀργῆς σου. Δόξα σοι! Ἐβῆρξα κραυγὰς, ἀλλὰ σὺ δὲν ἀπεκρίθης: ἐβῆσα ἐπὶ τὴν γῆν συγκεχυμένον βλέμμα· ἐζήτησα ἐν τῷ οὐρανῷ τὴν ἡμέραν τῆς δικαιοσύνης σου· ἀνέτειλεν αὕτη Κύριε, ἀλλὰ πρὸς τιμωρίαν μου. Δόξα σοι! Ἡ ἀθρότης εἶνε ἔνοχος πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν σου· ἐν μόνον ὃν ἄλλως μοὶ ἔμενεν ὑπὸ τὸν οὐρανόν. Σὺ αὐτὸς εἶχες συγκλώση τῶν ἡμερῶν ἡμῶν τὸ νῆμα, ἡ ζωὴ τῆς ἥτο ζωὴ μου, καὶ ἡ ψυχὴ τῆς ἥτο ψυχὴ μου· ὡς καρπὸν ἔτι πράσινον, ἐκ τοῦ κλαδίου ἀποσπασθέντα, εἶδον αὐτὴν ἐκ τοῦ στήθους μου ἀναρπαγεῖσάν πρὸ τοῦ καιροῦ! Τοῦτο τὸ βέλος, ὅπερ ἤθελες νὰ μοὶ καταστήσης τρομερώτερον, ἐπληξεν αὐτὴν βραδέως, ὅπως γένηται εἰς ἐμὲ αἰσθητότερον· ἐπὶ τῶν ἐκπνεόντων αὐτῆς χαρακτῆρων, ὅπου τὴν τύχην μου ἀνεγίνωσκον, εἶδον μαχομένους ὁμοῦ καὶ τὸν ἔρωτα καὶ τὸν θάνατον· εἶδον ἐν τοῖς βλέμμασιν αὐτῆς τὴν φλόγα τοῦ βίου, ἥτις βαθμηδὸν ἐμαραίνεται ὑπὸ τοῦ θανάτου τὴν χεῖρα, ἀναζωπυρουμένην ἔτι ὑπὸ τῆς πνοῆς τοῦ ἔρωτος. Ἐλεγον καθ' ἐκάστην ἡμέραν: «Ἥλιε, μίαν ἔτι ἡμέραν!» Ὁμοίος δὲ ὢν πρὸς τὸν ἐγκληματίαν, ὅστις, βυθισθεὶς εἰς τὰς σκιάς καὶ καταβάς ζῶν εἰς τὸν ἄδην, ἐγγὺς τοῦ τελευταίου φωτός, ὅπερ ὄφειλε νὰ τὸν φωτίσῃ, κλίνει ἐπὶ τὴν λυχνίαν καὶ βλέπει αὐτὴν ἐκπνεύσαν, ἤθελον νὰ κρατήσω τὴν ἀφιπταμένην ψυχὴν· ἐν τῷ τελευταίῳ τῆς βλέμματι τὴν ἐζήτησον ἔτι! Ἡ πνοὴ ἐκείνη, ὦ Θεέ μου!, ἐν τῷ κόλπῳ σου ἐξέπνευσεν: ἐκτὸς δὲ τοῦ κόσμου μετ' αὐτῆς ἡ ἐλπίς μου ἀπέπη! Συγχώρησον εἰς τὸν ἀπελπισμὸν μίαν στιγμὴν βλασφημίας, ἐτόλμησα. . . Μετανοῶ: δόξα τῷ ὑπέρτάτῳ

δεσπότη! Ἐποίησε τὸ ὕδωρ ἵνα ῥέῃ, τὸν βορρᾶν ἵνα τρέχῃ, τοὺς ἡλίους ἵνα καίωσι καὶ τὸν ἄνθρωπον ἵνα πάσχη.

Πόσον καλῶς ἐξεπλήρωσα τοῦτον τῆς ὑπάρξεώς μου τὸν νόμον! Ἡ ἀναίσθητος φύσις ὑπακούει χωρὶς νὰ γινώσκῃ· ἐγὼ μόνος, ἀποκαλύπτω σε ὑπὸ τὴν ἀνάγκην, θυσιάζω μετ' ἀγάπης τὴν ἰδίαν μου βούλησιν· ἐγὼ μόνος ὑπακούω εἰς σὲ μετὰ διανοίας· ἐγὼ μόνος ἠδύνομαι ἐπὶ ταύτῃ τῇ ὑπακοῇ· χαίρω ἐκπληρῶν ἐν παντὶ χρόνῳ, ἐν παντὶ τόπῳ, τὸν νόμον τῆς φύσεώς μου καὶ τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ μου· λατρεύω ἐν ταῖς τύχαις μου τὴν ὑπερτάτην σου σοφίαν, ἀγαπῶ τὴν θέλησίν σου καὶ ἐν αὐταῖς μου ταῖς τιμωρίαις: δόξα σοι, δόξα σοι! Πληξόν με, ἐκμηδένισόν με! Μίαν μόνην θ' ἀκούσης κραυγὴν: «Δόξα σοι εἰς τὸν αἰῶνα».

Οὕτως ἡ φωνὴ μου ἀνέβη πρὸς τὸν οὐράνιον θόλον: ἐδόξασα τὸν οὐρανὸν καὶ ὁ οὐρανὸς ἔπραξε τὰ λοιπά. Ἄλλὰ σιωπῆ, ὦ λύρα μου! Καὶ σύ, ὁ κρατῶν ὑποχείριον τὴν σπαίρουσαν καρδίαν τῶν εὐαισθητῶν ἀνθρώπων, Βύρων, ἔλθε νὰ ἐξαγάγῃς ἐξ αὐτῆς ἀρμονίας χειμάρρους: χάριν τῆς ἀληθείας ὁ Θεὸς ἐποίησε τὴν μεγαλοφυΐαν. Βάλε κραυγὴν πρὸς τὸν οὐρανόν, ὦ ψάλτα τοῦ ἄδου! Ὁ οὐρανὸς αὐτὸς θὰ φθονήσῃ τοὺς ἀμαρτωλοὺς διὰ τὰς ᾠδὰς σου. Ἴσως ἐπὶ τῇ φωνῇ σου ἀκτὶς τῆς ζωσσης φλογὸς καταβῆ εἰς τὴν σκιάν τῆς ψυχῆς σου· ἴσως ἡ καρδία σου, συγκινηθεῖσα δι' ἁγίων παραφορῶν, πραυνθῆ ὑφ' ἑαυτῆς ἐπὶ τοῖς ἰδί-οις σου ἄσμασι καὶ ἀστραπῇ τις οὐρανια διασχίση τὴν βαθεϊάν σου νύκτα, καὶ εἰς ἡμᾶς ἐκχύσης τὴν πλημμυροῦσάν σε λαμπρότητα. Ναί, ἂν ποτε ἡ βάρβιτός σου, μαλασσομένη ὑπὸ τῶν δακρύων σου, ἐστέναζεν ὑπὸ τοὺς δακτύλους σου τὸν ὕμνον τῶν θλίψεών σου, ἢ ἂν, ἐκ τοῦ βαθέος κόλπου τῶν αἰωνίων σκιῶν, ὡς πεπτωκὸς ἄγγελος ἀνεκίνει τὰς πτέρυγὰς σου, καὶ λαμβάνων πρὸς τὴν ἡμέραν φωτοβόλον πτῆσιν ἐδοκιμαζες ἔτι σαυτὸν ἐν μέσῳ τῶν ἁγίων χορῶν, οὐδέποτε, οὐδέποτε ἢ ἡχῶ τοῦ οὐρανοῦ θόλου, οὐδέποτε αἰ χρυσαῖ κινύραι, ὧν αὐτὸς ὁ Θεὸς ἀκροᾶται, οὐδέποτε τῶν σεραφεῖμ· οἱ μελωδικοὶ χοροί, ἤθελον θέλῃ δια θειοτέρων ἀπηχησέων τοὺς οὐρανοὺς! Θάρρος, τέκνον ἐκπτωτον θείας γενεᾶς! Ἐπὶ τοῦ μετώπου σου φέρεις τὴν ὑψηλὴν σου καταγωγὴν. Πᾶς ἄνθρωπος, βλέπων σε, ἀναγνωρίζει ἐν ταῖς ὀφθαλμοῖς σου ἐκλιποῦσάν τινά ἀκτῖνα τῆς λαμπηδόνος τῶν οὐρανῶν!

Βασιλεῦ τῶν ἀθανάτων ἁσμάτων, ἀναγνώρισον σεαυτόν! Ἄφες εἰς τοὺς οὐρανούς σου τὴν ἀμφιβολίαν καὶ τὴν βλασφημίαν· ἀπαξίωσον τὸ ψευδὲς θυμιάμα, ὅπερ σοὶ προσφέρεται ἐκ τῶν κατωτάτων στρω-

μάτων· ἡ δόξα δὲν δύναται νὰ ὑπάρχῃ ὅπου δὲν ὑπάρχει ἡ ἀρετή. Ἐλθέ ν' ἀναλάβῃς τὴν τάξιν σου ἐν τῇ πρώτῃ λαμπρότητί σου, μεταξὺ τῶν ἁγίων ἐκείνων τέκνων τῆς δόξης καὶ τοῦ φωτός, ἅτινα διὰ πνοῆς ἐκλεκτῆς ὁ Θεὸς ἠθέλησε νὰ ἐμψυχώσῃ, καὶ ἅτινα ἐποίησεν ἵνα ψάλλωσι, πιστεύωσι καὶ ἀγαπῶσιν!

ΣΤΑΜΑΤΙΟΣ Δ. ΒΑΛΒΗΣ

ΚΟΙΜΑΤΑΙ

Ταῖς εὐωδιαῖς σας λούλουδα
Πάψετε νὰ σκορπᾶται
Τώρα ποῦ ἡ ἀγάπη μου
Ἐπάνω σας κοιμᾶται.

Νυχτερινὰ μυστήρια
Ἄστρια μὴ φωτᾶται
Μὴ μὲ τὸ φῶς σας ὁ ἔρωσ μου
Ξυπνήσῃ ὅπου κοιμᾶται.

Πουλιά μου νυχτολάλητα
Πάψτε νὰ τραγουδᾶται
Μήπως ξυπνήσῃ ἡ ἀγάπη μου
Ποῦ ἀγγελικὰ κοιμᾶται.

Ἄφες ποῦ μοσχομύριστες
Ἄφ' τὰ κλαδὰ περνᾶται
Σταθῆτε μὴ ξυπνήσετε
τὸ φῶς μου ὅπου κοιμᾶται.

Μόνον ἐσεῖς ὄνειρατα
Στὸν ὕπνον της ἐλάτε
Καὶ πέτε της πῶς ἀγρυπνῶ
Τώρα ποῦ αὐτὴ κοιμᾶται.

Ζάκυνθος 1890.

Η

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ

ΕΚ ΤΩΝ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΩΝ ΤΗΣ

† ΜΑΡΙΑΝΝΑΣ ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ

Ο ΔΑΣΚΑΛΟΣ ΝΤΑΠΤΑΣ

ἴσω ἀπὸ τὸ ἱερόν τῆς Σωτείρας τοῦ Λυκοδήμου—
τῆς σημερινῆς δηλ. Ῥωσικῆς Ἐκκλησίας ὁ Ἅγιος
Νικόδημος—εἶχε πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως τὸ σχο-
λεῖόν του — διὰ τὰ πτωχόπαιδα τῆς συνοικίας,
ἐπειδὴ ὑπῆρχον καὶ καλὰ σχολεῖα — ὁ δάσκαλος
Νταπτᾶς. Ὡς πάτωμα τὸ σχολεῖόν του εἶχε τὴν
γῆν καὶ ὡς στέγην τὸν οὐρανόν· δηλ. ἦτο εἰς τὸ
ὑπαιθρον· ὁ δάσκαλος ἐκάθητο ἐπάνω εἰς προβιάν
— ἡ δασκαλοκαθέδρα του ὡς νὰ ἴσῃ — καὶ

γύρω του οἱ μικροὶ μαθηταὶ σταυροπόδι.

Εἶχε καὶ τάξεις· πρώτην, δευτέραν καὶ τρίτην, τὰς ὁποίας ἐχώριζε
μὲ μεγάλας κοτρῶνας.

Πρὶν ἀρχίσῃ τὸ μάθημα οἱ μαθηταὶ τοῦ ἐμάζευον καὶ τοῦ ἀδειάζαν
εἰς τὸ πλευρόν του, — κατὰ διαταγὴν του, — λιθαράκια, ἂν καὶ ἐγνώ-
ριζαν πῶς θὰ τοῦ χρησιμεύουν διὰ τὸ κεφάλι των. Ὑστερα ἤρχιζε
τὸ μάθημα.

Τὰ παιδιὰ ἐφώναζαν δυναστά: «σταυροβοήθα με ἄλφα! . . .» — διότι
τὸ ἀλφabethάριον εἶχε πρῶτα πρῶτα ἕναν σταυρὸν καὶ ὕστερα τὸ ἄλφα,
βῆτα κτλ. — Ὁ δάσκαλος ἔρχετο, καὶ ἀπὸ καμμιὰ φορὰ σήκωνε καὶ
τὰ ἴματιά του ἀπὸ ἄνω ἀπὸ τὰ ματογιάλια καὶ ἐβλεπε τοὺς μα-

* Ὁ ἐξαίρετος ἡμῶν φίλος καὶ προσφιλὴς συνεργάτης τῆς «Ποικίλης Στοᾶς»
κ. Δημ. Γρ. Καμπούρογλου ἀσμένως κατὰ προτίμησιν διὰ τὸν παρόντα τόμον τοῦ
ἡμετέρου ἔργου, παρεχώρισε πρὸς δημοσίευσιν ἐκ τῶν χειρογράφων τῆς ἀειμνή-
στου Μητρὸς αὐτοῦ τὰ ἀνωτέρω ὡραιότατα σημειώματα αὐτῆς.

(Σημ. Ἐκδ.)

θητάς του καὶ ὅποιος ἀπὸ αὐτοὺς δὲν ἐδιάβαζε ἢ ἀτακτοῦσε, ἀμέσως
ἐτιμωρεῖτο· δηλ. ἔπαιρνε ὁ δάσκαλος μιὰ πετρίτσα ἀπὸ αὐτάς ποῦ
εἶχε ἔστὸ πλευρόν του καὶ τούπ! μιὰ ἔστὸ κεφάλι τοῦ ἀτάκτου καὶ τότε
ἤρχιζαν ὅλα τὰ ἄλλα παιδιὰ καὶ φώναζαν δυνατώτερα. Ὁ τρόπος δὲ
δι' οὗ κρατοῦσαν τὴν φυλλάδα τους ἦτο πρωτότυπος. Εἶχον βαλμένη
τὴν φυλλάδα ὀλόκληρον μέσα σὲ μιὰ στράτζα σακκοῦλα καὶ εἶχον ξη-
λωμένο ἐν τετράγωνον κομμάτι ὅσο ποῦ νὰ φαίνεται τὸ μάθημα τῆς
ἡμέρας· καὶ διὰ νὰ μὴ κρατοῦνε μὲ τὸ χέρι τοὺς τῆ σακκοῦλα καὶ
λυώση καὶ μαζί μ' αὐτὴ καὶ ἡ φυλλάδα, εἶχον χαραγμένο ἕνα κομ-
μάτι στρογγυλὸ καλάμι καὶ ἔστὸ χάραγμα τοῦ καλάμιου περνοῦσαν
τὴ φυλλάδα καὶ ἐβαστοῦσαν τὸ καλάμι καὶ ἐδιάβαζαν.

Ἐνα ἀπὸ τὰ παιδιὰ τὸν σταυρὸν τὸν ἐπῆρε διὰ γράμμα καὶ ἤρχισε
νὰ συλλαβίζει: «στρά—ἄλφα, στρά». Τούπ! μιὰ πέτρα ἔστὸ κεφάλι
του. Ἀλλὰ δὲν κατάλαβε τὴν αἰτία καὶ ἐξηκολούθησε δυνατώτερα:
«στρά—ἔψιλον, στρέ». Τούπ! ἄλλη πέτρα ἔστὸ κεφάλι· καὶ νὰ μὴν τὰ
πολυλογοῦμε, κλαίοντες καὶ φωνάζοντας ὁ ἕνας, πετροβολῶντας ὁ ἄλ-
λος, ἐτελείωνε τὸ ἀλφάβητο ὅλο καὶ μαζί μ' αὐτὸ καὶ ἡ πέτρας τοῦ
δάσκαλου . . .

Αὐτὸ ἦτο τὸ σχολεῖον τοῦ Νταπτᾶ . . .

ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

Δύο ἀντίδικοι ἐπῆγαν εἰς τὸν Κατῆ. Πρὸ τῆς δίκης ὁ μὲν ὁ ἕνας
εἶχε στείλει τοῦ Κατῆ ὡς δῶρον ἕνα χαλί ἀκριθὸν καὶ ὠραῖον· ὁ ἄλ-
λος—πειὸ κατεργάρης—ἐγέμισε τὸ στόμα του φλωριά καὶ τὴν ὦρα
ποῦ ἐδίκαζε ὁ Κατῆς ἐκεῖνος ἐφώναζε «ἀμααὰν ἐφέντημ», δείχνον-
τας τὸ στόμα του ἀνοιχτὸ καὶ γεμάτο ἀπὸ τὰ φλωριά. Ὁ ἄλλος
φώναζε ἀκύτταζε ἐφέντημ τὸ χάλι μου — ἐνοοῦσε τὸ χαλί ποῦ τοῦ
ἔστειλε — καὶ δός μου τὸ δίκηο μου» . . . Τότε ὁ Κατῆς εἶπε, «μωρὲ
καὶ τὸ δικό σου τὸ χάλι τὸ βλέπω, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ κακόμοιρο
τὸ στόμα φωτιαῖς βγάζει» . . .

ΤΟ ΠΑΘΗΜΑ ΤΟΥ ΓΟΥΝΑΡΗ

Ὁ Παναγῆς Κ. ἦτο γούναρης τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν ἀγάδων καὶ
ἐπῆγαινε ἐλεύθερα εἰς τὰ χαρέμικα καὶ ἐγούωνε. Μιὰ φορὰ ἐγούωνε
εἰς τοῦ Μπέη καὶ ἐβγήκε ἔστὸ παραθύρι νὰ ἰδῆ ποιὸς ἦτον ἐκεῖνος ποῦ
ἔδαιρναν ἔστὸ κονάκι καὶ ἐφώναζε μὲ φωναῖς ἀπελπιστικαῖς· εἶδε λοι-
πὸν ἕναν νοικοῦρι ποῦ τὸν ἐγνώριζε καὶ τὸν ἐλυπήθη γιατί ὄχι μόνον

τὸν ἑδαιρναν ἔστὸν φάλαγγα ἀλλὰ καθότανε καὶ ἕνας τοῦρκος ἔστὰ στήθη του· καὶ κάθε μιὰ ξυλιά ποῦ ἔτρωγε καὶ ἀνακαθότανε μὲ ὄρμη δὲ τοῦρκος ἔστὸ στήθός του τόσο ποῦ ὁ καϊμένος ὁ νοικοκύρις ἔβγαζε αἷμα ἀπὸ τὸ στόμα του. Ὁ Παναγιῆς τὸν ἐλυπήθηκε καὶ ἔτρεξε ἔστὸν Μπέη καὶ εἶπε «ἀμὰν ἐφέντημ, χάρισέ μου τῆς δέκα ξυλιαῖς ποῦ ἔχουν ἀκόμα νὰ τοῦ δώσουν» καὶ ἐκεῖνος ἐφώνασε «χάϊ χάϊ σηκῶστε τον ἀπὸ κεῖ καὶ στρῶστε τὸν γούναρη». Διαμαρτύρεται ὁ γούναρης, φωνάζει «ἄσε μπέη μου τὰ χωρατά» . . κλαίει τοῦ κάκου· τοῦ ἔδωσαν καὶ αὐτοῦ δέκα καλαῖς ξυλιαῖς ἔστὸν φάλαγγα καὶ τοῦ εἶπε ὕστερα ὁ Μπέης «ἄλλη φορὰ νὰ μάθης νὰ κυττάζης τὴν δουλειὰ σου καὶ νὰ μὴν ἀνακατεύεσαι σὲ ξέναις δουλειαῖς» . . καὶ ἔτσι ὁ καϊμένος ὁ γούναρης ἔπηγε κακῶς ἔχοντας ἔστὸ σπίτι του.

Η ΚΕΛΛΙΩΤΙΣΣΑΙΣ

Εἰς τὰς Ἀθήνας κανεὶς ἄνθρωπος δὲν ἦτο ποῦ νὰ μὴν εἶχε σπίτι· ὅσο πτωχὸς καὶ ἂν ἦτο ἔλεγε : «ἄς πάω ἔς τὸ κουρκοῦρι μου» καὶ ἐννοοῦσε τὸ σπητάκι του. Ἐὰν καμμιά γυναῖκα ἔμενε χήρα καὶ ἦτο ξένη καὶ δὲν εἶχε κανέναν προστάτη, ἐφρόντιζαν οἱ ἐνορίται καὶ οἱ καλλίτεροι τῆς γειτονιάς καὶ τῆς ἐκτιζαν ἕνα κελλι ἔστὴν αὐλή τῆς ἐκκλησίας. Διὰ τοῦτο γύρω γύρω τῆς ἐκκλησίας ἦσαν κελλιά· γιὰ τῆς πτωχαῖς, τῆς κελιωτίσσαις, ὅπως τῆς ἔλεγαν. Τῆς ἔστελναν δὲ τῆς πτωχῆς καὶ φαγητὰ καὶ ροῦχα οἱ ἐνορίται καὶ χρήματα τῆς ἐδίδαν ἀπὸ τὴν ἐκκλησία. Τὸ εἶχαν δὲ μεγάλο κακὸ καὶ ἦτο προσβολὴ ὅλης τῆς γειτονιάς νὰ πεινάη ἄνθρωπος ἔστὴν ἐνορία τους.

ΕΝ ΑΠΟ ΤΑ ΠΟΛΛΑ ΤΟΥ ΧΑΤΖΗ ΑΛΗ

Ὁ Χατζῆ Ἀλῆς ἔβαζε μὲ τρόπο δικαίς του γυναῖκες ἔστὰ λουτρὰ νὰ τοῦ μαρτυροῦν τῆς εὐμορφαις. Ὁ Σταμάτης Σαρρῆς εἶχε πάρει ὠραιότατην γυναῖκα· ἡ γυναῖκες τοῦ τὸ μαρτύρησαν. Δὲν χάνει καιρὸν δὲ Χατζῆ Ἀλῆς φωνάζει τοὺς τζοχανταρέους του καὶ τοὺς λέει τὸ βράδυ νὰ πᾶν νὰ τοῦ τὴν φέρουν δίχως ἄλλο· ἀλλὰ μιὰ ἀπὸ τῆς γυναῖκίς του ἦτο ποτὲ ψυχοπαῖδά του καὶ τρέχει ἀμέσως καὶ λέγει τοῦ Σαρρῆ : «Ὁ Χατζῆ Ἀλῆς θὰ στείλῃ τὸ βράδυ ν' ἀρπάξῃ τὴν κυρὰ Ἐργίνα καὶ ν' ἀνοίξῃς τὴ γῆ νὰ τὴν κρύψῃς»· τὸ εἶπε καὶ ἔφυγε νὰ μὴν προδοθῆ. Ὁ Σαρρῆς ἀμέσως δὲν χάνει καιρὸ τὴν νύνηι τοῦρκισσα, τὴν ἀνεβάζει σὲ ἄλογο πηδάει κι' αὐτὸς ἔς ἕνα μουλάρι καὶ τραβάει μιὰ καὶ ἔστὴ Λειβαδιά. Καθὼς νύκτωσε οἱ τζοχανταρέοι κτυποῦν τὴ θύρα

τοῦ Σαρρῆ πῶς κάτι θέλουν νὰ τοῦ ποῦν· οἱ δούλοι εἶπαν πῶς δὲ ἀφέντης τους ἔχει ἑμέραις ποῦ ἔφυγε γιὰ τὴν Πόλι. «Δὲν πειράζει, μιλοῦμε τῆς κυρᾶς», εἶπαν ἐκεῖνοι. «Καὶ ἡ κυρὰ μας λείπει», εἶπαν οἱ δούλοι. Οἱ τζοχανταρέοι δὲν ἐπίστευσαν καὶ ἔσπασαν τὴν πόρτα καὶ μπῆκαν . . ψάχνουν δὲν βρίσκουν κανένα . . Ὑστερα ἀπὸ κάμποσον καιρὸ ἐγύρισε ὁ Σαρρῆς εἰς τὴν Ἀθήνα καὶ ἄφισε τὴν γυναῖκά του εἰς τὴν Λειβαδιά, καὶ ἐπειδὴ εἶχε περάσει πολὺς καιρὸς ἐνόμισεν ὅτι ὁ Χατζῆ Ἀλῆς εἶχε λησμονήσει τὸ πρᾶγμα. Ὁ Χατζῆ Ἀλῆς ὅμως δὲν ξεχνουσε εὐκολα, καὶ ἄμα ἔμαθε πῶς ἐγύρισε ἔστὴν Ἀθήνα ἔστειλε καὶ τὸν ἔφεραν ἔστὸ κονάκι καὶ τὸν σακάτεψαν ἔστὸ ξύλο, καὶ ἀφοῦ ἔπεσε πλέον ἀναίσθητος, τὸν ἐπῆραν μερικοὶ χριστιανοὶ καὶ τὸν ἐπῆγαν ἔστὸ σπίτι του πεθαμένον καὶ ἄταφον. Τότε ἐπροσκάλεσαν τοὺς γιατροὺς, οἱ ὁποῖοι εἶπαν καὶ ἔσφαζαν πρόβατα καὶ τὰ ἐγδαίρναν καὶ καθὼς ἦτο ζεστὸ τὸ τομάρι τὸν ἐτύλιγαν μέσα· ἔπειτα τὸν ἔρριψαν ἔστὸ κρῦο τὸ νερὸ καὶ ἀνέζησε. Ἀλλὰ ὅλη του τὴ ζωὴ ἔπασχε καὶ ἀφοῦ ἐσκότωσαν τὸν Χατζῆ Ἀλῆ, τότε μόνον ἔφερε καὶ τὴν γυναῖκά του ἔς τὴν Ἀθήνα.

Αἱ συμβουλαὶ τῆς Μητρὸς μου.

Τὸν Νοέμβριον τοῦ 1851, ὀλίγας ἡμέρας πρὶν ὑπανδρευθῶ, ἡ μητέρα μου εἶχε κατέβει ἕνα πρωτὶ εἰς τὸ περιβόλι τοῦ σπιτιοῦ μας καὶ ἐστέκετο πλησίον τῆς στέρνας καὶ κάτι ἐβλεπε. Ὑστερα μ' ἐφώνασε καὶ κατέβηκα καὶ ἐγὼ κάτω· μὲ ἐπῆρε ἀπὸ τὸ χέρι καὶ μὲ πῆγε εἰς τὴν στέρνα καὶ μοῦ εἶπε : «βλέπεις, παιδί μου, πόσο πολὺ νερὸ τρέχει μέσα ἔστὴ στέρνα ; ἔτσι ἔτρεχεν ὅλη τὴ νύκτα» «Βλέπω», ἀπεκρίθην, χωρὶς νὰ ἐννοήσω διαπὶ μοῦ ἔλεγε τοῦτο. «Ἐ, μοῦ λέγει, τόσο νερὸ ἔτρεξε καὶ ἐν τούτοις δὲν ἐγένεμισε ἡ στέρνα καὶ τὰ ψαράκια κοντεύουν νὰ ψωφίσουν. Κύτταξε τώρα καὶ τὸ βούλωμα τῆς στέρνας πῶς ἀναγλύφει . . νά, πῶς χάνεται τὸ νερὸ χωρὶς νὰ τὸ καταλαβαίνῃ κανεὶς. Ἔτσι εἶναι καὶ ἡ γυναῖκα ὅταν δὲν εἶναι καλὴ νοικοκυρὰ· ὅσο καὶ ἂν κουβαλῆ ὁ ἄνδρας τῆς, ἂν δὲν οἰκονομῇ ἡ γυναῖκα τὸ σπίτι χάνεται. Ὁ ἄνδρας ἂν κουβαλῆ μὲ τὸ κοφίνι καὶ ἡ γυναῖκα ἂν σκορπίζῃ μὲ τὴν βελόνα προκοπὴ δὲν γίνεται . . Πρόσεξε νὰ ἦσαι οἰκονόμα» . .

† MARIANNA ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΙΣΙΔ. ΣΚΥΛΙΣΣΗΣ

Ἡ «*Ποικίλη Στοά*» ἀνέμενεν καὶ πάλιν νὰ ἴδῃ κοσμουμένης περιθλέπτως τὰς σελίδας τοῦ παρόντος τόμου δι' ἔργου τοῦ περιληγμένου καὶ διαπρεποῦς αὐτῆς συνεργάτου, ἐν ᾧ δὲ προσεδόξα ὠραίας ἐντυπώσεις ἐκ τοῦ τελευταίου ταξιδίου τοῦ ἀείποτε τιμήσαντος τὴν ἐργασίαν αὐτῆς διὰ τῆς σοφῆς αὐτοῦ καθοδηγίας καὶ συμμετοχῆς, ὁ θάνατος τοῦ ἀφῆρσε ἐν Μόντε-Κάρλω, ὅπου διέτριβε ταξιδευὼν χάριν τῆς πασχούσης υγείας του περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ὀκτωβρίου τοῦ λήξαντος ἔτους τὴν χρησιμωτάτην ζωὴν του, μακρὰν τῆς πατρίδος του, ἣν ἐλάτρευσε καὶ πεφωτισμένως ὑπῆρέτησε πάντοτε, μακρὰν τῶν φιλημάτων τῆς εὐγενοῦς αὐτοῦ οἰκογενείας, ἧς ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ διπλῆ συμφορὰ μετέβαλλε τὴν γαλήνην καὶ εὐδαιμονίαν, τὸν δὲ ἥλιον τῆς εὐτυχίας διεδέχετο τῶν μεγάλων συμφορῶν ἢ πικρία, τοῦ πένθους ἢ ὀδύνης καὶ ἀλησμόνητος θλίψις.

Πρὸς τὸ ὄνομα τοῦ *Ι. Ἰσιδ. Σκυλίση* ἡ «*Ποικίλη Στοά*» ὀφείλει ἰδια δεῖγματα συμπαθείας καὶ τιμῆς. Δυστυχῶς ὁ ἐλάχιστος χρόνος, ὅστις ἀπέμενε πρὸς ἀποπεράτωσιν τοῦ τόμου τούτου, μόλις ἐπέτρεψε τὴν δημοσίευσιν ἐπιτυχεστάτης αὐτοῦ προσωπογραφίας, ὀλιγίστων βιογραφικῶν γραμμῶν καὶ τὴν παράθεσιν τριῶν ἀνεκδότων ὠραίων ποιήσεων τοῦ χαρισστάτου ποιητοῦ καὶ ἀπαρμιλλοῦ διὰ τὴν τέχνην τοῦ ὕφους καὶ τὴν γραφικὴν χάριν λογογράφου τῆς πατρίδος ἡμῶν, εὐγενῶς παραχωρηθέντων ὑπὸ τῆς διακεκριμένης οἰκογενείας του.

Κυρίως ἅπας ὁ βίος τοῦ *Ἰωάννου Σκυλίση* ὑπῆρξε σειρά φιλολογικῆς ἐργασίας καὶ πνευματικῆς ἀκαταπονήτου δράσεως, ἀξίας ἰδίας τιμῆς καὶ ἐκτιμήσεως. Ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν τῆς ζωῆς του ἀφωσιώθη ἐνθα ἰδία ἔφσεις τὸν εἶχε προωρίσει. Γεννηθεὶς ἐν Σμύρνῃ τῷ 1819 ἐκ Χίου πατρὸς καὶ Σμυρναίας μητρὸς, μετὰ ἐπιμελῆ παιδείουσιν, ἦν συνεπλήρωσεν ἐν τῇ εὐαγγελικῇ σχολῇ τῆς Σμύρνης, ἐτρέπη πρὸς τὴν δημοσιογραφίαν. Ἐν Σμύρνῃ ἐχρημάτισε τὸ πρῶτον συντάκτης τῆς *Μνημοσύνης*, τῆς *Ἀμαλθείας* τοῦ *Ἄργου*. Ἐν ἔτει 1849 ἱδρυσεν τὴν *Ἐφημερίδα τῆς Σμύρνης* πολιτικὴν καὶ φιλολογικὴν, ὑπῆρξε δὲ καὶ ὁ ἰδρυτὴς τῆς *Τεργεσταίας Ἡμέρας*. Τὸ 1867 ἀπῆλθεν εἰς Παρισίους, ἐνθα ἱδρυσεν τὰ *Μύρια Ὅσα*, εἰκονογραφημένον λαμπρὸν Σύγγραμμα, ἐκδοθὲν μέχρι τῶν παραμονῶν τοῦ Γαλλογερμανικοῦ πολέμου.

Ἐξαιρετικῶς ἀνεδείχθη ὁ *Ι. Σκυλίσης* ὡς μεταφραστῆς. Εἰς τοῦτον ὀφείλομεν τὰς καλλίστας μεταφράσεις ὀνομαστῶν μυθιστορικῶν

καὶ κοινωνικῶν ἔργων τῆς Γαλλικῆς Φιλολογίας. Ἐν τῇ ἐποχῇ ἐκείνῃ τῆς μεταφράσεως μυθιστορημάτων ἐπελαμβάνοντο ἄνδρες ἐκ τῶν κορυφαίων ἐν τοῖς Γράμμασιν, οἷος ὁ Σῆμος, ὁ *Ραγκαβῆς*, ὁ *Ζαλοκώσας*, καὶ ἄλλοι. Πρῶτον μεταφραστικὸν ἔργον τοῦ *Ι. Σκυλίση* ὑπῆρξεν ὁ «*Ἐπεοκλῆς καὶ Πολυνείκης*» τοῦ *Ῥακίνα*, καὶ τὰ «*Καθ' Ἡρῶ καὶ Λέανδρον*» τοῦ *Μουσαίου*. Ἐν ταύτῳ καὶ τὸ ποίημα τοῦ *Λαμκρτίνου* ὁ «*Θάνατος τοῦ Σωκράτους*» μετηνέχθη ὑπ' αὐτοῦ ἐμμέτρως εἰς τὴν ἡμετέραν γλῶσσαν. Πλήθος μεταφράσεων γαλλικῶν μυθιστοριῶν ἐδημοσίευσεν εἰς τὰς ἐπιφυλλίδας τῶν *Ἐφημερίδων* τῶν ὁποίων ἦτο ἰδρυτῆς ἢ συντάκτης. Αἱ ὀνομαστότεραι ἐξ αὐτῶν εἶνεῖ τῶν «*Ἀποκρύφων τῶν Παρισίων*» τοῦ *Σύη*, ἡ δημοτικωτάτη καὶ πλείστας ἐκδόσεις ἀριθμοῦσα τῶν «*Ἀθλιῶν*» τοῦ *Βίκτωρος Οὐγγώ*, ἡ τοῦ «*Δὼν Κιχώτου*» τοῦ *Κερβάντη*, καὶ αἱ ἐλεύθεραι παραφράσεις τριῶν κωμῶδιων τοῦ *Μολιέρου* ἔμμετροι τοῦ «*Ταρτούφου*» καὶ «*Μισανθρώπου*», ἐν πεζῷ δὲ λόγῳ τοῦ «*Φιλαργύρου*».

Μετὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ *Ι. Σκυλίση* συνδέεται πολλαχῶς ἡ ἱστορία τῆς φιλολογίας καὶ δημοσιογραφίας παρ' ἡμῖν. Ἀτυχῶς δὲν εἶναι ποσῶς εὐκολον, ὅσῳ καὶ ἂν παρατρέξῃ τις ἐπιφανῆ γεγονότα, ἕνα δι' ὀλιγίστων γραμμῶν ἐκφρασθῶσιν οἱ χαρακτηριστικῆρες τοσοῦτον ποικίλου πνεύματος. Ἀπὸ νεαρωτάτης ἡλικίας ἔλαβεν εἰς χεῖρας τὸν κάλαμον τοῦ συγγραφέως, μέχρι δὲ τῶν ὑστάτων ἡμερῶν αὐτοῦ παρέμεινε συγγραφέων ὁ αἰδιδίμος ἀνὴρ, ἀναμιγνύμενος εἰς ἅπαντα τὰ ἀναφύμενα ζητήματα, πολιτικά, φιλολογικά, γλωσσολογικά, κοινωνικά, παρέχων εἰς τ' ἄρθρα του ἴδιον ὄλως τύπον μεταξὺ τῶν πεζογράφων καὶ στιχογράφων τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος. Ὁ *Σκυλίσης* ἐκτὸς ἀπειρῶν ἄρθρων, μελετῶν, διατριβῶν καὶ ποιημάτων κατέλιπε μακρὸν ἀνεκδότον σπουδαιότατον πόνημα ἐπιγραφόμενον «*Ἡμέραι Παθῶν καὶ Ἀναστάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους*».

Προχείρως νῦν πλέκοντες δι' ἀδρανῶν δακτύλων στέφανον ἐμπρέποντα εἰς τὸ εὐγενὲς μέτωπον τοῦ αἰμύλου λογίου γέροντος, ῥίπτομεν ὀλίγα ἄρθρα, ὡρὰ καὶ μεμαραμένα ὡς ἔτυχον, ἅτινα πάντοτε ἐλπίζομεν ὅτι θὰ δεχθῆ ἐπιεικῶς ἡ σκιά του, διακρίνουσα ἐπ' αὐτῶν στίλβοντας ὡς ἀδάμαντας, τὰ δάκρυα ἡμῶν.

Εἰς τὰς μελλούσας γενεὰς ὁ *Ι. Σκυλίσης* κατέλιπεν ἀθάνατα μνημεῖα διανοίας καὶ καρδίας φλογεῶς. Βίος, ἐν τῷ ὁποίῳ μεγάλοι ἀνα-

μνήσεις, και πλήθουςα πνευματική ζωή ένυπάρχει, δέν λησμονείται εύκόλως. Πόσοι τάχα έκ τών νεωτέρων Έλλήνων δύνανται νά καυχήθωσιν, ότι υπηρέτησαν τήν πατρίδα των και υπέρ τών γραμμάτων αύτῆς τοσοῦτον ήγωνίσθησαν;

Οί Έλληνες πάντοτε θά τηρῶσιν εύλαβῆ τήν μνήμην τοῦ 'Ι. Σκυλίση και ζωηρότερον έν τῇ άναμνήσει τοῦ ονόματός του θά έκφράζωσι τήν εύγνωμοσύνην των πρὸς τόν τόσον έπιφανῶς συνδέσαντα αύτό μετά τῆς ιστορίας τών γραμμάτων τῆς άναγεννηθείσης Έλλάδος, οί λόγιοι θά ένθυμῶνται τόν ποιητήν τοσοῦτων ώραιῶν γλαφυρῶν και χαριέντων καλλιτεχνημάτων και μοναδικόν μεταφραστήν τών λαμπροτέρων έργων τῆς γαλλικῆς φιλολογίας, ή δέ νεότης εύλογοῦσα τήν μνήμην τοῦ μετριοφρονεστέρου τών έργατῶν τῆς Έθνικῆς δόξης δέν θά λησμονήση ποτέ τόν μετά παραδειγματικῆς στοργῆς και άπλάστου γλυκύτητος υπηρέτησαντα τήν πνευματικὴν αύτῆς πρόοδον, διαθέσαντα δέ τὰ φῶτα και τήν πείραν τοῦ γήρατος εἰς χειραγώγησιν τών νεωτέρων.

ΑΝΕΥ ΣΟΥ ΟΥΔΑΜΟΥ

Έάν εἰς τόν παράδεισον νά έμβω εύτυχοῦσα
Κ' έκεῖ δέν σ' άπαντοῦσα,
'Ανάγκη τῆς ψυχῆς,

Εἰς τοῦ Θεοῦ τόν άγγελον, ὅστις θά με ώδήγει,
Θά έλεγα νά φύγη!
Θά ήμην δυστυχῆς.

'Οπίσω θά επέστρεφα μέ τούς εκδιωγμένους,
'Από τούς έρχομένους
Πολλούς νά έρωτῶ,

Και φῶς μου, θά κατέστηνα θρηνώδεις τούς αἰθήρας,
Εἰς ὅλους τούς άστέρας
Νά σε άναζητῶ.

Τ' ΟΝΟΜΑ ΤΗΣ ΦΥΛΑΚΤΟΝ

"Ενα βράδυ σ' ένθυμοῦμαι,
"Α, τί βράδ' ήτον εκείνο!
Στεναγμόν βαθύν άφίνω
"Όταν τὸ άναπολῶ.

"Ολ' ήνοίχθησαν τὰ άστρα
Πολυέλαιοι, μαγεία,
Κ' ήλθε μία άνθοσμία
Με τ' άέρι τ' άπαλό.

Σ' έβλεπα και, ὦ εκστάσεις
Και τρυφαί τοῦ παραδείσου!
'Αρμονίαν μεταξύ σου
Εὔρισκον και τῆς νυκτός.
Κ' ή ψυχή μου εύλογοῦσε
Τόν δημιουργόν τοῦ κόσμου,
'Αγγελόν του πῶς έμπρός μου
Σ' έστειλε νά ζω διττῶς.

Μ' έβλεπες και σὺ ὁμοίως
"Ενθου πρὸ τῆς καλλονῆς σου
Κ' ήτον ὄλη ή ψυχή σου
Εἰς αύτήν σου τήν ματιά.
Οἶαν ήρχιζεν ιδέα
'Η καρδιά σου σιωπῶσα
Τήν τελείωνε σκιρτῶσα
'Η δική μου ή καρδιά.

Σκύψαμεν νά στοχασθῶμεν
Τὰ νερά ποῦ έκοιμῶντο,
Τ' άστρα πῶς άντηνακλῶντο
Μέσα 'στὴν δεξαμενήν.
Ταῖς φωτιαῖς τῆς παρεἰᾶς σου
Πλησιέστατα ήσθάνθην,
Θορυβήθην, εκωφάνθην,
'Εμείνα χωρίς φωνήν.

Τὰς στιγμὰς εκείνας θέλω
Κ' ή λοιπή ζωή ᾄς φύγη.
Πλοῦτος, δόξα τις ὀλίγη
Δέν εύφραίνουν τήν ζωήν.
Τήν εύφραίνει ή ταυτότης
'Ιδεῶν και αἰσθημάτων
'Ερως ένθερμος φυλάττων
'Εως τέλους τήν αρχήν.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΛΑΜΑΡΤΙΝΟΝ

(Διαβάντα ἐκ Σμύρνης τῷ 1851)

Σ' ἔχομεν λοιπόν, ὦ κύκνε τῆς τῶν Γάλλων Κασταλίας,
'Αλλ' ἂν ρόδα δέν προάξει ἢ παροῦσα ἐποχή
Εἰς τὸ ἔδαφος τῆς γραίας καὶ ἀτόνου Ἰωνίας,
Μῦρον σπεύδει ν' ἀναδώσῃ διὰ σέ πᾶσα ψυχὴ!

Πρόσδεξαι τῆς ἰδικῆς μου ἔμπλεων τὸν ἀμφορέα
Στέμμα, βλέπεις, τὸν λαιμόν του περιβάλλει ταπεινόν,
Εἶνε τῆς πτωχῆς μου Μούσης ὠραιότης στιγμιαία
Σύγκειτ' ὄλον ἐξ ἀνθέων εἰς τὰς χέρσους σας κοινῶν.

Πῶς σέ ἦλθε νὰ ζητήσῃς τῆς ἀθλίας ταύτης λύρας
Τὸ ἐν παραθύστῳ δῶμα καὶ νὰ τὸ ἐπισκεφθῆς,
Σὺ ὁ χρυσελεφαντίνου ἐφαπτόμενος κινύρας,
Εἰς ἀρμονικὰς μελέτας ὅταν θέλεις νὰ δοθῆς.

«Σ' ἔρχεται ὁ Λαμαρτίνος» ὅταν ἤκουσε τὸ οὖς μου,
«Καὶ τὸ ὄνομά σου λέγει ἔξω, καὶ σ' ἀναζητεῖ»,
Εἶπεν ὅτι ὄνειρώττει ὁ ἐκπεπληγμένος νοῦς μου.
Ἦτο δόξα τῆς ζωῆς μου ἢ ἐπίσκεψις αὐτή.

Ὅταν εἰς τὸ ταπεινόν μου δῶμα προσηνώς ἐμβῆκες
Καὶ τὸ ὑψηλόν σου εἶδα μέτωπον, τὸ εὐγενές,
Τὰς ἡνίας τῆς Γαλλίας, κατ' ἐμέ, δὲν τὰς ἀφήκες,
Τὰς ἐκράτεις, καίτοι στρέφων πρὸς με βλέμμα εὐμενές.

Τὰς ἐκράτεις, κ' ἕνας κόσμος θεατῶν πεφρουαγμένων,
Πέλαγος προσαποστέλλων κύματ' ἀπὸ κεφαλᾶς,
Σὲ θυμῆρη παρετῆρει μίαν λέξιν περιμένων,
Λέξιν, ἣτις ἐπιφέρει τοῦ παντὸς μεταβολᾶς.

Πόσου αἵματος ἐφείσθη! Μία ἐλαφρὰ πνοή σου
Τὴν ἀκὴν τῆς λαμητόμου ἀπεστόμωσεν εὐθύς
Διὸ ἀθάνατος κατέστης, μέγας ποιητής, κ' ἐξίσου
'Ανὴρ σώστης, εἰς μνημεῖα κ' εἰς καρδίας χαραχθεῖς.

Κ' ἔλαβες τὴν τῶν μεγάλων ἀνδρῶν τύχην ὀλεθρίαν,
Στιγματίζουσαν τὸν βίον σχεδὸν ὅλων τῶν ἐθνῶν
Θανατώνουν τοὺς προφήτας, ἀνταμοίβουν μ' ἔξορίαν
Τοὺς δι' ὧν εἰς τὰς φρικώδεις ὀργὰς θέτουν χαλινόν.

Ἴδε, ποιητά, ἡ λύρα καὶ τὸ πλῆκτρον κ' αἱ χορδαὶ τῆς.
Εἰς τὸν Μέλῃτα ἐλούσθην, εἶν' ἢ ὄχθη ὀμαλή·
'Ἠλπισα ὁ ἀοιδὸς του νὰ μοῦ γίνῃ ποδηγέτης,
Διαφέρει πλὴν τὸ λούτρον τοῦ βαπτίσματος πολύ.

Ὅμως λάβε, ἀφοῦ θέλεις, χάλικας καὶ ὄχι πλέον
'Ἐπεα ἀδαμαντίνης καλλονῆς τε καὶ ζωῆς.
Τοὺς τερνεύομεν μὲ κόπον, κ' εἶνε πρὸς τὸν Εὐρωπαῖον
Μᾶλλον δείγματα τοῦ πόσον ἔτι εἴμεθ' ἀδαεῖς.

(Ἐγραψα ἐν Σμύρνῃ τὸν Μάρτιον τοῦ 1851
κατ' αἴτησιν τοῦ Λαμαρτίνου αὐτοῦ).

Ἰσοδωροῦ

ΤΟ ΚΟΥΤΙ ΜΟΥ

Ἄφ' οὗ μ' ἐπλασεν ὁ Πλάστης
Δίχως νὰ μοῦ 'πῆ γιὰ τί,
Μὲ φωνάζει καὶ μοῦ δίδει
Εἰς τὸ χέρ' ἕνα κουτί.

Ἦτο τυλιγμένο μέσα
Σὲ λουλούδια καὶ κλαδιὰ
Κ' εἶχ' ἐλόγυρα γραμμένα
«Φαντασία καὶ Καρδιά».

Μὲ αὐτὸ λοιπὸν τὸ δῶρο
Προικισμένος, ἀρχινῶ
Τὸ ταξεῖδι τῆς ζωῆς μου
Τ' ἄγνωστο καὶ σκοτεινό.

Ἐξαφνα ἡ Φαντασία
Μοῦ φωνάζ' ἀπ' τὸ κουτί:
«Ὅ,τι θεὸς νὰ σοῦ χαρίζω
Ζήτα κ' εἶμαι δυνατὴ.»

Κ' ἡ Καρδιά 'ποῦ ἐπηδοῦσε
'Σὰν χαρούμενο πουλι
«Ὅσο θεὸς ἀγάπα, μοῦπε,
'Ἐχω θησαυρὸ πολύ».

Αὐγούστος 1890.

Βγαίνει πρώτ' ἡ Φαντασία
Μὲ δλόχρυσα φτερά
Καὶ μοῦ λέγει: «Ὅσον θέλεις
Πέτα τώρα μὲ χαρά».

Βγαίνει κ' ἡ Καρδιά κατόπι
νὰ 'δῇ φῶς καὶ οὐρανὸν
Καὶ μοῦ δείχνει ἐν τῷ ἄμα
'Ἐνα σμῆνος καλλονῶν.

Κ' ἐπειδὴ φιλονεικίαις
Δὲν μ' ἀρέσουν καὶ φωναῖς
'Αγαπῶ καὶ μαυρομάταις
'Αγαπῶ καὶ γαλιναῖς.

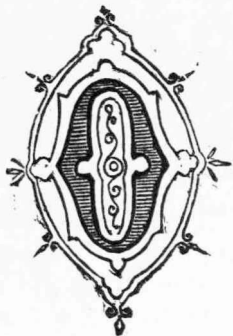
Τοῦ κακοῦ τὰ χρόνια τρέχουν
Καὶ μ' ἀσπρίζουν τὰ μαλλιά,
'Ἡ καρδιά μου θέλει πάντα
Γέλοια, χάδια καὶ φιλιὰ.

Αὐτὸ δὲ ἂν ἦν καὶ πλάνη
Γιὰ μὲ τί ἀνταμοιβὴ
Σύντροφο 'στὴν πλάνη νᾶχω
'Σὰν τὸ γέρω 'Ραγκαβῆ!

G. LAFFON.

ΠΑΡΑΔΟΞΟΙ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΟΙ ΝΟΜΟΙ

ΠΟΙΝΑΙ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΑΙΜΟΠΟΤΩΝ

ἀναδιφῶν τοὺς νόμους, οἵτινες διεῖπον τὸ Βυζαντικὸν κράτος, συχνάκις ἐκπλήσεται ἀνευρίσκων διατάξεις ἐκδοθείσας πρὸς τὸν σκοπὸν καταστολῆς πράξεων, αἱ ὁποῖαι εἰς μεταγενεστέρους χρόνους οὐδὲν τὸ ἐπιλήψιμον ἠδύναντο νὰ περιλαμβάνωσι· τοῦτο δὲ συμβαίνει πολλάκις εἰς τὰς περιστάσεις ἐκείνας ἰδίως, καθ' ἃς ἡ ἐκκλησία παρέσυρε τοὺς νομοθέτας τοῦ ἀστικοῦ δικαίου ἐν τῇ ψηφίσει τῶν

Νόμων. Ἐν τῷ ποινικῷ δικαίῳ τῶν βυζαντινῶν εὐρίσκομεν αὐστηρὰς ποινὰς κατὰ τῶν ἀνθρώπων παρ' οἷς ἠδύνατο νὰ ἐγερθῆ ἡ ἐπιθυμία νὰ πῖωσιν αἷμα ζώου, οἷον προβάτου ἢ νὰ παρασκευάσωσι φαγητὸν ἐξ αἵματος. Τοιαύτην ἀπέχεσθαι οἱ βυζαντινοὶ νομοθέται ἠσθάνοντο πρὸς τοὺς τοιοῦτους αἰμοβόρους, ὥστε βαρυτάτας ποινὰς ἠπέιλησαν κατ' αὐτῶν. Κατὰ Λέοντα τὸν σοφόν, ὅστις εἰδικὴν νεαρὰν ἐξέδωκε πρὸς τοῦτο, οὐ μόνον οἱ αἰμοπόται ἀλλὰ καὶ οἱ πωλοῦντες ἢ παρασκευάζοντες τοιαῦτα βρώμακτα ἐτιμωροῦντο· ὅσοι «οἱ μὲν κέρδους ἕνεκα οἱ δὲ τὸ γαστρίμαργον θεραπεύοντες καταφρονοῦσι μὲν τοῦ παραγγέλματος, βρῶμα δὲ ποιοῦνται τὸ ἀπηγορευμένον εἰς βρῶσιν αἵμα· ἀνήνεκται γὰρ ταῖς ἀκοαῖς ἡμῶν, (γράφει ὁ Λέων), ὅτι περ ὡς χιτῶσι τοῖς ἐντέροις τοῦτο διαλαμβάνοντες, καθάπερ τί τῶν συνήθων βρωμάτων διδόασι τῇ γαστρῇ.» — Τὸ τοιοῦτον ἄγος θέλων νὰ ἀποτρέψῃ ὁ σοφὸς Λέων διέταξεν ὅτι ὁ φωραθεὶς παραβάτης καὶ ὁ τὸ αἷμα βρῶμα ποιούμενος, «ἂν τε πιπράσκων ἂν τε ὠνούμενος εἴη», ὑποβληθήσεται εἰς δήμευσιν τῆς περιουσίας του, καὶ «μετὰ τὸ εἰς τὸ σῶμα πικρῶς ἀικισθῆναι καὶ ἐν χρεῷ κουρεῖα ἀτιμασθῆναι φυγῇ τῆς πατρίδος ἀίδιφ ζημιωθήσεται», Μαστίγωσις λοιπὸν, κουρεία ἀτιμωτική, δήμευσις περιουσίας καὶ ἐξορία· οἷα αὐστηρότης διότι τις κατελαμβάνετο ὑπὸ τῆς ὀρέξεως νὰ δοκιμάσῃ τὴν γεῦσιν ἐνὸς ἀλλαντος ἐξ αἵματος ζώου! τοῦτο ὅμως δύναται νὰ ἐξηγηθῆ ὅταν ἀναζητηθῆ ἡ πηγὴ ἐξ ἧς προῆλθε. Ἡ βυζαντινὴ ἐκκλησία ἐνίστε στενῶς ἐρμηνεύουσα τὰς ἀρχὰς τῶν Γραφῶν, προέβαιεν εἰς κανόνας καὶ δόγματα

ἐκτάκτου αὐστηρότητος. Τὸ Μωσαϊκὸν δίκαιον (Γενέσ. ΙΧ. 4) διέτασεν «κρέας ἐν αἵματι ψυχῆς οὐ φάγεσθε», ἐν δὲ ταῖς πράξεσι τῶν Ἀποστόλων ὠρίζετο «ἀπέχεσθαι εἰδωλοθύτων καὶ αἵματος πνικτοῦ. Ὁ συντάκτης τῶν ἀποστολικῶν κανόνων ἔχων ὑπ' ὄψει τὰς ἐντολάς ταύτας συνέγραψε τὸν 63 κανόνα, ἡ δ' ἐν Τρούλλῳ Σύνοδος διὰ τοῦ 67 κανόνος γενικὴν διάταξιν περιέλαβε ἀπειλοῦσαν καθαιρεῖν τοῖς κληρικοῖς καὶ ἀφορισμὸν τοῖς λαϊκοῖς τοῖς τολμῶσιν αἷμα ζώου ἐσθίειν». Φαίνεται ὅμως ὅτι αἱ παρακελεύσεις τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου δὲν ἐπεισαν τοὺς αἰμοπότας νὰ μεταβάλωσι σκέψεις, καὶ ἠναγκάσθη ὁ Λέων νὰ κανονίσῃ τὰς ἀνωτέρω μνησθείσας δρακοντεῖους ποινὰς, αἵτινες σήμερον ἀδικαιολόγητοι καὶ μωραὶ ἠδύναντο νὰ θεωρηθῶσι. Πῶς μεταβάλλονται οἱ καιροὶ καὶ τὰ ἦθη!

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ

ΕΙΣ ΤΟ ΜΝΗΜΑ ΤΟΥ ΣΑΡΔΑΝΑΠΑΛΟΥ

(παράφρασις Λιοδώρου)

Ἐέρεις ὅτι θ' ἀπεθάνης!
Τὸ λοιπὸν ὅσο μορεῖς
Τῇ ζωῇ σου νὰ χαρῆς.

Τίποτε 'στὸ νοῦ μὴ βάνης,
'Ἐρωτας, φαγεῖ καὶ πιεῖ
Νά 'νε ἡ μόνη σου εὐχή.

Ὅταν σβύσῃ ἡ ματιάσου,
Διάφορο μὴν καρτερῆς·
Δὲ ματάχεις νὰ χαρῆς.

Κύττα ἐμένα καὶ στοχάσου
Παντοῦ ἤμουν ξακουστός,
'Αλλὰ τώρα... κορνιαχτός.

Μόνον τὴν καλὴν ζωὴν μου
'Ἐχω κέρδος, ζωντανοί,
Τὸ λοιπὸν παντοτινὴ

Σὰς ἀφῆνω συμβουλή μου,
'Ἐρωτας, φαγιὰ, βιολιὰ
Νά 'νε ἡ μόνη σας δουλειά.

Δ. Μ. ΣΑΡΡΟΣ

ΕΚ ΤΩΝ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΩΝ

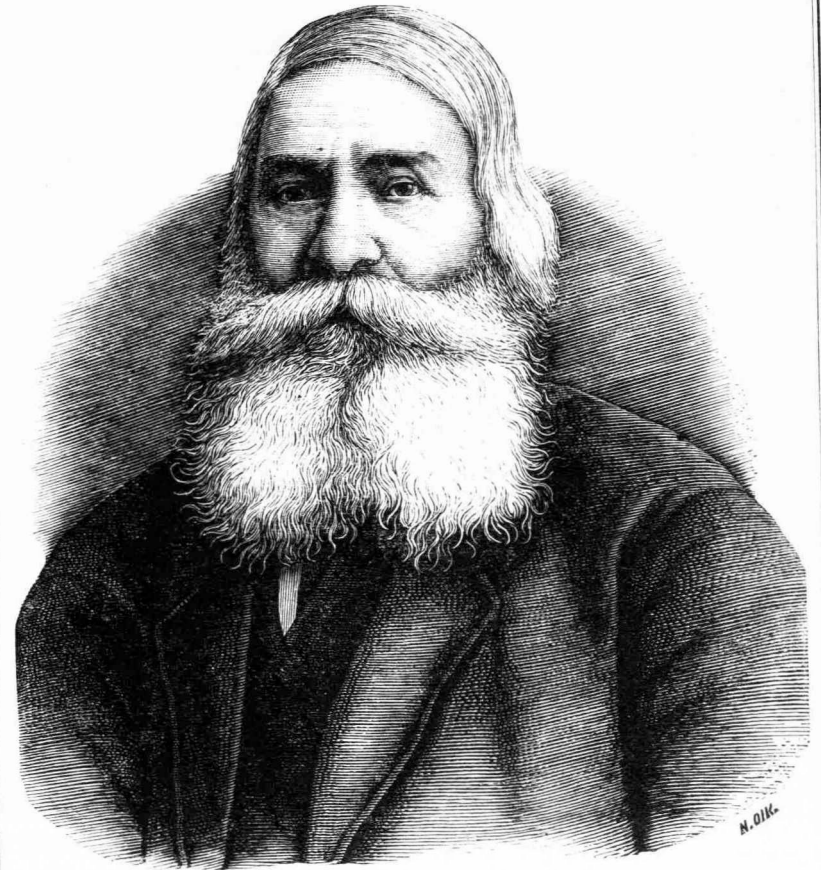
ΤΟΥ ΛΟΡΔΟΥ ΒΥΡΩΝΟΣ

Τὸ δεύτερον ἤδη τιμᾶ τὸ ἡμέτερον ἔργον διὰ τῆς διαπρεποῦς αὐτοῦ συμμετοχῆς ὁ παρ' ἡμῖν ἔγκριτος ἀρεοπαγίτης κ. Ἀχιλλεὺς Ἀγαθόνικος. Πρὸς τὸν διακεκριμένον ἡμῶν συνεργάτην καὶ δημοσίᾳ ὁμολογοῦμεν θερμὰς χάριτας διὰ τὴν πρὸς τὴν «Ποικίλην Στοάν» προτίμησιν καὶ ἐκτίμησιν αὐτοῦ.

τε τὸ πρῶτον ὁ λόρδος Βύρων ἦλθεν εἰς Ἀθήνας, διέμεινεν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ δύο ἢ τρεῖς μῆνας καθ' οὓς συνεχῶς ἐπεσκέπτετο τὰ σεπτὰ τῆς ἀρχαιότητος μνημεῖα, ἀνακαλῶν τὸ Πνεῦμα παρελθόντων αἰώνων ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐρειπίων. Πλὴν τῆς μαγείας τῶν ὀνομάτων καὶ τῶν τοποθεσιῶν, ἡ πόλις τῆς Ἀθηνᾶς εἶχε καὶ ἄλλο θέλημα προσελκῶν τὸν τε νοῦν καὶ τὴν καρδίαν τοῦ ποιητοῦ. Ἡ ᾠδὴ αὐτοῦ: «Παρθένε τῶν Ἀθηνῶν, πρὶν ἀποχωρισθῶμεν, ἀπόδος, ὦ ἀπόδος τὴν καρδίαν μου!» ἀπηυθύνετο, λέγεται, πρὸς τὴν πρωτότοκον θυγατέρα τῆς ἑλληνίδος δεσποίνης, παρ' ἣ κατώκησεν. Ἡ Θεοδώρα Μακρῆ, ἡ οικοδέσποινα αὐτοῦ, ἦτο χήρα τοῦ τελευταίου ἀγγλοῦ ὑποπροξένου καὶ ἐξεμίσθου συνήθως εἰς ἀγγλους περιηγητὰς τὰ δωμάτια, ἅτινα ὁ λόρδος Βύρων καὶ ὁ φίλος αὐτοῦ Hobhause κατεῖχον τότε. «Ἡ κατοικία ἡμῶν σύγκειται ἐκ μικρᾶς αἰθούσης καὶ δύο κοιτώνων, ἔχω δὲ τὴν θέαν εἰς αὐλὴν, περιέχουσαν ἕξ ἢ ἑπτὰ λεμωνιάς, ὧν καθ' ἑκάστην συλλέγουσι τοὺς καρπούς, ἕνα ἀρτύσσωσι τὸ πιλάφ καὶ ἄλλα ἐγχώρια ἐδέσματα, παρατιθέμενα ἐπὶ τῆς λιτῆς ἡμῶν τραπέζης.»

Ἡ περιβάλλουσα τὸν ποιητὴν αἴγλη δὲν περιορίζεται εἰς τὸ πρόσωπον καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ, ἐπεκτεινομένη καὶ εἰς πᾶν ὅ,τι ἔχει καὶ ἀπωτάτην μετ' αὐτοῦ σχέσιν. Οὐ μόνον οἱ περὶ αὐτὸν ἐξευγενίζονται διὰ τῆς φιλίας, τοῦ ἔρωτος αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ οἱ τόποι, ἐν οἷς διέτριψε ζῶν διασώζουσι τὰ λαμπρὰ τῆς διαβάσεως αὐτοῦ ἵχνη. Ἡ νέα Ἀτθίς ἢ ἀμερίμως ἀκούουσα τὰς φιλοφρονήσεις τοῦ ἀγγλοῦ ποιητοῦ οὐδό-

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΜΕΛΙΣΣΙΔΗΣ

λως προέβλεπεν ὅτι τὸ ὄνομά της θὰ ἐξυμνεῖτο ποτὲ σχεδὸν ὅσον καὶ τὸ τῆς πατρίδος αὐτῆς. Εἰς τῶν τελευταίων περιηγητῶν τῶν ἐπισκεφθέντων τὴν Ἑλλάδα, ἔγραφε.

«Ὁ προπορευθεὶς θεράπων ἡμῶν πρὸς εὐρεσιν οἰκήματος, ἀνέμενεν εἰς τὴν θύραν καὶ ᾠδήγησεν ἡμᾶς παρὰ τῇ Θεοδώρᾳ Μακρῇ, τῇ συζύγῳ τοῦ προξένου, εἰς ἧς τὴν οἰκίαν μένομεν ἤδη. Ἡ δέσποινα αὕτη ἔχει τρεῖς χαριστάτας θυγατέρας· ἡ πρωτότοκος, εὐειδῆς λίαν, ἐπέπνευσε τῷ λόρδῳ Βύρωνι θεσπεσίας τινὰς στροφάς.

»Ἐν Ὁρχομενῷ, ὅπου ἦτο τὸ ἱερόν τῶν χαρίτων, ὠρμήθην νὰ ἀναφωνήσω. «Ποῦ αἱ χάριτες κατέφυγον;» "Ἡκιστα προσεδόκων νὰ ἐπανεύρω αὐτάς. Ἐν τούτοις ἡ μία τούτων προέβη φέρουσα κυαθίσκους χρυσοῦς καὶ καφέ· ἑτέρα ἐκράτει βιβλίον. Τὸ βιβλίον τοῦτο περιέχει κατάλογον ὀνομάτων, ὧν τινὰ εἰσι λίαν γνωστά. Ἐν αὐτοῖς ὑπάρχει τὸ τοῦ Βύρωνος καὶ ἐπίγραμμα τι διὰ στίχων. Ἀνώνυμος εἶχε γράψει τὸ ἐπόμενον τετράστιχον.

«Ἡ Ἀλθίων μειδιῶσα βλέπει ἐν τῶν τέκνων αὐτῆς ἀπερχόμενον εἰς τὴν κοιτίδα τῆς τέχνης· εὐγενεῖς αἱ προθέσεις αὐτοῦ, ἔνδοξος ὁ σκοπός. ! Ἦλθεν εἰς Ἀθήνας καὶ γράφει... τὸ ὄνομά του!»

«Ὁ λόρδος Βύρων ἐσημείωσε κάτωθι.

Ὁ μετριόφρων οὗτος βάρδος, ὡς πολλοὶ ἄλλοι βάρδοι, στιχουργεῖ ἐν γνώσει τῶν ὀνομάτων ἡμῶν καὶ συνετῶς κρύπτει τὸ ἑαυτοῦ· ἀλλ' ὅστις δήποτε οὗτος, ἵνα μὴ τι χειρόν εἶπω, τὸ ὄνομά του θὰ ἐτίμα αὐτὸν πλεον ἢ οἱ στίχοι του.»

«Ἡ μνεῖα τῶν τριῶν Ἀθθίδων χαρίτων θὰ διεγείρη, προβλέπω, τὴν περιέργειαν καὶ ἐξάψη τὴν φαντασίαν ἡμῶν. Τὰ δωμάτια των εἶναι ἀντικρῶ τῶν ἡμετέρων, καὶ ἂν ἐβλέπετε αὐτάς, ὡς ἡμεῖς ἤδη, διὰ τῶν φυλλωμάτων τῶν ἀρωματικῶν φυτῶν, ἄτινα δονοῦνται πρὸ τῶν παραθύρων, ἡ καρδία ὑμῶν θὰ ἔμενεν ἐν Ἀθήναις.

»Ἡ Θηρεσία, ἡ Κατήγκω καὶ ἡ Μαριάνα εἶναι μετρίου ἀναστήματος· φέρουσιν εἰς τὴν κορυφὴν τῆς κεφαλῆς μικρὸν ἐρυθροῦν ἀλθωνικὸν κάλυμμα (φέσι) οὗ ὁ κυανόχρους μεταξωτὸς θύσανος ἐξαπλοῦται ἐπ' αὐτοῦ ἐν σχήματι ἀστέρος· γύρωθεν δὲ ποικιλόχρωμος κεφαλόδεσμος ἐλίσσεται περὶ τοὺς κροτάφους. Ἡ νεωτέρα ἔχει τὴν κόμην ἐκτὸς τοῦ καλύμματος καὶ κυματίζουσιν εἰς τοὺς ᾠμους, ὅπισθεν δὲ εἰ βόστρυχοι διὰ μεταξωτῶν ταινιῶν συμπεπλεγμένοι, πίπτουσι σχεδὸν εἰς τὸ μέσον τοῦ σώματος. Αἱ δύο πρεσβύτεραι κρύπτουσι συνήθως τὴν κόμην περιδέτον ὑπὸ τὸν κεφαλόδεσμον. Ὁ ἐπενδύτης αὐτῶν περικοσμούμενος

διὰ σισύρας, κατέρχεται χαριέντως μέχρι τῶν σφυρῶν· περιστήθιον ἐκ μουσελίνης καλύπτει τὰ στέρνα· κάτωθεν δὲ φέρουσιν ἐσθῆτα μεταξωτὴν ἢ ἐκ ραβδωτῆς μουσελίνης, ἣτις χαλαρῶς περὶ τὴν ὄσφυν προσαρμοζομένη, ἔχει τι τὸ ἀτημέλητον καὶ χαριέν· περικνημίδες λευκαὶ καὶ κίτρινοι ἐμβάδες συμπληροῦσι τὸν καλλωπισμὸν αὐτῶν.

Αἱ δύο πρεσβύτεραι ἔχουσι τὴν κόμην καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς μέλανας, τὸ πρόσωπον ὡοειδές, τὸ χρῶμα ὑπαυχρον, καὶ τοὺς ὀδόντας λευκοτάτους. Αἱ παρειαὶ τῶν εἶναι στρογγύλαι, ἡ ρις εὐθεῖα ἢ μᾶλλον ὀλιγον ἐπικαμπής. Ἡ νεωτέρα, ἡ Μαριάνα, εἶναι ὠραιότατη· καίτοι ὀλιγώτερον ἴσως θελκτική, εἶναι ὁμως αὕτη φαιδροτέρα τῶν ἄλλων ἀδελφῶν, αἴτινες, ὁσάκις ἢ συνδιάλεξις χαλαροῦται, φαίνονται ρεμβάζουσαι. Χαρίεσσαι καὶ τοὺς τρόπους εὐγενεῖς καὶ ἐπαγωγούς ἔχουσαι, ἐν πάσῃ χώρᾳ δύνανται ν' ἀρέσωσι. Λαλοῦσι καλῶς καὶ φαίνονται μᾶλλον ἀνεπτυγμέναι πολλῶν ἄλλων ἐλληνίδων. Κάθηνται κατὰ τὸ ἀνατολικὸν ἔθος, τὰς κνήμας ἔχουσαι συνεσπειρωμένας ὑπὸ τὴν ἐσθῆτα ἢ πλαγίως, ἐπὶ τοῦ διδανίου καὶ ἀνυπόδητοι. Διέρχονται δὲ τὰς ὥρας, ἐργαζόμεναι διὰ τῆς βελόνης, ἀνακρούουσαι εἰδός τι σείστρου ἢ τυμπάνου καὶ ἀναγινώσκουσαι.

«Εἶπον ὅτι ἐβλεπον τὰς ὠραίας ταύτας Ἑλληνίδας διὰ τῶν φυλωμάτων τῶν φυτῶν καὶ τῶν ἀνθῶν, ἅτινα κοσμοῦσι τὰ παράθυρα αὐτῶν· τοῦτο δύναται νὰ ἐξάψη τὴν φαντασίαν ἡμῶν. Θὰ φαντάζεσθε βεβαίως τὴν οἰκίαν αὐτῶν κοσμουμένην διὰ πάσης τῆς ἀσιατικῆς πολυτελείας. Οἱ χρυσοὶ κυθίσκοι θὰ ἀναπολώσιν εἰς τὴν μνήμην ὑμῶν τοὺς λαμπροὺς τάπητας, τὰς ἐξ ἰάσπιδος κρήνας, τοὺς μυροβόλους πίδακας, οὓς ἡ Λαίδη Montague δαψιλῶς ἀναφέρει ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς αὐτῆς. Οὐδὲν τούτων. Ἴνα ἐπανεέλθωμεν εἰς τὴν πραγματικότητα, τὰ ἀρωματικά φυτὰ οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ γεράνια τινὰ καὶ ἡδύοσμοι, πανταχοῦ ἐνταῦθα φυόμενοι. Τὰ δωμάτια, ἐν οἷς διαμένουσιν αἱ καλλοναὶ αὐταί, εἰσὶν ἐστερνημένα ἐπίπλων· οὔτε τοιχογραφίαι, οὔτε ἄλλη τις ἐπ' αὐτῶν διακόσμησις, ὑπὸ δεξιᾶς χειρὸς γενομένη. Καὶ ὁμως τὰ δωμάτια ταῦτα ἐπὶ τρεῖς μῆνας κατακλήθησαν ὑπὸ τοῦ Βύρωνος, πολλὰι στροφᾶι τοῦ Ghihle-Harold συνετέθησαν ἐν αὐτοῖς, καὶ αἱ οἰκοδόμοι αὐτοῦ ἀναμνησκονται καὶ διηγοῦνται τὰ περὶ τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ ὅτε μὲν σοβαροῦ, ὅτε δ' εὐθύμου, τὴν λύπην αὐτῶν διὰ τὴν ἀναχώρησίν του καὶ τοὺς ἀποχαιρετισμούς του».

Δέκα ἐβδομάδες παρήλθον ταχέως, ὅτε ἀναχωροῦντος ἀγγλικῆς πολεμικοῦ πλοίου εἰς Σμύρνην, οἱ περιηγητὰι ἐπελάθοντο τῆς εὐκαιρίας,

καὶ τῇ 5 Μαρτίου ἐγκατέλιπον τὰς Ἀθήνας. «Ἐξελθόντες, λέγει ὁ Hobhause διὰ τῆς ἀγούσης εἰς Πειραιᾶ πύλης, εἰσῆλθομεν εἰς τὸν ἐλαιῶνα ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σαλαμῖνος· καὶ ἀπὸ ρυτῆρος ἡλαύνομεν, ἵνα διὰ τῆς σπουδῆς μετριάσωμεν τὴν λύπην τῆς ἀναχωρήσεως. Ἐστρεφόμεθα ἄκοντες εἰς τὰ ὀπίσω, καθ' ὅσον ἐπλησιάζομεν εἰς τὴν παραλίαν καὶ ἐπὶ πολλὴν ὥραν, ἀφοῦ δὲν ἐβλέπομεν πλέον τὴν πόλιν καὶ τὴν Ἀκρόπολιν, ἐξηκολουθήσαμεν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχοντες προσηλωμένους εἰς τὸ μέρος, ὅπου τὸ τελευταῖον εἶδομεν τὸν ναὸν τοῦ Θεσείως καὶ τὰ εἰρεῖπια τοῦ Παρθενῶνος διὰ τοῦ ἐλαιῶνος.»

Ἰδοῦ δὲ τίνι τρόπῳ αὐτὸς ὁ Βύρων δι' ἐπιστολῆς τῆς 13 Ὀκτωβρίου 1809 πρὸς τὴν μητέρα αὐτοῦ ἀπευθυνομένης περιγράφει τὴν αὐλὴν τοῦ σατραπόου τῶν Ἰωαννίνων.

«Εἰμι ἀπὸ τινος ἐν Τουρκίᾳ· ἡ Πρέβεζα, ἐξ ἧς γράφω, καῖται ἐπὶ τῆς παραλίας, ἀλλὰ διῆλθον τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀλβανίας, μεταβάς εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ Πασᾶ. Διήνυσα πεντήκοντα μίλια ἐντεῦθεν εἰς Τεπελένιον, ὅπου διέμεινα τρεῖς ἡμέρας. Ὁ πασᾶς ὀνομάζεται Ἀλῆς καὶ θεωρεῖται ἀνὴρ πολυμήχανος· κυβερνᾷ ἅπασαν τὴν Ἀλβανίαν (τὴν ἀρχαίαν Ἰλλυρίαν), τὴν Ἡπειρον καὶ μέρος τῆς Μακεδονίας. Ὁ υἱὸς αὐτοῦ Βελῆ Πασᾶς, πρὸς ὃν μοι ἔδωκε συστατικὰς ἐπιστολάς, διοικεῖ τὸν Μωρέαν, καὶ ἔχει μεγάλην δύναμιν ἐν Αἰγύπτῳ. Ἐνὶ λόγῳ, ὁ Ἀλῆς εἶναι ἐκ τῶν κραταιοτάτων τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας. Ἀφικόμενος εἰς Ἰωάννινα, τὴν πρωτεύουσιν αὐτοῦ, μετὰ τριήμερον διὰ τῶν ὁρέων ὁδοιπορίαν εἰς χώραν ἀγρίας καλλονῆς, ἐπληροφορήθη ὅτι ἦτο εἰς Ἰλλυρίαν μετὰ τοῦ στρατοῦ, πολιορκῶν τὸν Ἰβραχῆμ-Πασᾶ εἰς τὸ φρούριον τοῦ Βερατίου. Μαθὼν οὗτος ὅτι ἄγγλος ἐπιφανῆς ἐμελλε νὰ περιέλθῃ τὸ κράτος αὐτοῦ, διέταξε νὰ μοι ἐτοιμάσωσι κατάλυμα καὶ μοι παράσχωσι δωρεὰν πάντα τὰ ἀναγκαῖα. Ἐδῶκα δῶρά τινὰ εἰς τοὺς δούλους, ἀλλὰ δὲν ἐδέχθησαν νὰ πληρώσω τι διὰ τὰς γενομένας δαπάνας.

Ἐπέβην τῶν ἵππων τοῦ βεζύρου καὶ ἐπεσκέφθην τὰ ἀνάκτορα αὐτοῦ ὡς καὶ τὰ τῶν ἐγγόνων του. Εἶναι ταῦτα λαμπρά, ἀλλὰ κατάφορτα ἐκ χρυσοῦ καὶ μετάξης. Μετέβην ἐπίσης διὰ τῶν ὁρέων εἰς Ζίτζαν, χωρίον ἔχον μοναστήριον ἐλληνικὸν ἐπὶ τῆς καλλίστης τοποθεσίας, ἐξ ὧν ποτὲ εἶδον, πλὴν τῆς Κίντρας ἐν Πορτογαλίᾳ. Μετὰ ἐννέα ἡμέρας ἔφθασα εἰς Τεπελένιον. Ἡ ὁδοιπορία ἡμῶν παρετάθη, διότι αἱ ὁδοὶ ἦσαν βεβηλαμέναι ἕνεκα τῶν χειμάρρων, τῶν καταπιπτόντων ἐκ τῶν

ορέων. Οὐδέποτε θὰ λησμονήσω τὴν παράδοξον σκηνήν, ἣτις ἐξετυλίχθη ἐνώπιον ἡμῶν εἰσερχομένων εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ σεραγίου τὴν πέμπτην ὥραν μετὰ μεσημβρίας, ἐν ᾧ ὁ ἥλιος ἐκλίνε πρὸς δύσιν.

Πλὴν διαφορᾶς τινος τοῦ ἐνδύματος, τὸ θέαμα τοῦτό μοι ἀνέμνησε ὁλόκληρον τὸ φεουδαλικὸν σύστημα καὶ τὴν περιγραφὴν τοῦ Οὐάλτερ Σκῳτ ἐν τῷ Ἄσματι τοῦ τελευταίου αἰοῦ τοῦ κύργου τοῦ Branksome. Οἱ ἄλβανοὶ περιβεβλημένοι τὴν πολυτελεστάτην αὐτῶν ἐνδυμασίαν, συνισταμένην ἐκ μακροῦ λευκοῦ χιτῶνος, ἐκ χρυσοκεντήτου περιβλήματος, ἐξ ὑπενδύτου καὶ κολοβίου ἐκ βελούδου βυσινόχρου, διὰ χρυσῶν κεκοσμημένου παρυφῶν, μετὰ πολλῆς φιλοκαλίας διατεθειμένων καὶ παντοῖα σχηματίζουσῶν ἀραβουργήματα καὶ σχέδια ποικίλα, καὶ τὰ ἐπηργυρωμένα φέροντες πιστόλια καὶ ἐγχειρίδια αὐτῶν· οἱ Τάρταροι μὲ τούς ὑψηλοὺς προμήκεις πῖλους· οἱ Τοῦρκοι μὲ τὰς εὐρείας μηλωτάς καὶ τὰς κιδάρεις· οἱ στρατιῶται καὶ οἱ αἰθίοπες κρατοῦντες τούς ἵππους· οἱ μὲν πρῶτοι τεταγμένοι εἰς ὑπερμεγέθη ἀνοικτὴν στοάν, σχηματίζουσιν τὸ πρόσωπον τοῦ σεραγίου, οἱ δὲ συμπεπικνωμένοι ἐντὸς περιφράγματος κάτωθεν· διακρίσει ἵπποι ἐπισεσχημένοι, ἔτοιμοι πρὸς ἀναχώρησιν εἰς πρῶτον νεῦμα· ταχυδρόμοι εἰσερχόμενοι καὶ ἐξερχόμενοι μετ' ἐγγράφων· ὁ ἦχος τῶν κυμβάλων, ἡ φωνὴ τῶν ἀναγγελλόντων τὴν ὥραν ἐκ τοῦ ὕψους τοῦ μινκρέ ἐφήθων, τοῦ παλατίου αὐτοῦ ἢ παράδοξος ὄψις, πάντα ταῦτα ἀπετέλουν εἰς τὰ ὄμματα ξένου τὸ κάλλιστον καὶ γραφικώτατον σύμπλεγμα.

Εἰσήχθη εἰς δῶματα περικαλλῆ, ὃ δὲ γραμματεὺς τοῦ πασᾶ ἔλθων με ἠρώτησεν περὶ τῆς υἰείας μου, ὡς εἴθισται παρὰ Τοῦρκοις. Ὁ Ἄλῆς μ' ἐδέχθη τὴν ἐπιούσαν. Εἶχον πλήρη στολὴν ἀξιωματικοῦ τῶν ἐπιτελῶν καὶ λαμπρὸν ξῖφος. Ἡ αἶθουσα ἦτο μαρμαρόστρωτος, κρήνη ἀνέβρυνεν εἰς τὸ μέσον, ὃ δὲ θάλαμος περιεκοσμεῖτο δι' ἀλουργοῦφῶν ἀνακλινητῶν. Ὁ Βεζύρης μὲ ὑπεδέχθη ὄρθιος, ὅπερ ἦτο μεγάλη τιμὴ ἐκ μέρους μουσουλμάνου καὶ μοι ἔδωκε θέσιν δεξιόθεν αὐτοῦ. Εἶχον λάβει πρὸς ἰδιαίτεράν μου χρῆσιν ἑλληνα διερμηνέα, ἀλλ' ἐν τῇ συνεντεύξει ταύτῃ, ἱατρός τις τοῦ Ἄλῆ, Φεμλάριος ὀνόματι, γινώσκων τὴν λατινικὴν, ἐξετέλεσε τὸ ἔργον τοῦτο. Ἡ πρώτη τοῦ Πασᾶ ἐρώτησις ἦτο, διατὶ τόσῳ νέος ἀπεμακρύνθη τῆς πατρίδος μου. (Οἱ Τοῦρκοι οὐδεμίαν ἔνοιαν ἔχουσιν ἀποδημιῶν πρὸς ἀπλὴν τέρψιν γενομένων). Προσέθηκέν ἐπειτα ὅτι ὁ ἄγγλος συνταγματάρχης Leake εἶπεν αὐτῷ ὅτι κατηγορῆν ἐκ μεγάλῃς οἰκογενείας καὶ μ' ἐπεφόρτισε νὰ διαβιβάσω τὰ σεβάσματά αὐτοῦ εἰς τὴν μητέρα μου, ἅτινα πέμπω ὑμῖν ἐξ

ὀνόματος τοῦ Ἄλῆ πασᾶ. Ἐξέφρασε τὴν πεποιθήσιν αὐτοῦ περὶ τῆς εὐγενοῦς καταγωγῆς μου, διότι εἶχον τὰ ὄτα μικρὰ, τὴν κόμην οὐλῆν καὶ τὰς χεῖρας μικρὰς καὶ λευκάς. Δὲν ἀπέκρυψεν ὅτι τὸ σχῆμα καὶ ἡ στολὴ μου τῷ ἤρσκον. Μὲ παρεκάλεσε νὰ θεωρῶ αὐτὸν ὡς πατέρα, ἐφ' ὅσον ἔμενον ἐν Τουρκίᾳ, διαβεβαιῶν ὅτι θὰ μ' ἐθεώρει ὡς ἴδιον τέκνον. Πράγματι δὲ προσνήχθη πρὸς ἐμὲ ὡς εἰς παιδίον, πέμπων μοι πλειστάκις τῆς ἡμέρας ἀμύγδαλα, μελίκρατας, καρπούς καὶ γλυκύσματα. Μὲ παρεκάλεσε νὰ ἐπισκέπτομαι αὐτὸν συνεχῶς καὶ κατὰ προτίμησιν τὸ ἑσπέρας, διότι εἶχε περισσοτέραν ἄνεσιν. Ἀπεσύρθη, ἀφοῦ προσήνεγκον ἡμῖν καφέ καὶ καπνοσύριγγας. Ἐπαναῖδον δ' αὐτὸν τρις ἔτι. Εἶνε παράδοξον ὅτι οἱ Τοῦρκοι, παρ' οἷς οὔτε ἀξιώματα κληρονομικά, οὔτε μεγάλαι οἰκογένειαι ὑπάρχουσι, πλὴν τῶν σουλτανικῶν, ἐκτιμῶσι τοσοῦτον τὸ γένος, διότι παρετήρησα ὅτι ἡ γενεαλογία προηγῆτο τοῦ τίτλου μου. . . . ».

Ὅτε ὁ Βύρων μετέβαινεν ἐξ Ἰωαννίνων εἰς Ζιτζαν συνέβη αὐτῷ τὸ ἐξῆς ἀνέκδοτον. Ἡ ὁδὸς διὰ τῶν ὁρέων διήκουσα, ὅτε μὲν διήρχετο ἐπὶ ἀποτόμων βράχων, ὅτε δὲ ἐξετείνετο παρὰ τὸ χεῖλος βαράθρων. Ὁ Hobhouse καὶ ὁ γραμματεὺς τοῦ Ἄλῆ, συνοδευόμενοι ὑφ' ἑνὸς τῶν ὑπηρετῶν, προηγῆθησαν καὶ ἔφθασαν εἰς τὸ χωρίον περὶ τὸ ἑσπέρας. Ὁ καιρὸς ἦτο συννεφώδης καὶ ἠκούοντο ἤδη βρονταὶ μεμακρυσμένα. Ἀφ' οὗ ἐνεκατέστησαν ἐντὸς καλύβης, ἐν ἣ ἔμελλον νὰ διανυκτερεύσωσιν, ὁ Hobhouse ἔπεμψε τὸν Βασίλειον εἰς τὸ χωρίον, ἵνα προμηθευθῇ ὡὰ καὶ ὄρνιθας καὶ παρασκευάσῃ αὐτάς διὰ τοὺς κατόπιν ἐρχομένους. Ἀλλὰ μία ὥρα παρήλθε καὶ οὐδεὶς ἐφάνη. «Ἦτο ἑβδόμη ὥρα, λέγει, καὶ ἡ θύελλα ἐξερράγη μετὰ τηλικαύτης βίας, ὅταν οὐδέποτε πρότερον οὔτε ὕστερον εἶδον. Ἡ στέγη τῆς καλύβης ἡμῶν ἐσεῖετο ὑπὸ χιμαρρῶν ὑετοῦ καὶ ὑπὸ τὴν ὄρμην τοῦ ἀνέμου. Ἐβρόντα ἀδιακόπως διότι αἱ ἠχοὶ τῶν ὁρέων πρὶν ἢ ἐπαναλάβωσι τοὺς τελευταίους κρότους, ἀλλεπάλληλοι ἄλλοι κεραυνοὶ ἐξερρήγνυντο ἐπὶ τῶν κεφαλῶν ἡμῶν μετὰ τρομεροῦ πατάγου, ἐν ᾧ αἱ κοιλάδες καὶ οἱ μεμακρυσμένοι λόφοι (ὄρατοὶ διὰ τῶν ραγάδων τῆς καλύβης) ἐφαίνοντο καιόμενοι. Ἡ θύελλα ἦτο τρομακτικωτάτη καὶ ἀνταξία τοῦ Διὸς τῆς Ἑλλάδος. Οἱ χωρικοὶ, οὐχ' ἦττον δεισιδαίμονες τῶν προγόνων, ὠμολόγουν τὸν τρόμον αὐτῶν. Αἱ γυναῖκες ἐκλαίον, οἱ ἄνδρες ἐπεκαλοῦντο τὴν Θεῖαν ἀντίληψιν, καὶ πάντες ἐποίουν τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ εἰς πᾶσαν νέαν ἐκρήξιν τοῦ κεραυνοῦ.

»Εἶμεθα ἀνήσχοι λίαν, ἐνεκα τῆς μὴ ἐλεύσεως τῶν συνοδοιπόρων

ἡμῶν. Ἄλλ' ὁ γραμματεὺς μ' ἐβεβαίωσεν, ὅτι οἱ ὀδηγοὶ ἐγίνωσκον κάλλιστα τὸν τόπον, ὡς καὶ ὁ μετ' αὐτῶν μείνας ὑπρέτης αὐτοῦ, καὶ ὅτι βεβαίως κατέφυγον εἰς χωρίον τι, ἀπέχον μίαν ὥραν τῆς Ζίτζας. Μὴ ἀρκεσθεὶς εἰς τὴν διαβεβαίωσιν ταύτην, διέταξα ν' ἀνάψωσι πυρὰ ἐπὶ τοῦ ὑψηλοτέρου τῶν πέριξ λόφου καὶ ρίψωσι πυροβολισμούς τινας. Ἦτο ἐνδεκάτη. Ἡ καταιγὶς ἐμαίνετο ἔτι. Κατεκλίθην περιτυλιχθεὶς διὰ τοῦ εὐρέως μανδύου μου, ἀλλὰ περὶ ὕπνου οὐδεὶς λόγος. Τὰ μικρὰ διαλείμματα τῶν κρότων τῶν ἐκρηγνυμένων κεραυνῶν ἐπληροῦντο διὰ τῶν ὑλακῶν τῶν κυνῶν καὶ τῶν κραυγῶν τῶν ποιμένων τῶν πέριξ ὄρων.

»Μικρὸν μετὰ τὸ μεσονύκτιον, ἀνὴρ πνευστιῶν, ὠχρὸς καὶ διάβροχος ὤρμησεν εἰς τὴν καλύβην, καὶ κραυγάζων, ὠρούμενος καὶ βιαίως χειρονομῶν ἀνεκοίνωσέ τι τῷ γραμματεῖ, ἐξ οὗ ἐνόησα ὅτι πάντες ἔπεσαν. Ἐν τούτοις δὲν συνέβη τι ἀπευκταῖον· μόνον οἱ φορτηγοὶ ἵπποι πεσόντες ἐκινδύνευσαν νὰ φονευθῶσιν· ἀπεπλανήθησαν καὶ ἀνέμενον νεαροὺς ἵππους καὶ ὀδηγούς. Ἐπέψαμεν ἀμέσως δέκα ἵππους καὶ πολλοὺς ἀνθρώπους φέροντας δάδας ἐκ ρητίνης· ἀλλὰ μόλις τὴν δευτέραν τῆς πρωΐας ἠκούσαμεν αὐτοὺς πλησιάζοντας, ὁ δὲ φίλος μου μετὰ τοῦ ἑλληνος ἱερέως καὶ τῶν ὑπηρετῶν δὲν ἔφθασεν εἰς τὴν καλύβην πρὸ τῆς τρίτης ὥρας.

»Ὁ Λόρδος Βύρων μοὶ διηγήθη τότε ὅτι ἀπώλεσαν τὴν ὁδόν, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς θυέλλης, ἐν ᾗ δὲν ἀπεῖχον τρία μίλια τῆς Ζίτζας. Ἄφ' οὗ δὲ περιεπλανήθησαν τῆδε κακεῖσε, ἐν παντελεῖ ἀγνοίᾳ τῆς θέσεως, ἐν ᾗ ἦσαν, ἔστησαν πλησίον τουρκικῶν τιῶν τύμβων παρὰ χεῖμαρρον, ὃν εἶδον εἰς τὴν λάμψιν τῶν ἀστραπῶν. Οὕτω ἐξετέθησαν εἰς τὴν θυέλλαν ἐπὶ ἐννέα ὥρας, καὶ οἱ ὀδηγοὶ αὐτῶν ἀντὶ νὰ φανῶσι χρήσιμοι, ἠῤῥησαν τὴν σύγχυσιν, φεύγοντες, ἀφοῦ ἠπειλήθησαν ὑπὸ τοῦ διερμηνέως Γεωργίου. Καθωργισμένος οὗτος καὶ περιδεὴς ἐπυροβόλησε δι' ἀμφοτέρων τῶν πιστολιῶν ἐξαίφνης, ἐξ οὗ πτοηθεὶς ὁ ἄγγλος ὑπρέτης ἔρρηξε κραυγὴν τρόμου, νομίσας ὅτι προσεβλήθη ὑπὸ ληστῶν.»

Ἐν μέσῳ τοῦ γενικοῦ τούτου θορύβου ὁ Λόρδος Βύρων εἰς τὴν γωνίαν ἐρειδόμενος βράχου, ἐθεᾶτο τὴν καταιγίδα. «Ἡ σύγκρουσις τῶν στοιχείων ἐξῆπτε τὴν φαντασίαν αὐτοῦ», καὶ καθ' ὅσον ὁ κεραυνὸς ἀντήχει πέριξ αὐτοῦ, ἠρέσκετο νὰ περιγράρῃ «τὴν λάμψιν τῆς ἀστραπῆς τὴν διατέμνουσαν τὸν οὐρανὸν καὶ τὸ ὄρος καὶ τὸν ἀφρόντα χεῖμαρρον». Ἐν τοῖς μελωδικωτάτοις στίχοις, οὓς συνέθεσε τὴν νύκτα ταύτην, μεταβαίνει ἐκ τῆς ζοφερᾶς καὶ φρικαλέας ταύτης νυκτὸς εἰς τὴν

ἀνάμνησιν τῆς Μάλτας καὶ τῶν εὐαρίθμων σπιγμῶν, ἃς εἶχεν ἀφιέρωσει εἰς τὴν ἡδονήν. Ἀναμιμνήσκειται τοὺς ἤχους τῆς μουσικῆς, τὴν περίσσειαν τῆς χαρᾶς, τοὺς ἰλαροὺς ὀφθαλμούς, τὰ μειδιάματα τῆς ἐρωμένης αὐτοῦ, παρ' ἧς ζητεῖ ἓνα μόνον πόθον, ἓνα στεναγμὸν. Τὴν ἐπιούσαν ἔγραψεν ἐκ μνήμης, ἀπάσας τὰς στροφὰς τῆς ᾠδῆς τῆς ἀπευθυνομένης εἰς τὴν Φλωρεντίαν. «Ὁμιλήσαμεν ἐπὶ πολὺν χρόνον, λέγει ὁ Hobhause περὶ τῆς νυκτὸς τῆς Ζίτζας».

Περὶ τὰ μέσα Νοεμβρίου ὁ νέος περιηγητὴς κατέλιπε τὴν Πρέβεζαν καὶ μετὰ συνοδείας τεσσαράκοντα ἢ πενήτηκοντα Ἀλβανῶν διῆλθε τὴν Ἀκαρνανίαν καὶ Αἰτωλίαν, κατευθυνόμενος εἰς τὸν Μωρέαν. Εἰς Οὐτραίικην, μικρὸν χωρίον, κείμενον εἰς τινα τῶν μυχῶν τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου κατέλυσε τὴν νύκτα τὴν τόσῳ ποιητικὴν εἰς τὰς ἀναμνήσεις αὐτοῦ.

«Τὰ κεκμηκότα κύματα ἀποσύρονται, καὶ μαρμαίρουσιν ἠρεμοῦντα· τὸ φύλλωμα τοῦ δάσους τοῦ χλοεροῦ λόφου διαγράφεται ζοφερὸν τὸ μεσονύκτιον εἰς τὸν μυχὸν τοῦ γαληνιῶντος κόλπου, ἐν ᾗ ἡ αὔρα ἐκ δυσμῶν προσπνέει ἠδέως μορμυρίζουσα, καὶ θωπεύει μὴ ρυτιδοῦσα τὴν κυανῆν ἐπιφάνειαν τῆς ἀβύσσου . . .

»Ἐπὶ τῆς παραλίας αἱ νυκτεριναὶ πυρὰὶ ἐσπινθήριζον λαμपुरίζουσαι· τὸ δεῖπνον ἐτελείωσε καὶ ὁ οἶνος περιεφέρετο κύκλω. Ὁ ἰστάμενος νὰ ἴδῃ τὴν νέαν ταύτην σκηνὴν θὰ ἐσκίρτα ἐξ ἐκπλήξεως καὶ τρόμου· διότι πρὸ τοῦ μεσονυκτίου, πρὶν ἢ ὥρα τῆς γαλήνης παρέλθῃ, ἤρξαντο αἱ τέρψεις τοῦ θορυβώδους πλήθους. Ἐκαστον παληκάριον μακρὰν ἔρριψε τὸ ξίφος καὶ ἀλληλοκρατούμενοι ἐτόνισαν τὸ ἄγριον αὐτῶν ἄσμα ὀρχούμενοι ἐπὶ μακρὸν . . .

»Καὶ δὲν ἦτο κοινὸν θέαμα ἡ ἀχαλίνωτος καὶ σχεδὸν ἀγρία αὕτη χαρὰ, ἡ οὐδὲν ἔχουσα τὸ ἀπρεπές. Αἱ φλόγες ἐφώτιζον τὰ πρόσωπα, τὰς εὐστροφούς κινήσεις, τοὺς ἐξ ἐλευθερίας λάμποντας μέλανας ὀφθαλμούς καὶ τὴν μακρὰν μέχρι τοῦ ζωστήρος κυματίζουσαν αὐτῶν κόμην, ἐν ᾗ ἐν χορῷ ἔψαλλον θρηνώδες θούριον ἄσμα.»

Ἡ ἀπλῆ τῶν γεγονότων ἀφήγησις ἔχει οὕτω. «Τὸ ἑσπέρας, ἀφ' οὗ αἱ πύλαι τοῦ χωρίου ἐκλείσθησαν, ἠσχολήθημεν εἰς τὴν παρασκευὴν τοῦ δείπνου τῶν Ἀλβανῶν ἡμῶν. Αἶξ ἐσφάγη καὶ ὠπτήθη δλόκληρος, τῆσσοι πυρὰὶ ἀνήφθησαν, περὶ ἃς οἱ στρατιῶται ἐκάθησαν καθ' ἑμίτεςσοι πυρὰὶ ἀνήφθησαν, περὶ ἃς οἱ στρατιῶται ἐκάθησαν καθ' ἑμίτους. Ἄφ' οὗ ἐπὶ μακρὸν ἔπιον καὶ ἔφαγον, οἱ πλεῖστοι συνηροίσθησαν πέριξ τῆς μεγαλειτέρας πυρᾶς, καὶ ἐνῷ ἡμεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἐκαθήμεθα χαμαί, οὗτοι, ἐκ τῶν χειρῶν κρατούμενοι, ὠρχοῦντο περὶ

τάς φλόγας καὶ ἦδον μετὰ πολλῆς ζωηρότητος. Ὑπόθεσιν εἶχον τὰ ἄσματα ταῦτα τὰ ἀνδραγαθήματα τῶν Κλεπτῶν. Ἐν ἐξ αὐτῶν διήρκεσε πλέον τῆς ὥρας, ἔχον τὴν ἐπομένην ἐπιφθνήν:

Κλέφταις ἀπ' τὴν Πάργα,
Κλέφταις ἀπ' τὴν Πάργα.

»Καὶ ὅτε ἐτόνιζον τὴν στροφὴν ταύτην διὰ πάσης τῆς δυνάμεως τῶν πνευμόνων, ἐστρέφοντο ταχέως γύρω τῆς πυρᾶς, ἔκαμπτον τὸ γόνου ἀνωρθοῦντο καὶ ἤρχιζον αὐθις νὰ στρέφωμαι, ἐπαναλαμβάνοντες ἐν χορῷ τὴν ἐπιφθνήν. Ὁ φλοῖσθος τῶν κυμάτων πληττόντων τοὺς χάλικας τῆς παραλίας, ὅπου ἐκαθήμεθα, ἐπλήρου τὰ διαλείμματα τοῦ ἄσματος διὰ μουσικῆς ἠδυτέρας καὶ οὐχ' ἤττον μονοτόνου. Ἡ νύξ ἦτο ζοφερωτάτη· ἀλλ' εἰς τὴν λάμψιν τῶν φλογῶν, ἐβλέπομεν τὰ δάση, τοὺς βράχους, τὴν λίμνην, καὶ ἡ ἀγρία ὄψις τῶν χορευτῶν προσέδιδεν εἰς τὴν ἡμιφώτιστον τοποθεσίαν παράδοξόν τι καὶ μυστηριώδες.»

Ἐν Ἀθήναις κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1890.

ΑΧΙΛΛΕΥΣ ΑΓΑΘΟΝΙΚΟΣ

Ο ΗΛΙΟΣ Κ' Η ΝΥΚΤΑ

Τῆ φιλοσόφῃ κυρίᾳ
Εὐγενίᾳ Γ. Σωτηριάδου.

Πρῶτα ἔστην Πλάση ἀπλώνονταν σκοτάδι πέρα—πέρα.

Τοῦ Κάτου—Κόσμου βασιληᾶ μοναχογιὸς ὁ Ἥλιος,
Μέ πλοῦσια ὀλόχρυσά μαλλιά, μέ γαλαρὰ τὰ μάτια,
Μέ περηφάνεια κ' εὐμορφίᾳ καὶ λεβεντιᾷ περισσία,
Πῆρε μιὰ αὐγούλα τ' ἄρματα καὶ τὰ λαγωγικά του,
Καὶ γιὰ κνήγη ἐπρόβαλε ἔστων Κόσμο τὸν Ἀπάρου.
Βγήκε, κ' ὁ Κόσμος ἔλαμψε. Κι' ὅπου διαβαίνει ὁ Ἥλιος,
Ὅπου προβάλλει ἀπόπερα, λαμποκοποῦν τὰ βράχια,

Σημ. Π. Σ. Τὸ ποίημα τοῦτο ἀνήκει εἰς ἀνέκδοτον λυρικήν συλλογὴν «Ἀγροτικὰ» τοῦ συμπαθοῦς ποιητοῦ, τυχοῦσαν τοῦ πρώτου ἐπαινοῦ κατὰ τὸν Φιλαδέλφειον ποιητικὸν ἀγῶνα τοῦ 1890.

Καθάριος, καταγάλανος ὁ οὐρανὸς γελᾷ,
Κάμποι, βουνὰ χρυσοῦνται, ἀνοίγουν τὰ λουλουδία,
Τὰ πλάγια χορταριάζουσι, φυσάει γλυκὰ τ' ἀγέρι,
Φέγγουν, ἀστράφτουν τὰ νερά, φουντώνουσι τὰ δέντρα,
Λαλοῦν ἔτὰ φύλλα τὰ πουλιὰ κ' οἱ πιστικοὶ ἔτὰ πλάγια.
Κι' ὁ Κόσμος τὸν θαυμάζεται καὶ τὸν καλοτυχιζει:
—Χαρὰ ἔστων ὅπου ἐγέννησε τέτοιο παιδί ἔστων Κόσμο,
Χαρὰ ἔσταις χώραις ποῦ περνᾷ, ἔστων τόπους ποῦ διαβαίνει!..

* *

Ὅλον τὸν Κόσμο ἐγύρισε ὁ Ἥλιος ὅλη μέρα.
Περνάει κάμπους καὶ βουνὰ καὶ δάση καὶ ποτάμια.
Κι' ὅσα θεριὰ τὸν ἐβλεπᾷ τοῦ κνηγιοῦ, κ' ἀγρίμια,
Ἀπ' τὴν πολλὴ τὴ λάμψι του καὶ τὸν βαρὺ τὸ βρόντο
Τρομάζανε κ' ὀλόφοβα κρύβονταν ἔσταις σπηλαιῖς των,
Καὶ μοναχὰ ἔσταν πῆρανε μέσ' ἔτὰ ζερβὰ τ' ἀπόσκια
Ἐνα ζαρκάδι ἐσχότωσε σὲ κροσταλλέριο αὐλάκι...
Τοῦ Κόσμου ἡ ἀκρὴ ἦτον ἐκεῖ καὶ τὰ στερεὰ βουνὰ του.
Ἐνα σαδάκι τοῦ βουνοῦ, ἀνάμεσα ἔτὰ δέντρα,
Βρυσούλα ὀλόδροση ἔχυνε τὸ κρῦο τὸ νερό της·
Ἐτὰ πέτρινα πεζούλια της, ποῦχαν φουτρώσει χόρτα,
Ἐκάθονταν μιὰ λυγερὴ μέ τὸ σταμνὶ ἔτὰ χέρια.

Ἀμίλητη κυττάζει

Τοῦ Κόσμου τὸ ξημέρωμα, δίχως οὔτ' ἓνα γέλιοιο
Γλυκὸ ἔτὰ κοραλλένια της τὰ χεῖλη νὰ χαράξῃ.
Λέε κ' ἔτσι ἀτελείωτο ὄνειρο τήνε κρατεῖ δεμένη...
Ὁ Ἥλιος βγήκε ἔστην κορφή. Τοῦ Κόσμου εἶδε τὴν ἀκρὴ,
Καὶ πῆρε τὸν κατήφορο ἔτὰ δέντρα ἀγάλια—ἀγάλια,
Σέρνοντας τὰ σκυλλὰ μπροστά, ἔστων ὦμο τὸ ζαρκάδι.
Ἀποσταμένος κάθεται νὰ πῆ νερὸ ἔτὰ βρύσι.
Ἡ κόρη ποῦνταν ντροπαλὴ ξυπνάει ἀπ' τ' ὄνειρό της,
Καὶ μέ τὴν ὄψι κόκκινη, μέ χαμηλὰ τὰ μάτια
Ἀπὸ τὰ πόδια ὡς ἔστην κορφή τότε κυττάζει μ' ἔγνοια,
Κι' ὅσο ποῦ τὸν θαυμάζεται δέν τὸν ζηλεύει τόσο.
Ἐτὸ πρόσωπο, ἔστην εὐμορφίᾳ καὶ ἔτὰ φεγγοδολιά του
Ἐννοίωσε ποῦνταν βασιληᾶ παιδί τὸ παλληκάρι.
Γυρνᾷ αὐτὸς λίγο νερό. Τὰ χέρια ἡ κόρη ἀπλώνει,
Παίρνει νερὸ ἔτὰ χέρια της καὶ τοῦ τὸ πάει ἔτὸ στόμα.

'Ο "Ηλιος πίνει και γλυκά 'στὰ μάτια τὴν τηράει.
 'Η κόρη ἦταν μελαχροινή, ἦταν και μαυρομάτα,
 Εἶχε και φρόδια ὀλόμανρα γραμμένα με κορτόλι,
 Εἶχε κι' ὀλόμανρα μαλλιὰ, και φορεσιὰ εἶχε μαύρη.
 'Ο "Ηλιος πίνει και γλυκά 'στὰ μάτια τὴν τηράει.
 Κι' ἀντίς ἐκεῖνο τὸ νερό, τὸ κρύο, τὸ βουρῖσιο,
 Νὰ τοῦ δροσίση τὴν καρδιά, γλυκά ρ' ἀναγαλλιῶση,
 Τοῦ χύνει φλόγα ἀχόρταρη, τὰ σωθικά τοῦ ἀράφτει,
 Κι' ὅταν ρὰ φύγη ἐκίρησε 'στὰ δέντρα ροβολῶντας,
 Βαθὰ-βαθὰ ἀναστέραξε και πῆρε ἕνα τραγοῦδι,
 Τραγοῦδι ὄχι κυνηγιῶ, . . . τραγοῦδι τῆς ἀγάπης!

* *

Πέρασε κάμποσος καιρός. Συχνὰ τὸν "Ηλιο τῶρα
 "Οχι ὁ καῦμός τοῦ κυνηγιῶ, ἄλλος καῦμός τὸν φέρει
 'Στοῦ 'Απάρου-Κόσμου τὰ βουρά. Κάθε λαγκάδι τῶρα
 Και κάθε δάσος ποῦ περῶ δὲν τὰ 'ρωτᾷ γιὰ ἀγγίμια,
 'Ρωτᾷ γιὰ τὴν ἀγάπη του, τὴν μαυρομάτα κόρη.
 Κι' ὅταν 'στὸν τόπο της περῶ και ροβολᾷ 'στὴ βρύσι,
 Πάντα τὴ βρῖσκει μοραχὴ, και κάθεται σιμά της,
 Και πίνει ἀπὸ τὰ χέρια της τὸ κρύο νερὸ τῆς βρύσης.
 Πέρασαν μῆνες, πέρασαν. Κάθε βραδούλα τῶρα
 Οἱ δύο τους ἀνταμόνονται. Τὴν ἀγαπάει ὁ "Ηλιος.
 'Η κόρη τὸν θιαμαίνεται μονάχα, κ' ἡ καρδιά της
 Νοιώθει καμάρι ἀπάρτεχο, χαρὰ 'ψηλὴ, οὐράνια,
 Ποῦ δίνει με τὰ χέρια της νερὸ 'ς ἀρχοτοπαῖδι.
 'Ο "Ηλιος ὅσο τὴν τηρᾷ, τόσο ὁ καῦμός του ἀράφτει
 Ποῦ μέσ' 'στὰ φυλλοκάρδια του κρυμμένον τὸν φυλάει.
 Σκιαῖεται γιὰ ρὰ τῆς τὸν 'πῆ σκιαῖεται, και δὲν ξέρει,
 Πῶς φαρμακῶνει τὴν καρδιά ὁ πόρος ὁ κρυμμένος! . .

* *

Μιὰ μέρα τὴν ἐκόνταξε ποῦ ἐμάζενε λουλούδια,
 Κ' ἐστόλιξε τὰ στήθη της και τὰ μαλλιὰ της γύρω
 Κι' ὅταν αὐτὴ ξεμάκρυνε και πῆγε 'στὸ χωριὸ της,
 'Ο "Ηλιος ἐπερπάτησε ὅλον αὐτὸν τὸν τόπο,
 Κι' ὅσα λουλούδια εὔρε μπροστὰ κι' ὅσα καλὰ βοτάνια,
 Τὰ ράντισε με δάκρυα και με θερμὰ φιλιὰ του.
 Ἦρθε τὴν ἄλλη τὴ βραδειὰ ἡ λυγερὴ ρὰ μάση

Κ' ἐκεῖ ποῦ γύρω 'στὰ μαλλιὰ, 'στὰ στήθη, 'στὸ κορμί της
 Τὰ κάρφωνε ἕνα ἕνα,
 Διαμάντια γινοῦνται με μιὰς, και λάμπουν σὰν ἀστέρια,
 Κ' ἕνα μεγάλο κ' εὐμορφο ποῦχε 'στὸ μέτωπό της
 Χύνει περίσσιο γύρω φῶς και λάμπει σὰν φεγγάρι.
 Και παίρνει ἡ φῆμη τὰ χωριά, και πᾶρ ρὰ τὴν ἰδοῦνε
 Κι' ὅσοι τὴν βλέπουν, ρηοὶ και ρηαῖς, μαραινοῦνται ἀπὸ ζήλεια . . .
 Κι' ὁ "Ηλιος, —σὰν τὴν κόνταξε ντυμένη με τ' ἀστέρια, —
 Τὸν ἀποπῆρε ὁ πόρος του κ' ἡ φλόγα τῆς καρδιάς του
 Κι' ἄπλωσε χέρι ἀπάρου της και τσ' εἶπε λόγια ἀγάπης . . .
 'Η κόρη, ποῦταν φρόνιμη και καλοαθρεμμένη,
 Τὸν μάλωσε βαρῆα βαρῆα και τοῦπε με φοβέρα,
 Νὰ μὴν ἀπλώση ἀπάρου της, ρὰ τραβηχτῆ μακρὴ της,
 Τὶ μαραγκιάζει ὁ κόρπος της, χαλάει ἡ εὐμορφιά της,
 Και σὰν τὸ μάθη ἡ μάρα της, θε ρὰ τὸν καταριέται . . .
 Και φεύγει μ' ἄδειο τὸ σταμνί. 'Ο "Ηλιος ἀπ' ἀλάργα
 Τὴν ἀκλουθάει με τὴ ματιὰ, και με καῦμό τῆς λέγει,
 Πῶς θὰ τὸν κάμη ἡ ἀγάπη της βαρῆα ἄρρωστος ρὰ πέση,
 Και σὰν τὸ μάθη ἡ μάρα του, ἡ μάγισσα ἡ μεγάλη
 Και ξακουστὴ βασίλισσα, θε ρὰ τῆς κάμη μάγια.

* *

Γυρίζει ἡ κόρη 'στὸ χωριὸ, τῆς μάρας της τὸ λέγει:
 —Γλυκεῖα μαρούλα, γιὰ νερὸ 'στὴ βρύσι ποῦ με στέλνεις
 Κάθε βραδειὰ περτάμορφος λεβέντης μ' ἀνταμῶνει,
 Ποῦ ροβολᾷ ἀπ' τὰ βουρά ἀλαφοκυνηγῶντας.
 Εἶδες; σὰν βγαίνει 'στὰς κορφαῖς ὅλος ὁ Κόσμος λάμπει,
 Και σὰν παρθέρα ρηόνυμφη ἡ Πλάση ξεμερῶνει
 Μ' ἀρθός, με χόρτα, με δροσιαῖς, μ' ἀηδόνια στολισμένη
 Κι' αὐτός σὰν φεύγει, μάρα μου, ὁ Κόσμος σκοταδιάζει . . .
 Μοῦπε πῶς εἶνε βασιλῆα και μάγισσας ἀγόρι . . .
 'Αποσταμένος κἄθορταν 'στὴ βρύσι 'λιγὴν ὥρα
 Νερὸ μονάχα ἐγύρευε τοῦ ἔδινα ἐγὼ 'στὰ χέρια,
 "Ἐπινε με χαμόγελο, κ' ἐχάνονταν 'στὰ δέντρα
 'Απόψε ἐπαρθάρεψε και μοῦπε . . . λόγια ἀγάπης.
 'Ἐγὼ τὸν μάλωσα βαρῆα, κι' αὐτός μ' ἀπολογηθῆ
 Και μοῦπε με παράπονο, πῶς ἄρρωστος θὰ πέση,
 Και σὰν τὸ μάθη ἡ μάρα του, θὰ ρὰ μοῦ κάμη μάγια. . .

Κρύψε με, μάνα μου, βαθνὰ καὶ πρόλαβε τὰ μάγια.
 —Κατηραμένο τὸ νερὸ ποῦ τῶδιρες, παιδί μου,
 Κάθε βραδυνά! . . . Τὰ στήθη του ἀντίς τὰ τοῦ δροσιζή,
 Τὸν ἔκαιγε κατάκαρδα, κ' ἦταν ἡ φλόγα . . . ἀγάπη!
 Εἶνε τῆς μάρισσας παιδί, κ' εἶρ' ἀκουστός ὁ "Ἡλιος,
 Ποῦ τόπον ἀπερπάτητο τὴ μέρα δὲν ἀφίρει . . .
 "Οπου κρυφτῆς θεὸ νὰ σὲ βροῖ . . . Θε μου! . . . νεράϊδα κάμ' την,
 Νᾶχη τὴ μέρα 'στὰ νερά-κατάβαθα παλάτια,
 Κι' ὅταν αὐτὸς θὰ χάνεται, νὰ βγαίρη αὐτὴ 'στὴν Πλάση! . . .

 "Ἐτσι νεράϊδα γίνεται τοῦ "Ἡλιου ἡ ἀγάπη.

* * *
 Ὁ "Ἡλιος εἶχε καὶ ταχυνὰ κάποια κρυφὴ ἐλπίδα,
 Κ' ἔρχεται, τρέχει 'στὰ βουνὰ ψηλὰ τοῦ Ἀπάνου-Κόσμου,
 Γιὰ ναῦρη τὴν ἀγάπη του, νὰ τῆς μιλήσῃ πάλι.
 Καὶ σὰν τὸν Κόσμο ὅλον γυρνᾷ, καὶ σὰν διαβαίνει ὀλοῦθε,
 Καὶ δὲν τὴν βρίσκει πουθερά, οὔτε σιμὰ 'στὴ βροῖα,
 Καρδοκαμένος ροβολᾷ 'στὸ ἔρμο του βασιλίου.
 Κ' ἡ λύπη του σὰν σύγγεφο περνᾷ 'στὸ μέτωπό του . . .
 Κι' ὅταν ὁ "Ἡλιος χάνεται ἀπ' τὸν Ἀπάνου-Κόσμο,
 Προβάλλει ἡ Νύκτα ἀπ' τὰ νερά μυριοκαμαρωμένη
 Καὶ περπατεῖ τὰ ρέματα, ταῖς ποταμιαῖς, τὰ πλάγια . . .
 Λαμποκοπᾷ 'στὰ στήθη της καὶ 'στὸ κορμί της γύρω
 Τὰ μαγευμένα λούλουδα, χρυσᾷ χιλιάδες ἄστρα.
 Καὶ μέσ' 'στὸ μέτωπο ψηλά, σὰν βασιλίσσης στέμμα,
 Τὸ πλεῖο μεγάλο λούλουδο, τῶμορφο τὸ φεγγάρι.
 "Οπου περνοῦν τὰ πόδια της τὰ λούλουδα ἀνασαίροντ,
 Κ' ἐκεῖνοι οἱ μοσχοαναασμοὶ μυρώνουνε τ' ἀγέρια,
 Ὅπου πετοῦν ἀνάλαφρα καὶ τὴν φιλοῦν 'στὸ στόμα.
 "Οπου περνᾷ, γλυκὰ-γλυκὰ τὴν χαιρετᾷ τ' ἀηδόνι
 Κρυμμένο μέσα 'στὰ κλαδιά, τὴν χαιρετᾷ τ' αὐλάκι,
 Τὴν χαιρετᾷ ὁ πιστικός 'στὴ λυγερὴ φλογέρα,
 Τὴν χαιρετᾷ κ' ὅποιος ποιεῖ καὶ ξαγρυπνᾷ γιὰ ἀγάπη.

Κ. Δ. ΚΡΥΣΤΑΛΛΗΣ

Ἀθήναι τῆ 25ῃ Νοεμβρίου 1890.

Φίλτατε κύριε Ἰωάννη Ἀρσένη.

Προθύμως διὰ τὴν «Ποικίλην Στοάν» τοῦ 1891 σοὶ πέμπω ἐκ τοῦ ἤδη ἐπεξεργαζομένου πεντατόμου συγγράμματός μου ὁ «Διάβολος ἐν Ἑλλάδι», δύο πλήρη ἰκανῶς ἐνδιαφέροντα κεφάλαια. Ἡ ἐπιγραφή τῆς ξενοτρόπου αὐτῆς συγγραφῆς εἶνε ὁ *Διάβολος ἐν Ἑλλάδι* ἤτοι ἡ ἔλη καὶ τὸ *dülon*, ἀλληγορικὴ καὶ παραβολικὴ εἰκὼν τῆς παρουσίας καταστάσεως τῆς Ἑλλάδος.

Τὸ θέμα τῆς συγγραφῆς τὸ ἀκόλουθον.

Διατάσσονται Ἄρωθερ ἀφ' ἐνὸς ὁ Ἀρχιδιάβολος Ἀρχιμάν, ἀφ' ἑτέρου ἡ Αὐτοκράτειρα τῆς γῆς Εὐρώπη, κοινῶς καλουμένη κυρὰ Εὐρώπη, Ἑλληνίς τὴν καταγωγὴν, θυγάτηρ τοῦ Ἀγῆνορος καὶ τῆς Τηλεφάσσης καὶ ἀδελφῆ τοῦ Κάδμου, μετὰ τῶν δύο τῆς Αὐλῆς αὐτῆς δεσποινίδων, δηλαδὴ τῆς δεσποινίδος Ἰστορίας καὶ τῆς δεσποινίδος Ἀληθείας, καὶ μετὰ τοῦ Στρατηγοῦ Καλλέργη καὶ Ἀλεξάνδρου Σούτσου καὶ ἄλλων, ὅπως ἐπισκεφθῶσι τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐξετάσῃσι τὴν ἀληθῆ κατάστασιν αὐτῆς καὶ τοῦ συντάγματός της, διότι ὁ Διάβολος ἀνέφερε πρὸς τὸν Κύριον, ὅτι ἡ Ἑλλὰς δὲν σώζεται ἄνευ μιᾶς ἐπαναστάσεως ὀλοκλήρου τοῦ Πανελληνίου, ὅτι δὲ τὸ Σύνταγμα τοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτσου καὶ τοῦ στρατηγοῦ Καλλέργη ἔφερον τὴν Ἑλλάδα εἰς τὸν παρόντα ὀλεθρὸν της.

Κατὰ συνέπειαν ὁ Διάβολος, καὶ ἡ Αὐτοκράτειρα Εὐρώπη μετὰ τῶν ἀκολούθων της εἰσέρχονται ἐντὸς τῶν Ὑπουργείων, ἐντὸς τῶν δικαστηρίων, ἐντὸς τῆς Αὐλῆς ἐντὸς τῶν πτωχῶν καὶ πλουσιῶν οἰκογενειῶν, ὁ δὲ Διάβολος ἀποκαλύπτει πρὸς αὐτοὺς τὴν διαφθορὰν τῶν ἐπιφανῶν καὶ τὰς ἀρετὰς τῶν ἀφανῶν, καὶ διὰ τῶν γεγονότων καὶ ἐπιχειρημάτων τοσοῦτον θορυβεῖ τὸν ἐγκέφαλον τῆς Αὐτοκρατείας, ὥστε αὐτὴ, ὅπως ἀποφύγῃ ν' ἀποφανθῇ, καταφεύγει εἰς τὸ νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν πρῶτον σύζυγον της Δία, καὶ τινὰς τῶν πρωταγωνιστῶν καὶ κυβερνησάντων τὴν Ἑλλάδα, καθὼς καὶ τὸν Ὁθωνα καὶ τὴν Ἀμαλίαν, καὶ ζητήσῃ παρ' αὐτοῦ καὶ τῶν Ὀλυμπίων καὶ τῶν σοφῶν τῆς Ἀρχαιότητος τὴν συμβουλὴν των, ἀφοῦ πιστῶς θέσῃ ἐνώπιόν των τὴν ἀληθῆ τῆς Ἑλλάδος κατάστασιν, τίνι τρόπῳ δύναται νὰ προληφθῇ ἡ ἐπανάστασις. Τὸ θέμα μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν τῆς κυρὰς Εὐρώπης εἰς Ἀθήνας, συνοδευομένης παρὰ διαφόρων τῆς ἀρχαιότητος ἐπιστήμων ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, λαμβάνει ἄλλην φοβερωτέραν φάσιν, τὴν ὁποίαν ἐνταῦθα δὲν δύναμαι νὰ εἶπω.

Ἐν τούτοις, τὰ δύο ταῦτα κεφάλαια δίδουσιν ἰδεῶν τινὰ τῆς πρωτοτύπου ταύτης συγγραφῆς μου, ἐξ ἧς ὁ ἀναγνώστης ἔχει πολλὰ νὰ διδαχθῇ, συγχρόνως ἐντυφῶν ἐν τῇ πραγματικότητι, ἧτις ἐνταῦθα ὑπερβαίνει τὴν φαντασίαν.

Διατελῶ πρόθυμος φίλος σας.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΞΕΝΟΣ

Ο ΔΙΑΒΟΛΟΣ

Ἐμπαίζων τὰς κατ' αὐτοῦ καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ δοξασίας τῶν Θεολόγων, τῶν σοφῶν καὶ τῶν φιλοσόφων, ἀποδεικνύων δέ, ὅτι εἶνε πνεῦμα ἀγαθοεργόν, καὶ ἀνώτερον τῶν ἀγγέλων.

ταν ἡ Αὐτοκράτειρα τῆς γῆς ἐπέστρεψεν, ἐφαίνετο μᾶλλον εὐχαριστημένη, ὡς ὁ νοῦς αὐτῆς νὰ διείπετο ἐξ εὐτυχεστέρων ἰδεῶν. Ἀποτετανομένη πρὸς τὸν Διάβολον, ἐρωτᾷ, βεβαίως ἐμπνεομένη ἐκ τῆς ἐπιθυμίας νὰ τὸν περιπλέξῃ.

— Δαίμον τῆς κολάσεως, ἐπιθυμῶ νὰ γνωρίζω, πρὶν προβῶμεν εἰς τὰ ἐπίλοιπα κοινω-

νικά καὶ πολιτικά θεάματα τῶν Ἀθηνῶν, ποῖος εἶνε ὁ μεγαλειότερος ἀριθμὸς, ἐκεῖνος τῶν Παναγᾶθων ἀγγέλων, ἢ ὁ τῶν κατηραμένων ταγματῶν σου;

— Πῶς, Μεγαλειοτάτη; Ἀφοῦ οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν φιλοσόφων ἔγραψαν τόσα περὶ τούτου, ἡμεῖς ἐρωτᾶτε ἐμέ; Ἐλησημονήσατε, ὅτι ὁ Πλάτων καὶ ὁ Πυθαγόρας ἐδόξαζον, ὅτι ἕκαστος θνητὸς συνοδεύεται παρ' ἑνὸς ἀγαθοῦ καὶ παρ' ἑνὸς κακοῦ πνεύματος; Ἦγουν ἑνὸς ἀγγέλου καὶ ἑνὸς Διαβόλου; Ὁ δὲ Θαλῆς ὁ Πυθαγόρας, ὁ Ἡράκλειτος καθὼς καὶ ὁ Ἡσίοδος καὶ οἱ Αἰγύπτιοι ἱερεῖς ἐδόξαζον, ὅτι ὁ ἀήρ εἶνε καταπεπληρωμένος διαχειρίων πνευμάτων, ὅτι δὲ τὰ πνεύματα ταῦτα ἦσαν ἀκατάληπτα διὰ τὰς αἰσθήσεις τῶν θνητῶν, τουτέστιν ἀόρατα, ἀνέπαφα, ἄοσμα, ἀγευστα, ἀχηα. Καὶ οἱ ἀνόητοι οὗτοι ἐπρέσβευον, ὅτι οὔτε ἄνθρωποι καὶ τὰ ζῶα ἐδημιουργοῦντο ἐκ τῶν πνευμάτων τούτων. . . . Δύνασθε νὰ φαντασθῆτε μεγαλειότεραν βλασφημίαν κατὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν; Οἱ περιπατητικοὶ Φιλόσοφοι καὶ οἱ Ἐπικούριοι, πλέον ἐπιπόλαιοι, ἤρνοῦντο τὴν ὑπαρξίν ἡμῶν, τῶν αὐλῶν πνευμάτων, ἐν τῇ ἀτμοσφαιρᾷ, πρεσβεύοντες, ὅτι ὁ κόσμος δὲν περιέχει κανέν ἄλλο ἐκτὸς ὕλης. Ὁ δὲ σοφὸς σας Ἀριστοτέλης, εἰς τὴν μεταφυσικὴν του δοξάζει, ὅτι ὑπῆρχον κατωτέρως τάξεως θεότητες, ἐπιτηροῦσαι ἐκάστη ἰδιαιτέτως τὴν κίνησιν τῶν πλανητῶν,

κυβερνῶσαι δὲ τοῦ σύμπαντος τὰ κυριώτερα κέντρα. Ὁ ἀνόητος Δημόκριτος ἀρνεῖται τὴν ὑπαρξίν ἡμῶν καὶ μᾶς ὀνομάζει παραμύθια. Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος θεωρεῖ τοὺς ἀγγέλους πνεύματα ἄυλα, ἀλλ' ἄμα τὰ συγκρίνης μετὰ τοῦ Κυρίου, λέγει εἶνε ὕλη. Ὁ Τερτουλλιανὸς, ὁ Ὀριγένης καὶ ὁ Λακτάνσιος, καθὼς καὶ ὁ Ἅγιος Αὐγουστίνος καὶ ὁ Ἅγιος Βερνάρδος, ἐδόξαζον, ὅτι ἐκτὸς τοῦ Κυρίου, ὅστις εἶνε ἄυλος, πάντες ἡμεῖς εἴμεθα ὕλη. Ὁ ἅγιος Θωμᾶς ὁμολογεῖ, ὅτι ἡμεῖς οἱ δαίμονες γνωρίζομεν τὰ μέλλοντα, ἀλλὰ κατὰ τρεῖς διαφόρους τρόπους. Διὰ τῆς πονηρίας μας, τῆς ἀποκαλύψεως, ἢ τῆς πείρας ἡμῶν. Ὁ Τερτουλλιανὸς δοξάζει, ὅτι ἀμφότεροι, ἀγγελοι καὶ διάβολοι, διετρέχοντες δι' ἀνυπολογίστου ταχύτητος καὶ ἐλαφρότητος τὸ σύμπαν, ἔχουσι γνῶσιν τῶν μελλόντων. Ὁ δὲ Λακτάνσιος ὁμολογεῖ, ὅτι αἱ γνώσεις ἡμῶν τῶν Διαβόλων εἶνε ἄπειροι, ἀλλ' ὅτι ἀγνοοῦντες τὰ σχέδια τοῦ Κυρίου, ἐξαπατῶμεν τοὺς θνητοὺς διὰ χρησμάτων ἢ λοξῶν ἀπαντήσεων, ὡς τῶν τῆς Πυθίας καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος, ὅστις ἐπωνομάσθη καὶ Λοξίας. Ὁ δὲ ἅγιος Αὐγουστίνος λέγει, ὅτι ὁ Θεὸς μᾶς ἐπιτρέπει ἐνίοτε νὰ διορῶμεν τὰ μέλλοντα, ὅπως τιμωρῆ τὴν περιέργειαν τῶν παρακολουθούντων ταῦτα θνητῶν. Ὁ Ἰωάννης Wier εἰς τὸ σύγγραμμά του αἰ γοητεῖαι, διαβεβαίω, ὅτι ἡμεῖς οἱ Διάβολοι ἀνερχόμεθα εἰς ἐπτὰ ἑκατομμύρια ἑκατὸν πέντε χιλιάδας ἑνεακοσίου εἰκοσιῆ, ὅτι δὲ ἐγὼ ἔχω ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν ἑβδομήκοντα ἡγεμόνας, τῶν ὁποίων δίδει τὰ ὀνόματα καὶ ἐπώνυμα, περιγράφων συγχρόνως τὴν ποιότητα ἡμῶν καὶ τὰ προτερήματα ἡμῶν. . . . Ὁ ματαιολόγος οὗτος ποῦ μᾶς ἐμέτρησεν. . . . Καὶ ποῦ νὰ ἀριθμῶσω, κυρὰ Εὐρώπη, ὅσα ἔγραψαν καὶ ἐδόξαζον οἱ σοφοὶ τῶν Ἀσιατικῶν, Ἀφρικανικῶν καὶ Ἀμερικανικῶν λαῶν; Ποῦ ὅσα οἱ Ραββῖνοι; Οἱ τελευταῖοι οὗτοι ἐδόξαζον ὅτι εἴμεθα ἄρρενες καὶ θήλειες, πρᾶγμα, τὸ ὅποιον ὁ Κύριος ἐν τῇ ἄπειρῳ σοφίᾳ του προέλαθεν, ἵνα μὴ καταπληρωθῇ ἐκ διαβόλων ὁ κόσμος ὅλος. Ταῦτα πάντα ἡμεῖς ἢ πεπαιδευμένη, ἢ πολυμαθῆς, ἢ πολυεπιστήμων Αὐτοκράτειρα τῆς γῆς τάχα δὲν τὰ γνωρίζει καλλίτερον ἐμοῦ; Πῶς λοιπὸν ἐρωτᾶτε τίς εἶνε ὁ μεγαλειότερος ἀριθμὸς, ὁ τῶν ἀγγέλων ἢ τῶν διαβόλων; . . . Δὲν δύνασθε νὰ μαντεύσητε, νὰ εἰκάσητε;

— Ὅχι μαιμάκτα Δαίμον, ἀποστρέφομαι τὰς εἰκασίας καὶ τὰ δόγματα, ὧ προαιώνιες Σατάν. Ἄλλὰ σὺ βεβαίως γνωρίζεις τὴν ἀλήθειαν καλλίτερον ἐμοῦ, δυὸ καὶ ἐπιθυμῶ νὰ τὴν πληροφορηθῶ ἐκ τοῦ στόματός σου. Συγχρόνως ἐπιθυμῶ νὰ πληροφορηθῶ ἐάν ποτε ἐνεφανίσθη

εἰς τοὺς παρελθόντας αἰῶνας πρὸς ἄλλους θνητοὺς καὶ συνδιελέχθης μετ' αὐτῶν.

— Ὡ προαιώνιε Σατάν! Ἄνασπῶν τοὺς ὤμους, γελῶν καὶ θεωρῶν τὴν δεσποινίδα Ἱστορίαν εἶπεν ὁ Ἀχιμάν. Ἀποστρέφεται τὰ δόγμα-
τα! χὰ! χὰ! εἰρωνικῶς προσέθεσε. Μετὰ ταῦτα λαμβάνων σοβαρὸν ὕφος λέγει. Ἐνεφανίσθην εἰς τὸν Βροῦτον· με ἠρώτησε τις εἶμαι καὶ τί ἐπεθύμουν· τῷ ἀπεκρίθην, ἐπειδὴ ἔβλεπον τὴν δυσπιστίαν του καὶ τὸ ἀκράδαντόν του:

— Θὰ ἐπανίδῃ ὁ εἰς τὸν ἕτερον εἰς τὸ πεδῖον Φίλιπποι τῆς Μακε-
δονίας, καὶ τὸν ἐγκατέλειψα. Τὴν προτεραιάν τῆς μάχης παρουσιά-
σθην αὐθις εἰς αὐτόν καὶ τῷ προεῖπα τὴν ἥτταν του. Δὲν ἠθέλησε
νὰ με πιστεύσῃ, ἐπολέμησεν ἀνδρείως, ἀλλ' ἐνίκηθη. Ἐκ τῶν ἐξή-
κοντα συνομωτῶν κατὰ τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος δὲν ἐπέτρεψα οὔτε εἰς
ἓνα μόνον νὰ ἀποθάνῃ ἐπὶ τῆς κλίνης του. Παρουσιάσθην εἰς τὸν
Κάσσιον καὶ ἄλλους, καὶ τοῖς εἶπον τὴν τύχην των. Δὲν εἶμαι ἐγὼ
τὸ δαιμόνιον τοῦ Σωκράτους, τὸ παρακινήσαν αὐτόν, μετὰ τὴν ἥτταν
τῶν Ἀθηναίων νὰ μὴ παρακολουθήσῃ τὴν αὐτὴν ὁδὸν μετὰ τῶν ἄλλων,
οὔτω δὲ ἀποφυγῇ τὸν θάνατον; . . . Τί; Μήπως φρονεῖς ὅτι ὁ Κύριος
ἦτο τὸ δαιμόνιον; Ὁ Κύριος κáθηται πολὺ, πολὺ ὑψηλὰ . . . Ζητεῖς
νὰ σοὶ ἀπαριθμήσω, Μεγαλειοτάτη, τοὺς θνητοὺς εἰς οὓς παρουσιά-
σθην ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς δημιουργίας· ἀλλ' οὗτοι εἶνε ἀναρίθμητοι.
Ἀπώλεια χρόνου· τοὺς γνωρίζεις καὶ τοὺς γνωρίζει ἡ δεσποινὶς Ἱστο-
ρία. Σοὶ ὑπενθυμίζω ποσάκις ἡ Παλαιὰ Γραφὴ ἀναφέρει ὅτι παρου-
σιάσθην εἰς θνητοὺς. Ἀρίνω, ὅτι ἐν τῷ Βιβλίῳ τοῦ Ἐνὼχ με εὐρί-
σκεις μεταξὺ τῶν ἀποστατησάντων ἀγγέλων, τῶν καταβάντων ἐπὶ
τῆς γῆς καὶ ἀσωτευσάντων με τὰς καλλονὰς αὐτῆς. Ἀλλὰ με εὐρί-
σκεις εἰς πᾶν μέρος τῆς μεγάλης αὐτοκρατορίας σου, λαμβάνοντα
μέρος εἰς τὰ κοινωνικά του, καταβάντα καὶ συνδιαλεχθέντα καὶ συ-
ζητήσαντα μετὰ πολλῶν θνητῶν, ἀφ' ὅτου ὑπῆρξαν καὶ ὑπάρχουσιν
εἰς τὸν κόσμον ἑκατομμύρια θνητῶν, οἵτινες με προτιμῶσι καὶ λατρεύ-
ουσι.

— Λοιπόν, τίς ἐκ τῶν σοφῶν τοὺς ὁποίους προκνέφερες, ὦ Πάνσοφε
Διάβολε, προσεγγίζει τὴν ἀλήθειαν; Ποῖος ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀγαθῶν καὶ
τίς ὁ ἀριθμὸς τῶν κακῶν πνευμάτων; Ἐκ τῆς γνώσεως ταύτης θὰ
βεβαιωθῶ, κατὰ πόσον ἡ ὑπεροχὴ, ἡ ἰσχὺς καὶ ἐπιρροή σου δύνανται
νὰ προξενήσωσι μίαν ἐπανάστασιν εἰς τὴν χώραν ταύτην, καὶ ἔαν τὰ
ἀποτελέσματα μιᾶς ἐπαναστάσεως δύνανται νὰ φέρωσιν, ὡς λέγεις,

Πόλιμος Βαϊλ

ἀγαθοεργίας καὶ εὐαρέστους συνεπειάς οὐ μόνον ἐν Ἑλλάδι, ἀλλὰ καὶ εἰς πολλὰ τῆς ἐπικρατείας μου μέρη.

— Οὐδεὶς ὄλων αὐτῶν τῶν σοφῶν, κυρὰ Εὐρώπη, Θεολόγων, ἐκκλησιαστικῶν, φιλοσόφων καὶ μεγάλων ἀνδρῶν, κἄν προσεγγίξει τὴν ἀλήθειαν Ἡ δὲ ἀλήθεια εἶνε τόσοσ σαφῆς, ὥστε, ἐπαναλαμβάνω ὅ,τι προεῖπον : Πάντες οὗτοι οἱ σοφοὶ εἶνε πολὺ περιωρισμένα πνεύματα, πολὺ μικροὶ ἄνδρες ἐνώπιόν μου, ὅπως λάβω ὑπὸ σημείωσιν τὰ γραφόμενά των. Ἄλλ' οἱ βλάκες λαοί, οἱ λατρεύσαντες εἰδῶλα, ζῶα, καὶ παντοειδῆ ἀνθρώπινα καθάρματα ὡς θεότητας ἢ μεγάλους ἄνδρας, δι' ἐσφαλμένης ἢ πεπλανημένης κοινῆς γνώμης, ἀπέδωκαν πρὸς τοὺς πυγμαίους αὐτοὺς ὅτι δὲν ἤξιζον. Ἡ ἀλήθεια εἶνε σαφῆς. Εἰς τὸ σύμπαν, εἰς ὄλην τὴν κτίσιν, ὑπάρχουσι μόνον δύο δυνάμεις· ἡ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ ἡ τοῦ κακοῦ, ὡς καὶ δύο στοιχεῖα, ἡ ὕλη καὶ τὸ ἄυλον. Ὁ αὐτοφυῆς Κύριός μου εἶνε Δημιουργὸς καὶ τῶν τεσσάρων. Ἄλλὰ ἐν τῇ ἀπίερω σοφίᾳ του ἔπλασεν ἕκαστον ἐκ τῶν τεσσάρων λειτουργοῦντα ὑπὸ ἀλάνθαστους ὄρους καὶ πρὸς εὐδαιμονίαν, θαυμασμὸν καὶ τελειοπίτησιν τῶν ἔργων του. Ἐμὲ ὠνόμασεν ἀμετάβλητον, καὶ ἀδιαίρετον, καὶ αἰώνιον αὐτοκράτορα πάντων τῶν στοιχείων καὶ τῶν κλάδων τῆς κακίας. Ἐκ δέτων συνεπειῶν τῶν πράξεών μου, τῶν κατορθωμάτων μου καὶ αὐτῶν τῶν κακουρημάτων μου προσδοκᾷ ρυάκια, ποταμούς, λίμνας, ὠκεανούς ἀγαθοεργιῶν, εὐεργετημάτων, εὐτυχιῶν καὶ εὐδαιμονιῶν τοῦ κόσμου. Κατανοεῖτε τοῦτο, κυρὰ Εὐρώπη ; Ἄλλως, πῶς δύναται νὰ ἦνε ὁ πάνσοφος, ὁ σελαηγεγέτης, ὁ δίκαιος, καὶ ὁ ἀκεραιότατος κριτῆς τοῦ Σύμπαντος, ὁ Πανόπτης πανηγεμών, ὁ Παντοδύναμος, ὁ Παναρμόνιος, ὁ Πολυεὐσπλαγγνος, ὁ Πανάγαθος, ὁ σελασφόρος καὶ ὁ Πανάγιος Θεός, ἐὰν μόνον πρὸς χαρὰν καὶ τέρψιν του εἶχε λεγεῶνας διαβόλων ἀσκόπως διαπραπτόντων παντοειδεῖς κακίας, βασανίζοντας, καταπιέζοντας, τυραννοῦντας, αἰματοκυλίωντας ἢ πυρπολοῦντας ἐν φωτὶ, ἐν σκότει καὶ ἀμαθειᾷ τὸ ἀνθρώπινον γένος, ἢ τοὺς κατοίκους τῶν τόσων ἄλλων κόσμων ; Τὰ τοιαῦτά πράγματα εἶνε ἀσυμβίβαστα μὲ τὴν πανάγαθον φύσιν τοῦ Ἰψίστου, μὲ τὰ πραγματικὰ συστατικὰ τοῦ μεγαθύμου, μεγαλόφρονος, μεγαλοεργοῦ καὶ μεγαλοψύχου Θεοῦ. Ἐπλασε λοιπὸν ἐμὲ, διότι ἐγνώριζεν, ὅτι ὅσον ἐντελής καὶ ἀνὸς ὑπῆρξεν ἡ πρώτη πλάσις του, τοῦ Ἀδάμ καὶ τῆς Εὔας, διὰ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τοῦ ἀνθρώπινου γένους καὶ τοῦ αὐτεξουσίου αὐτοῦ, τὸ ἀνθρώπινον γένος ἦτο ἀδύνατον, κατὰ τοὺς νόμους τῆς φύσεως, κατὰ τοὺς νόμους τῆς φθορᾶς τῆς ὕλης, νὰ μὴ ἐκφυλισθῆ καὶ μὴ παράξη θνητοὺς μεστοὺς κακίας, μὴ παράξη

φύσεις και διαθέσεις δυστρόπους, δυσδιαγώγους, αναλγήτους, έμπαθείς, σκληράς, δυσκόλους, τραχείας, τὰς ὁποίας οὔτε ἡ ἀνατροφή οὔτε ἡ ἐκπαίδευσις, οὔτε αἱ τέχναι καὶ ἐπιστήμαι, οὔτε ὁ ριζικώτερος πολιτισμός, οὔτε αὐτὰ τὰ πλούτη, ὁ ἀνεκτικός καὶ διασκεδαστικός βίος, οὔτε ἔτι ἡ ἔλλειψις καὶ ἀπουσία τῆς ἀνάγκης δύνανται νὰ κατακρατήσωσιν ἀπὸ τοῦ νὰ μὴ ἀμαρτήσουν, ἐγκληματίσουν, πταίσουν, κακουργήσουν. Τὶ λοιπὸν ἤθελε γίνεαι ὁ κόσμος, ἐάν δὲν εὐρισκόμην ἐγὼ μετὰ τῶν ταγματῶν μου, νὰ προλαμβάνωμεν, παρακολουθοῦντες τὰ διαθήματα αὐτῶν, καὶ ὠθοῦμεν μάλιστα τὰς τοιαύτας φύσεις πρὸς τὰ φοβερὰ ἐκείνα ἐγκλήματα, ἐξ ὧν θὰ πηγᾶσιν μετὰ ταῦτα τὸ καλόν; Δὲν σὰς ἀπέδειξεν μέχρι τοῦδε, κυρὰ Εὐρώπη, καλὰ καὶ ἀγαθοεργίας, ἀπορρυσάσας ἐκ τῶν ἐν Ἑλλάδι κακουργημάτων; περιμένεται δ' ἔτι πόσα ἄλλα θέλω σὰς δεῖξει ἐν Ἀθήναις. Ὑπόθεσις, κυρὰ Εὐρώπη, ὅτι ἔχεις ἐν τῷ κήπῳ σου μέγαν ἀριθμὸν φυτῶν ἢ δένδρων παραγόντων δηλητηριώδεις καρπούς, καὶ ὅτι οὐδεμία πρόνοια λαμβάνεται. Οὐδένα κηπουρὸν ἔχεις διὰ νὰ τὰ ἐξαγάγῃ καὶ ἐξαλείψῃ ἐκ τοῦ κήπου. Τὶ τότε προσδοκᾷς; Δύνασαι δὲ νὰ αἰτιάσῃαι τὸν κηπουρὸν ὅτι ἐξωράισε τὸν κήπον σου, ἐξορίζων ἐξ αὐτοῦ τὰ τοιαῦτα; Διότι ἐξετέλεσε τὸ καθήκον του δραστηρίως, προνοητικῶς καὶ πιστῶς πρὸς τὸν κύριόν σου; . . . Πρὶν προχωρήσω, ἐπιθυμῶ, Μεγαλειοτάτη, νὰ μοὶ εἴπητε ἐάν ἡ λογικὴ μου σὰς ἀρέσῃ, εἶπεν ὁ Διάβολος, οὔτινος τὸ πρόσωπον ἔλαθεν ἐκτακτον ἰλαρότητα, ἄν καὶ οἱ ἀστράπτοντες ὀφθαλμοὶ του ἔρριπτον τοὺς φαιψάλους τοῦ ἄρχοντος τοῦ πυρός, προδίδοντες, ὅτι ἡ μεγαλειότης του, τοῦ Ἄδου, ὁ βασιλεὺς τῆς εἰρωνείας, μικρὸν ἐφρόντιζε περὶ τῆς γνώμης τῆς κυρὰ Εὐρώπης. Φιλοφρονητικῶς μόνον ἠρώτα αὐτήν, ὅπως ζυγίση τὸ λογικὸν αὐτῆς, ἐάν ἦτο ἀρκούντως ἰσχυρόν, ἵνα προσεγγίση τῆς δημιουργίας τὰ ἀπόκρυφα.

— Ἐγὼ ἐπέστην, ὦ ἡγεμῶν τῶν δαιμονίων στοχασμῶν, εἰς ὅσα λέγεις . . . Εἶνε τόσον λογικὰ. Δὲν εἶσαι πλέον ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν μου ὁ μισάγαθος Διάβολος. Ἄλλὰ τίς ὁ ἀριθμὸς τῶν Διαβόλων;

— Μὴ διπλωματίαν, κυρὰ Εὐρώπη, μὴ διπλωματίαν, εἶμαι καρδιογνώστης, καὶ μηδὲν ἕτερον, ἢ ταπεινὸς δούλος τοῦ Κυρίου μου, πιστὸς ἐκτελεστής τῶν καθηκόντων μου. Ἐκ τῶν ὄσων σοὶ εἶπον ἐννοεῖς, ὅτι εἰσάπαξ ἀμετάβλητος καὶ αἰώνιος, ἐγενόμην αὐτουργός, αὐτόνομος, αὐτοκέλευστος, αὐτενέργητος, αὐτοφρουρήτος. Διοργάνωσα λοιπὸν, καὶ ἐξακολουθῶ νὰ διοργανίζω διὰ τὴν γῆν ἑκατομμύρια Διαβόλων, ὄλων τῶν βαθμῶν καὶ τάξεων, ἀναλόγως τῆς αὐξήσεως καὶ πολλαπλασιασ-

σεως τῆς κακίας, καὶ ἀναλόγως τῆς ἀναξιοτήτος, ἀνικκνότητος καὶ ὀλιγωρίας τῶν Ἀγγέλων· διότι μία νίκη μου κατ' αὐτῶν ἐγκαταστοιχοῦται ἐν τῇ Βίβλῳ τῆς δικαιοσύνης πρὸς ὄφελός μου καὶ εἰς βάρος των. Ἡ ἀποστολὴ ἡμῶν ἀμφοτέρων, Ἀγγέλων τε καὶ Διαβόλων, καὶ αἱ διαταγαὶ τῆς ἀπείρου δικαιοσύνης τοῦ Κυρίου πρὸς ἀμφοτέρους ἡμᾶς εἶνε ἐκ τῶν ἔργων ἀμφοτέρων αἱ συνέπειαι νὰ εἶνε ἀγαθοεργοί, τὰ ἀποτελέσματα εὐεργετικά. Οὐαὶ ὅστις ἡμῶν παραβῆ, ἢ ἀποτύχη εἰς τὸν σκοπὸν αὐτόν. Ἡ ζῆμια ἐγκαταγράφεται πρὸς βάρος του. Ὁ ἀριθμὸς λοιπὸν τῶν τε Διαβόλων καὶ Ἀγγέλων εἶνε ἀπροσδιόριστος, κατὰ τὰς ἀνάγκας τῆς Οἰκουμένης. Ἐχω ὅμως ἐγὼ ἀπειρίαν στελέχεων, ὅπως κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, στελεχοτομήσω, στελεχιαίως, ὅσους ἐπιθυμῶ διαβόλους, ἀνοίγων τὰς φυλακὰς τῆς κολάσεώς μου καὶ ἐκ τούτων λαμβάνων ὅσους ἔχω ἀνάγκην εὐπαλαίστους κακούργους. Εἰς ἕκαστον ἔθνος ἔχομεν καλῶς ὠργανωμένους καὶ πειθαρχοῦντας λεγεῶνας διαβόλων, φέροντας κατὰ τὴν θρησκείαν τοῦ ἔθνους, τὴν γλῶσσαν του, τὴν ἱστορίαν του, ἀνάλογα ὀνόματα, διοικουμένους δὲ παρ' ἐνὸς ἡγεμόνος ὑποτελοῦς μου, καὶ ὑποτελῶν ἀνωτέρων καὶ κατωτέρων ἀξιοματικῶν, οἵτινες ὁμοίως συνεργάζονται μετὰ τῶν ἀγγέλων, ἐάν καὶ ἀντιθέτως ἕκαστος, ὑπὲρ τοῦ ἀγαθοῦ σκοποῦ. Ἄρα ὁ αὐξὼν ἀριθμὸς τῶν Διαβόλων ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν ἀγγέλων, καὶ οὐχὶ ἐξ ἡμῶν. Οὗτοι πρέπει νὰ αὐξάνωσι τὸν ἀριθμὸν των, ὅπως, διαγρηγορῶντες, μᾶς προλαμβάνωσι, μᾶς ἐμποδίζωσι, μᾶς παρακολουθῶσι, καὶ οὐχὶ ἡμεῖς αὐτούς. Ἄρα, πρέπει, Μεγαλειοτάτη, νὰ θέσητε τὴν ἐρώτησίν σας πρὸς τοὺς ἀγγέλους. Ὅταν οὗτοι ἀρκούντως εὐχαριστήσουν τὴν περιέργειάν σας καὶ σὰς εἴπωσι τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀγγέλων, τότε καὶ ἐγὼ θὰ σὰς εἴπω, πόσα συντάγματα, μεραρχίας καὶ μοιραρχίας δύναμαι νὰ παρατάξω ἀπέναντι αὐτῶν. Διότι, ὡς εἶπον, ἔχων τὰ στελέχη, δὲν ἔχω δὲ ἢ νὰ ἀνοίξω τὸν Ἄδην μου καὶ νὰ στελεχοτομήσω ὅσους ἐπιθυμῶ νεοσυλλέκτους διαβόλους, ἐνῶ οἱ ἄγγελοι δὲν δύνανται νὰ κάμουν τοιοῦτον τί, διότι, οὔτε τὴν δύναμιν ἔχουν νὰ φέρωσιν ἐκ τῶν Ἡλυσίων τοὺς μάκκαρες, οὔτε οἱ μάκκαρες θὰ ἀφήσουν τὸν παράδεισον ὅπως ἔλθωσι καὶ αὐθις εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, καὶ μάλιστα, ὅπως περιπλεχθῶσιν οὐχὶ μὲ τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ μὲ ἡμᾶς τοὺς Διαβόλους. Ἐλπίζω, κυρὰ Εὐρώπη, νὰ ἱκανοποίησα εὐαρέστως τὴν περιέργειαν ὑμῶν, ἀποδειξας, ὅτι ὅσα εἶπον οἱ ἐκκλησιαστικοί, οἱ φιλόσοφοι, οἱ θεολόγοι, οἱ σοφοὶ καὶ οἱ πεπαιδευμένοι τῆς Αὐτοκρατορίας σου περὶ ἡμῶν καὶ τῶν ἀγγέλων, ἦσαν κοροφίζαλα

καὶ ἀσυνάρτητα πράγματα, ἵνα μὴ εἶπω βλασφημίαι κατὰ τοῦ Κυρίου. . . .

Ἐλπίζω, ἀρκούντως ἀπέδειξα, ὅτι ἡ ἐπανάστασις ἐν Ἑλλάδι, ἔχει σκοπὸν μεγάλων ἀγαθοεργιῶν καὶ λαμπρῶν μελλόντων, κυρίως διότι τοιαύτη ἐπανάστασις, καθὼς ἐγὼ τὴν ὠργάνωσα ἐντὸς τοῦ διαβολικοῦ νοῦ μου, θὰ ἐπηρεάσῃ δλόκληρον τὴν αὐτοκρατορίαν σου. Θὰ φέρῃ γενικὸν πόλεμον μεταξύ τῶν διαφόρων φυλῶν σου, καὶ θὰ ξεμουχλιάσῃ τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς χώρας σου, εἰς τὸ ὅποιον ἔδωκες τὸ ὄνομά σου, τὸ ὅποιον ὀνομάζεις κέντρον τοῦ πολιτισμοῦ, ἐνῶ δὲν εἶνε ἡ προαιώνιον κέντρον τῆς τυραννίας, πενίας, καὶ κακουχιῶν ἑκατομμυρίων ψυχῶν. Κέντρον, ναί, κυρὰ Εὐρώπη, πάσης κακίας καὶ πονηρίας, ἀνενάως ἀπαιτοῦν τὴν παρουσίαν μου. Ἐχύθησαν ἔνεκα τούτου ποταμοὶ αἱμάτων, καὶ ἐχύθησαν τὰ αἵματα ταῦτα ἔνεκα θρησκευτικῶν ἢ πολιτικῶν διενέξεων τῶν γελοίων σοφῶν σου, διαπραχθέντων εἰς βάρος σου, κυρὰ Εὐρώπη. Τὸ περίφημον τοῦτο κέντρον σου, κυρὰ Εὐρώπη, ἐκράτησεν ἐντὸς ἀγρίας καὶ βαρβάρου καταστάσεως δι' αἰῶνας ὅλην τὴν ἐπίλοιπον γῆν. Μάλιστα, κυρὰ Εὐρώπη. Χῶραι καρποφόροι καὶ εὐδαίμονες τῶν ἄλλων ἡπείρων, λαοὶ ἀγαθοὶ καὶ εὐπόλητοι, ἔθνη ὑπερήφανα μὲ χριστιανικὴν καρδίαν προσδοκῶντα παρὰ σοῦ, ἐλησμονήθησαν. Μία μεγάλη ἐπανάστασις τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς, ὄλου τοῦ Πανελληνίου, πρῶτον κατὰ τῶν φαύλων τῶν Ἀθηναίων, ἔπειτα κατὰ τῶν Τούρκων καὶ Τουρκοφίλων, θὰ φέρῃ εἰς τέρμα τὸ *πουργατικὸν* τῆς Ἀνατολῆς ζήτημα. Τώρα ἐπίτρεψον, ὦ πότνια καὶ γεραρὰ καὶ πολυστέφανος Αὐτοκράτειρα, νὰ προχωρήσωμεν εἰς τὰ τῶν Ἀθηναίων. . . . Τὰ ἄϋλα θὰ ἐννοήσῃτε καλλίτερον ὅταν ἀναβῆτε εἰς τὸν οὐρανὸν πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ ἀυλοῦλου συζύγου ὑμῶν Διός, καὶ πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν ἀνδρῶν ἐκεῖνων, οἵτινες ἔφερον τὴν Ἑλλάδα εἰς τὸν παρόντα ὄλεθρον τῆς.

Ο ΔΙΑΒΟΛΟΣ

Πῶς ὁ Διάβολος μεταβάλλει εἰς Πανόραμα τὰς Ἀθήνας.

Ἄσπασμα
 Ὅταν οἱ δύο ἀρχαγγελοὶ, καθὼς καὶ ἡ Ἁγία Παρασκευὴ καὶ ἡ Ἁγία Κυριακὴ μᾶς ἐγκατέλειψαν, ὁ Διάβολος ἀναπνέων μακρὰν ἀναπνοήν, ἔκραξε :

— Οὐφ! Ἠλαφρώθημεν. Μᾶς παρεζάλισαν καὶ οὗτοι μὲ τὴν παρουσίαν των. Ἦλθαν τάχατες ἀπεσταλμένοι Ἄνωθεν διὰ τὸν Καλλέργην καὶ Σοῦτσον, καὶ ἔδραξαν τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐκφράσωσι τὰς προφητείας των, αἵτινες εἶνε ἄλλα τῶν ἄλλων, ὡς νὰ δύναται τις νὰ ἐμποδίσῃ τὸν ἄφθαρτον ἐμέ, τὸν ἡγεμόνα τῆς φθορᾶς καὶ τῆς καταστροφῆς ἐμέ, νὰ ἐκτελέσω τὸ καθήκον μου. Τίνα λοιπὸν θὰ πιστεύσῃς καλλίτερον, κυρὰ Εὐρώπη, ἐμέ ἢ τοὺς δύο ἀρχαγγέλους; εἶπεν ὁ Διάβολος λαμβάνων τὴν προτέραν εὐθυμίαν του, ἀπτόητος καὶ ἀθάδῆστατος ὡς πάντοτε. Ἄ! κυρὰ Εὐρώπη, οὐδὲν παράδοξον νὰ ἀπατηθῆς καὶ πιστεύσῃς τὰ δύο αὐτὰ ἀσπροπούλια, οἱ ὅποιοι δὲν εἶνε ἡ δύο ἀπλοὶ δούλοι ἐκ τῶν μυριάδων τοῦ Κυρίου.

— Καθόσον ἐνθυμοῦμαι, εἰς τὰς Γραφάς, παμπόνηρε Σατανᾶ, οἱ ἀρχαγγελοὶ οὗτοι κατέχουσι παρὰ τῷ Κυρίῳ τὰς ἐμπιστευτικωτέρας θέσεις ἐν τῷ οὐρανῷ. Καὶ σὺ οὕτω ὁμιλεῖς διὰ τὰς ὑψηλότητάς των;

Ὁ Ἀρχάγγελος Γαβριὴλ ἐμφαίνει τὸ σῆνος τοῦ Κυρίου, ὁ Μιχαὴλ τὴν παντοδυναμίαν του. Ὁ Ραφαὴλ τὴν συνδρομήν του. Ὁ Οὐριέλ τὸ πῦρ τοῦ Κυρίου, τὰ χερουβείμ τὸ πλῆθος τῶν ἐπιστημῶν του, καὶ ὁ Σεραφεὶμ τὴν ἰσχύν τῆς ἀγάπης του. Πῶς λοιπὸν σὺ, θεωρεῖς ἑαυτὸν ἀνώτερον τούτων Σατανᾶ, καὶ ἀπαιτεῖς ἐγὼ νὰ σὲ πιστεύσω καλλίτερον αὐτῶν;

— Τοιαύτη, σοφολογιωτάτη κυρὰ Εὐρώπη, εἶνε ἡ ἐρμηνεία τῶν καθβαλιστῶν, ἡ μυστικὴ θεωρία τῶν Ἰουδαίων, βασιζομένη ἐπὶ παραδόσεων καὶ ὄχι γεγονότων ἢ διδάσκουσα, ν' ἀνακαλύπτῃς ἐν τῇ παλαιᾷ Γραφῇ μυστηριώδεις καὶ ἀλληγορικὰς ἐννοίας, κρυπτομένας, κατὰ τοὺς βαββίνους, ἐντὸς τῶν λέξεων, καὶ συχνὰ ἐντὸς τῶν ψηφίων τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς. Λοιπὸν, ὑμεῖς, κυρὰ Εὐρώπη, πιστεύετε εἰς τὸν καθβαλισμὸν, ὅστις εἶνε μία πεπερασμένη ἀγυρτικὴ ἐπιστήμη, δι' ἧς οἱ θνητοὶ συνδιαλέγονται ἀπὸ τὴν γῆν μέχρι τοῦ ἄλλου κόσμου μετὰ τῶν μακάρων, ὡς ὁ ἄλλος κόσμος νὰ ἐκεῖτο ἐπὶ τῆς γῆς, ἢ ἐγγὺς αὐτῆς, ἢ νὰ ἠδύναντο νὰ συγκοινωνοῦν μετ' αὐτοῦ διὰ τηλεγράφων ἢ τηλεφῶνων, ἢ ὡς ἐὰν οἱ μάκαρες νὰ ἠδύναντο νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν θέσιν των καὶ ἐπανάβῃσιν ἐπὶ τῆς γῆς. Ὅποια παραμύθια! Τοιοῦτοι εἶνε καὶ οἱ σημερινοὶ σου πνευματισταί. Ἄφες τὸν καθβαλισμὸν καὶ τὰ παραμύθια τοῦ παρελθόντος, κυρὰ Εὐρώπη, καὶ ἄς ἔλθωμεν εἰς τὰ παρόντα, ἐμὲ θὰ πιστεύσῃς καὶ ὅσα σοὶ εἶδειξα μέχρι τοῦδε πραγματικὰ ἐν Ἑλλάδι, ἢ τοὺς δύο τούτους ἀρχαγγέλους; Ἐγὼ εἶμαι στεμματίας ἡγεμόν, ἀψευδέστατος, δεῦτερος μετὰ τὸν Κύριον εἰς τὴν ἰσχύν. Ὁ

Πλάτων σας δὲν εἶπε, πᾶν τὸ δαιμόνιον μεταξὺ ἐστὶ Θεοῦ τε καὶ θνητοῦ; Εἶμαι κυριάρχης ἀφλόγιστος τοῦ πυρός, τῶν κεραιῶν καὶ ἀστραπῶν, αὐτοκίνητος ἐντὸς τοῦ χάους, καὶ ἐντὸς ὄλων τῶν οὐρανῶν, καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, καὶ ἐντὸς τῶν σπλάγγων τῆς γῆς, καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης καὶ εἰς τοὺς πυθμένους τῶν Ὀκεανῶν. Εἶμαι αὐθόπαρκτος, αὐτενέργητος, αὐθερμήνευτος, αὐτόδικος. Δύναμαι, ὡς ὁ πατήρ τῶν Θεῶν Ζεὺς, νὰ λάβω ὅλας τὰς μορφὰς τῶν ζῶων, πτηνῶν, ἰχθύων καὶ ἐρπετῶν, ὄλων τῶν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν πασῶν τῶν ἡλικιῶν ἐνῶ οἱ δύο οὗτοι ἀρχάγγελοι δὲν δύνανται, οὔτε τολμοῦν κἄν νὰ παρουσιασθῶσιν ἄπτεροι εἰς τὸν κόσμον, ἢ μὲ μίαν μόνον πτέρυγα. . . Τίνα λοιπὸν θὰ πιστεύσης, αὐτοῦς ἢ ἐμὲ τὸν Παντοδύναμον, κυρὰ Εὐρώπη; Εἰς ποῖον ἔχεις καλλιτέραν ὑπόληψιν, εἰς αὐτοὺς ἢ εἰς ἐμέ; Αὐτοὺς, οἵτινες ἐτόλμησαν νὰ σοι εἴπουν κατὰ πρόσωπον, ὅτι ἡ παραλελυμένη καὶ ἐξηθρωμένη αὕτη χώρα θὰ λάβῃ πρόνοιαν τῆς παρκαμῆς καὶ τῶν γηρατειῶν σου;

Εἰς τὸ ὕφος καὶ τὴν ἐρώτησιν τοῦ Διαβόλου ἡ κυρὰ Εὐρώπη, ὡς νὰ εὐρίσκετο εἰς ἀμηχανίαν ἀερίζετο σφοδρότερα διὰ τῆς ἠπιότητος της, ὅταν ὁ Διάβολος, ὁρῶν αὐτὴν δισταζούσαν, ἐρωτᾷ ἀναιδέστερον, ἐπανειλημμένως.

— Ποῖον; Ποῖον, θὰ πιστεύσης καλλιτέρα, κυρὰ Εὐρώπη, ἐμὲ ἢ τοὺς δύο ἀρχαγγέλους;

— Δεσποινίδες μου, ποῖον πρέπει νὰ πιστεύσω καλλιτέρα; Ἠρώτησε χαμηλοφώνως ἡ κυρὰ Εὐρώπη, ἀπολέσασα ὄλην τὴν παρουσίαν τοῦ πνεύματός της εἰς τὴν σωρείαν τῶν ἐπιχειρημάτων καὶ τὴν ἰσχύν τῆς ρητορικῆς τοῦ Διαβόλου.

— Δέσποινα τῆς Γῆς, ἀπεκρίθη ἡ δεσποινὶς Ἀλήθεια· ἐπιστεύσατε μέχρι τοῦδε τοσάκις τὸν Διάβολον, ὥστε οἰκνῆποτε σᾶς δώσωμεν νοουθεσίαν, ἢ Μεγαλειότης Σας θὰ ἀκολουθήσῃ πάντοτε τὴν ἰδίαν αὐτῆς γνώμην, πιστεύουσα ὅτι εἴθε θεοφώτιστος, θεοχαρίτωτος, θεόπεμπτος. Ἐγὼ, καθὼς καὶ ἡ δεσποινὶς Ἱστορία, οὐδέποτε εὕρομεν ἀκρόασιν ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου. Προσεφέρθητε τοσάκις τυραννικῶς καὶ ἀντιχριστιανικῶς πρὸς τοὺς χριστιανούς καὶ τὰ μικρὰ Κράτη τῆς Γῆς, κατεπίεσατε ἀντιχριστιανικῶς αὐτά, ἐπατρέψατε τὰς σφαγὰς τῶν βαρβάρων καὶ τῶν τυράννων των, παρακολουθοῦσα τὰς συμβουλάς τοῦ Διαβόλου, ἢ τὰς ἐπιθυμίας του, ἢ τὰ συμφέροντά σας, ὥστε, Σᾶς ἐξελάβομεν μάλλον θεομάχον καὶ σύμμαχον τοῦ Σατανᾶ, ἢ τὴν θεοφιλῆ

Εὐρώπην. Τώρα βέβαια δισταζόμεν νὰ ἐκφράσωμεν γνώμην, ἀγνοοῦσαι τοῦ κλίνει ἡ καρδιά ὑμῶν.

Ἡ γριᾶ Εὐρώπη τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἔθεσε μαστίχην εἰς τὸ στόμα αὐτῆς, διπλωματικῶς προσποιουμένη τὴν ἀφρημένην, ἢ ὅτι δὲν ἤκουσεν, ἢ ἐπρόσεξεν εἰς τοὺς τελευταίους λόγους τῆς δεσποινίδος Ἀληθείας. Ἀποτόμως δὲ στρέφουσα τὰ νῶτα πρὸς τὰς δύο δεσποινίδας Ἀλήθειαν καὶ Ἱστορίαν, εὐτόλμως ἐρωτᾷ τὸν Διάβολον:

— Εἰπέ μοι Ἀχοιμᾶν, σὲ ἠκολούθησάν ποτε ἐντιμοὶ καὶ ἐνάρετοι ἄνθρωποι; Σὲ ἐλάτρευσαν, ἀνεγνώρισαν τὴν κυριαρχίαν σου ὑψηλόφρονες, μεγάλοι ἄνδρες καὶ μὴ ἀμαρτωλοὶ; Ὑπετάχθη ποτὲ τὸ εἰμαρμένον εἰς σέ; Ἐάν μοι φέρῃς τινὰς ἀποδείξεις τῶν τοιούτων, καὶ ἐγὼ δύναμαι νὰ πιστεύσω, ὅτι ἐκ τῶν κακοπραγιῶν σου, καὶ ἐκ τῆς ἐπαναστάσεως τὴν ὁποίαν προτείνεις, δυνατόν νὰ πηγᾶσουν αἱ ὑποσχόμεναι παρὰ σοῦ εὐεργετικαὶ συνέπειαι πρὸς τὴν κοινωνίαν.

— Τί λέγεις, κυρὰ Εὐρώπη; Χᾶ! χᾶ! χᾶ! Ἐκάγχασεν ὑψηλοφώνως καὶ σαρκαστικῶς ὁ Διάβολος. Ἰδοὺ μία χρυτῆ ἐρώτησις, ἣτις μόνον ἐκ τοῦ χρυσοῦ στόματός σου ἠδύνατο νὰ ἐξέλθῃ, καὶ πάλιν γελῶν τρανῶς προσέθηκεν ὁ ἡγεμὼν τῆς εἰρωνείας. Εἶτα λαμβάνων ὕφος σοβαρόν, ἐξακολουθεῖ. Ἐάν ὑπετάχθη τὸ εἰμαρμένον εἰς ἐμέ; . . . Ἐγὼ εἶμαι τὸ εἰμαρμένον καὶ τὸ πεπρωμένον! Ὁ θνητὸς ἔχει νὰ παλαίσῃ μεταξὺ ἐμοῦ καὶ τοῦ Κυρίου. Ἡ νίκη μου ἢ ἡ ἥττά μου εἶνε τὸ εἰμαρμένον ἢ τὸ πεπρωμένον. Ἐκ τῶν ἔργων μου πηγάζει ἡ ἀγαθὴ ἢ ἡ κακὴ τύχη τῶν θνητῶν· ἄρα εἶμαι τόσον ἀπολύτως ἀναγκαιὸς πρὸς τὸ ἀνθρώπινον γένος, γενικῶς εἰς ὅλον τὸν κόσμον, ὅσον καὶ εἰς τὸν Κύριον. Εἶμαι ὁ σοφὸς τῶν σοφῶν καὶ θὰ ἐπιπτον πολὺ τῆς ἀξίας μου ἂν εἶχον ὀπαδοὺς ἐντίμους καὶ ἐναρέτους, ὡς λέγετε, ἢ ἐάν εἶδιον τὴν ἐλαχίστην σημασίαν ἢ προσοχὴν εἰς τὰς περὶ εἰμαρμένου φλυαρίας καὶ ἀνοησίας τῶν σοφῶν τῆς γῆς. Ὁ Πυθαγόρας καὶ πλεῖστοι ἄλλοι σᾶς λέγουν φρασεολογικῶς, ὅτι τὸ εἰμαρμένον εἶναι ἡ ἀνυπέρβατος τῆς ἀνάγκης δύναμις. Καὶ ποία ἄλλη εἶναι ἡ ἀνυπέρβατος τῆς ἀνάγκης δύναμις ἢ ἐγὼ; Δύνανται ὁ Κόσμος, δύνανται ὁ Κύριος νὰ κάμουν ἄνευ ἐμοῦ; Ὁ Ὁράτιος εἶχε περισσότερον νοῦν· ζωγραφίζει τὴν ἀνάγκην ὡς θεότητα ἀσπλαγγχον, κρατοῦσαν εἰς τὴν σιδηρᾶν τῆς χεῖρα νομίσματα καὶ μεγάλα καρφιά. Ποία ἄλλη εἶναι ἡ θεότης αὕτη, ἢ ἐγὼ, ὁ ἐξαγοράζων τὰς ψήφους καὶ τὰς συνειδήσεις, τὴν ὑπόληψιν καὶ τὴν ἐπιρροήν, διὰ νομισμάτων; ἐγὼ ὁ καρφόνων τὸν ἐνάρετον εἰς τὴν πτωχείαν καὶ ἐπὶ τῆς κλίνης τῶν ἀσθενειῶν, ὅπως μὴ δύναται νὰ κινηθῇ, ὅπως ζῆ, ὡς ὁ Προμηθεύς, ἐν

ἀγανακτήσει, μὲ ἀεὶ ἀνανεούμενον ἦπαρ; Ἐρώτησον, κυρὰ Εὐρώπη, τὸν σύζυγόν σου Δία, ὅταν θὰ συναπαντηθῆτε, ἐὰν ἡδυνήθη ποτὲ νὰ κάμψῃ τὸ εἰμαρμένον, καὶ τί πράγμα εἶνε τὸ εἰμαρμένον. Θέλεις ἀκροασθῆ ἔκ τοῦ στόματός του τὸν ὄρισμόν τῶν Στωϊκῶν, ὅτι εἰμαρμένον καὶ δαίμων εἶναι ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πράγμα. Ὁ δὲ Σενέκας ξεκαθαρίζει σαφέστερα τὴν θέσιν μου, λέγων: Ὁ θεὸς ἐπλασε τὸ εἰμαρμένον, καὶ ὁ ἴδιος πλέον δὲν δύναται ν' ἀνατρέψῃ ὅ,τι ἔκαμε. Λοιπὸν, κυρὰ Εὐρώπη, ὁ Θεὸς μὲ ἐπλασε, καὶ ὄχι μόνον μὲ ἀνέχεται, ἀλλὰ καὶ δὲν δύναται νὰ κάμῃ ἄνευ ἐμοῦ. Δύναται νὰ διαλύσῃ συντάγματα ὁλόκληρα τῶν ἀγγέλων του, νὰ ἀποπέμψῃ ὅλους τοὺς ἀρχαγγέλους του καὶ τὰ Σεραφεῖμ, χωρὶς ὁ Κόσμος νὰ τὸ αἰσθανθῆ, ἀλλ' οὐχὶ καὶ νὰ ἐκβάλλῃ ἐμὲ ἔκ τοῦ μέσου, διότι τότε ὁλόκληρον τὸ ἀνθρώπινον γένος θὰ μεταβληθῆ εἰς ἔλος ἡλιθιότητος, εἰς Εἰρηνικὸν Ὠκεανὸν βλακείας . . .

Λάβε τώρα, κυρὰ Εὐρώπη, ἕνα σωρὸν φιλοσόφων, ἀρχαίων καὶ νέων. Οἱ μὲν ἀρνοῦνται τὴν θεῖαν Πρόνοιαν, οἱ δὲ παραδέχονται μίαν θεότητα τοῦ ὀλέθρου, ἐξ ἧς πηγάζουσιν αἱ φυσικαὶ αἰτίαι, ἀλλ' ἠτίς ἐγκαταλείπει εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸ αὐτεξούσιον. Καὶ ποία ἄλλη εἶνε αὐτὴ ἡ θεότης τοῦ ὀλέθρου ἢ ἐγὼ, κυρὰ Εὐρώπη; Εἶμαι ἐγὼ τάχα ὁ ἀρπακτὴρ τῶν ἀμαρτωλῶν; ὄχι! Εἶμαι ὁ ἀρπαξιθῆς αὐτῶν; ὄχι! Οὗτοι ἐκουσίως ἔρχονται καὶ πίπτουσιν εἰς τὰς ἀγκάλας μου ἀρπαλιζόμενοι μεταξὺ των. Ἐπειτα, μὲ ἐρωτᾶς ἂν ἀνεγνώρισαν τὴν κυριαρχίαν μου, ἐὰν μὲ ἐλάτρευσαν καὶ μὲ ἠκολούθησαν μεγάλοι ἄνδρες καὶ μὴ ἀμαρτωλοὶ! Εἶνε οὗτοι οἱ προπερχόμενοι εἰς ἐμέ, μεγάλοι ἢ μικροὶ, ἀμαρτωλοὶ οἱ δὲν εἶνε; Καὶ τί ἕτερον ἦσαν πάντες οὗτοι οἱ φιλόσοφοι, οἱ διδάσκαλοι τῶν κοινωνιῶν, οἱ μεγάλοι ἄνδρες ἢ ἀμαρτωλοὶ ἐπαγγελλόμενοι τοὺς ἐναρέτους; Οἱ μὴ ἀναγνωρίζοντες τὸ εἰμαρμένον ἦσαν ὁ Ἐπίκουρος, ὁ Ἀναξαγόρας, καὶ οἱ ὀπαδοὶ των. Τὸ αὐτὸ μεταγενεστέρως, καὶ ὁ Καρνεάδης καὶ ὁ Γρότιος, προφασιζόμενοι ὅτι τοῦτο ἀνατρέπει τὰ θεμέλια τῆς ἠθικῆς, αἶρει τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἐνεργεῖν, καὶ ἀποδίδει πρὸς τὸν Θεὸν πάντα τὰ ἐγκλήματα. Εἶνε οὗτοι οἱ προπρότεροι τοιαύτας ἀνοησίας καὶ βλακείας ἀμαρτωλοὶ, ἢ δὲν εἶνε ἀμαρτωλοὶ, κυρὰ Εὐρώπη; Μεγάλοι ἄνδρες, Μεγαλειοτάτη μου, ἀλλὰ μὲ πολὺ στενὸν νοῦν. Μεγάλοι φρένες, ἀλλὰ μὲ στρεβλὴν λογικὴν. Ἐὰν ποτὲ τοῦ δημίτου ἐκτελεστοῦ τοῦ Νόμου τὰ καθήκοντα δύναται νὰ ὀνομασθῶσι κακουργήματα τοῦ νομοθέτου ἢ τοῦ ἀνευθύνου ἡγεμόνος, ἄλλο τόσον πάντα τὰ ἐγκλήματα ἀποδίδονται πρὸς τὸν Θεόν. Τοῦτο ἀκριβῶς σὰς ἀποδεικνύει, ὅτι οὔτε ὁ Κύριος δύναται νὰ κάμῃ ἄνευ ἐμοῦ, οὔτε αἱ πράξεις μου εὐθύνουσι τὸν

Κύριον, οὔτε ἐκτελῶν τὰ καθήκοντά μου πράττω ἐγκλήματα, ἀλλὰ τοῦναντίον εἶμαι εὐεργέτης τῆς κοινωνίας, ἀποσπῶν ἐκ τῶν σπλάγγων τῆς τοὺς κατασπαράττοντας αὐτὴν τοὺς ἐχθροὺς τῆς προόδου, τοὺς αἰτίους τῆς ὑπισθοδρομήσεως τῶν αἰῶνων, ἔστω καὶ τινες τούτων εἶναι περιβεβλημένοι τὸν χιτῶνα τῆς ἀρετῆς. Ἀπαιτῶ λοιπὸν, Μεγαλειοτάτη μου, νὰ μὲ πιστεύσης καλλίτερον τῶν δύο ἀρχαγγέλων, ἀπλῶν ὑπηρετῶν τοῦ Κυρίου, καὶ νὰ πιστεύσης, ὅτι δὲν ἤλθον ἐν Ἑλλάδι νὰ ἐγείρω μίαν ἐπανάστασιν, ἄνευ τῆς προθέσεως τοῦ νὰ φέρω τὰ πλέον εὐάρεστα ἀποτελέσματα διὰ τὸν Κύριον καὶ ἀπολαύσω τὴν ἀμοιβὴν μου διὰ τὴν πλήρη ἐκτέλεσιν τῶν καθηκόντων μου. Ἐγὼ εἶμαι, κυρὰ Εὐρώπη, ὁ ἡγεμὼν τῆς φθορᾶς, ὁ μεταπλάττων, μεταλλάζων, μεταβάλλων, μεταχυρίζων, μετασχηματίζων, μεταμορφώνων καὶ τελειοποιῶν τὴν ὕλην. Καταστρέφω ὅπως τελειοποιήσω . . . Ἐγὼ εἶμαι τὸ εἰμαρμένον σου, τὸ πεπρωμένον σου, ἡ εἰρήνη σου, ἡ ἡσυχία σου. Ἐγὼ θὰ λάβω πρόνοιαν τῆς παρακμῆς καὶ τῶν σεβαστῶν γηρατειῶν σου. Πίστευσον ἐμέ, καὶ ὄχι τοὺς ἀρχαγγέλους. Θὰ καταπληρώσω τοὺς ἐγκεφάλους τῶν τέκνων σου, τῶν ὑπηκόων σου, δι' ἀπειρίδας ἐφευρέσεων τῆς φθορᾶς καὶ τῆς καταστροφῆς, καὶ ὡς τὰς ἐμποδίσουν, ἐὰν δύναται, οἱ ἄγγελοι· αὐτὰ τὰ ἀνεμοσυστήματα, οὔτοι οἱ ἀνεμοσκορπισμένοι. Θὰ διατηρῶ τὸν κόσμον ἐν πολέμῳ εἰρήνης, ἐν ἐφοπλισμῷ χρεωκοπίας, ἐν φιλοφροντικῷ δόλῳ, ἐν κρυφίῳ τρόμῳ, ἐν κατακτητικῇ ἐπιθυμίᾳ, καὶ ἐν σκοτεινῷ μέλλοντι. Οἱ ἄγγελοι δὲν δύναται νὰ ἐμποδίσουν ταῦτα. Δὲν δύναται νὰ προφητεύσουν τὰ μέλλοντα, δύναται μόνον νὰ διακοινῶσιν ὡς διαγγελεῖς τὰς διαταγὰς τοῦ Κυρίου, ὅταν διαταχθῶσι. Ἄλλ' ἐγὼ δύναμαι νὰ προφητεύσω τὰ μέλλοντα, διότι εἶμαι ὁ πρῶτος παράγων τῶν μελλόντων, τὸ δὲ καθήκον μου ἀπαιτεῖ νὰ τὰ στρέψω κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν μου . . . Λοιπὸν τίνα θὰ πιστεύσης κυρὰ Εὐρώπη, ἐμὲ ἢ τοὺς δύο ἀρχαγγέλους, τοὺς ἐλθόντας ἐνταῦθα νὰ σὲ ἐξαπατήσουν μὲ τὰς ἀνακριθεῖς προφητείας των;

Ἡ Αὐτοκράτειρα Εὐρώπη ἔμεινε χαίνουσα, περιπεπλεγμένη δὲ περισσότερο παρὰ πρότερον. Ἐβλεπεν ἀτενῶς τὸν Διάβολον καὶ εἶγα. Ἡ λογικὴ του κατεπόντισε τὴν κρίσιν τῆς.

— Μεγαλειοτάτη! πρὸς τί νὰ περιερχώμεθα περισσότερο τὰς Ἀθήνας; Πρὸς τί νὰ σοὶ δεικνύω τὰ παράδοξα καὶ τερατώδη αὐτῶν, ἂν δὲν μὲ πιστεύης; Πιθανὸν νὰ λέγῃς ἐντός σου, ὅτι ὅσα σὰς εἶδειξαι εἶνε ὀπτασίαι, ὀράματα, μαγεῖαι, καὶ ὅτι σὰς ἐξηπάτησα.

— Ἡ Μεγαλειότης τῆς δικαιοῦται νὰ πιστεῖ καὶ τοῦτο, πολὺτροπε

Σατανᾶ, λαβούσα τὸν λόγον, ἡ δεσποινὶς Ἱστορία εἶπεν. Δύναται νὰ πιστεύσῃ, ὅτι μᾶς πλανᾷς μὲ δράματα καὶ μαγεΐας. Μήπως ὁ μέγας φιλόσοφος Βάκων, ὁ μέγας ἐπιστήμων τῆς ἐποχῆς του, δὲν κατηγορήθη διὰ μαγεΐαν, ὅτι κατεσκεύασεν ἀνθρώπινον κεφαλὴν ἡμιλοῦσαν; Ὁ ἴδιος ἐπιστήμων Βάκων δὲν ἐδίδασκεν, ὅτι ἕκαστος ἀνθρώπος δύναται νὰ γίνῃ προφήτης καὶ προεἶπῃ τὰ μέλλοντα δι' ἐνὸς κατόπτρου κατεσκευασμένου διὰ τῶν κανόνων τῆς περιγραφικῆς Γεωμετρίας, ἐντὸς οὕτινος νὰ κατοπτρίζηται ὁ κατάλληλος ἀστερισμός; Πόσοι καὶ πόσοι τὸν ἐπίστευσαν; Καὶ ὅμως τί ἄλλο ἦσαν πάντα ταῦτα, ἢ γελοῖαι ἐπιστημονικαὶ μαγεΐαι; Διατί λοιπὸν νὰ μὴ πιστεύσωμεν καὶ ἡμεῖς, ὅτι δὲν εἶσαι ἄλλο, ἢ ἀπλοῦς μάγος; Ὁ ἅγιος Αὐγουστίνος δὲν βεβαίωσι, ὅτι τινὲς γυναῖκες τῆς Ἰταλίας εἶχον τὴν ἰσχὺν νὰ μεταμορφώσουσι τοὺς ἀνθρώπους εἰς ἵππους διὰ τινος ποτοῦ, καὶ πάλιν εἰς ἀνθρώπους, ἀφοῦ ἔκαμναν τὴν ἐργασίαν τοῦ ἵππου; Δὲν ἦσαν ταῦτα μαγεΐαι; Δύναμαι νὰ σοὶ ἀναφέρω χιλιάς καταπληκτικωτέρης ἱστορικῆς μαγεΐας, ὧ ἀρχηγμᾶγε Σατανᾶ, ἐπιβεβαιωθείσας παρὰ τῶν ἐπισημοτέρων ἀνδρῶν τῆς γῆς ὡς θαύματα, ἐὰν καὶ δὲν ἦσαν ἢ ἀπατηλαὶ ἀγυρτεΐαι, δι' ὧν ἐξηπατήθησαν οἱ μᾶλλον ἀνεπτυγμένοι λαοί. Ἄρα ἡ Αὐτοκράτειρα Εὐρώπη δὲν δύναται νὰ δώσῃ πίστιν εἰς ὅσα μᾶς δεικνύεις, ὅτι δὲν εἶναι πλάναι, μαγεΐαι, ὀπτασίαι καὶ ὄχι πραγματικότητες. Πρέπει λοιπὸν, ὧ τερατολόγε δαῖμον, νὰ μᾶς δώσης ψηλαφητὰς ἀποδείξεις τῶν διαπραττομένων ἐν Ἀθήναις, προσέθεσεν ἡ δεσποινὶς Ἱστορία ἐντόνως, ἀπαλλάττουσα τὴν Κυρίαν της ἐκ τῆς μεγάλης εὐθύνης τοῦ νὰ ἡμολογήσῃ, ὅτι πιστεύει καλλίτερον τὸν Διάβολον ἢ τοὺς δύο ἀρχαγγέλους.

— Μὲ τὸ δίκαιον ὑμῶν, δεσποινὶς Ἱστορία. Ἀλλὰ βέβαια δὲν θὰ γίνητε σοφιστὰι, ὅπως ζητήσητε πλέον ψηλαφητὰς ἀποδείξεις διὰ τὴν διαφθορὰν τῶν ὄσων σᾶς εἰδείξα ἤδη δικαστῶν, δικηγόρων καὶ ὑπουργῶν, τῶν ὑπὸ τὴν στέγην αὐτὴν. . . . Δὲν μὲ πιστεύετε; Ἀκροασθῆτε τὸν ἦχον τοῦ χουσοῦ, τῆς δωροδοκίας, ψηλαφήσατε τὰ νομίσματα καὶ τοὺς θνητοὺς αὐτούς, ὅπως πληροφορηθῆτε ἐὰν εἶνε ἔμφυχα ὄντα, ἐὰν εἶνε κρέατα, ὅσῃ, σάρκες ἀληθιναί, ἢ σκιαὶ καὶ μαγεΐαι, εἶπεν ὁ Διάβολος μετὰ τῆς χαρακτηριστικῆς εἰρωνικῆς οικειότητος, ἐμφανίσεως ὅτι ἐθεώρει περιφρονητικῶς πάντας τοὺς θνητοὺς ὡς κατωτέρους του.

— Ὅσα βλέπομεν ἐντὸς τοῦ δωματίου εἶνε ἀληθῆ, εἶπεν ἡ δεσποινὶς Ἀλήθεια. Οὐδεὶς λόγος δυσπιστίας περὶ τῆς διαφθορᾶς τῶν ἐνώπιον ἡμῶν δικαστῶν, καὶ τῆς ἐξαχρειώσεως τῶν ἐνώπιον ἡμῶν δικηγόρων· διότι αἱ πράξεις των μᾶς ἐπεβεβαιώθησαν καὶ ἀπὸ τὴν Ἀγίαν

Παρασκευὴν καὶ ἀπὸ τὴν Ἀγίαν Κυριακὴν, καὶ ὑπὸ τῶν δύο ἀρχαγγέλων Γαβριὴλ καὶ Ραφαήλ. Τὸ αὐτὸ καὶ δι' ὅσα εἶδομεν εἰς Φάληρον· διότι καὶ αὐτὰ μᾶς διεβεβαιώθησαν ἐκ τῆς παρουσίας τῶν ἀγγέλων. Ἐννοοῦμεν διὰ τὰ ἐπίλοιπα, ὅσα θὰ ἴδωμεν εἰς τὰς Ἀθήνας.

— Μὲ τὸ δίκαιόν σας, μὲ τὸ δίκαιόν σας, δεσποινίδες μου. Βλέπω ὅτι καταγίνεσθε νὰ μὲ ὑπερβῆτε εἰς τὸ προφυλακτικόν. Ἐπιθυμεῖτε νὰ βασανίσητε διὰ τῆς ἰδίας μεθόδου σας τὰς ἀληθείας καὶ τὰ Ἱστορικά; Τόσον τὸ καλλίτερον. Τοῦτο καὶ ἐγὼ ἐπιθυμῶ. Μὴ λησμονήσητε ὅμως, ὅτι διὰ τῆς μεθόδου αὐτῆς οἱ ὀπαδοί μου τοσάκις σᾶς ἐνέπαιξαν καὶ διέψευσαν. Ἀλλὰ διὰ νὰ κατορθώσω, δεσποινίδες μου, ὅτι μοὶ ζητεῖτε, πρέπει νὰ μεταβάλω τὰς Ἀθήνας εἰς πανόραμα. Μ' ἐννοεῖτε. Ἀντὶ νὰ περιερχώμεθα τὰς Ἀθήνας, θὰ κάμω αἱ Ἀθῆναι, ὅπως μὴ ἀπαυδάτε, χωρὶς νὰ κινήθωμεν, νὰ διέρχωνται ἐνώπιόν σας. . . Προσοχή! Ἴδου ἡμεῖς ἐντὸς τοῦ μικροῦ τούτου οἴκου τοῦ Κολωνάκιου, ὁδὸς Δεξαμενῆς, κατοικίᾳ ἐνὸς Πρωτοδίκου, εἶπεν ὁ Διάβολος, ὅστις ποππίζων τὰ χεῖλη καὶ σφυρίζων, πρὶν ἢ δώσῃ καιρὸν λαλιᾶς εἰς τινὰ ἡμῶν, ἤλλαξε τὴν σκηνήν.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΕΒΝΟΣ

ΣΚΑΗΡΟΙ ΣΤΙΧΟΙ

*Ζητιάνος ἀπὸ μέρη μακρυνά
Μ' εἶρα ὁ ρ γ α ρ ε τ ο κ ρ ε μ α σ τ ὸ ἀ π' τὸν ὦ μ ο
Κυττάει καὶ κορτοστέκει καὶ γυρρᾶ
Μεσ' ἔτὸν πλατὺ μὲ τ' ἄσπρα σίτια δρόμο.*

*Τὸ πρόσωπό του εὐγενικό, ξαρθό,
Τὸ βλέπει, καὶ μιὰ γνώμη σοῦ ἀρεβαίνει:
Ἡ φύσις τὸ ἐπλάσε ἄν τὸν ἀρθό,
Σὰν τὸν ἀρθό κ' ἢ φτώχια τὸ μαρναίνει.*

*Κυττάει ἄν νὰ προσμένῃ κατὶ τι,
Ψηλά, δεξιά, ξερβά, ἔς ὅλα τὰ μέρη,
Κ' ἐνῶ ψυχὴ δὲν βλέπει, αὐτὸς κρατεῖ
Τὸ σκοῦφό του μ' εὐλάβεια ἔς τὸ χέρι.*

Λές, τρέμει μὴ τὸν διώξουν ἀπ' ἐκεῖ,
 Τρέμει τὰ σπίτια τ' ἀψυχα, ὡς κ' ἐκεῖνα·
 Κακὴ κ' ἂν ἦρε ἢ φτώχεια, εἶνε κακὴ
 Γιὰ τὴν ταπείνωσι, ὄχι γιὰ τὴν πείνα ...

Τ' ἄσπρα τὰ σπίτια πέρνει ἀραδαριά·
 Τὸ ἓνα μὲ τ' ἄλλο ὑψώνονται μπροστὰ του
 Κατάκλειστ' ἀπὸ κάθε μιὰ μεριά,
 Τὰ παραθύρια ἀπάνου, ἢ θύραις κάτω.

Κ' ἐλπίζει ἀπὸ τὰ σπίτια τὰ κλειστά ...
 — Στὸ δρόμο ἢ λαῦρα καιεῖ, τυφλῶν' ἢ σκορῖ —
 Σὲ κάθε σπίτι στέκεται μπροστὰ
 Καὶ τ' ὄργανο ἀπ' τὸν ὦμο του σηκώνει,

Καὶ τ' ἀκουμπάει 'στὸ στῆθος καὶ 'στὸ γόνα,
 Καὶ παίζει, ἀκούραστος ξαγαρχινᾶ,
 Καὶ μὲ βαρὸ λαχάνιασμα καὶ ἀγῶνα
 Γοργᾶ τὸ χέρι του, γοργᾶ κιτῶ.

Καὶ τ' ὄργανέτο μὲ βραχνὴ φωνὴ
 Σχορπάει παληὰ, παράξενα κομμάτια·
 "Ὅποιος τὸ ροιῶθει 'στὴν καρδιά, πορεῖ,
 Πορεῖ, τῶρχονται δάκρυα 'στὰ μάτια.

Τ' αὐτὴ ξεσχίζει, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴ
 Ἦ μουσικὴ του ὀλόπριχτη 'στὸ θρῆνο...
 Καὶ λές : ποῖος εἶσαι τάχα, δυστυχῆ,
 Ποῦ δέρεσαι κρυφτὸς μέσα 'ς ἐκεῖνο ;

Θαρρεῖς πῶς τ' ὄργανέτο ἔχει μυαλό,
 Πῶς διακορεύει αὐτὸ γιὰ τὸ ζητιάνο,
 Καὶ κράζει : « Ἐλεος, παρακαλῶ,
 Ἐλεημοσύνη, δόστε, πρὶν πεθάνω !

Ἐλεημοσύνη ! δόστε μου ψωμί,
 Κι' αὐτὸ ποῦ θὰ μοῦ δώσετε, τό τόσο,

Δὲν σᾶς τὸ παίρω δίχως πληρωμὴ
 Ἔχω τραγοῦδια γιὰ τὰ τὸ πληρώσω.

Κι' ἂν βρῖσκετε τὴν τέχρη μου κακὴ,
 Κι' ὅλα μου τὰ τραγοῦδια λαθεμένα,
 Δὲν φταιγ' ἢ τέχρη μου κ' ἢ μουσικὴ,
 Ἦ διακοριὰ κ' ἢ φτώχεια φταῖνε, ὠμῆρα ! »

Κι' ὁ ξένος ἀπ' τὸ βράδυ ὡς τὸ πρωὶ
 Ἀπὸ ἓνα σπίτι 'ς ἄλλο φεύγει, τρέχει,
 Ἄλλὰ κανένας δὲν τὸν ἐλεεῖ·
 Καθεὶς αὐτῆς, κανεὶς καρδιὰ δὲν ἔχει.

Καὶ μόρο ἓνα παράθυρο κλειστό
 Ἀνοίγεται, κόρη ξαρθὴ προβάλλει,
 Τὸν ἐλεεῖ, τοῦ δίνει. « Εὐχαριστῶ... »
 Γοργᾶ τὸ παράθυρο κλειέται πάλι.

Καὶ χαιρετάει ἐκεῖνος, κ' ὁ σκοπὸς
 Τοῦ ὄργανέτου ἀλλάζει εὐθὺς, γελᾷ,
 Καὶ παύει. Κι' ὁ ζητιάνος χαροπὸς
 Μακρύνεται· ἔχει σήμερα τὰ φᾶη !

—Ξέρε ποῦ ζῆς ἀπ' ὄλους μακρυνὰ
 Καὶ δουλευτῆς δὲν εἶσαι ὅπως οἱ ἄλλοι,
 Κ' ἐνῶ γερὰ τὰ χέρια, στερεὰ
 Τὰ πόδια, καὶ σωστὸ ἔχεις τὸ κεφάλι,

Ἄντὶ τεχνίτης μέσ' τὸ μαγαζὶ,
 Ἦ 'στὸ γραφεῖο γραμματικὸς τὰ γέρης.
 Κι' ἀντὶ τὰ ἦσαι φρόνιμος, μαζὶ
 Κ' ἐσὸ μὲ τόσους ἄλλους ροικοκέρης.

Νὰ ζῆς μὲ τὰ τραγοῦδια προτιμᾶς,
 Νὰ διακορεύης μὲ τὴν ἁρμονία,
 Ξέρε ζητιάνε, ἐσ' εἶσαι 'σὰν κ' ἐμᾶ·
 Ἰδια μᾶς δέρει ἀγιάτρευτη μαρία !

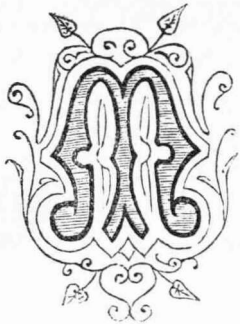
'Σὰν κ' ἐμᾶς, καί! σερόμαστ' ἐδῶ πέρα
Οἱ καταφρονεμένοι ποιηταί,
Κι' ἄν μᾶς φλογίξη ὁ πόθος ρύχτα μέρα,
Μοῖρα δὲν μᾶς ἐμοίραρε ποτέ!

'Ἄλλοῦ ἔχ' ἢ Μοῦσα τὰρθη τὰ χ.λωρὰ
Γιὰ τοὺς πιστοὺς, τὰ ὀλύμπια μεγαλεῖα·
Γιὰ μᾶς δὲν ἔχει ὁ Πήγασος φτερά,
Γιὰ μᾶς νερὸ δὲν ἔχ' ἢ Κασταλία!

Κι' ἀρτὶ μὲ λύρα ἐφτάχορδη χρυσῇ
"Ἡ μὲ θεϊκὴ φλογέρα,—γνώριζέ το—
Κ' ἐμεῖς γυροῦμε ὅπως γυρῆς ἐσὺ
Μ' ἐνα βαρὺ βραχνόφωνο ὄργανέτο!

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΚΑΙ ΤΑΧΕΙΑΝ ΣΤΕΨΙΝ

εταξὺ τῶν πολλῶν πραγμάτων, ὧν τὴν ἀκριβῆ
σημασίαν ἢ ἀτελῶς μόνον γινώσκουμεν ἢ καὶ παν-
τελῶς ἀγνοοῦμεν, εἶναι καὶ τινες εὐχαί, συνήθειαι
μὲν κατασταῆσαι, καὶ ἀπαραίτητοι ἐν τῷ καθ'
ἡμέραν βίῳ, ἀλλ' ἀνεξήγητοι διατελοῦσι.

Ἡ σημασία τῶν εὐχῶν ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ
χαρακτῆρος καὶ τῆς ἰδιοσυγκρασίας ἐκάστου τῶν
εὐχομένων, ὡς καὶ ἐκ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν πᾶσα
ἐξ αὐτῶν ἀπαγγέλλεται. Μία καὶ ἡ αὐτὴ εὐχὴ δύναται νὰ ἐκληφθῇ
καθ' ὅλως ἀντίθετον πολλάκις σημασίαν διαφόρως ἀπαγγελλομένη.
Παραδείγματος χάριν, εὐχεταί τις εἰς νεογύμνους «Καλὰ ὑστερνά».
Τίς ὠραιότερα ταύτης εὐχῆς; Ὁ εὐχόμενος εὐχεταί προδήλως τῷ
νεωστὶ συνδεθέντι ζεύγει νὰ διέλθῃ ἐν πάσῃ ἀπολαύσει καὶ εὐδαιμο-
νίᾳ τὸν νέον βίον, ἐξκολλουθῶν νὰ ἀγαπᾶται ἀμοιβαίως καὶ νὰ εὐτυχῇ
μέχρι τέλους ὅπως κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς ποθητῆς ἐνώσεως
αὐτῶν. Καὶ ὅμως ἡ αὐτὴ εὐχὴ, ὀλίγον διαφόρως ἀπαγγελλομένη καὶ

ὑπὸ ἐλαφρᾶς τῆς κεφαλῆς σείσειως παρακολουθουμένη, δὲν εἶναι πλέον
εὐχὴ, εἶναι ἀρὰ, καὶ μάλιστα ἀρὰ δεινὴ. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ
εὐχόμενος, ἢ, ὀρθότερον, καταρῶμενος λέγει μετὰ τινος κακίας πρὸς οὓς
ἀποτείνεται.

«Καλὰ! Καλὰ! Μὴ βλέπετε τὸ παρόν. Μὴ ἔπιπάζεσθε ἀπὸ τὴν
παροῦσαν εὐτυχίαν σας. Ἔστω· σήμερον, τίς τὸ ἀρνεῖται; εἰσθε εὐτυ-
χεῖς, ἀλλὰ τίς μᾶς ἐγγυᾶται ὅτι καὶ αὔριον ὁμοίως θὰ εὐρίσκησθε ἐν
τῇ αὐτῇ θέσει; Σήμερον ἡ Χαρὰ καὶ ἡ Εὐδαιμονία ἐναλλάξ στέφουσι
τὰ μέτωπα σας καὶ ἡ ψυχὴ σας κολυμβᾷ μεθ' ἡδονῆς ἐν θεσπεσίᾳ θα-
λάσῃ ἀρρήτου ἀγαλλιάσεως. Ἐχει καλῶς. Οὕτως ἔχει τὸ πραγμα.
Ἄλλὰ τὸ μέλλον; Τὸ μέλλον εἶναι ἄδηλον. Οὐχὶ σπανίως ὑπὸ τὸ
ὠραῖον ἄνθος κρύπτεται ὄξεια ἄκανθαι, κάτωθι τοῦ μυραβόλου θάμνου
ἐνεδρεῦει ἰοβόλος ἔχιδνα, ἢ δὲ θαλασσα, ἐν ἣ πλησίστοι πλέετε, εἶναι
δυνατόν, ταλαιπῶροι, νὰ διατηρῇ διηνεκῶς τὴν παροῦσαν γαλήνην
της; Καὶ ἡ Νεκρὰ Θάλασσα δὲν μένει αἰωνίως ἀτάραχος. Τὸ μέλλον
εἶναι ἄδηλον. Εἶδομεν πολὺ ὑμῶν εὐτυχεστέρους ἀνθρώπους, ὑπὸ πάντων
ζηλοτύπως μακαριζομένους, καὶ ὅμως, οἱ ὅμοιοι, μὲν εἰς αὐτὰς τὰ
χείλη αὐτῶν τὸ ποτήριον τῆς κατ' αὐτοὺς Εὐτυχίας, καὶ πάραυτα
ἠσθάνθησαν τὰς ἀλγηδόννας τοῦ τρομεροῦ δηλητηρίου, μετ' ἀκαταλή-
πτου ταχύτητος διατρέχοντος τὰς φλέβας αὐτῶν. Μὴ ἐναθρύνεσθε διὰ
τὴν αἰθρίαν τοῦ παρόντος· μᾶλλον φοβήθητε τὸ ἀγνωστον, τὸ θεελῶ-
δες μέλλον. Τὰ μέλανα νέφη, τὰ ἐγκυμονοῦντα ἐν ἑαυτοῖς τὴν κατα-
γίδαν, καὶ ἂν δὲν φαίνωνται, καὶ ἂν τὸ βλέμμα ὑμῶν, ἐξασθενῆσαν ὑπὸ
τῆς ἡδονῆς τῆς παρουσίας καὶ ἀποβαλὸν τὴν ὀξυδερκειαν αὐτοῦ, ἀδυ-
νατῇ νὰ ἴδῃ αὐτὰ συσσωρευόμενα εἰς τὸ βάθος τοῦ ὀρίζοντος βαθμη-
δὸν καὶ ὑπούλως, δὲν εἶναι ὅμως καὶ ἀδύνατον νὰ συμπυκνωθῶσιν ἐν
ρίπτῃ ὀφθαλμοῦ καὶ νὰ ἀναστατώσωσιν ἄρδην τὸ περὶ ὑμᾶς Σύμπαν».

* *

Αἱ εὐχαί εἶναι τὸ ἀλάνθαστον μέτρον τοῦ πολιτισμοῦ τῶν μετα-
χειριζομένων αὐτὰς λαῶν. Πάντες γινώσκουσι τοὺς ἀπείρους τρόπους
τῶν προσκαγορεύσεων, ἅς μεταχειρίζονται τὰ διάφορα ἐπὶ τῆς γῆς ἔθνη.
Ὅθεν παραλείπομεν νὰ μνημονεύσωμεν ἐνταῦθα, φέρ' εἰπεῖν, τῶν Ἄγ-
γλων, οἵτινες, θέλοντες νὰ ἐκδηλώσωσιν ἀβρότητα ἢ φιλίαν, σείουσι
σφοδρότατα, μέχρι ἐξαθρῶσεως, τὸν βραχίονα τοῦ χαιρετιζομένου·
ὁμοίως παραλείπομεν καὶ τοὺς κατοίκους τῆς νήσου τοῦ Ἁγίου Λαυ-
ρεντίου, οἵτινες πτύουσιν εἰς τὴν παλάμην καὶ εἶτα περιεργουσι αὐτὴν
ἐπιχαρίτως ἐπὶ τὸ πρόσωπον τοῦ ἄλλου, εὐμενῶς, ἴσως καὶ εὐγνωμῶ-

ως, ἀποδεχομένου τὴν ἐνδειξιν τῆς μεγάλης ἀφοσιώσεως καὶ ἀγάπης. Ἐπ' ἴσης οὐδείς ἐνταῦθα γενήσεται λόγος καὶ περὶ τοῦ ἀκατάληπτου εἶδους τοῦ χειρετισμοῦ τῶν Εὐρωπαϊκῶν, τῶν ἀποκαλυπτομένων τὴν κεφαλὴν. Ἴσως ὅμως οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐγίνωσκον νὰ χειρετίζωσιν ἐπιτυχέστερον διὰ τοῦ «Χαίρε!» , λαμβάνοντες εἰς ἀπάντησιν τὸ «Νὴ καὶ σύ γε!» ἢ ἄλλο τι τοιοῦτο.

Αἱ εὐχαὶ τῶν ἀσιατικῶν λαῶν εἶναι, ὡς καὶ τὰ κυριαρχοῦντα αὐτῶν αἰσθήματα, μεστὰ ὑπερβολῶν. Ὁ Ἀσιανὸς ἢ ἀγαπᾷ ἢ μισεῖ ἢ ἀδιαφορεῖ. Καὶ ἐν ταῖς τρισὶ ταύταις περιστάσεσιν εἶναι ὑπερβολικός. Ἰδίᾳ ὅταν ἀγαπᾷ. Ὁ ὑπὸ τοῦ μεγίστου τῆς Ἀγγλίας τραγικοῦ γραφεὶς χαρακτηρ τοῦ Ὁθέλλου εἶναι πιστὸν ἔκμαγμα, ἀμέσως ἀπὸ τοῦ φυσικοῦ πρωτοτύπου ληφθέν. Ὁ Ἀσιανὸς εἶναι ἐραστής; Ἐρᾷ μανιωδῶς. Εἶναι ζηλότυπος; Ζηλοτυπεῖ λυσσῶδῶς. Καὶ ἐν τῇ πρώτῃ καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ περιπτώσει ἢ καρδία, τὸ συναίσθημα, ὑπερτερεῖ τοῦ λογικοῦ, κατισχύει αὐτοῦ. Ἐντεῦθεν αἱ ἐκφράσεις αὐτοῦ εἶναι ἢ οὐράνιοι ἢ κατὰ χθόνια, θεῖαι ἢ σατανικαί. Ἐπίγειόν τι, ἀνθρώπινόν τι δὲν μεσολαβεῖ. Ἡ κοσμεῖ τὴν ἐρωμένην αὐτοῦ διὰ κοσμημάτων, τερατωδῶς φανταστικῶν, ἢ ἀπειλεῖ αὐτήν, δυσπιστῶν διὰ τὸν ἔρωτά της, διὰ λέξεων ὡσαύτως φοβερῶν, διὰ τὸν Ἀσιάτην τὸ «Πάν μέτριον ἄριστον» εἶναι ἀκατάληπτον ὡς ἡ θεότης, καὶ τὸ «Μηδὲν ἄγαν» ἀνόητος ζυωρὶς λέξεων μηδὲν δηλοῦσῶν. Αὐτὸς λέγει· «Ἡ τὸ πᾶν ἢ τίποτε!» ἢ, ἐπὶ τὸ λατινικώτερον, «Aut Cæsar aut nihil!»

Θέλετε νὰ βεβαιωθῆτε ἔτι μαλλον τί ἐστὶ κατὰ τὸν Ἀσιάτην εὐχὴ πατρὸς πρὸς υἱόν; Ἀναγνώτε ἐν τῇ «Γενέσει»¹ τὴν εὐχὴν τοῦ Ἰσαὰκ πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἰακώβ καὶ δὲν ἔχετε ἀνάγκην ἄλλης ἀποδείξεως. «Καὶ δὴ σοι ὁ Θεὸς ἀπὸ τῆς δρόσου τοῦ οὐρανοῦ ἄνωθεν, καὶ ἀπὸ τῆς πύττης τῆς γῆς, καὶ πλῆθος σίτου καὶ οἴνου· καὶ δουλευσάτωσάν σοι ἔθνη, καὶ προσκυνήσουσί σοι ἄρχοντες· καὶ γίνου κύριος τοῦ ἀδελφοῦ σου, καὶ προσκυνήσουσί σε οἱ υἱοὶ τοῦ πατρὸς σου· ὁ καταρῶμενός σε, ἐπικατάρχτος· ὁ δὲ εὐλογῶν σε, εὐλογημένος».

Ἄν ἐνταῦθα ὁ εὐχόμενος δὲν ἦτο ἐξ Ἀσίας, θὰ ἤρκειτο εἰς τὸ ἐκατοστὸν τῶν ὑπὸ τοῦ Ἰσαὰκ λεγομένων· ἂν ἦτο κάτοικος τῶν βορειοτέρων τῆς Εὐρώπης χωρῶν, θὰ ἐθεώρει ὑπερβολικὸν καὶ τὸ χιλιοστὸν αὐτῶν.

¹ ΚΖ', 28—30.

ΙΩΑΝΝΗΣ Γ. ΙΩΑΝΝΟΥ

Κωνστ. Νικολαΐδης

Γαστρονόμος

Νικόλαος Φανδρίδης

Ἄλλ' ὁ Ἕλληνας, μεταξύ τούτων καὶ ἐκείνων εὐρισκόμενος, συνδυάζει τοὺς χαρακτῆρας ἀμφοτέρων¹. μετέχει καὶ ἐκείνων καὶ τούτων τέμνει τὴν μέσην, τὴν καὶ βασιλικήν, ὁδόν. Διὰ τοῦτο αἱ εὐχαὶ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ εἶναι αἱ ἀληθέστεραι, αἱ ψυχολογικώτεραι τῶν εὐχῶν, ἃς ἐν ὁμοίαις περιστάσεσι μεταχειρίζονται ἄλλοι, διότι στηρίζονται ἐπὶ παρατηρήσεων βαθειῶν καὶ πείρας πολυετοῦς. Ὁ Ἕλληνας, ἀφ' οὗ συγχαρῆ, ὡς ἕκαστος οἰκειότητος ἢ ἀγαθότητος ἔχει, ἄρτι μεμνηστευμένον τινὰ, ἐπιφέρει ταχὺς: «Καὶ καλὰ στέφανα», ἢ, ἐπὶ τὸ δημοσιογραφικώτερον νῦν, εὐχεται τοῖς μνηστευθεῖσι «Καὶ ταχεῖαν στέφιν».

Ἐκ πρώτης ὄψεως οὐδὲν γελοιότερον τῆς εὐχῆς ταύτης. Τί σημαίνει, τί δύναται νὰ σημαίῃ τὸ «Καὶ ταχεῖαν στέφιν»; Δὲν συμφωνοῦσι πάντες, τοῦλάχιστον οἱ ἔχοντες πείραν τοῦ πράγματος, ὅτι κάλλιστος χρόνος τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, ὁ γλυκύτατος, ὁ ποιητικώτατος, εἶναι ὁ τῶν ἀρραβῶνων; Τότε πρὸς τί ὁ Ἕλληνας εἶναι τόσοσ φθονερός καὶ χαϊρέκακος, ὥστε, μόλις μαθῶν τὴν μνηστέϊαν φίλου τινός, σπεύδει νὰ στερῆσῃ αὐτὸν τῆς εὐτυχίας ταύτης καὶ νὰ τὸν περιδέσῃ διὰ τοῦ νυμφικοῦ στεφάνου, ὅστις δὲν εἶναι πάντοτε ἐκ ρόδων μυροβόλων, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας πολλάκις καὶ ἀκάνθινος μαρτυρίου στέφανος; Διὰ τί σπεύδει, μόλις ὁ φίλος του ἄκροις τοῖς χεῖλεσιν ἐγέυσαστο τοῦ ὑπὸ τοῦ Ἑρωτος—ὑποθέσωμεν—προσνεχθέντος αὐτῷ ποτοῦ, μετὰ καταφανοῦς μοχθηρίας ἐπιθυμεῖ νὰ βροφήσῃ οὗτος μέχρι τρυγός τὴν κύλικα τῆς ποιήσεως καὶ νὰ αἰσθανθῆ εἰς τὰς φλέβας αὐτοῦ κυκλοφοροῦν τὸν ἐν αὐτῇ τυχὸν καθιζήσαντα ἴον; Ἀφ' οὗ δύναται νὰ ζήσῃ ἐν ἐλπίδι καὶ προσδοκίᾳ ὄνειροπολῶν, διὰ τί νὰ ἀνανήψῃ καὶ νὰ πληξῆ αὐτὸν ἀμείλικτος τῆς Συμφορᾶς ἢ βαρεῖα πυγμῆ; Ἡ παράτασις τοῦ ὄνειρου — ἀφ' οὗ δὲν εἶναι ἐφιάλης — πρὸς τίνα λόγον νὰ μὴ ᾔῃαι μείζων;

Καὶ ὅμως ὀλίγον βαθυτέρα σκέψις καὶ ἐπιμελεστέρα ὅπωςοῦν μελέτη καὶ ἔρευνα πείθει ἀδιστακτικῶς καὶ τὸν τὰ μάλιστα εὐαίσθητον φιλόσοφον ὅτι δὲν εἶναι τόσοσ χαϊρέκακος ὁ εὐχόμενος «ταχεῖαν τὴν στέφιν τοῖς μεμνηστευμένοις», οὐδ' εὐχαριστεῖται ἀφυπνίζων αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ἡδέος ὄνειρου, ἐν ᾧ εὐδαιμών τρυφᾷ ἐν ταῖς ἀγκάλαις τοῦ Μορφῆως καὶ ὑπὸ τὰς τερψιθύμους θωπείας τοῦ ἀγλαοῦ τῆς Ἀφροδίτης υἱοῦ.

Πιθανώτατα — κατὰ τὰς διαβεβαιώσεις πάντοτε τῶν πεπειραμένων, οὓς ἀναμφιβόλως ἀδυνατεῖ τις νὰ ἀντικρούσῃ εὐχερῶς — ὁ χρόνος τῆς μνηστέϊας εἶναι ὁ γλυκύτατος τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, καὶ τὸ πρᾶγμα δὲν

¹ «Τὸ δὲ τῶν Ἑλλήνων γένος, ὡσπερ μεσεύει κατὰ τοὺς τόπους, οὕτως ἀμφοῖν μετέχει» (Ἀριστοτ. Πολιτ. Ε', 7).

φαίνεται δυσεξήγητον. Κατ' αὐτὸ τοῦ χρόνου τὸ ὥραϊον τμήμα κυριαρχεῖ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἢ προσδοκία, ἣτις εἶναι ἀναντιρρήτως ἀπολαυστικωτέρα καὶ αὐτῆς τῆς ἀπολαύσεως, ὑφ' οἴαν δῆποτε σημασίαν καὶ ἂν ἐκλάβωμεν τὴν λέξιν. Τὴν κυρίως λεγομένην εὐτυχίαν δὲν δυνάμεθα νὰ ἀντιληφθῶμεν καὶ παρέρχεται αὕτη πρὸ ἡμῶν σχεδὸν ἀκατάληπτος, ταῖς αἰσθήσεσιν ἡμῶν καθ' ὀλοκληρίαν ἄληπτος. Μετὰ τὴν πάροδον αὐτῆς αἰσθανόμεθα τὴν διάβασίν της καὶ τότε προσπαθοῦμεν, ἐκτεινοντες εἰς τὸ κενὸν τὰς χεῖρας, νὰ συλλάβωμεν αὐτὴν ἀπο τῆς κόμης ἢ τῶν κρασπέδων, ἀλλὰ πάντοτε τότε εἶναι ἀργὰ καὶ ἡ δρᾶξ ἡμῶν κλείεται σφίγγουσα στερρῶς τὸν ἀέρα. Ἄφ' οὐ δὲ βεβαιωθῶμεν ὅτι ἀδύνατος ἢ σὺλληψις τῆς διαφυγούσης τὴν ὀξυδερκίαν ἡμῶν δραπέτιδος, περιαλγῆς ἐπαναπίπτομεν εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἀναμνήσεως, ἣτις κατὰ τὸ ἐνὸν καὶ ἀνακουρίζει τοὺς δυσμοίρους ἡμᾶς βροτούς. Ἡ Ἀναμνήσις ὅμως χαιρετικῶς πολλὰκις διὰ μεγεθυντικοῦ φακοῦ μεγαλοποιεῖ τὸ φάσμα τῆς ἀπελθούσης Εὐδαιμονίας, καὶ ἀμείλικτος τότε ἢ Ἀπόγνωσις δάκνει τὴν καρδίαν ἡμῶν. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς εὐτυχίας, ὅπως δῆποτε καὶ ἂν ἐκλάβῃ τις αὐτήν, εἴτε ὡς ἐκπλήρωσιν πνευματικοῦ ἢ καὶ ὑλικοῦ τινος πόθου. Ἡ ἀναλαμπή, ἢ προηγουμένη τῆς Εὐτυχίας, εἶναι τὸ φωτεινὸν αὐτῆς σημεῖον, ὅπερ μόνον δύναται νὰ ἀνέχηται ὁ ἀσθενὴς τοῦ ἀνθρώπου ὀφθαλμός, διότι τὸ ἐπακολουθοῦν αὐτῇ φῶς, ἕνεκα τῆς μεγίστης, φαίνεται, ἐντάσεως αὐτοῦ, προσβάλλει δεινῶς τὴν ἡμετέραν ὄρασιν καὶ ἀδυνατεῖ νὰ ἐνατενίσῃ αὐτό. Τίς ἀγνοεῖ τὸ φρικαλέον πάθημα τῆς δυσμοίρου Σεμέλης, οἰκτρῶς καταφλεγείσης ὑπὸ τῶν λάμπων του ἀστραπηβόλου ἑραστοῦ αὐτῆς Διός; Ὡστε, φαίνεται, ἡ εὐτυχία εἶναι τι, ὅπερ μόνον μακρόθεν ἐπιτρέπεται νὰ προσβλέπῃ ὁ δυστυχὴς θνητός. Δὲν ὑποπίπτει εἰς τὰ ἀσθενῆ αἰσθητήρια ὄργανα αὐτοῦ ἐκ τοῦ πλησίον καὶ δεῖον ἐξ ἀπόπτου μόνον νὰ ἐντροφᾷ εἰς αὐτήν. Δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς τοὺς χλοερῶς καὶ καταφύτους λόφους, οἵτινες, μακρόθεν ὁρώμενοι, παρέχουσι τοῖς θεωμένοις αὐτοὺς ἡδονὴν ἀνέκφραστον καὶ διεγείρουσι πόθους γλυκεῖς ὅταν ὅμως προχωρήσωμεν καὶ ἀνέλθωμεν τὸν «ὄρθιον οἶμον» τῆς τέως ὠραιότητος καὶ χλοοσκεποῦς κορυφῆς τοῦ λόφου, οὐδὲν τῶν πρὸ ὀλίγου προσβαλόντων τὴν ὄρασιν ἡμῶν βλέπομεν, διότι αἱ λεπτομέρειαι ὑπερτεροῦσι καὶ τὸ σύνολον καταπνίγεται ὑπὸ τῶν καθ' ἕκαστον. Ἐκθαμβοὶ τότε παρατηροῦμεν ὅτι ἦτο ἀκατάληπτος φαντασμαγορία, ἀπατηλὴ φρεναπάτη τὸ συμβαῖνον διότι, προκειμένου περὶ τοιαύτης τοποθεσίας, ἦτο πολὺ προτιμότερον καὶ ἀσυγκρίτως ὠραϊό-

τερον τὸ μέρος, ἐνθα πρότερον ἠύρισκόμεθα. Ἀποροῦμεν δὲ πῶς ἐτυφλώθημεν ἐπὶ τοσοῦτον καὶ δὲν ἐξετιμήσαμεν δεόντως καὶ ἐν καιρῷ τὴν προτέραν κατάστασιν καὶ παντελῶς παρασυρθέντες ὑπὸ τῆς ἐξημμένης φαντασίας ἡμῶν καὶ ἀπατηθέντες ἐγκατελίπομεν τοιοῦτον οὐράνιον ἐνδιαίτημα καὶ ἐντρόφημα. Ἐντεῦθεν ἐξηγοῦνται πολλὰ ζητήματα τοῦ ἀνθρωπίνου βίου. Ῥιπτόμεθα ἀκράτητοι ὅπου φαντασία ἐξάλλος καὶ ἀχαλίνωτος μᾶς φέρει, ἀκρίτως καὶ ἀπερισκέπτως καταλείποντες τὸ ὑπάρχον, τὸ εἰς τὰς αἰσθήσεις ὑποπίπτον, τὸ ψηλαφητὸν ἀγαθόν, καὶ ζητοῦντες ἐν τῷ κενῷ τὸ ἀνύπαρκτον, ἄδηλον, φαντασιῶδες. Ὁ περὶ τοῦ κυνὸς καὶ τῆς ἐν τῷ ὕδατι φαινομένης σκιᾶς τοῦ κρέατος μῦθος δὲν ἐπενοήθη τυχαίως καὶ ἄνευ προηγουμένης βαθείας ψυχολογικῆς μελέτης ὑπὸ τοῦ δαιμονίου φρυγῶς μυθοποιῦ. Ὁρῶμεν ἀβούλως εἰς τὴν σκιάν, ἀνοίγομεν αὐτῇ ὀργυιαίας τὰς ἀγκάλας καὶ δὲν παρατηροῦμεν ὅτι τὸ κατεχόμενον, τὸ πραγματικόν, διαφεύγει ἀνεπαίσθητως ἀπὸ τῶν τρεμουσῶν χειρῶν ἡμῶν, διολισθαῖνον ἀνεπιστρεπτὴ εἰς τὰς ἀβύσσους τῆς ἀνυπαρξίας.

* *

Παραδεχόμεθα ὅτι ὁ χρόνος τῆς μνηστείας εἶναι ὡς ἀνωτέρω διευτυπώθη· φαίνεται ὅμως ὅτι ἡ πέρα τοῦ δεόντος διάρκεια αὐτῆς θὰ ἐξήντλει τὴν τοῦ σώματος ῥώμην καὶ θὰ κατέστρεφε πᾶσαν τοῦ πνεύματος ἡρεμίαν, ἄνευ τῶν ὁποίων ἐπαισθητῶς θὰ συνετέμενετο ἢ καὶ ἄλλως οὐχὶ λίαν μακροχρόνιος ζωὴ ἡμῶν.

Τοῦτο καλῶς μελετήσας καὶ ἐκ πείρας ἀπταίστου μαθῶν ὁ ἄνθρωπος, εὐχεταὶ «Καὶ ταχεῖαν στέψιν», ἥτοι εὐχεταὶ ἵνα διαρκέστερον ἀπολαύῃ ὁ μεμνηστευμένος τῶν ἀγαθῶν τοῦ οικογενειακοῦ βίου, ἔστω καὶ ἐν ἥττονι βαθμῷ. Ὁ μεμνηστευμένος ἄπασαν τὴν προσοχὴν αὐτοῦ ἔχει ἐστραμμένην καὶ εἶναι προσηλωμένος ἐπὶ τοῦ προσφιλοῦς αὐτῷ ὄντος, παραμελῶν δὲ καθ' ὀλοκληρίαν πᾶσαν ἄλλην ἐνασχόλησιν, ἀποφεύγει μετὰ πεισμονῆς οἴαν δῆποτε ἀπόλαυσιν. Ἡ τοιαύτη ἐκτροχίαισις ἀπὸ τῆς συνήθους διαίτης βλάπτει οὐσιωδῶς τὴν τε παροῦσαν καὶ τὴν μέλλουσαν ἐν τῷ βίῳ πορείαν αὐτοῦ, οὐδὲν δ' ἄλλο φάρμακον δύναται νὰ θεραπεύσῃ αὐτὸν οὕτω πάσχοντα ἢ ὁ γάμος, ἢ στέψις.

Τούτων ἕνεκα οἱ φίλοι καὶ οἰκεῖοι εὐχονται «Καὶ ταχεῖαν τὴν στέψιν», ἥτοι ἐν ἄλλοις λόγοις λέγουσι τοῖς μεμνηστευμένοις· «Μᾶς παρασκοτίσατε μὲ τὸν ἔρωτά σας, κύριοι. Κάμετε ὅ,τι θὰ κάμετε, νὰ μᾶς ξεφορτωθῆτε. Ὅριστε! δοκιμάσατε καὶ σεῖς τὴν γλύκα τῆς ὑπανδρείας. Καὶ καλὰ στέφανα, νὰ γλυτόνωμε καὶ ἡμεῖς καὶ σεῖς. Ἡμεῖς

μέν, διότι δὲν ὑποφέρομεν πλέον νὰ σᾶς βλέπωμεν ἀφηρημένους καὶ ὠχρούς, ζῶντας ἐν μέθῃ καὶ διηνεκεῖ ὄνειροπολήσει τῆς μελλούσης εὐτυχίας, ἣν θεωρεῖτε ἀνοικταῖς ταῖς ἀγκάλαις ἀναμένουσαν ὑμᾶς· σεῖς δέ, διότι θὰ βεβαιωθῆτε ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως ὅτι ἡ προσδοκώμενη ὀλβιότης εἶναι χίμαιρα, ὅτι ἀσυγκρίτως πλείονες εἶναι αἱ λύπαι καὶ αἱ πικρίαί ἐν τῷ μέλλοντι ἢ αἱ εὐχαριστήσεις, καὶ καθ' ὀλοκληρίαν θὰ ἐξομοιωθῆτε πρὸς τοὺς καλῶς τὴν νομιζομένην ἠθονὴν ταύτην δοκιμάσαντας, ὅπερ ἐπ' ἴσης οὐ μικρὸν δι' ἡμᾶς καλόν. Λοιπὸν «καὶ ταχεῖαν στέψιν», φίλοι, νὰ ἡσυχάσωμεν πάντες».

Ἀληθῶς ἐνταῦθα ὁ εὐχόμενος εὐχεται μετ' ὀπισθοβουλίας, μετὰ φθόνου, σκέπτεται περὶ ἑαυτοῦ μᾶλλον ἢ περὶ τῶν φίλων του.

Ὡστε ἡ εὐχὴ τοῦ οὕτω εὐχομένου ἀντανაკλᾷ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου, διότι γίνεται ἐπ' ὠφελείᾳ τούτου καὶ οὐχὶ διὰ τοὺς μεμνηστευμένους. Πνίγει τὸν ἄνθρωπον ἡ εὐτυχία, τὸν στενοχωρεῖ καὶ ὅταν μετ' αὐτοῦ εὐρίσκηται καὶ ὅταν μετ' ἄλλου συνοικῆ.

* * *

Ἀλλὰ δὲν εἶναι βεβαίως πάντες οἱ ἄνθρωποι κακοί, οἱ δὲ εὐχόμενοι πράττουσι τυπικῶς καθήκον, ὡς νομίζουσιν, ἀναπόφευκτον. Ἀλλὰ βαθύτερον ἐξεταζομένη ἡ εὐχὴ «Καὶ ταχεῖαν στέψιν» παρέχει ἄλλους λόγους, κοινωνικωτέρους, τοὺς ἐπομένους.

Ὅταν τὸ μετὰ τὴν μνηστειάν διάστημα ᾖ μακρόν, δύνανται πολλὰ ἐν τῷ μεταξύ πράγματα νὰ συμβῶσιν, ἐπιφέροντα πολλάκις ἀποτελέσματα δυσάρεστα δι' ἀμφοτέρω τὰ μέρη. Ἐπειδὴ εἶναι ἀδύνατον νὰ προῖδῃ τις «τί τέξεται ἡ ἐπιούσα», φρονεῖ ὅτι δέον νὰ ἐπισπευσθῇ σύνδεσμος ὅπως δήποτε ὑπὸ αἰσίους θεθεῖς οἰωνούς. Πιθανὸν ἀσθένειά τις ἐν τῇ ἐτέρᾳ τῶν οἰκογενειῶν νὰ ἐπενέγκῃ θλιβερόν τι γεγονός, ὅπερ ἐξ ἀνάγκης θὰ συμμερισθῶσι καὶ οἱ μεμνηστευμένοι. Ἀφ' οὗ δέ, κατὰ τὴν δημῶδη παροιμίαν,

«Τὰ γέλια μὲ τὰ κλάμματα, ἡ χαρὰ μὲ τὴν πίκραν
εἰς μίαν ὥραν σπάρθηκαν, μαζὶ ἐγεννηθήκαν»,

ἡ ἀνθρωπίνη φύσις εἰς μυρίας καὶ ἀπροόπτους ὑπόκειται, συμφορὰς, αἵτινες δύνανται κακῶς νὰ ἐπιδράσωσιν ἐπὶ τοῦ μέλλοντος τῶν μεμνηστευμένων. Θάνατος συγγενοῦς τῆς νύμφης ἐπιβάλλει τὴν ἀναβολήν, ἕτερος θάνατος συγγενοῦς τοῦ γαμβροῦ παρατείνει ἕνεκα τοῦ πένθους τὴν ἀναβολήν, ἐπέρχονται πολλάκις καὶ ἄλλοι λόγοι ἀόρατοι μὲν εἰς τὸν πολὺν κόσμον, ὀρατότατοι ὅμως τοῖς ἀμέσως διαφερομένοις, οἱ

τινες ψυχραίνουσι τὸ τέως θερμότατον αἶσθημα, ὁ ὑπὸ τῆς θερμουργοῦ καρδίας ἀφαρπασθεῖς νοῦς, πρὸς στιγμὴν ἐκτροχιασθεῖς, ἀναλαμβάνει τὰ ἐκφυγόντα ἀπὸ τῶν χειρῶν αὐτοῦ ἠνία· ἢ πρὸς στιγμὴν καταπνιγεῖσα φωνὴ τοῦ Συμφέροντος ἀναλαμβάνει τὸ πρότερον σθένος καὶ αὐθαδῆς ἐγείρει τὸ μέτωπον, ἡ Ἐργασίᾳ ἐντέχνως ὑφαίνει ἐν τῷ μεταξύ τὸν ἰστὸν αὐτῆς καὶ ἀνύποπτα πίπτουσιν ἐν ταῖς πλεκτάταις αὐτῆς τὰ ἀτυχῆ θύματα. Ἡ ἀναβολὴ γεννᾷ ἀναβολήν, πολλαπλασιαζομένην ἀπ' ἄπειρον, μέχρι οὐ ἐπέλη ἀνεπανόρθωτον τὸ κακόν, ὁ χωρισμός, διαζεύγνεται δηλαδὴ πρὸ τοῦ συζευχθῶσιν! Ὁ ἐν τῇ κοινωνίᾳ ζῶν λίαν εὐκόλως πειθεταὶ καὶ ἐξ ἰδίας πείρας περὶ τῆς ἀληθείας τούτων πάντων· δι' ὃ ὁ φιλόσοφος ἐλληνικὸς λαὸς ἄνευ περιστροφῶν εὐχεται «ταχεῖαν τὴν στέψιν», ἐλπίζων δι' αὐτῆς τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ πάντων τούτων τῶν κακῶν.

ΙΩΑΚΕΙΜ ΒΑΛΑΒΑΝΗΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΟΥΤΣΟΣ *

ἦν 16ην τοῦ μηνὸς Μαρτίου ἡ Ἑλληνικὴ Πολιτεία ἀπέδιδε τὰς ὑστάτας τιμὰς εἰς ἓνα τῶν τελευταίων καὶ ὑψίστων ἐθνικῶν τύπων τοῦ νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ, ἐνῶ ἡ Ἐπιστήμη ἐθρῆνει τὴν ἐπιστημονικωτέραν μορφήν, ἐν συγκινήσει δὲ πᾶσα ἐλληνικὴ καρδιά ἀπεχαιρέτα τὸν ἀγνόητον ἀντιπρόσωπον θεμελιουργοῦ τάξεως ἀνδρῶν, τὸν ἀπαράμιλλον μύστην τῆς Ἐπιστήμης τοῦ Δικαίου, τὸν πρύτανιν τῆς ἐπιστήμης τῆς καθ' ἡμᾶς Ἑλλάδος, τὸν θέσαντα εὐρέα τὰ θεμέλια τῆς ἐπιστημονικῆς ἐργασίας τοῦ μέλλοντος, ἄνδρα πρώτης πνευματικῆς δυνάμεως, ἡ ἐπίδρασις τῆς ὁποίας εἰσέτι εἰς ἅπαν τὸ ἐλληνικὸν δημόσιον παρεῖχε περιφανεῖς ἐκδουλεύσεις.

Ὁ ἀνὴρ, οὐτινος ὁ θάνατος τοῦ ἐλληνισμοῦ ὀλοκλήρου ἀπέσπασε τὰ δάκρυα, ἀνήκει εἰς τὴν χορείαν τῶν μεγάλων ἀνδρῶν, οἵτινες διὰ τῆς ἀρετῆς καὶ τῶν ἐξόχων αὐτῶν ὑπηρεσιῶν καὶ τὴν πόλιν ἐν ἣ γεννῶνται ἀνυψοῦσι, καὶ τὸ ἔθνος, ἐν ᾧ ἀνήκουσι, κλεῖζουσι καὶ τὴν ἀνθρωπότητα ὑψηροῦσιν.

* Ἀπόσπασμα ἐξ ἀνεκδότου Μελέτης.

Ἄνδρες, ὡς ὁ Ἰ. Σοῦτσος δὲν ἔχουσιν ἀνάγκην τῶν συνήθων νεκρολογιῶν, ἐν αἷς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἡ ματαιότης πλέκει τὸ ἐγκώμιον· οἱ τοιοῦτοι συνεπάγονται μεθ' ἑαυτῶν τὰ ἔργα καὶ ἀφίνουσιν ἔχνη τῆς ἐκ τοῦ κόσμου διαβάσεώς των, ἐφ' ὧν μετ' εὐλαβείας προσέρχονται αἱ ἐπερχόμεναι γενεαί.

* *

Ὁ Ἰ. Σοῦτσος ἐγεννήθη ἐξ ἡγεμόνων. Ὁ πατήρ του Ἀλέξανδρος ἀνῆλθε τρίς τὸν ἡγεμονικὸν θρόνον, δις μὲν τὸν τῆς Βλαχίας, ἀπαξ δ' ἠνωμένος τὸν τῆς Μολδοβλαχίας. Ἡ μήτηρ του Εὐφροσύνη ἦν θυγάτηρ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Ἰωάννου Καλλιμάχη καὶ ἀδελφὴ τοῦ ἐπίσης τὸν αὐτὸν θρόνον ἀνεληθόντος Σκαρλάτου Καλλιμάχη. Ὁ ἡγεμὼν Ἀλέξανδρος, ἀνὴρ μεγάλης παιδείας καὶ ἐγκυκλοπαιδικῆς μορφώσεως, θεωρούμενος ὡς ἀρχηγὸς τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Γαλλοφρονούντος πολιτικῷ κύκλῳ, ἀπέθανε τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1821, ἀφείς τὸν Ἰ. Σοῦτσον δεκαεπταετῆ μόλις νεανίαν. Τότε ὁ μὲν πρωτότοκος υἱὸς τοῦ ἡγεμόνος Ἀλεξ. Σοῦτσου, Νικόλαος, ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας του, μὲ τὸν θάνατον τοῦ μεγάλου πατρὸς του, ἀφοσιώθη μετὰ ζήλου εἰς τὴν χώραν, ἧς ἡγεμόνευσεν ἐκεῖνος καὶ ἀνῆλθεν εἰς τὰ ὑψίστα κυβερνητικὰ ἀξιώματα, ἀνηγεμονεύσας μάλιστα κατὰ τὴν γνωστὴν τοῦ 1848 μεσοβασίλειαν ἐν Βλαχίᾳ, καὶ εἰς μελέτας πολιτικῆς ἡσχολήθη, ἐκδούς γαλλιστὶ περισπούδαστον ἐν Ἰασίῳ τῷ 1849 ἔργον «Στατιστικαὶ Σημειώσεις περὶ τῆς Μολδαβίας», ὃ δὲ Ἰωάννης Σοῦτσος κατέφευγεν εἰς τὴν Εὐρώπην, ἀφ' οὗ πλησίον τοῦ πατρὸς του ἐν τῇ ἀκμαζούσῃ εἰς τὴν πρωτεύουσάν του ἑλληνικῇ σχολῇ, τοῖς ἐν Βουκουρεστίῳ δημοσίοις ἐκπαιδευτηρίοις καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπὸ τοὺς μᾶλλον πεφημισμένους διδασκάλους τοῦ Γένους εἶχε προσκτήσει ἐξόχως τὰς πρώτας πρὸς τὰ ἑλληνικὰ γράμματα βάσεις.

Εἰκοσιπενταετῆς τῷ 1829 ἀπήρχετο εἰς Γενεύην, ὅπως ἐπιδοθῆ εἰς τὴν σπουδὴν τῶν Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν. Ἐκεῖ ἐδίδασκειν ὁ διάσημος ἰταλὸς Ρόσσις, ἀλθθῆς μεγαλοφυΐα, περίφημος συγγραφεὺς. Τοῦτου μαθητῆς ὑπῆρξεν ὁ Ἰ. Σοῦτσος, ὑπὸ τούτου ἐμυήθη εἰς τὰς οἰκονομικὰς ἐπιστήμας ἐπὶ τριετίαν ὀλόκληρον, ὑπὸ τοιοῦτον δὲ σοφὸν ἄνδρα προσηκόντως παιδευθεὶς καὶ τῶν ἀρχῶν τῆς ἐπιστήμης μετὰ θερμουργοῦ ἐφέσεως ἐμφορηθεὶς, πάλιν ἐπανήρχετο εἰς Παρισίους, ἐπιζητῶν μείζονα καταρτισμὸν, τελειότεραν παρασκευήν. Ἐκεῖ συνεδέθη πρὸς ἄλλην ἐκλαμπρὸν ἡγεμονικὴν οἰκογένειαν. Ὁ πρῶτον ἡγεμὼν τῆς Μολδαβίας Μιχαὴλ Σοῦτσος, ὅστις τὸ ἡγεμονικὸν αὐτοῦ καθῆκον ἀκρι-

βῶς γινώσκων, ἐθυσίασε τὸ στέμμα του ὑπὲρ τοῦ Ἔθνους του, διέμενεν αὐτόθι μετὰ τῆς οἰκογενείας του ὡς πρέσβυς τῆς Ἑλλάδος. Τοῦ ἀοιδίμου τούτου ἀνδρός, ἐνὸς τῶν ἰδρυτῶν τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας, ὁ Ἰ. Σοῦτσος, τὴν θυγατέρα Ἑλένην, τὸν ὠραιότερον τύπον τῆς ἐκθειαζομένης ἑλληνικῆς καλλονῆς, τὴν ἐν τῇ καλλονῇ τοῦ σώματος ἴτην κατέχουσαν καλλονὴν κρίσεως καὶ αἰσθήματος, ἀληθῆ Ἑλληνίδα τῶν χρόνων τοῦ Περικλέους, νυμφεύεται, συνδέομενος οὕτω πρὸς ἑμῶν νομον οἶκον, κέντρον τοῦ ἔθνους τῆς νεαρᾶς τότε κοινωνίας, οἶκον, περὶφανῶς καταδειξάντα εἰς τοὺς ξένους, ἐπισκέπτας ἐκ φιλομαθείας ἢ ἄλλης ὑπηρεσίας, ὅτι ἡ νεωτέρα Ἑλλάς καίτοι ἐν μέσῳ ἐρειπίων, καίτοι ἐξερχομένη τυραννικῆς κατακτῆσεως, διέσωζεν ἀκόμη ἀκμαῖα τὰ σπέρματα τοῦ Πολιτισμοῦ.

Αἱ πρῶται ἀναμνήσεις, αἱ πρῶται ἐντυπώσεις τῆς ζωῆς τοῦ Ἰ. Σοῦτσου ὑπῆρξαν τοσοῦτον ἔξοχοι, τοσοῦτον μεγάλοι. Ἐν Εὐρώπῃ καταφυγῶν, ὑπεχρεοῦτο νὰ παρακολουθῆ μετὰ παλμῶν καρδίας τὰς διαφόρους τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος τύχας. Ἡ πατρὶς ἡμῶν ἀνεγεννᾶτο ἐκ τῆς τέφρας αὐτῆς, ὁ ἠρωϊσμός καὶ ἡ καρδία παρέδιδον Ἔθνος ἐλεύθερον, ἡ ἀπαράμιλλος ἐθελουσία καὶ ἡ αὐταπάρνησις, ἐδημιούργουν ἐκ τοῦ μηδενὸς τὴν ἑλληνικὴν ἰδέαν, καθίδρυνον τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος, ὡς τὸν πρῶτον σταθμὸν τῆς Ἑθνικῆς σταδιοδρομίας καὶ ἀνεστήλωνον περιόξον τὴν ἑλληνικὴν ἐντολήν. Τὰ τιμνφέστερα αἰσθήματα, αἱ ἱερώτεραι ἀναμνήσεις, ποικίλα συναισθήματα φόβου καὶ ἐλπίδων ἐπλήρουν πᾶσαν καρδίαν, ἡ δὲ ἰδέα τῆς πατρίδος προσήλου τὸν λαμπρότερον ἀδάμαντα εἰς τὸ στέμμα ἐκεῖνο, οὐτινος τὸν περιφανῆ στολισμὸν ἐπόθουν τὰ τῆδε κάκεισε διεσπαρμένα τέκνα τοῦ ἔθνους.

Διηνοίγετο νέος ἀγὼν ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης, ἀγὼν ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ἀγὼν ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπότητος. Ὁ ἀγὼν οὗτος ἐπεβάλλετο εἰς τοὺς ἄνδρας τῶν ἐποχῶν ἐκείνων, ὡς κληρονομικὴ ὑποχρέωσις ὑπὸ τῆς οἰκογενείας, ὑπὸ τῆς πατρίδος, ὑπὸ τῶν χρόνων καθ' οὓς ἐγεννήθησαν. Ἀνῆρωσκον νέοι ἄνθρωποι, ὁ ἔθνικὸς βίος ἐνέφαινε βαθύτατον πρὸς τὰ πρόσω ὄργανόν, ὑπὸ τὰ γενικὰ δ' αἰσθήματα ἐκόχλαζεν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ λαοῦ πόθος ἱερὸς πρὸς τὴν πρόοδον.

Ἀνεφάνησαν τοιοῦτοι, διὰ τῶν χειρῶν τῶν ὁποίων θὰ ἐκαλλιεργοῦντο αἱ γλυκύτεραι ἔθνικαί ἐλπίδες, ἐν μέσῳ δὲ τῶν νεφῶν καὶ τῶν ἀγλῶν τῶν ἔθνικῶν δυσπραγιῶν ἤρχιζε ἡ ἀκτινοβολῆ τὸ πνεῦμα τῆς προόδου, πανταχόθεν δ' ἐκκαλοῦντο οἱ νέοι ἄνδρες, οἵτινες ἐμελλον νὰ θέσωσι τὰς βάσεις τῆς παρ' ἡμῖν ἐπιστημονικῆς παιδείσεως, συνεχί-

σωσι τὸ ἔργον τῶν μεγάλων διδασκάλων, ὅσοι ἐχειραγώγησαν αὐτὸ πνευματικῶς, καὶ μεταδώσωσιν εἰς τοὺς νεωτέρους τὸν ἐνθουσιασμόν καὶ τὴν ἀμετάτρεπτον πρὸς τὸ ἔργον προσήλωσιν ἐκείνων, οὓς τὸ Ἑλλην. Ἔθνος, ἀφ' οὗ ἀπέβηκε τὰς ἀλύσεις μακρᾶς δουλείας, εἶχε πλέον ἀπολέσει, ἢ ὁ θάνατος εἶχεν ἀφαιρέσει ἐκ τῆς ὑπηρεσίας τῆς πατρίδος. Καὶ τί δὲν δύναται τις νὰ θαυμάσῃ ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκείνῃ ἐποχῇ, καθ' ἣν καὶ τὰ εἰδῶλα τῶν πατραγαθῶν καὶ ἡ ἀτομικὴ εὐημερία ἐθυσιάζοντο πρὸ τοῦ γενικοῦ ἀγαθοῦ, πρὸ τῆς ἐφέσεως τῆς νέας ἐργασίας, ἐδημιουργεῖτο δὲ πανταχόθεν ἡ αὐτοθυσία ὑπὸ τὴν ἀληθῆ ἐκείνην ἔννοιαν, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς ὁποίας ὁ βίος τῶν Ἑθνῶν, ἅτινα πρέπει νὰ ζήσωσιν, ἀνυψοῦται εἰς κοσμοϊστορικὴν περιωπὴν, οἱ δὲ λαοί, αἰσθανόμενοι τὰς παραδόσεις των, τὸ μέγα αὐτῶν παρελθόν, ἀνασύρωσι μόνοι των τὰς πύλας τοῦ μέλλοντος.

Τέκνον περίβλεπτον τῶν ἐποχῶν τούτων ὑπῆρξεν ὁ *I. Σοῦτσος*, περιφανῆς πρωτεργάτης τῶν χρόνων ἐκείνων, ὑπέρμαχος τῶν ἐλευθεριῶν καὶ καλλιεργητῆς δεξιὸς τῆς Ἑθνικῆς ἡμῶν γλώσσης, ἔχων συνεργάτας διαπρεπεῖς ἄλλους ἄνδρας, ἀπὸ τῶν χειλέων τῶν ὁποίων ἠκούοντο οἱ ἐντονώτεροι πατριωτικοὶ φθόγγοι καὶ εἰς τὰ στήθη τῶν ὁποίων ἔπαλλον μεγάλαι καὶ γεναῖαι καρδίαι. Ἐν τῇ πρώτῃ πάλῃ τῶν ἐθνικωτέρων ἰδεῶν, εἰς τὰ πρῶτα βήματα τοῦ Ἑθνους ἀνευρίσκομεν τοὺς ἀγῶνας του, θαυμάζομεν τὴν ἀρετὴν του.

* *
*

Ἐν μέσῳ ἐρείπιων, ἀχνιζόντων ἔτι ἐξ αἵματος καὶ ἐκ πυρός, ἀνακύψασα ἐξ ἐπιθανατίου ἀγῶνος ἡ Ἑλλάς ἐσκέφθη περὶ ἰδρύσεως Πανεπιστημίου. Ἦθελον διαψευσθῆ αἱ προσδοκίαι καὶ αἱ παραδόσεις τοῦ Ἑθνους, εἰ τοῦτο ἀμέσως δὲν κατήρχετο τῆς ἐργασίας διὰ τῆς ἰδρύσεως τοῦ πρώτου πνευματικοῦ κέντρου, γενικοῦ διδασκαλείου τῶν Ἐπιστημῶν. Ὁ α' βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος, ὁ ἀληθῶς φιλόμουσος καὶ πλήρης καρδίας ἡγεμὼν ἐκεῖνος, θελήσας νὰ συνδέσῃ τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ, μετὰ τῆς ἀναγεννήσεως αὐτῆς ἐν τῇ ἐπιστήμῃ καὶ τοῖς γράμμασιν, ἵδρυν ἐν ἔτει 1837 τὸ Ἑθνικὸν Πανεπιστήμιον. Μετὰ τῶν πρώτων λογίων καὶ ἐπιστημόνων ἀνδρῶν, τῶν θεωρηθέντων ἱκανῶν, ὅπως θέσωσι τὰς βάσεις τῆς δημιουργίας τοῦ νέου μέλλοντος καὶ μορφώσωσι τὴν γλῶσσαν τῆς ἐπιστήμης, ἀναφαίνεται ἐπίσημος πρωτεργάτης ὁ *I. Σοῦτσος*, σπεύδων νὰ παράσχῃ εἰς τὴν ὑπὸ τὴν ζείδωρον αὔραν τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς εὐνομίας ἀνα-

πτυσσομένην, μετὰ παρέλευσιν τεσσάρων σκοτεινῶν αἰώνων δουλείας, νεότητά τῆς Ἑλλάδος, τὸν πρῶτον ἐπιστημονικὸν ἄρτον.

Ὅποσον μεγάλη, ἀλλὰ καὶ ὀπόσον δυσέκβολος, βαρεῖα ἡ στιγμή τῆς πρώτης αὐτῆς ἐντολῆς, ἣν ἀνελάμβανε μετ' ἄλλων ἐπιφανῶν ἀνδρῶν, τῶν κορυφῶν τῆς ἀρτιπαγοῦς τότε ἑλληνικῆς κοινωνίας, ὁ *I. Σοῦτσος*, ἐκ τῶν δυσχερειῶν ἀντλῶν δυναμιν καὶ σθένος ἰσχυρὸν πρὸς τὴν ἐργασίαν τοῦ μετέπειτα μεστοῦ πόνων βίου του, δι' οὗ ἔμελλε νὰ γαλοχηθῶσι καὶ καταφωτισθῶσιν αἱ ψυχαὶ τῆς νεότητος μετὰ τὴν αἰωνίαν λάμψιν καὶ τὴν λαμπρότητα τῶν ἠθικῶν ἰδεῶν, μετὰ τὸ βάθος τῶν πρώτων πνευματικῶν γνώσεων. Εὐδαίμων ἡ πατρίς, περικλείουσα εἰς τοὺς κόλπους αὐτῆς τοιαῦτα τέκνα. Ὁ *I. Σοῦτσος* παρορῶν οἰανδῆποτε ἄλλην σκέψιν ἀποδύσεως αὐτοῦ εἰς ἕτερον στάδιον, παρέχει εὐθύς ἐξ ἀρχῆς σπανιώτατον παράδειγμα αὐταπαρνησίας καὶ μεγαλοφροσύνης. Ἡ γέννησις αὐτοῦ, δὲν τὸν προώριζε διὰ τὸ ἔργον τῆς μυσταγωγῆσεως τῆς Ἑλληνικῆς νεολαίας εἰς τὴν ἐπιστήμην, καὶ ὅμως μετὰ ζηλευτῆς θελήσεως ἀποδύεται εἰς αὐτήν, καὶ ἀναδείκνυται ἀληθῆς ἀριστεύς. Γεννηθεὶς παρὰ τὰς βαθμίδας ἡγεμονικοῦ θρόνου προώριστο νὰ περιβληθῆ καὶ οὗτος, ὡς οἱ πατέρες του, τὴν ἡγεμονικὴν ἀλουργίδα, εὐτυχεῖ ὅμως διὰ τὸ ἡμέτερον Ἔθνος ἀφορμαί, ἄλλως ἀπεφασίσαν καὶ ὁ ἀβρὸς ἡγεμονίδης μεταβαλλεται εἰς κρατερόν ἀθλητὴν ἐν τῷ σταδίῳ τῶν πνευματικῶν ἀγῶνων, ἔνθα καὶ προώριστο νὰ διαπρέψῃ, συνδυάζων τοσοῦτον ἐναρμονίως καὶ τοσοῦτον ἐπιχαρίτως ἐπιστημονικὴν μόρφωσιν, ἐγκυκλοπαιδικὴν μάθησιν, μετ' ἤθους χρηστοῦ καὶ ἀριστοκρατικῆς εὐγενείας.

Ὁ *I. Σοῦτσος*, πάρεδρος ὢν ἐν τῷ συμβουλίῳ τῆς Ἐπικρατείας, διωρίζεται τὸ πρῶτον ἑκτακτος καθηγητῆς τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας, μετ' αὐτοῦ δὲ συνδιορίζοντο ἐν τῇ Νομικῇ Σχολῇ ὡς ἐπίτιμοι μὲν καθηγηταὶ ὁ πρόεδρος τοῦ Ἀρείου Πάγου Κλονάρης, ὁ εἰσαγγελεὺς αὐτοῦ Ράλλης, ὁ ὑπουργικὸς σύμβουλος καὶ εἰσηγητῆς ἐν τῷ Συμβουλίῳ τῆς Ἐπικρατείας Προβελέγγιος, ὁ ἀρειοπαγῆτης Φέδερ, ὁ ἀντεισαγγελεὺς τοῦ Ἀρ. Πάγου Μελάς, ἑκτακτοὶ δὲ ὁ Μαυροκορδάτος καὶ Ἀργυρόπουλος. Τοιοῦτοι οἱ ἄνδρες τῆς νέας τότε ἐποχῆς, ἧς τὸ πνευματικὸν στερέωμα ἔμελλον νὰ φωτίσωσι φαεινοὶ τῆς ἐπιστήμης ἀστέρες. Μετὰ πενταετίαν, τὴν 9ην Νοεμβρίου τοῦ 1842 ὁ *I. Σοῦτσος* διορίζεται τακτικὸς καθηγητῆς, τὸ 1860 ἐπίτιμος, ἐκ νέου δὲ τακτικὸς τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1862. Τῷ 1864, ἐκλήθη ὡς Σύμβουλος τῆς Ἐπικρατείας, διαλυθέντος ὅμως ταχέως τούτου, ἐπανῆλθεν ὁ ἀνὴρ

εις τὰς περιφλημένας αὐτῷ ἀσχολίας τῷ 1867, διορισθεὶς καὶ αὖθις τακτικὸς καθηγητῆς.

* Ἐκτοτε παραμένει ὁ ἐπιφανὴς ἐπιστήμων, παράδειγμα θρησκευτικῆς ἀφοσιώσεως καὶ προσηλώσεως πρὸς τὸ καθήκον, ἔκτοτε προωρίσθη ἐπὶ ἡμισυ αἰῶνα διδασκαλίας ἀνελλιποῦς καὶ ἐπιστημονικῆς δραστηριότητος ἀκαταπονήτου ὑπὸ τῆς θείας Προνοίας, ἀληθῆς τῆς ἀνθρωπότητος εὐεργέτης, καλούμενος νὰ χειραγωγῆσῃ εἰς τὰς δυσβάτους τρίβους τῆς ἐπιστήμης ὁλόκληρον κόσμον, καὶ νὰ παραμείνῃ ὁ ἀληθέστερος ἀθλητῆς ἐν τῷ νέῳ σταδίῳ τοῦ ἔθνικῷ ἡμῶν βίῳ. Ὁ ἀρχαιότερος τοῦ Ἑλλην. Πανεπιστημίου καθηγητῆς, ὑπῆρξε τῆς Ἑλληνικῆς νεότητος εἰδωλον λατρείας καὶ σεβασμοῦ, ἐδίδαξε δ' εἰς αὐτὴν μετὰ τῆς Νομικῆς ἐπιστήμης καὶ τὰς εὐγενεστέρας καὶ πατριωτικωτέρας ἰδέας, ἐγκρατέστατος τῶν κλασικωτέρων ἱστοριῶν, πάντοτε δὲ ἀπὸ τῆς καθηγητικῆς ἑδρας, μὲ βαθύπλουτον καὶ ἀκμαίαν καρδίαν, μὲ διαρκῆ καὶ ἀμετάπτωτον ἐνθουσιασμόν, μὲ θαυμασίαν σαφήνειαν, ἐδοθεὶς εἰς τὴν ἀληθῆ τῆς ἐπιστήμης ὑπηρεσίαν, ἐγένετο μυσταγωγὸς τῆς πολιτικωτάτης καὶ κοινωνικωτάτης τῶν ἐπιστημῶν, ὁ πνευματικὸς πατὴρ τῶν νεωτέρων γενεῶν, καταλιπὼν νέα ἐνδοξα ὑστερογραφα, ἅτινα ἐχάραξε διὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ χειρὸς ἐπὶ τῶν οἰκογενειακῶν περιγραμῶν.

* *

Τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1887 ἠμύθημον τὸ Ἔθνος, ὅπερ ἠτύχησε ν' ἀριθμῆσῃ τὸν *I. Σοῦτσο* ἐν τοῖς πρωτεύουσι τῶν διδασκάλων καὶ πνευματικῶν αὐτοῦ ὀδηγῶν, μετεῖχε μοναδικῆς ἐορτῆς. Ὁ γηραιὸς Ἕλληνας σοφὸς μόνος αὐτὸς ἐκ τῶν διορισθέντων ἅμα τῇ συστάσει τοῦ Πανεπιστημίου καθηγητῶν, ἠτύχησε νὰ πανηγυρίσῃ τὴν πεντηκοστὴν ἐπέτειον τοῦ διορισμοῦ του καὶ νὰ ἴδῃ παρερχομένας τὰς μορφὰς τῶν εἰς δύο γενεὰς ἀνηκόντων ἀκροατῶν του, οὓς διὰ χειρὸς ἰσχυρᾶς καὶ ἀσφαλούς ἐποδηγέτησε, ἐσκίρτησε δὲ ἡ καρδία του ἐκ χαρᾶς καὶ συγκινήσεως, ἀπεικονισθείσης ἐξόχως ἐπὶ τῆς μελιχίου καὶ εὐγενοῦς αὐτοῦ μορφῆς. Ὡς εἰς εὐλαβὲς προσκύνημα, πολυπληθεῖς κύκλοι ἐξεδήλουν τὴν χαρὰν αὐτῶν, μετὰ σεβασμοῦ τὰ συγγραφήρια καὶ τὰς ἐγκαρδιωτέρας ἐνδείξεις τιμῆς ἐκφράζοντες πρὸς τὸν ἐπὶ 54 ὁλόκληρα ἔτη μετ' ἀληθοῦς πίστεως παραμείναντα πιστὸν στρατιώτην ἐπὶ τῶν ἐπάλλεων τοῦ ἑλληνικοῦ φάρου, οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν δ' ἐγκαταλείψαντα τὴν θέσιν, ἐν ἧ' ἐκ νεότητος ἐτάχθη.

* Ἄν τὸ Ἑθνικὸν Πανεπιστήμιον ἦνε ὁ Παρθενὼν τῶν Ἑλλήνων γραμμάτων, ὁ *I. Σοῦττος* ἀχώριστος αὐτοῦ σύντροφος, ἀφ' ἧς ἐποχῆς τοῦτο καθιδρύθη, ὑπῆρξεν ὁ Περικλῆς αὐτοῦ, ὅστις ἐλάμπρυνεν αὐτὸ καὶ ἔθετο τὰς βάσεις τοῦ μέλλοντος τοῦ Πανελληνίου καθιδρύματος.

* *

Τοιοῦτος ἐξοχος ἠθικὸς ὄγκος, τοιαύτη μεγαλοπρεπὴς καὶ σεπτὴ προσωπικότης ὑπῆρξεν ἐν τῷ ἐν γένει ἐπιστημονικῷ καὶ κοινωνικῷ κόσμῳ ὁ *I. Σοῦττος*. Σοφὸς τοῦ ἔθνους διδάσκαλος, βαθὺς τῶν γραμμάτων ἐπιστήμων, διαπρεπὴς συγγραφεὺς, πραγμάτων εὐμοιρῶν πλουσιωτάτην καὶ εὐρυτάτην πεῖραν, ἐν αὐτῇ τῇ ψυχῇ ἔχων τὴν ἀλήθειαν, ἀκαταγώνιστος πρόμαχος τοῦ καθήκοντος, δίκαιος καὶ τίμιος, τύπος ἰδιωτικῆς καὶ δημοσίας ἀρετῆς, ἀγκυρᾶ ἐν πᾶσι πεποισθήσεως καὶ ἀληθῆς ἐγγύσης, μεγάλῃ ἐπιστημονικῇ αὐθεντίᾳ, ἀνὴρ μοναδικῷ πατριωτισμοῦ καὶ ἐξόχου ἠθικότητος, ἀληθῶς φιλελεύθερος, εὐθύτατος μέχρι τῶν ὑστάτων στιγμῶν τοῦ τῆς ἀληθείας τομεύς, ὑπὸ τὴν χάριτα τοῦ λόγου, κρύπτων βάθος δικαιοῦς, Πατὴρ-ἑλὸς ἀγαθώτατος, πραότατος καὶ μελιχίος, ὑπὸ τὴν ὠραιότεραν εἰκόνα οἰκογενειακῆς εὐδαιμονίας, πηγαζούσης ἐξ ἀγωγῆς χριστιανικῆς καὶ ἀγαθῶν διδασκαλιῶν, καταλιπὼν τέκνα, ἐράμιλλα πρὸς τὴν ἀρετὴν ἐκείνου ἀναδειχθέντα.

Ποῦ τάχα δύναται ν' ἀναζητήσῃ πλέον ὁ νεώτερος Ἕλληνας τοιοῦτους χαρακτῆρας, τοσοῦτον ποικίλου πνεύματος, τοιοῦτους ἀστέρας, τοιοῦτους μαργαρίτας, κοσμοῦντας τὸ διάδημα τοσοῦτον μακρᾶς, εὐσυνειδήτου καὶ εὐεργετικωτάτης ζωῆς ;

Βίος τοιοῦτος, πολυτίμως συντελέσας καὶ μεγαθύμως συντείνας εἰς τὸν πνευματικὸν φωτισμὸν τοῦ ἔθνους, ἀναμφιλέκτως κατέλιπε φωτίζοντα ἔχνη, μέλλοντα νὰ ἐπιδράσωσιν ἐπὶ τοῦ νεωτέρου ἡμῶν βίου καὶ νὰ δημιουργήσωσι νέας ἐννοίας, νέα συναισθήματα. Οὕτω ἄς πιστεύουμεν ὅτι ὁ βίος καὶ τὰ ἐπιστημονικὰ ἔργα τοῦ *I. Σοῦττου*, ἐν οἷς πολυτίμως ἀπετυπώθη τὸ πνεῦμα αὐτοῦ, ἀποτελοῦντα τὰ θεμέλια τῆς ἀληθεστέρως ἐπιστήμης, προϊόντα τῆς ὁποίας ἀπομένουσιν αἱ ἀγαθαὶ πάντων ἡμῶν πράξεις ἐν τῷ ἐνεργῷ βίῳ, αἵ ποτε θὰ μελετῶνται, ὡς ἐκπροσωποῦντα ὁλόκληρον περίοδον κοινωνικῆς ἀναπτύξεως καὶ ἐπιστημονικῆς γενέσεως ἐν Ἑλλάδι, ἐνδοξον μορφήν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς ἐπιστήμης.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΑΡΣΕΝΗΣ

ΓΝΩΜΑΙ ΙΩΑΝΝΟΥ ΣΟΥΤΣΟΥ

Ὁ ἐπιφανής ἐπιστήμων καὶ διὰ τῶν τελευταίων αὐτοῦ σκέψεων τούτων κατέλιπεν ἐκ τῆς μακρᾶς καὶ ὠραίας αὐτοῦ ζωῆς ἕξοχα πορίσματα μακρᾶς καὶ πεφωτισμένης πείρας, ὧν ἡ ἀπλή ἀνάγνωσις διεγείρει καὶ ἀληθῆ λατρείαν, περίθλεπτον ἐν τῷ βίῳ τοῦ ἀτόμου ὁδηγόν, βαρύτιμον ἐγκόλπιον παντός Ἑλλήνου.

«Μελετήσατε ἔλεγε ὁ σοφὸς γέρον ἀυτὰ καὶ ἐργάσθητε οἱ νεώτεροι πρὸς θεραπείαν κακοῦ, ὅπερ οἱ πρεσβύτεροι δὲν ἠδυνήθημεν γὰρ προλάβωμεν».

— Ἀλλοτε ἀπεδίδομεν τὸν προσήκοντα σεβασμὸν εἰς τοὺς ἄνδρας τοὺς προσενεγκόντας ἐξόχους ὑπηρεσίας τῇ πατρίδι. Σήμερον ἐκεῖνοι μὲν ἐξέλιπον, ἕξοχοι δὲ καὶ περίθλεπτοι εἶνε οἱ πλούσιοι.

— Ἀλλοτε οἱ λόγιοι, οἱ διδάσκαλοι, ἦσαν ὀνομαστοὶ καὶ εὐδιάκριτοι. Σήμερον πλεονάζουσιν οἱ εὐπαίδευτοι, ἀλλὰ καὶ οἱ ἡμιμαθεῖς.

— Ἀλλοτε τὰ τέκνα ἐσέβοντο τοὺς γονεῖς. Σήμερον γενόμενα εὐμαθέστερα αὐτῶν, καταφρονοῦσι τὰ ἐπιτηδεύματα τῶν γεννητόρων καὶ αἱ κοιψεύομενα θυγατέρες προτρέχουσι καθ' ὁδὸν τῶν ἀπόρων μητέρων αὐτῶν, ὅπως ἐπιδείξωσιν ὅτι ἡ ὀπίσω των ἐρχομένη ὑπηρετικὴν ἐκτελεῖ λειτουργίαν.

— Ἀλλοτε δι' ὀλίγων συντηρεῖτο σευνή καὶ λιτοδίατος οἰκογένεια, ἀλλὰ σήμερον, ὅτε κατέστη δυσχερέστερος ὁ βίος ἐνεκεν πολυτελεστέρων ἕξεων καὶ ἰδίας ἕνεκα τῆς ἀνατιμῆσεως τῶν ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς εἰσκομιζομένων ἀναλωμάτων, ἡ κατάρχησις καὶ ἡ διαφθορὰ εἰσέδυσαν εἰς ἅπαντα τὰ στρώματα τῆς κοινωρίας· ἡ κλοπή, ἡ ὑπεξαίρεσις, καὶ ἡ καταδολίευσις τοῦ δημοσίου, δίκην μικροβίων λυμαίνονται τὸ σῶμα τῆς Πολιτείας.

— Ἀλλοτε τὸ ἡμέτερον Ἔθνος ἐνεφορεῖτο ὑπὸ ζωηρῶν ἐλπίδων καὶ προσδοκιῶν περὶ τοῦ μέλλοντος. Σήμερον τὰς ἐλπίδας καὶ προσδοκίας διεδέχθη ἡ ἀπογοήτευσις. Τὰς ἱερὰς ἀναμνήσεις τοῦ 1821, τὰ ἱερὰ ὀνόματα «Ἁγία Σοφία» «Κωνσταντῖνος» προφέρουσι τὰ χεῖλη ἡμῶν, ἀλλ' ἡ θλιθερὰ πραγματικότης μαραίνει καὶ ἐμάρανε τὰς ψυχάς, καθόσον μάλιστα τὴν προπατορικὴν κληρονομίαν ἡμῶν τὴν περιπεσοῦσαν εἰς χεῖρας βαρβάρων κατακτητῶν ἐποφθαλμίζουσι σήμερον Κράτη κραταιὰ καὶ φιλοκτήμονα, καθ' ὧν δυσχερεστάτη ἡ ἀντίστασις.

— Ἀλλοτε τὸ ψυχικὸν καὶ σωματικὸν κάλλος εἴλκυον τὴν καρδίαν τῶν νέων, ἀλλὰ σήμερον οἱ νέοι ἀποβλέπουσι κυρίως εἰς τὸ βαλάντιον τοῦ πατρός, τοῦ θεοῦ, ἢ τῆς μητρός· ὥστε ἡ μέλλουσα συμβία εἶναι τὸ παρεπόμενον τῶν ἐν τῷ βαλαντίῳ, τὸ κύριον δὲ σκοπούμενον εἶναι ἡ προίξ.

— Ἀλλοτε ἐπὶ τριάντα ἔτη, αἱ δημόσια δαπάναι ἐκανονίζοντο κατὰ λόγον τῶν πιθανῶν δημοσίων ἐσόδων, καὶ ἡ οἰκονομικὴ διοίκησις τοῦ Κράτους παρίστα τὴν εἰκόνα εὐκόσμου οἰκίας, διοικουμένης ὑπὸ συνετοῦ καὶ σώφρονος οἰκογενειάρχου.

χου. Ἄλλ' ἕκτοτε νέα τις πηγὴ ποριστικῆς χρημάτων ἐπέφανε παρ' ἡμῖν, ἡ πίστις, ἣν ἀπερισκέπτως ἐξηγτησάμεν ἐντὸς εἰκοσαετίας μέχρι πυθμένος, καὶ μόλις ἀνανήψαντες ἤδη ἐκ μακροῦ ληθάργου, ἀναγνωρίζομεν ἀπέλπιδες τὴν δεινὴν ἡμῶν ἀμηχανίαν.

ΕΚ ΤΩΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΩΝ ΓΡΑΜΜΩΝ ΤΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ ΤΟΥ

Εἶθε ὁ Ὑψιστος φυλάττοι ὑπὸ τὴν σκέπην του τὴν περιώνυμον ἡμῶν πατρίδα, ἣς ἡ πρόοδος, ἡ εὐκλεία καὶ τὸ μεγαλεῖον ὑπῆρξαν ἡ κυριώτερα μέριμνα καὶ ὁ διακαέστερος πόθος τοῦ βίου μου.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 20ῇ Μαΐου 1887.

ΙΩΑΝΝΗΣ Α. ΣΟΥΤΣΟΣ.

Ο ΠΟΘΟΣ ΤΟΥ ΤΑΞΕΙΔΕΥΕΙΝ

Τῷ ὄντι εἶν' ὁ ἄνθρωπος ὑπὸ Θεοῦ πλασμένος,
Νὰ ἦγε ὁ κυρίαρχος ἐπὶ τοῦ κόσμου ὅλου·
Καὶ εἰς τὴν γῆν, ποῦ κατοικεῖ εἶνε προωρισμένος,
Νὰ κατοικῇ ἐκ τοῦ ἐνὸς μέχρι τοῦ ἄλλου πόλου.

Κ' εἰς ὅλα τῆς τὰ κλίματα, κ' εἰς ὅλας τῆς τὰς ζώας,
Παρτοῦ εὐρίσκει τὴν ζωὴν ἐνάρεστον, γλυκείαν,
Καὶ ἐπὶ ὄρη δύσβατα κ' εἰς μαλακοὺς λειμῶνας
Καὶ εἰς ξηρὰν κ' εἰς ὕδατα πηγρῦει τὴν οἰκίαν.

Κ' εἰς τοῦ ἡλίου τὴν δεινὴν θερμότητα ἀντέχει·
Καὶ ὑποφέρει τοὺς σκληροὺς καὶ φρικαλέους πάγους·
Τῆς ἀτμοσφαιρας προσβολὰς ἐντόλμως διατρέχει,
Καὶ τοὺς συχρὰκις φοβεροὺς κινδύνους τοῦ πελάγους.

Καὶ διὰ τοῦτο μέσα του εἶν' ἔμφυτος ὁ πόθος
Τοῦ κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν ἀπαύστου ταξειδίου.
Δὲν τὸν τρομάζει καταιγίς, τοῦ κύματος ὁ ῥόθος,
Οὐδὲ τὸν ἔλκει οὐρανοῦ ἡ καλλορὴ εὐδίου.

Θέρος, χειμῶνα, ἀνοιξιν, ποθεῖ γὰρ ταξειδεῖν,
Εἰς τὸν αὐτὸν βαρύνεται γὰρ διαμέρη τόπον.
Καὶ ὅσοι ἀναπτύσσεται, τόσοι τὸν κυριεῦει
Ἐπιθυμία ὄψεως ἀγνώστων χωρῶν, τόπων

Καὶ δι' αὐτὸ ρυχθημερὸν ἐπιροεῖ καὶ τρόπους
Ταχέως γῆν καὶ θάλασσαν διὰ τὰ διατρέχει.
Καὶ διὰ τὰ συνομιλῆ μὲ τοὺς μακρὰν ἀνθρώπους
Τὸν κεραυνὸν κατώρθωσε συμβοηθὸν τὰ ἔχη.

Νέος πυρφόρος Προμηθεὺς, τὸ πῦρ καταβίβασας
Ἐξ οὐρανοῦ, μήκη ὁδοῦ καὶ χρόνου συντομεύει.
Κι' ἀντὶ ἀνέμου, ἐξ ἀτμοῦ πτερὰ κατασκευάσας,
Εἰς πᾶν τῆς γῆς τὸ πρόσωπον ἀπλήστως ταξειδεύει.

Καὶ ὅμως 'ς τὴν ταχύτητα αὐτὴν του δὲν ἀρκεῖται
Φθορεῖ τὰ νέφη 'ποῦ πετοῦν ἐκεῖ 'ς τὴν ἀτμοσφαῖραν,
Κι' αὐτὸς τὰ γεινῆ ὅμοιος μ' αὐτὰ διανοεῖται,
Ποθεῖ τὰ τρέχει ὡς αὐτὰ κι' αὐτὸς μίαν ἡμέραν.

Καὶ τῶν πτηνῶν τὰς πτέρυγας τὰς ἐλαφρὰς ζηλεῖναι,
Ποθεῖ κι' αὐτὸς 'ς τοὺς πόδας του τοιαύτας τὰ κολλησῆναι,
Κι' εἰς τὸν ἀέρα πτερωτὸς ἐκεῖ τὰ ταξειδεῖναι,
Κι' οὐδὲν τὰ ἔχη πρόσκομμα τὰ τὸν παρακολύσῆναι.

Οὐδόλωσ τὴν Ἰκάρειον φοβεῖτ' ἐκείνην πτώσιν,
Λαβύρινθος ὁ βίος του εἶν' ἀρεν ταξειδίου.
Στὸν τόπον, ὅπου κατοικεῖ εὐδαιμονίαν ὄσῃν,
Κι' ἂν ἔχη, πάντοτε ποθεῖ τὴν ἀλλαγὴν τοπίου.

Δὲν εἶνε δένδρον εἰς τῆς γῆς τοὺς κόλπους ριζωμένον,
Ὡστε τὰ ἦν' ἀδύνατος ἡ μετατόπισις του.
Δὲν εἶνε πέτρα, μέταλλον στὸ χῶμα βυθισμένον,
Νὰ γίνεται ἐπίπονος καὶ ἡ ἀνρόφυξις του.

Εἶνε τοῦ κόσμου πάντεχρος, περίφρων διαβάτης,
Ὅς μ' ἀνεμόεν φρόνημα τὰ πάντα κατοπτρεύει,
Πρὸς ὃν ἡ φύσις ἅπασα λέγει τὰ μυστικά της,
Κι' ἀκαταπαύστως δι' αὐτὸ ποθεῖ τὰ ταξειδεῖναι.

¹ Ἐν Σμύρνῃ 1890.

ΣΑΠΦΩ ΛΕΟΝΤΙΑΣ

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

Λέγουσι «Νυμφεύθητι, θά πράξης καλῶς». Καὶ ὅμως ἂν νυμφευθῆς θά κάμης κακά, ἂν ὄχι θά πράξης καλλίτερα.

— Εἰς τόπον ἔνθα ὁ τύπος εἶναι μονοπώλιον τῆς ἐξουσίας καὶ οὐχὶ ὄργανον, διὰ τοῦ ὁποίου ἕκαστος δύναται νὰ δημοσιεύῃ τὰς ἰδέας αὐτοῦ ἐπὶ τῶν διαφορῶν ἐν γένει πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν ζητημάτων, οὐδὲν δύναται τις ν' ἀναμένη σημεῖον προοδου καὶ βελτιώσεως.

— Τὸ νὰ ἦνέ τις μισητὸς δὲν ἀποκλείει νὰ ἦναι καὶ μεγαλοφυής. Ὑπάρχουσι μεγάλοι ἄνδρες ἀγαπητοὶ καὶ ἕτεροι τοιοῦτοι μισητοὶ Ὁ Βίσμαρκ, ὁ Ναπολέων, ὁ Γρόμβελ, ὁ Λύσσαυδρος, ὁ Διονύσιος, ὁ Πεισίπτρατος, ὁ Φίλιππος, ὁ Καῖσαρ πολὺ ὀλίγον ἠγαπήθησαν. Τούναντίον ὁ ὄχλος, τὸ πλῆθος ἠγάπα τὸν Ἀλκιβιάδην πλείοντερον τοῦ Περικλέους, τὸν Κλέωνα πλείοντερον τοῦ Θεμιστοκλέους, τὸν Εὐριπίδην πλείοντερον τοῦ Αἰσχύλου. Ὁ ὄχλος ἀγαπᾷ ὅσους γαργαλίζουν τὰ πάθη του, ὅσους μὲ στιγμιαία φάρμακα, μὲ γλυκέα καταπλάσματα ἀνακουφίζουν τὰς ἀλγηδόνas. Τὰ παιδία ἀγαπῶσιν ὁμοίως τοὺς ἰατροὺς ὅσοι, ἐνδίδουσιν εἰς τὰς ἰκεσίας καὶ τοὺς κλαυθμοισμούς, μισοῦσι δὲ θανασίμως τοὺς χειρουργούς.

— Οὐδέποτε ἐν κόμμα, οἰαδήποτε πολιτικῆ μερὶς εἶνε καλὸν νὰ μένῃ ἐπὶ μακρὸν ἐν τῇ ἐξουσίᾳ. Ἡ μεταβολὴ εἶναι ἀπαραίτητος. Καὶ αὐτοὶ οἱ θεοὶ μεταβάλλονται...

— Πολλάκις ἡ ψυχὴ ἀποθανούσης προσφιλοῦς ὑπάρξεως βασιλεύει ἐν ἡμῖν καὶ κατευθύνει πᾶν βῆμα ἡμῶν πολὺ ἐναργέστερον καὶ ζωηρότερον ἢ ὅτε ἔζη.

— Ἡ τιμιότης οὐδέποτε φοβεῖται τὴν δημοσίαν ἐπαγρύπνησιν.

— «Ἐὰν θέλητε νὰ γνωρίσητε τὴν τιμὴν τοῦ χρήματος, δανεισθῆτε» λέγει ὁ Φραγκλῖνος.

— Ὁ Ῥουσσὸ πρότάσσει τοῦ προλόγου αὐτοῦ εἰς τὴν Ἰουλίαν του τὰ ἑξῆς: «Χρειάζονται θεάματα διὰ τὰς μεγάλας πόλεις καὶ μυθιστορήματα διὰ τοὺς διεφθαρμένους Λαούς».

— Ἡ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ. Ζήτημα αἰώνιον, ἄλυτον, ἀτελεύτητον. Οἱ ἀτικιστὰι ἀφ' ἐνὸς καὶ οἱ χιδαιστὰι ἀφ' ἑτέρου. Ἀμφότεροι, κατὰ τοῦτο ἔχουσι ἄδικον, ὅτι ἐπίασαν τὰ ἄκρα, ἐν ᾧ ἡ γλῶσσα εὐρίσκετο ἐν τῷ μέσῳ. Ἡ γλῶσσα ἀκολουθεῖ τοὺς ἀνθρώπους καὶ ὄχι οἱ ἀνθρώποι τὴν γλῶσσαν. Ἡ γλῶσσα ἦτο εὐγενής καὶ θαυμασία κατὰ τὸν Δ'. αἰῶνα Μ. Χ. ἀλλ' ἐν Βυζαντίῳ παρὰ Λαῶ μίσητο βάρη, ἠλιθίῳ, διεφθαρμένῳ κατήντησεν ἡ ἀφύρητος, νεκρά, ἄχρους. Μήπως ἡ Γαλλικὴ ἦτο γλῶσσα τελείως μεμορφωμένη ἐπὶ Λουδοβίκου ΙΔ'; Ἄλλ' ὑπὸ τὴν γραφίδα τοῦ δαιμονίου Μολιέρου, τοῦ ἑλληνομαθοῦς Ρακίνα καὶ τοῦ Κορνηλίου ἑμαλάχθη, ἐκαρικεύθη, ἐξωραίσθη, ἐξευγενίσθη. Σήμερον παρ' ἡμῖν, ὅσοι εἶναι καλλιτέχναι, ὅσοι αἰσθάνονται, αὐτοὶ γράφουσι θαυμάσια τὴν γλῶσσαν. Εἴτε ἀπλῆ εἴτε καθαρεύουσα, ὅταν χειρίζεται ταύτην ἐπιδεξίως ὁ γράφων, καθίσταται γλυκεῖα, γλαφυρά, ἀρμονικὴ, μελίρρυτος. Ἀσκοπωτέρα πάλη δὲν δύναται νὰ γείνη ἀπὸ τὴν συναπτομένην, ὅπως ἐν τῇ ποιήσει ὑπερισχύσῃ ἡ δημοτικὴ ἢ ἡ καθαρεύουσα. Ἀμ-

φότεροι είναι ἔξοχοι καὶ ὠραῖοι ὅταν ὁ ποιητὴς εἶνε καλλιτέχνης, μὲ ἠθικὸν πυρῆνα γνήσιον, παρθενικόν, παιδικόν. Ὁ Σοῦτσος, ὁ Ζαλοκώστας, ὁ Βηλλαράς, ὁ Χριστόπουλος, ὁ Βαλαωρίτης, ὁ Μαρτινέλης ἔγραψαν ὅλους διαφόρους γλώσσας. Οἱ μὲν τὴν δημώδη, οἱ δὲ τὴν καθαρεύουσαν. Ἡ γλῶσσα εἰς τὰς χεῖρας ἀμφοτέρων εἶνε ὄργανον καὶ οὐχὶ σκοπός. Ὅποσον πρωτοφανὴς ἀγὼν θὰ ἦτο, ἐὰν ἤρχιζεν ὁ κόσμος νὰ συζητῆ ποῖα χρώματα πρέπει νὰ μεταχειρίζονται οἱ ζωγράφοι! Ποῖος ποτὲ ἀπέβλεπεν εἰς τὴν πινακίδα τοῦ Ρούβενς ἢ τοῦ Μάκαρτ, ἐν ποίᾳ ἱστορίᾳ τῆς τέχνης ἀνέγνωτε τὸν κατάλογον τῶν χρωμάτων, ὧν ἐχρεῖτο ὁ Ραφαήλ. . .

Ἡ μίξις, ὁ συνδυασμὸς τῶν χρωμάτων. Ὁ Μιχαήλ Ἀγγελοσ ἐζωγράφιζε μόνον μὲ ἀνθρακα, ὁ Βέμβρανδ μόνον μὲ φῶς καὶ σκιάν, ὁ Μάκαρτ μὲ μυρία χρώματα, ὅσα πωλοῦσι σχεδὸν οἱ χρωματοπῶλαι, ὁ Gustave Doré μόνον μὲ τὴν πένναν. . .

Δύνασθε νὰ γράψητε; Κατέχετε τὸ μυστήριον τῆς λογογραφίας; Ἐχετε τὴν σπανίαν ἐκείνην φλέβαν τοῦ χειρίζεσθαι τὴν πένναν; Εἶσθε κύριοι αὐτῆς, τὴν ἐξουσιάζετε, δύνασθε νὰ διαχύσητε τὰς πλημμυρούσας τὴν κεφαλὴν σας ἰδέας καὶ ἐννοίας; Μὴ ἀνησυχεῖτε ποσῶς διὰ τὴν γλῶσσαν αὐτὴ εἶνε ζήτημα ἀκριβῶς αἰσθηματος καὶ ἐμπνεύσεως. Αἱ λέξεις ἔρχονται μόναι των, ὅταν ὑπάρχη ἐμπνευσις. Οἱ μεγάλοι συγγραφεῖς εἶνε Πυθίαι. Εὐρίσκονται εἰς μίαν νευρικὴν παραζάλην, ὅταν γράφωσιν. Ὁ Alfred Musset ποτὲ δὲν ἦτον εἰς τὰ σωστά του ὅταν ἔγραφεν. Ἦτο πάντοτε ζαλισμένος ἐξ οἰνοπνευματοποσίας. Πολλοὶ ἄλλοι ἔγραφον πάντοτε μέθυσοι. Ἄπαντες ἐπὶ τέλους γράφουσι καλλίτερον μετὰ ἐν κύπελλον καφφέ ἢ τεύου. Δὲν εἶνε αἱ λέξεις, οἱ τόνοι, τὰ χρώματα, οὐδὲ αἱ γραμμαί. Εἶνε ἡ μαθηματικὴ, ἡ λανθάνουσα καὶ μυστηριώδης ἐκείνη σχέσις τῶν μερῶν πρὸς ἄλληλα καὶ ἡ ἀρμονικὴ αὐτῶν πλοκὴ καθὼς καὶ ἡ εὐφυὴς χρῆσις, ἣτις χαρακτηρίζει τὸν μέγαν λογογράφον ἢ μουσικὸν ἢ ζωγράφον ἢ ἀρχιτέκτονα. Θέλετε παραδείγματα; Ἐχετε ὅλους τοὺς ἀπὸ κτίσεως κόσμου διδασκάλους καὶ γραμματικούς. Αὐτοί, οἵτινες γνωρίζουσιν ὑπὲρ πάντας τοὺς ἄλλους καλλίτερον τὴν γλῶσσαν, αὐτοὶ τὴν γράφουσι χεῖριστον πάντων.

— Ἀπὸ τὰς ἱστορικὰς μανίας, αἵτινες ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διακρίνουσι τοὺς ἐξόχους συγγραφεῖς, εἶνε καὶ ἡ μανία τῆς συνεχοῦς διορθώσεως καὶ ἐπιδιορθώσεως τῶν ἔργων αὐτῶν.

— Ἡ δάφνη εἶνε τὸ ἄθλον τῶν τιμίων νικῶν.

— Ἀθλιέστεροι ἄνθρωποι καὶ μᾶλλον δυστυχεῖς ἀπὸ τοὺς δυσπίστους εἶνε ἀδύνατον νὰ ὑπάρξωσιν. Δὲν πιστεύουν εἰς ὅ,τι βλέπουν, δὲν πιστεύουν εἰς ὅ,τι ἀκούουν. Εἰς πᾶσαν αὐτῶν χαρὰν ἐπικάθηται ἡ ἀμφιβολία, ὡς ἐπὶ τοῦ ἀνθους ἡ κάμψη πᾶσαν εὐτυχίαν των δὲν τὴν ἀπολαμβάνουν, ἀλλὰ τὴν ἐξετάζουν, τὴν ἀνατέμνουν, θέλουν νὰ ἴδουν ἂν ἦται πράγματι εὐτυχία ἢ μήπως κρύπτεται ἕτερον τι ὑπ' αὐτὴν. Εἰς ἐν ὠραῖον ρόδον τοῦ Μαίου διαβλέπουν τοὺς στήμονας, εἰς μίαν περικαλλεστάτην καὶ γοητευτικὴν γυναῖκα, ὑπὸ τὴν ἀβρὰν σάρκα, διαβλέπουν ὑφέρποντα τὸν σκελετόν. Εἶναι πολλῆς συμπαθείας καὶ λύπης ἄξιοι οἱ δύσπιστοι.

— Ὅποια τις θυμηδία ὑπερχειλεῖ τὰς καρδίας δύο ἐραστῶν συναντωμένων. Οἱ πόδες των πατώσιν ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλ' ἡ ψυχὴ των ἔχει ἀποπτῆ ἐκ τοῦ σώματος καὶ πετᾷ πρὸς τὸν οὐρανόν. Πόσον ὑψηλὸς ὁ ἔρωσ. Ἔρωσ τὸ μεϊδίμα τοῦ Θεοῦ.

— Οὐδέποτε εὐρίσκει τις νὰ φάγη εἰς οἰκίαν ἐν ἧ ἐρίζου.

— Ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου τοῦ ζῶντος ἄνευ σκοποῦ τινος, ὡς καὶ κοινῶς λέγουσι ἔστην τύχη, εἶνε θλιβερός. Εἰς τὴν ἠθικὴν ζωὴν, ἵνα αἰσθάνηται τις εὐχαρίστησιν, δεόν νὰ θέσῃ ἐν τῷ νῷ αὐτοῦ ἰδέαν ἢ σκοπὸν τινα, οὔτινος τὴν ἐπιτυχίαν νὰ ἐπιδιώκη ὅλαις δυνάμεσιν.

— ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ—ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ. Ἡ πιστὴ ἀπεικόνισις τῶν ἀνθρωπίνων προσώπων, εἶνε ἐν τῶν εὐγενεστέρων καὶ δυσκολωτέρων ἔργων, ἀφ' ὅσα καλλιτέχνης δύναται νὰ ἐπιχειρήσῃ. Πρόκειται νὰ δώσῃ ζωὴν ἐπὶ τῆς ἀψύχου θῶνης εἰς τὴν βαθεῖαν καὶ οἰκείαν ἔκφρασιν τῆς φυσιογνωμίας, νὰ φωτίσῃ τὸ βλέμμα διὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ φωτός τῆς σκέψεως, νὰ δώσῃ τὴν δύναμιν, τὸν τύπον τῆς φύσεως οὕτως, ὥστε νὰ λέγη τις βλέπων αὐτό: «Ἐκεῖνος εἶχε καὶ ἦτο οὕτω». Τοῦτο λέγεται ἀριστοτέχνημα.

— Τὰ λογικώτερα καὶ σοφώτερα τῶν ἀξιωματῶν παράγονται ἐξ ἐκείνων, οἵτινες ἐξάγουσι ταῦτα ἐξ ἰδίας πείρας ἀτομικῆς.

— Ἐχει καὶ ὁ ἥλιος τὰς κηλίδάς του, καὶ πᾶσα ἀνθρωπίνη δόξα εἶνε ἀδύνατον νὰ λάμψῃ ἐπὶ μακρὸν αἰγλήσσει καὶ ἀσκίαστος.

— Αἱ γυναῖκες δὲν εἶνε διόλου καταδικασμέναι εἰς τὴν ἀσημότητα, ἀλλ' ἐν παντὶ πρέπει νὰ μὴ λησμονῶσιν ὅτι εἶνε γυναῖκες. Ἡ γυνὴ δύναται νὰ κατέχη ὑπέροχον θέσιν ἐν τῇ Κοινωνίᾳ, ἀλλ' ὡς γυνὴ ἅμα ὅμως θελήσῃ νὰ συναμιλληθῇ πρὸς τὸν ἄνδρα γίνεται πῖθηκος.

— Ἡ ἀνάμνησις διατηρεῖται κάλλιον ἐν τῇ καρδίᾳ ἢ ἐφ' ἐνὸς φύλλου χάρτου.

— Ἡ γυνὴ δὲν εἶνε πράγματι τοιαύτη εἰμὴ ἀπὸ τοῦ 20—30 ἔτους. Πρὸ τοῦ 20 εἶνε νεαρὰ κόρη, μετὰ τὸ 30 ρυτιδοῦται καὶ παρέργεται. Συνήθως αἱ γυναῖκες ὑπανδρεύονται μετὰ τοῦ 20—30 ἔτους. Τότε αὐταὶ ἀνθοῦσι φυσικῶς, ἠθικῶς, διανοητικῶς καὶ κοινωνικῶς. Φυσικῶς, διότι κέκτηνται πᾶσαν τὴν ζωὴν τῶν δυνάμεων τοῦ ὀργανισμοῦ ἠθικῶς, διότι ἔχουσι συναίσθησιν ἐαυτῶν διανοητικῶς, διότι παρ' αὐταῖς πλέον ἡ καρδία καὶ ὁ νοῦς ἐνεργοῦσι συγχρόνως, ὀδηγούμενοι ὑπὸ τῆς ρυθμιζομένης καλῶς φιλαρεσκείας καὶ τῶν ἀπαιτήσεων κοινωνικῶς τέλος, διότι ἐν τῇ ἡλικίᾳ ταύτῃ εὐρηται τὸ μετὰίχιμον, ὁ Γάμος.

ΑΝΤΙ ΠΟΛΛΩΝ

— Ἐὰν ἦσαι εὐπίστος—καταγελαῖσαι.

— Ἐὰν δεσποτικὸς—μισεῖσαι.

— Ἀσθενὴς τὸν χαρακτῆρα—παραβλέπεσαι,—περιφρονεῖσαι.

— Πολὺ φιλοφρονητικὸς—προκαλεῖς κόρον.

— Ἐὰν δεικνύεσαι ἀδιάφορος—δυσαρσετεῖς.

— Πολὺ αἰσθηματικὸς—φαίνεσαι γελοῖος.

— Ἀπίστος—κινδυνεύεις νὰ ὑποστῆς ἀντίποινα.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΙ

Πηγὴ Μ. Καλλιφρονᾶ. Διεκρίθη ἐπὶ ἀρετῇ, ἣν κληροδοτήσασα ἐκ τῶν δύο πρωτευόντων ἀθηναϊκῶν οἴκων, σεβαστῶν καὶ διακεκριμένων, οἵτινες διὰ τοῦ γάμου αὐτῆς συνεδέθησαν, ἤσκησεν ἀθροίμως καθ' ὅλον αὐτῆς τὸν βίον. Ἀκριβῶς ἡ Πηγὴ Καλλιφρονᾶ καὶ ἐκ γεννήσεως καὶ ἐκ γάμου ἀνῆκεν εἰς δύο διαπρεπεῖς οἰκογενεῖας τῶν Ἀθηνῶν, ὧν ὁ μὲν εἰς συνέδεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀρρήκτως μετὰ τοῦ ἀγῶνος ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς πόλεως ταύτης, ὁ δὲ μετὰ τῆς μορφώσεως καὶ τῆς ἀναπτύξεως αὐτῆς. Ὁ Ἄγγελος Γέροντας, ὁ πατὴρ τῆς Π. Καλλιφρονᾶ ὑπῆρξεν ἀληθῶς ἤρωας, ἐν πεποιθῆσει δὲ πληρεστάτῃ, δύνάται τις ν' ἀποδώσῃ εἰς τὸν ἄνδρα ἐκεῖνον τὸν τίτλον τοῦτον. Πράγματι ἤρωες ἔνδοξοι εἰσὶν οἱ πίπτοντες ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης ὑπὲρ μεγάλης τιμῆς ἐθνικῆς ἢ κοινωνικῆς ἰδέας· ἀλλ' οὗτοι ἔχουσι τοιούχιστον τὴν εὐχαρίστησιν, ὅτι πίπτουσιν ἐν τῇ ἀκμῇ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, τὸν θάνατον δὲν αἰσθάνονται, ἐκπνέουσι πανηγυρικῶς ἐν μιᾷ στιγμῇ. Ἀναμφισβητήτως ὅμως ἀρμυδιώτερον ὑπὸ τῆς ἀδεκάστου ἱστορίας κρινόμενοι, ἐὰν μὴ πράγματι ἀνώτεροι, βεβαίως ὅμως ἐφάμιλλοι τούτων εἰσὶν οἱ παρὰ δίδοντες ἑαυτοὺς εἰς βέβαιον, ἀλλ' ἐν βασιανιστηρίοις βραδέως ἐπερχόμενον θάνατον, ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν ἐπ' αὐτοὺς ἀπειλούντων. Ὁ πατὴρ τῆς Π. Καλλιφρονᾶ μετὰ τῶν ἐτέρων δύο ἀξίων αὐτῶ συναργόντων Δημογερόντων τῶν Ἀθηνῶν, τοῦ Παλαιολόγου Βενιζέλου καὶ τοῦ Προκοπίου Βενιζέλου συγγενῶν του, προέβη, ὅπως σώσῃ τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν ἀπὸ τῆς σφαγῆς, ἣν ἠπειλήσε τῶν κατοίκων αὐτῶν ἡ ἐξαγριωθεῖσα λύσσα τῶν κατακτητῶν ἐπὶ τῇ ἐθνικῇ ἐξεγέρσει κατὰ τὸ 1821 καὶ παρέδωκεν ἑαυτὸν ὄμηρον εἰς ἀίμοχαρεῖς βραβάρους. Ἐπὶ ἑπτὰ μῆνας, ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτός, ἐν σκοτειναῖς φυλακαῖς κρατούμενος, εἶδε τὸν θάνατον ἀπειλοῦντα αὐτὸν καὶ πολλάκις, ἴσως τὸν ἐπόθησεν, ὡς ἀπαλλαγὴν ἐπὶ τέλει ἀφορήτων βασιανιστηρίων.

Τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ ὀφείλει εἰς φυγὴν, ἣν προϋστάτευσεν μόνῃ ἡ Θεῖα Πρόνοια. Τοιοῦτοι ἄνδρες ἀναμφισβητήτως εἰσὶν ἀντάξιοι τοῦ στεφάνου τῶν ἡρώων. Τοιοῦτου πατρός κόρη ἡ Π. Καλλιφρονᾶ καὶ διὰ τοῦ συζύγου αὐτῆς ἐπίσης δικαιοῦται εἰς τὴν εὐγνώμονα ἀνάμνησιν τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ Μιχαὴλ Καλλιφρονᾶς ἀφιλοκερδῶς καὶ πατριωτικώτατα ἐκ τῶν ἰδίων πολλάκις δαπανῶν, ἐπὶ μακρὰ ἔτη ὑπῆρέτησε τῷ Δῆμῳ Ἀθηναίων ὡς Δημοτικὸς Σύμβουλος, ὡς Ἐκκλησιαστικὸς Σύμβουλος καὶ ὡς μέλος τῶν Διοικητικῶν Συμβουλίων Φιλανθρωπικῶν Ἰδρυμάτων. Ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις τῇ 7 Ἰανουαρίου 1890.

Ἑλένη Σ. Βλάχου. Γυνὴ κατ' ἐξοχὴν ἐνάρετος καὶ πεπροικισμένη δι' ὅλων τῶν χριστιανικῶν ἀρετῶν. Μήτηρ πεφιλημένη τοῦ ἐν Κερκύρᾳ ἐξαίρετου πολίτου καὶ διακεκριμένου τῆς «Ποικίλης Στοᾶς» φίλου κ. Λεωνίδου Βλάχου, γεννηθεῖσα καὶ ζήσασα ἐν ἡμέραις, καθ' ἃς ἡ πρὸς τὸν Θεὸν πίστις καὶ ἡ ἐκπλήρωσις

τοῦ καθήκοντος ἀπετέλουν τὸ πρόωτιστον καὶ κυριώτατον μέλημα τῆς ἀφελοῦς ἐκείνης γενεᾶς, μέχρι δὲ τῶν τελευταίων αὐτῆς στιγμῶν ἀπαράβιατος συνεχίσασα τὰ μεγάλα αὐτῆς παραδείγματα, ἀπέβη ἀφ' ἑνὸς μὲν πρότυπον μητρὸς ἐμφορουμένης ὑπὸ τῶν εὐγενεστέρων καὶ ὑψηλοτέρων ὁμοῦ αἰσθημάτων, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὑπόδειγμα μιμήσεως ἀξιεράστον. Τὴν χριστιανικωτάτην δέσποιναν Ἑλένην Βλάχου δὲν ἐχαρακτήριζεν ἡ παράσημος μόρφωσις τῶν ἡμερῶν μας, ἀλλ' ἀπεραντος ἀρετῆς ἣν ἀληθῶς λείψανον τῆς ὁλονὲν ἐκλιπούσης τάξεως τῶν παλαιῶν μητέρων συγκαταριθμεῖται μεταξὺ ἐκείνων τῶν γυναικῶν, αἵτινες οὐδέποτε μὲν ὑπῆρξαν ἱκαναὶ νὰ ἐπιδεικνύωνται, ἐξεπλήρωσαν ὅμως μετὰ θρησκευτικῆς καὶ παραδειγματικῆς ἀφοσιώσεως καὶ εὐστοχίας τὰ ἐν τῇ ζωῇ καθήκοντα αὐτῶν. Ἀπλῆ, ἄνευ προπαιθήσεων καὶ κόμπου ἐνεῖχεν χρυσὴν καρδίαν καὶ χεῖρα ἀνοικτήν, μετ' εὐαγγελικῆς ὄντως μυστικότητος χορταίνουσα πολλοὺς ἐξ ἐκείνων, πρὸς οὓς ἡ μὲν τύχη ἐδείχθη σκληρὰ, ἡ δὲ κοινωνία ἀνάληγτος. Κατέχουσα ἐν ἑαυτῇ θερμὸν τὸ πῦρ τῆς εὐαγγελικῆς διδασκαλίας, καίτοι σειρὰ πικρῶν συμφορῶν ἐπλήσσε τὴν καρδίαν αὐτῆς, αἰετοπε μετὰ καρτερίας παρεῖχε διδάγματα σπανίας ὑπομονῆς καὶ ἀκραιφνοῦς ἐκπληρώσεως τῶν ἀληθεστέρων ὄρων, εἰς οὓς τάσσει τὴν γυναῖκα ἡ ἐν τῷ κόσμῳ μεγάλη αὐτῆς ἀποστολή.

Ἐὰν ὄντως δὲν ὑπάρχει ὑψηλότερος καὶ εὐγενέστερος προορισμὸς τοῦ τῆς συζύγου καὶ τῆς μητρὸς ἐν τῇ διττῇ ὑποστάσει τῆς γυναικός, ἥτις ἀνυψοῖ αὐτὴν εἰς τοὺς ἐπιφθονωτέρους βαθμοὺς τῆς ἀνθρωπίνης ἀξίας καὶ χρησιμότητος, ἥτις περιβάλλει αὐτὴν διὰ τῶν ἱερωτέρων εὐθυνῶν καὶ δι' ἧς ἡ γυνὴ καθίσταται ἡ κρηπίς καὶ ζωὴ τῆς οἰκογενεῖας, τῆς κοινωνίας, τῆς ἀνθρωπότητος αὐτῆς, πράγματι ἐν τῇ παραδειγματικῇ ταύτῃ, πιστῇ καὶ τελείᾳ ἐκπληρώσει τοῦ ὑψηλοῦ τούτου προορισμοῦ διὰ τῆς ἀσκήσεως τῶν ἱερῶν ἀρετῶν τῆς οἰκογενειακῆς φιλοστοργίας, τοῦ ἀγαθοποιῦ βίου καὶ τῆς ἐπιμελοῦς ἀνατροφῆς τῶν τέκνων, ἡ Ἑλένη Βλάχου κατέλιπε διὰ τῆς μακρᾶς αὐτῆς ζωῆς ἀνεκτίμητα διδάγματα, ἐκ τῆς μελέτης τῶν ὁποίων ἀπομένει ἀγαπητὴ καὶ εὐλογημένη ἡ ἀνάμνησις τοῦ ὀνόματός της. Πλήρης ἡμερῶν ἀπεβίωσεν ἐν Κερκύρᾳ τὴν 20 Ἰανουαρίου 1890

Παναγιωτίτσα Γ. Ρετζίνα. Ἐνῶ εἶνε ἀληθὲς ὅτι ὁ θάνατος οὐδὲν ἕτερον εἶνε εἰμὴ πλήρωσις ἀμετατρέπτου νόμου τῆς φύσεως, φητιν: πάντες ὑποκειμεθα, οὐχὶ ὅμως διὰ τοῦτο καὶ δὲν εἶνε λυπηρὸς, ὅταν μάλιστα ἀποτόμως ἀποχωρίζῃ ἐξ αίρετα τέκνα ἐναρέτου καὶ ἀξίας μητρὸς, ὅταν στερῇ τὴν κοινωνίαν λαμπροῦ μητρικοῦ παραδείγματος. Τοιαύτην ἀκριβῶς ἐνέχει ἔννοια ὁ θάνατος τῆς Π. Ρετζίνας. Γινώσκουσα ὅποσον ὑψηλὸς καὶ μέγας εἶνε ὁ προορισμὸς τῆς γυναικός, τί δὲ κυρίως ὀφείλει ἡ μόρφωσις καὶ ἡ ἀνάπτυξις τῶν κοινωνικῶν ἐκ τῆς ἀκριβοῦς καὶ ἀποτελεσματικῆς αὐτοῦ ἐκπληρώσεως, καὶ ὡς σύζυγος καὶ ὡς μήτηρ, ἐνσταλάζουσα ἀπὸ τῆς βρεφικῆς ἡλικίας τὰ νάματα τῶν ὠφελίμων διδασμάτων εἰς τὰ τέκνα τῆς καὶ σπουδαίως ἐπενεργούσα πρὸς πλήρη αὐτῶν καταρτισμὸν, καὶ ὡς μέλος τῆς Κοινωνίας, θρησκευτικῶς καὶ ἀπαρεγκλίτως, ὑπῆρέτησε καθ' ἅπαντα τὴν μακρὰν ζωὴν τῆς, τὴν ἐν τῷ κόσμῳ ἀποστολὴν αὐτῆς. Γεννηθεῖσα ἐξ ἐγκρίτου οἴκου τοῦ Αἰγίου, ὑποφωσκούσης τῆς ἡοῦς τῆς ἐθνικῆς ἐξεγέρσεως τοῦ 1821, ἐγκατέστη εἶτα μετὰ τῆς πατρικῆς αὐτῆς οἰκογενεῖας, ὡς ἐκ τῶν τότε κλυδωνισμῶν εἰς Ἰθάκην, εἰς τοὺς ἐκλάμπρους τῆς ὁποίας κατὰ θάλασσαν ἀγῶνας

μετέσχε και ἡ οἰκογένειά της, ἀφθόνως θυσιάσασα και διὰ μεγάλων ἐκδουλεύσεων παρακολούθησασα πᾶσαν ἔθνικὴν ἐργασίαν. Ἄμα τῇ ἔθνικῇ ἀποκαταστάσει συζευχθεῖσα ἐν Ναυπλίῳ μετὰ τοῦ μεγάλου ἐπιχειρηματίου ἀειμνήστου Γ. Ρετζίνα, διέμεινε ἀπὸ τοῦ 1835 ἐν Πειραιεῖ, σέμνωμα μὲν και ἄλλος τοῦ συζυγικοῦ οἴκου, ἀγλαΐσμα δ' ἀληθές τοῦ πυρῆνος τῆς ἀρτιπαγοῦς τότε πειραϊκῆς κοινωνίας καταστάσα και ἀπολάυσασα τοῦ γενικοῦ σεβασμοῦ, ἀπτῆς μαρτυρίας τῆς πρὸς τὰς ὑπέρβλους αὐτῆς ἀρετὰς κοινῆς ἐκτιμήσεως.

Ὅ,τι και ἂν ἀναγράψῃ τις παρὰ τὸ ἐπιβάλλον και διακεκριμένον ὄνομα τῆς σεβαστῆς ταύτης γυναικός, δὲν ὑπερβαίνει τὴν ἀλήθειαν, δὲν ὠχρῶ δὲ οἰαδῆποτε ἐξύμνησις πρὸ τοῦ ἐκλεκτοῦ τούτου προτύπου, τῆς συζύγου τοῦ ἐκ τῶν πρώτων οἰκιστῶν τοῦ Πειραιῶς, και μητρὸς τῶν γνωστῶν ἀδελφῶν, τέκνων πολυτίμως συνεχιζόντων τὰς τῶν γεννητῶρων ἀρετὰς. Πλήρης ἡμερῶν ἡ *Παραγιωτίσσα Γ. Ρετζίνα* ἀπεβίωσεν ἐν Πειραιεῖ τὴν 31 Ἰουλίου 1890.

Ἑλένη Βάσσου. Ἡ «*Ποικίλη Στοὰ*» περιβλέπτως κοσμεῖ τὰς σελίδας αὐτῆς διὰ τῆς βιογραφίας ἐπιφανοῦς γυναικός, ἧς ἡ ὅλη ζωὴ εἶναι ἀληθῆς ἱστορία. Πλεῖστα γεγονότα τοῦ βίου τῆς *Ἑλένης Βάσσου* ἐν τῇ περιπετειώδει ἐποχῇ τῆς ἐθνεγεργίας και παρ' ἀνδρῶν τῶν μαχῶν και τοῦ πολέμου περιτράνωσιν δεικνύουσιν ὅποια ἀληθῶς ὑπῆρξεν ἡ κατὰ τὴν 7 Ἰανουαρίου ε. ε. κηδευθεῖσα σεβασμία και διαπρεπῆς πρεσβῦτις.

Διακριθεῖσα ἐπὶ ἐκτάκτῳ καλλονῇ, νοημοσύνη και μεγαλείῳ φρονήματος, πλεονεκτῆματα, ἅπερ προσείλκυσαν τὴν ζηλοτυπίαν τοῦ μαυροβουνιώτου στρατηγοῦ Βάσσου, μόλις ἐπανελθόντος τότε εἰς Κέα, ἐκ τῆς παραδόξου ἐκείνης εἰς Βηρυττὸν ἐκστρατείας τοῦ 1826. Ὁ ἀτρόμητος ἥρωσ περιπαθῶς τὴν ἡράσθη νυμφευθεὶς δ' αὐτὴν εἶχε σύντροφον κατὰ τὴν λύσιν τῆς πολιορκίας τῆς Καρύστου και καθ' ὅλας τὰς ἐπιλοίπους μάχας, ἅς κατὰ τοῦ Κιουταχῆ εἶχε διοργανώσει. Ἡ σύγχρονος αὐτῇ ποίησις ἐνεπνεύσθη πολλοὺς στίχους ἐκ τοῦ θαυμασίου κάλλους τῆς, τῆς πρωτοφανοῦς τόλμης τῆς και τῆς ἐκτάκτου εὐφυΐας τῆς. Ὁ Σατωβριάνδος, εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς ξενισθεὶς ἐν Κέα, τὴν ἐθαύμασε κόρη, ὁ δὲ ποιητὴς Π. Σοῦτσος τὴν ἐθαύμασε γυναῖκα. Ἡ δρᾶσις τῆς κατὰ τὴν μεγάλην ἡμῶν ἐπανάστασιν και ἐν στρατοπέδοις και ἐν νοσοκομείοις ὑπῆρξε μεγίστη, αὐτὴ δὲ μόνη ἐκράτει τὴν ἀλληλογραφίαν μεταξὺ τοῦ τρομεροῦ Κιουταχῆ και τοῦ στρατηγοῦ Βάσσου, διεξάγουσα μετὰ σπανίας λεπτότητος πνεύματος πᾶσαν διαπραγματεύσιν, πᾶσαν συνεννόησιν.

Ἡ *Ἑλένη Βάσσου* ἐγεννήθη ἐν Ἡπείρῳ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ αἰῶνος. Καταδιωχθεῖσα τῆς οἰκογενείας τῆς, νῆπιον ἔτι, μετώκησεν εἰς Κέα, εἰς τὴν ὅποιαν διέμεινε μέχρι τῆς ἐνηλικιώσεώς της. Ὁ στρατηγὸς Βάσσος περὶ τὸ τέλος τῆς ἐπαναστάσεως μεταβαίνων μετὰ στρατοῦ εἰς Συρίαν πρὸς ἐπανάστασιν τῶν αὐτόθι ὑποδούλων και ἀποθιβάσθεις εἰς Κέα, ἡράσθη τῆς ὠραίας Ἑλένης, ἦν, ἀρνούμενων τῶν γονέων τῆς, ἵνα τὴν νυμφευθῇ, ἀπήγαγεν εἰς Ἄνδρον και ἀφῆκεν ὑπὸ φρουρὰν ἐν τῷ ἱστορικῷ πύργῳ Γιαννούλη. Ἐν τῷ πύργῳ τούτῳ ὡς ἡρωὶς μεσαιωνικοῦ μυθιστορηματος ἔμεινε κεκλεισμένη ἐπὶ πολλοὺς μῆνας, μετὰ τὴν θύραν τοῦ πύργου ἐκτισμένην ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ, μετὰ φρουρὰν κάτωθεν τῆς θύρας, λαμβάνουσα τὰς τροφὰς ἐκ τοῦ παραθύρου διὰ σχοινίου και μετὰ τὴν συνοδείαν μιᾶς μόνης

γυναικός. Μετὰ τινὰς μῆνας ὁ στρατηγὸς ἐπανερχόμενος, τὴν μετέφερεν εἰς Πειραιᾶ, ἐντεῦθεν δ' ἄρχεται ἡ εὐγενὴς δρᾶσις τῆς ἐξόχου γυναικός.

Κρίσιμος ὑπῆρξεν ἡ στιγμή, καθ' ἣν πιεζόμενος ὑπὸ τοῦ Βούρβαχῆ ἀπεφάσισε παρατόλμως νὰ δώσῃ τὴν ἐν Καματερῶ μάχην ὁ ἀρειμάνιος Βάσσος. Ὁ ἥρωσ μάτην ἠγωνίσαστο και ἀπώλεσεν 900 ἄνδρας· μόλις αὐτὸς και τινες ἄλλοι κατόρθωσαν νὰ σωθῶσιν, ἡ δὲ Ἑλένη ἦτο νοσοκόμος τῶν πολεμιστῶν του. Ἐν τῇ μάχῃ ἐκείνῃ ἡ ἀμαζὼν σύζυγός του ἔσχιζε τὰ ἐνδύματά της και προσέδενε τὰς πληγὰς τῶν τετραυματισμένων, ἀληθῆς ἰατρὸς και νοσοκόμος, στρατιώτης και σύζυγος συγχρόνως.

Βραδύτερον, ὅτε ἡ ἐλευθερία τῆς Ἑλλάδος ἀνεγνωρίσθη, ἡ πολιτεία τοῦ Καποδιστρίου ὑπέστη ἅπασαν τὴν ἀντίδρασιν τῆς. Ἐγκατεστημένη ἡ *Ἑλένη Βάσσου* ἐν Σαλαμῖνι, εἰργάζετο μετὰ ζέσεως πρὸς ἀνατροπὴν τοῦ γηραιοῦ ἐκείνου Κυβερνήτου, διακηρύττουσα, ὅτι τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος ἦτο ἤκιστα πρόσφορον, ὅπως ἐγκλιματισθῶσιν αἱ ἀπολυταρχικαὶ τῆς Ῥωσσίας ἐξεις. Ὁ οἶκός της εἶχε καταστῆ τὸ κέντρον ὅλης ἐκείνης τῆς ἀντιπολιτεύσεως, και πᾶσα κατὰ τοῦ Καποδιστρίου ἀντίδρασις ἐξῆλθε κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ τῆς κεφαλῆς τῆς γυναικός ταύτης. Μετὰ τὴν ἐντελῆ ἀποκατάστασιν τῶν πραγμάτων και τὴν ἔλευσιν τοῦ Βασιλέως Ὁθωνος, ἡ *Ἑλένη Βάσσου*, ἐγκατασταθεῖσα μετὰ τοῦ συζύγου της εἰς Ἀθήνας, κατέστη μία τῶν εὐγενεστέρων και φιλοξενωτέρων δεσποινῶν, αἵτινες ἐκόσμουσαν τὰς Ἀθήνας κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Εἰς χειμερινοὺς χοροὺς τῆς οἰκίας Βάσσου συνέρρεε κατ' ἔτος μετὰ τῶν Βασιλέων ὅ,τι ἐκλεκτόν, ὅ,τι ἔξοχον, ὅ,τι σπάνιον περιεῖχον τότε αἱ Ἀθηναίαι. Ἡ *Ἑλένη Βάσσου*, ἀποθανοῦσα ἐν θαλερῷ γήρατι ἐκ τῶν πολλῶν τέκνων της, κατέλιπε ζώντας δύο υἱοὺς διακεκριμένους, ἀμφοτέρους ἀνωτέρους ἀξιωματικοὺς τοῦ ἐλληνικοῦ στρατοῦ, συνεχίζοντας ἤδη λαμπρὰς τὸ στάδιον ἐκεῖνο, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ πατὴρ των ἀνέδειξε τοσοῦτον περιφανὲς τὸ ὄνομα τῆς οἰκογενείας Βάσσου.

Ῥαλλοῦ Γ. Λεβέντη. Ἀδελφὴ τῶν ἐπιφανῶν καθηγητῶν τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου κκ. Πέτρου και Κωνσταντίνου Παπαρρηγοπούλου, μήτηρ τοῦ ἐν Σύρῳ διευθυντοῦ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ἀξιολόγου ἀνδρός κ. Ὁθωνος Λεβέντη, ὑπῆρξε γόνος τῶν πρώτων ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας τοῦ Ἑθνους ἡμῶν πεσόντων. Γεννηθεῖσα ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐν ἔτει 1802 ἔσχε τὴν σκληρὰν τύχην κατὰ τὸ 1821 νὰ ἰδῇ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς της Δημ. Παπαρρηγοπούλου, διακεκριμένου τραπεζίτου, τοῦ ἀδελφοῦ της Μιχαὴλ και τοῦ γαμβροῦ αὐτῆς Σκαναβῆ, μαρτυρησάντων μιᾶ και τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ μετὰ τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου Ε', τοῦ μὲν ἐπὶ τῆς ἀγχόνης, τῶν δὲ ἐπὶ τοῦ ἰκριώματος, ἔνεκα τῶν ὑπὲρ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως ἐνεργειῶν των. Ἀπροσδοκῶς μόνη αὐτὴ μετὰ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν της διασωθεῖσα, κατέφυγεν εἰς Ὀδησσόν, ἔνθα παραμείνασα, ἔτυχε μορφώσεως και σπουδῆς οὐ τῆς τυχοῦσης, δαπάναις τοῦ Ἀυτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας. Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Ἑθνους ἐλθοῦσα εἰς τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὸ 1832 μετὰ τῶν ἐγκρίτων αὐτῆς ἀδελφῶν, συνήντησεν ἐν Ναυπλίῳ ἕνα τῶν ἀρχηγῶν τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας, τὸν ἀειμνήστον Γεώργιον Λεβέντην, ἄνδρα μέγιστα ποσὰ διαθέσαντα ὑπὲρ τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ Ἑθνους και διὰ τῶν φώτων και τῆς νοημοσύνης αὐτοῦ ἐργασθέντα σπουδαίως ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως αὐτοῦ, ὃν και ἐνυμφεῖθη τῷ

1833. Ὁ Γ. Λεβέντης ἀκριβῶς ἐγένετο εἰς τῶν σημαντικωτέρων ἀρχηγῶν τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας, περὶ αὐτοῦ δὲ ὁ ἀλλοδαπὸς ἱστορικὸς Γερβῖνος γράφει, ὅτι ὑπῆρξεν ὁ μοχλὸς αὐτῆς.

Ἡ Ρ. Λεβέντη, πρεσβεύουσα ὅτι τὸ ἀληθὲς μυστήριον τῆς προόδου καὶ ἀκμῆς τῶν κοινωνιῶν, οὔτε εἰς τὰς χεῖρας τῶν βασιλέων ὑπάρχει, οὔτε εἰς τὰς χεῖρας τῶν νομοθετῶν, ἀλλ' ἐν τῇ οἰκιακῇ ἐστί, ἀναγνωρίζουσα δὲ ὅτι καλῶς ἔχοντας τοῦ οἴκου καὶ ἡ κοινωνία προάγεται καὶ εὐημερεῖ, τούναντιον δὲ δυσπραγεῖ καὶ μαραίνεται, ὡς γυνή, ἐπακριβῶς ἀφοσιωθείσα εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ μεγάλου αὐτῆς προορισμοῦ, εὐτυχίσασα νὰ γεννηθῇ ἐν οἴκῳ διακριθέντι ἐπὶ ἀρετῇ καὶ αὐστηρότητι ἡθῶν, κατέλιπε τελείαν τὴν εἰκόνα ζωῆς, ἀξίας τῆς ὑψηλῆς αὐτῆς κλήσεως καὶ ἀποστολῆς. Διδάξασα πάντοτε τὰ πρὸς τὴν πατρίδα καθήκοντα, ἐν οἷς περικλείονται ἅπαντα τὰ ἠθικὰ διδάγματα, κυρίως δ' ἐμπνεομένη ἐκ τῆς ἱστορίας τῶν μεγάλων ἀγῶνων τῆς οἰκογενείας τῆς, διήνυσε μὲν τὸν βίον ἐν κύκλῳ ἀθωρύθῳ, ἐξεπλήρωσεν ὅμως πιστῶς τὴν ἱεράν αὐτῆς ἐπὶ γῆς ἀποστολήν καὶ ἐγένετο οὕτω κυρίως εἰς τὴν κοινωνίαν ἀπείρως χρησιμωτέρα πολλῶν ἐξ ἐκείνων, ὧν τὰ ὀνόματα συνήθως μετ' ἐλαφρᾶς συνειδήσεως φέρονται ὡς πρότυπα ἀρετῆς καὶ εὐγενοῦς ἐργασίας.

Ἐν τῇ μνήμῃ τῶν ὀπωσθήποτε εὐτυχισάντων νὰ γνωρίσωσι τὴν Ρ. Λεβέντη θὰ διαμεῖνη βαθέως ἐγκεχαραγμένη ἡ εἰκὼν αὐτῆς ὡς τύπος τέλειος Ἑλληνίδος, κατ' ἐπίγνωσιν καὶ ἀνυποκρίτου εὐσεβείας χριστιανῆς καὶ μητρὸς χρηστοτάτης. Τὸ ὄνομά της ἔσται προσφιλὲς πάντοτε, ἀμείωτος δὲ ὁ γλυκύθυμος πόθος τῆς σεμνῆς, γλυκείας καὶ ἑλληνικῆς τῶν φησι φυσιογνωμίας αὐτῆς. Ἀπέθανε καὶ ἐτάφη ἐν Σύρῳ περὶ τὰ τέλη τοῦ μηνὸς Μαρτίου τοῦ ἔτους 1890.

Ἰουλία Π. Ψύχα. Μία πρὸς μίαν ἀποσπᾶ ὁ θάνατος ἀπὸ τῶν θερμῶν κόλπων διακεκριμένων οἰκογενειῶν τὰς ὀλίγας ἐναπομεινάσας γνησίαις ἑλληνίδας δεσποίνας, τὰ τελευταῖα λείψανα γενεᾶς ἐνδόξου, τιμησάσης καὶ πατρίδα καὶ ἀνθρωπότητα. Δεδοξασμένη ἐποχῇ, περιδόξος γενεά. Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπαναστάσις εἶχεν ἀκουσθῆ ἂνὰ τὰ πέρατα τῆς ὑψηλίου. Τίς δὲν εἶχε συκινηθῆ τότε; Τίς δὲν εἶχε θαυμάσει τὴν φιλοπατρίαν τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων καὶ τὸν ὑπερφυᾶ ἠρωϊσμὸν αὐτῶν; Τὸ δάλπισμα τῆς ἐπαναστάσεως, ὅπου ἠκούσθη, συνήρπασεν ἀμέσως τὰς καρδίας τῶν λαῶν καὶ πανταχοῦ μετὰ ζωηροῦ ἐνθουσιασμοῦ παρηκολουθεῖτο ἡ ἄνισος καὶ λυσσώδης πάλη μετὰ δεσπότητος βαρβάρου καὶ λαοῦ εὐγενοῦς, εἰς τὸ στήθος τοῦ ὁποῦ δὲν εἶχον πνιγῆ οἱ ἱεροὶ παλμοὶ πρὸς ἀνάκτησιν τῆς ἐλευθερίας, καίτοι τετρακοσίων χρόνων βαρεῖαι ἀλύσεις ἐπέβζον αὐτόν. Ἡ Ἰουλία Π. Ψύχα, ἀνήκουσα εἰς διαπρεπῆ οἶκον, συγκάταριθμεῖται μετὰ τῶν ἐκ Χίου διακεκριμένων γυναικῶν τῶν χρόνων ἐκείνων, πολλὰ ἰδοῦσα καὶ παθοῦσα κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821. Ἄλλων ἐποχῶν γυνή, κατώρθωσε νὰ διανύσῃ τὸν βίον τῆς, ἐν τῇ ἀσφυκτικῇ ἀτμοσφαιρᾷ τῶν συγχρόνων καιρῶν, ἀγνόν, εὐγενῆ, ἀναζωογονοῦσα ἐκάστοτε τὰ χριστιανικὰ καὶ πατριωτικὰ αἰσθηματὰ τῆς εἰς τὰ γλυκεῖα νάματα τῶν πατροπαράδοτων ἀρετῶν, ἡθῶν καὶ ἐθίμων καὶ τῆς πρὸς τὸν θεὸν χριστιανικῆς πίστεως καὶ εὐσεβείας. Μήτηρ ἀγαθὴ καὶ σύζυγος ἐνάρετος ἐν τῇ εὐγενεστάτῃ τῆς λέξεως σημασίᾳ. Τὸ ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῆς μητρικὸν φίλτρον διαφαίνεται ὡς ἐν διαυγεῖ κατόπτρῳ ἐν τῇ ἠθικῇ τῶν τέκνων

αὐτῆς μορφώσει. Αὕτη διέπλασε τὸ ἦθος, τὸ φρόνημα καὶ τὴν καρδίαν υἱῶν τιμωμένων ἐν τῇ ἑλληνικῇ κοινωνίᾳ. Γεννηθεῖσα εἰς οἶκον, πολυειδῶς ὑπηρετήσαντα τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος κατὰ τοὺς μεγάλους αὐτοῦ ἀγῶνας, ἔφερεν ἐν τῷ βίῳ αὐτῆς ὡς ἱεράν παρακαταθήκην, ὡς πολῦτιμον κληρονομίαν, τὴν πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπην, μετὰ θερμῆς ἡδονῆς καὶ ζωηροῦ ἐνθουσιασμοῦ πανηγυρίζουσα πάντοτε τὰς ἀγίας διὰ τὸν Βίον τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἡμέρας, καὶ τὴν ἀληθῆ αὐταπάρνησιν, τὴν ἔξοχον ταύτην τῶν μεγάλων καρδιῶν ἀρετῇ.

Ἡ ἐπίλεκτος τῆς πρωτευούσης ἡμῶν κοινωνία ἐκήδευσε τὴν ὑπερόχων αἰσθημάτων καὶ ἐν χριστιανικωτάταις ἀρεταῖς βιώσασαν σεβασμίαν πολιτίδα **Ἰουλίαν Π. Ψύχα** τὴν 25 Ἰουνίου.

Νικόλαος Μυκῶνιος. Τὴν 21ην Μαρτίου τοῦ πρὸ μικροῦ λήξαντος ἔτους ἡ πόλις τῶν Ἀθηῶν προέπεμπε ἀνταξίως τῆς ἀνδρείας καὶ φιλοπατρίας του τὸν **Νικόλαον Μυκῶνιον**, τὸν τελευταῖον σχεδὸν τῶν ἀγωνιστῶν, τὸν δι' ἠρωϊκωτάτης πράξεως, σπανιωτάτης ἐν τῇ ἱστορίᾳ, σώσαντα τὸν Φαβιέρον μετὰ τοῦ ὑπ' αὐτὸν στρατοῦ ἐν Χίῳ, τοσάκις δ' ἀνδραγαθήσαντα κατὰ τὸν ἀγῶνα καὶ τοσοῦτον λαμπρῶς καὶ εὐδῶκως ἐξυπηρετήσαντα τὸ ἔθνος, ὡς στρατιώτης, ὡς πολίτης, ὡς πατήρ. Ἀνήκει εἰς τὴν παρελθούσαν γενεάν τῶν ἐνδόξων μαχητῶν τῶν μεγάλων ἐποχῶν τῆς ἑλληνικῆς παλιγενεσίας, συνδέεται δ' ἐξόχως καὶ μετὰ τῆς παρουσίας, διότι τὰ μὲν πρῶτα τῆς νεότητος αὐτοῦ ἔτη κατηνάλωσεν ἐν τοῖς πεδίοις τῶν μαχῶν, τὸν ἱερόν ἀγωνισάμενος ἀγῶνα, ἐν μέσῳ κακουχιῶν καὶ στερήσεων, τὰς δ' ἐπιλοιπούς τοῦ βίου του ἡμέρας μέχρις τῆς εἰς ἀποστρατεῖαν μεταθέσεώς του διέθεσεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ στρατοῦ καὶ τῆς πατρίδος. Τὸ ἠθικὸν μεγαλεῖον καὶ ἡ ἠρωϊκὴ τοῦ χαρακτήρος δύναμις, ἅτινα χαρακτηρίζουσι τὴν θαυμαστήν καὶ μεγαλοφυῆ τὸν ἀγῶνα γενεάν, ὑπῆρξαν ἐρριζωμένα ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἐπιφανοῦς ἀγωνιστοῦ, οὐ μόνον δ' ἐξεδηλώθησαν διὰ τῶν ἐνδόξων καὶ ἠρωϊκῶν αὐτοῦ κατορθωμάτων, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν μετὰ ταῦτα χρόνον διὰ τῆς βθεῖας συναισθήσεως τοῦ καθήκοντος καὶ τῆς μετὰ θερμουργοῦ ἐνθουσιασμοῦ ἀφιερώσεως ἐν τῇ ἐν γένει προδῶ τοῦ ἔθους, ἐν ᾧ ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν ὑπηρετήσεν.

Ἐνώπιον τοῦ διαπρεποῦς ὀνόματος τοῦ **Ν. Μυκῶνιου** διανοίγεται ἀκριβῶς ὁλόκληρος ἡ ἱστορία ἐνὸς σχεδὸν αἰῶνος. Γεννηθεὶς τὴν 6 Νοεμβρίου τοῦ 1803 εἰς Κορωνίδα τῆς Νάξου, νεώτατος ἅμα τῇ ἐνάρξει τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, ὡς ἀνήκων εἰς ναυτικὴν νῆσον, ὑπηρετήσεν κατ' ἀρχὰς εἰς τὸ γαυτικόν, κατὰ δὲ τὸ 1825 κατετάθη εἰς τὸ τότε σχηματιζόμενον τακτικὸν σῶμα τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ εἰς Ναύπλιον, μετέπειτα δὲ ὑπὸ τὸν ἀοιδίμον στρατηγὸν Φαβιέρον μετέσχεν εἰς ἀπάσας τὰς ὑπ' αὐτὸν ἐκστρατείας καὶ μάχας. Τὸν Αὐγούστον τοῦ 1826 εἰς τὴν ἐν Χαϊδαρίῳ μάχην, ὅτε ὁ στρατηγὸς Καραϊσκάκης ἱππέων ἵππων μέλανα, ἐμάχετο πρὸς ἱππεῖς, οἵτινες εἶχον ἐξέλθει τοῦ ἐλαιῶνος, τοσοῦτον πλησίον συνεπλάκη πρὸς αὐτούς, ὥστε καὶ ἐνεκα τοῦ παραδόξου καλύμματος τῆς κεφαλῆς του καὶ ἐνεκα τῆς χροῖας τοῦ προσώπου του, οἱ ἀκροβολίσται τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ καὶ ἐνεκα τῆς χροῖας τοῦ προσώπου του, οἱ ἀκροβόλοι αὐτόν, ἂν δὲν ἡμποδίζοντο ὑπὸ τινῶν ὑπαξιωματικῶν τοῦ 4ου λόχου τοῦ 1ου τάγματος, οἵτινες τὸν ἐγνώριζον ἐκ τῶν προτέρων μετὰ τῶν ὑπαξιωματικῶν ἐκείνων ἦτο καὶ ὁ **Ν. Μυκῶνιος**, ὅστις καὶ ἐπληρώθη κατὰ τὴν μάχην, προαχθεὶς μετέπειτα ὑπὸ

του Φαβιέρου εις λοχίαν. Ἐτέραν πληγὴν ἔλαβε κατὰ τὴν ἔνδοξον ἱστορίαν τῆς Καρύστου, εἰς δὲ τοὺς Μύλους τοῦ Ναυπλίου πρῶτος ἐξῆλθε τῶν πλοίων καὶ ὡς ἐπιλοχίας μετὰ τοῦ λόχου του ὑπὸ τὸν φιλέλληνα λοχαγὸν Γερμανὸν Δουζουρδοῦ, ἐπέπεσε κατὰ τῶν Τουρκικῶν στρατευμάτων τῶν πολιορκούντων τὸν αἰδιμον Μακρυγιάννην, οὕτω δ' ἐλύθη ἡ πολιορκία.

Ποία ἱστορία τῶν πολέμων τῶν τελευταίων χρόνων ἀνέφερε γεγονός σοβαρότερον καὶ πρᾶξιν ἡρωικώτεραν ἐκείνης, τὴν ὁποίαν μετὰ θαυμασμοῦ ἀνέγραψαν οἱ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως συγγράψαντες, τὴν πρᾶξιν ἐκείνην τοῦ Ν. Μυκωνίου, ἣν ἐξετέλεσε τὸν Μάρτιον τοῦ 1828 ἐν Χίῳ; Διαταγῇ τοῦ αἰμυνήστου Φαβιέρου καὶ μετὰ ἡρωϊκὴν ἀπόφασιν ριφθεις εἰς τὴν θάλασσαν ἐξεπεραιώθη εἰς τὰς ἀπέναντι τῆς Χίου νήσους, ἐπὶ τρεῖς ὥρας κολυμβῶν καὶ παλαίων πρὸς τὸν θάνατον, οὕτω δὲ διὰ τῆς ἐκεῖθεν ἀποστολῆς εἰς Χίον πλοιαρίων, ἔσωσεν ἅπαντα τὸν ἐπὶ τῆς νήσου τακτικὸν στρατὸν ὑπὸ τὸν Φαβιέρου ἀπὸ βεθαίας καταστροφῆς. Οὐχ ἦττον ἡρωϊκὴ ὑπῆρξεν ἡ μετ' ἄλλων 536 ἡρώων, ἡγουμένου τοῦ αὐτοῦ εὐγενεοῦς φιλέλληνας εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Κιουταχῆ πολιορκουμένην Ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηναίων εἴσοδος. Ὁ Ν. Μυκωνίος ἀπέμενε ὁ τελευταῖος, ἴσως καὶ ὁ μόνος ἐπιζήσας ἐκ τῶν ἀθανάτων ἐκείνων ἀνδρῶν, οἵτινες διέσχισαν τὴν πολυἀριθμὸν στρατιὰν τοῦ Κιουταχῆ πολιορκούντος τοὺς ἐν τῇ Ἀκροπόλει.

Τοιοῦτος ἐν πάσῃ δυνατῇ συντομίᾳ ὁ βίος τοῦ γεραροῦ προμάχου τῆς ἐλευθερίας τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους Ν. Μυκωνίου, βίος πλήρης ἱστορίας ἀληθοῦς καὶ ἐνδόξου σταδιοδρομίας, ἐξ ἧς πολλὰ παρέχονται διδάγματα τῆς ἐννοίας τοῦ καθήκοντος καὶ τοῦ πρὸς τὴν πατρίδα αἰσθήματος. Ἐν ὀνόματι τοῦ αἰετοῦ θὰ ἐξασκῆ παρὰ πάσῃ ἑλληνικῇ καρδίᾳ ἀληθῆ γοητεία, ἡ δὲ μνήμη του θὰ περιβάλληται δι' ἱεροῦ σεβασμοῦ καὶ θρησκευτικῆς λατρείας.

Φραγκίσκος Δαμασκηνός. Μόνη ἡ Ποικίλη Στοὰ ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν ἔργων περιβλέπτως στολιζέει τὰς σελίδας αὐτῆς διὰ τῆς Εἰκόνας τοῦ περιφανοῦς ἐπιστήμονος, ἀδελφοῦ τοῦ ἐν τῷ Ἑθνικῷ Πανεπιστημίῳ διαπρεποῦς καθηγητοῦ καὶ ἐγκρίτου παρ' ἡμῖν νομομαθοῦς κ. Ν. Δαμασκηνοῦ.

Κατὰ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1889 ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Φρ. Δαμασκηνοῦ, ἡ Ἑλλάς ἀπώλεσεν ἀντιπρόσωπον κρατερόν καὶ τετιμημένον ἐν τῇ παγκοσμίῳ ἐπιστήμῃ, ἄνδρα ἑξοχόν, διαπρέψαντα μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων ἐπιστημόνων ἱατρῶν, τιμήσαντα δὲ τὸ Ἑλληνικὸν ὄνομα μεγάλως, διότι ἡ εὐφυΐα καὶ ἡ μάθησις αὐτοῦ ἐγένοντο σεβασταὶ εἰς τὸν ὑψηλότατον κέντρον τῆς παγκοσμίου συνελεύσεως πάντων τῶν πεπαιδευμένων ἐν Παρισίοις, εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῶν φώτων καὶ τοσοῦτον, ὥστε οὐ μόνον παρακινηθεὶς ἔμεινε ἐν τῇ μεγαλοπόλει ἐκείνῃ καὶ ἤσκει τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἱατροῦ, ἐφάμιλλος τῶν κρατίστων συγχρόνων του, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Παρισίων ἐβραβεύθη κατ' ἐπανάληψιν κ' ἐτιμήθη διὰ τῆς ἀπονομῆς ἔδρας καθηγητικῆς εἰς αὐτόν.

Σπανίως τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἐθρήνησε τὴν ἀπώλειαν τέκνου ἐφάμιλλου τῶν σοφῶν τοῦ ἐν τῷ πολιτισμῷ προηγμένου κόσμου, ὅσον τὴν ἀπώλειαν τοῦ Φρ. Δαμασκηνοῦ, ἐκτάκτου ἐν τῇ νεωτέρᾳ Ἑλληνικῇ Ἐπιστήμῃ προσωπικότητος.

Τὸ ἐπιστημονικὸν τοῦ ἀνδρὸς στάδιον ὑπῆρξε πράγματι λαμπρόν, ἐκλείσει δ' ἐν Γαλλίᾳ τὸ Ἑλληνικὸν ὄνομα. Κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐνασχέσεως τοῦ ἐπαγγέλ-

ματος αὐτοῦ, ἐδημοσίευσεν ἐξόχους συγγράμας καὶ ἐπιστημονικὰς πραγματείας, πλήρεις πολυτίμων παρατηρήσεων, ὅτε διαγωνισθεὶς ἐγένετο δεκτὸς ὡς ὑφηγητῆς τοῦ μαθήματος τῆς ἐσωτερικῆς παθολογίας ἐν τῇ ἱατρικῇ σχολῇ τῶν Παρισίων, τὸ δὲ 1882 κατέλαβε τὴν ἔδραν ταύτην ὡς ὀριστικὸς καθηγητής. Ἐκτοτε ἡ ἱατρικὴ Ἀκαδημία τῶν Παρισίων, θελουσα νὰ τιμήσῃ ἐν τῷ Δαμασκηνοῦ τὸν ἄοκνον καὶ ζηλωτὴν τῆς ἐπιστήμης ἐργάτην ἐξελέξατο αὐτὸν διὰ σημαντικῆς πλειοψηφίας Ἀκαδημαϊκόν, εἰς ἐπίστεψιν περιφανοῦς ἐπιστημονικοῦ σταδίου, μεστοῦ δραστηριότητος καὶ φιλεργίας.

Διὰ τῆς ἀπωλείας τοῦ Φρ. Δαμασκηνοῦ ἡ Ἐπιστήμη ἀπώλεσεν ἐπιφανῆ μύστην, δαιμόνιον ἄνδρα καὶ ἐν τῷ ὑπὲρ αὐτῆς ἀγωνίᾳ πανίσχυρον ἀθλητὴν, σχόντα τὴν δόξαν ν' αὐξήσῃ τὴν κληρονομίαν αὐτῆς, τὸ δ' ἡμέτερον ἔθνος φυσικὸν ἐπιστημονικὸν ἀντιπρόσωπον, ζήσαντα ἐν μέσῳ μεγάλου εὐρωπαϊκοῦ κέντρου, ἀληθῆ ἀντιπρόσωπον τῆς Ἑθνικῆς ζωτικότητος καὶ τῆς ὑπεροχῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος. Πρὸς τὸ ὄνομα τοῦ ἀνδρὸς αἰετοῦ θὰ προσφέρῃ λατρείαν εἰλικρινῆ ὁ κύκλος τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων ἐπιστημόνων.

Δημήτριος Σ. Στροῦμπος. Ἐγενήθη τῷ 1806 ἐν τῇ κώμῃ τοῦ Ζαγορίου τῆς Ἠπείρου Κακούλιφ ἐκ γονέων τὰ πρῶτα φερόντων ἐπὶ ἐμπορίᾳ καὶ πλούτῳ. Ὑπὸ διδάσκαλον τὸν Ἀναστάσιον Σακελλαρίου, τὸν ἐπικληθέντα διδάσκαλον τῆς δούλης Ἑλλάδος, ἐδιδάχθη τὰ ἐγκύκλια μαθήματα ἐν τῇ ἰδιαιτέρᾳ αὐτοῦ πατρίδι καὶ ἐν Ἰωαννίνοις, εἶτα δὲ μετέβη εἰς Κέρκυραν πρὸς ἐξακολούθησιν τῶν σπουδῶν του εἰς τὴν Ἰόνιον Ἀκαδημίαν. Περαιώτας ταύτας καὶ ὀργῶν εἰς εὐρύτεραν μάθησιν μετέβη εἰς Γενεύην τῆς Ἑλβετίας καὶ κατετάχθη εἰς τὴν αὐτῆς Ἀκαδημίαν τῶν Ἐπιστημῶν πρὸς ἀρμοσιώτεραν μελέτην τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν. Διακούσας ἐν αὐτῇ μετὰ μοναδικῆς ἐπιμελείας τὰ μαθήματα τοῦ φυσικοῦ τμήματος, ἠξιώθη τοῦ πτυχίου τῆς σχολῆς τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν. Μετέπειτα ἀπελθὼν εἰς Παρισίους ἐφοίτησεν ἐν τῇ ἀνωτέρᾳ σχολῇ τῶν μηχανικῶν καὶ ἐν τῇ πολυτεχνικῇ ἀνεδείχθη ἀξίος πτυχίου, ἐν ᾧ χαρακτηρίζεται ὡς εἰς τῶν ἀρίστων μαθητῶν. Κατελθὼν εἰς Ἀθήνας οὕτω τελείως κατηρτισμένος, διωρίσθη τῷ 1838 καθηγητῆς τῆς Φυσικῆς εἰς τὴν Στρατιωτικὴν Σχολὴν τῶν Εὐελπίδων, ἔνθα ἐξηκολούθησε διδάσκων ἐπὶ ὀλόκληρον εἰκοσιτετραετίαν. Ἐντεῦθεν ἀμέσως ὁ Δ. Στροῦμπος ἐγένετο ὑφηγητῆς ἐν τῷ Ἑθν. Πανεπιστημίῳ, μετ' ὀλίγον ἔκτακτος καθηγητῆς καὶ εἶτα τακτικὸς τοῦ μαθήματος τῆς Φυσικῆς, ἐπὶ πεντηκονταετίαν δὲ διδάξας ἐν τῷ ἀνωτάτῳ καθιδρύματι, ἀπέβη ἀληθὲς ὑπόδειγμα λαμπρῆς διδασκαλίας, μύστου τῆς ἐπιστήμης ἀφιερωμένου, εἰς τὸ καθῆκον αὐτοῦ. Ἀγαπῶν ὁ Δ. Στροῦμπος τὴν ἐπιστήμην του, ὑπὲρ τῆς ὁποίας κατηνάλωσεν ὀλόκληρον αὐτοῦ τὸν βίον, συνέγραψε καὶ ἐδημοσίευσεν ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστὶ εἰς ἐπιστημονικὰ περιοδικὰ περὶ διαφόρων πολυτίμων ἐπιστημονικῶν ζητημάτων, ἐνῶ διὰ τῆς ἐφευρέσεως νέων ὀργάνων καὶ νέων θεωριῶν ἐπροίκισε τὴν Φυσικὴν. Ἰδιαιτέρας εὐφῆμου μνείας ἐν τοῖς ἐπιστημον. τῆς Ἑσπερίας συγγράμμασιν ἔτυχον πολλάκις διάφοροι πειραματικαὶ μέθοδοι τοῦ Δ. Στροῦμπου. Τὸ ἔξοχον μέρος τῆς διδασκαλίας τοῦ ἀνδρὸς ἀπεικονίζεται ἄριστα ἐν ταῖς ὑπ' αὐτοῦ ἐκπονηθεῖσαις ἐπιστημονικαῖς διατριβαῖς, ἀληθῶς δὲ ὁ θάνατος αὐτοῦ κατέλιπε μέγα κενόν, τὸ δ' ἐπιφανὲς ὄνομά του θὰ περιβάλλῃ πάντοτε ἡ εὐγνωμοσύνη τῶν ὑπ' αὐτοῦ διδαχθέντων. Ἀπεβίωσεν ἐν Ἀθήναις τὴν 24 Ἰανουαρίου 1890.

Νικόλαος Π. Δηλιγιάννης. Γεννηθείς ἐξ ἐνδόξου οἴκου ἐν ἡμέραις, καθ' ἃς ἡ Ἑλλάς ἀνεγεννᾶτο ὑπὸ τοὺς καπνοὺς τῆς πυρίτιδος, ἀνεφάνη εἰς τῶν σεμνοτέρων καὶ ἐπιφανεστέρων τῆς Θέμιδος λειτουργῶν.

Ὁ βίος τοῦ ἀνδρὸς ὑπῆρξεν εὐκλεῆς σταδιοδρομία ἐν μεγάλοις ἀξιώμασιν, εἰς ἃ τὸ μὲν ἡ πολιτεία ἀνεβίβασεν αὐτόν, τὸ δὲ αὐτὸς ἐαυτὸν ἀνώψωσεν, πραγματοποιῶν μεγάλας ἰδέας ὑπὲρ τοῦ Λαοῦ, πρὸς ἃς ἀκράτητος καὶ χαίρουσα ἡ ὄντως εὐγενῆς ψυχὴ του ἔτεινε. Ἀτυχῶς ζωὴ, παρέχουσα κόσμον ἄφθονον ἀμαράντων ἀνθέων, ὧν ἡ ἔντεχνος πλοκὴ ἀνήκει εἰς τὴν δεξιότητα χειρὸς δεδοκισμένης, δὲν δύναται νὰ διαγραφῇ ἐν ταῖς ὀλιγίσταις γραμμαῖς ταύταις.

Γόνος μεγαλωνόμου τοῦ μεγάλου ἀγῶνος γενεᾶς, ἀπὸ τῆς νεότητός του κατέγινε καὶ κατέστησεν αὐτὸν ἄξιον τῆς εὐκλείας τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ καὶ τῶν προσδοκιῶν τοῦ ἔθνους. Υἱὸς τοῦ Πανάγου Δηλιγιάννη, ἕγγονος τοῦ Μωραγιάννη Ἰωάννου, τοῦ ἐπὶ τῆς κλίνης τοῦ ὕπνου ὑπὸ τῶν Τούρκων σφαγέντος, ἀνήκει εἰς τὴν περιβλεπτοὺν οἰκογένειαν τῶν Δηλιγιανναίων, ἧς τὰ μέλη ἅπαντα διεκρίθησαν ἐν τοῖς προμάχοις, στρατιωτικῶς καὶ πολιτικῶς ἀγωνισθέντα, ἐξηκολούθησαν δὲ καὶ μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἐλευθερίας μετὰ τοῦ αὐτοῦ ζήλου ὑπηρετοῦντα τὴν Πατρίδα.

Ὁ Ν. Π. Δηλιγιάννης ὠρφανεύθη ἄγων τὸ ὄγδοον ἔτος τῆς ἡλικίας. Σπουδᾶσας ἐν Ἀθήναις καὶ ἀνακηρυχθεὶς διδάκτωρ τῆς νομικῆς, εἰσῆχθη ἐν νεαρωτάτῃ ἡλικίᾳ εἰς τὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν ὡς γραμματεὺς τῶν Ἐφετῶν. Ἀποσυρθεὶς τῆς θέσεως ταύτης ἀπῆλθεν εἰς Ναύπλιον, ὅπου ἐπιτυχῶς ἐξήσκησε τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα, διορισθεὶς ἐν ἡλικίᾳ εἴκοσι τριῶν ἐτῶν Πρωτοδίκης ἐν Ἀθήναις. Αὕτη ἦτον ἡ ἀρχὴ τοῦ δικαστικοῦ σταδίου, ὅπερ διήρυσσε μέχρι τῆς ἀνωτάτης βαθμίδος τῆς δικαστικῆς ἱεραρχίας. Ἐπὶ ὀκταετιᾶν διατέλεσας Πρωτοδίκης, τῷ 1862 προεβιβάσθη ὡς Ἐφέτης ἐν Ἀθήναις, ὡς τοιοῦτος δ' ὑπῆρέτησεν ἐνδεκαετιᾶν ἰλόκληρον τῷ 1873, προαχθεὶς εἰς τὴν προεδρείαν τοῦ ἐν Πάτραις Ἐφετείου, ἐξ οὗ μετετέθη εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις τῷ 1876. Ὑποστὰς διαφόρους μεταθέσεις, ἕνεκα κομματικῶν λόγων, κατὰ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1885 προεβιβάσθη εἰς τὴν προεδρείαν τοῦ Ἀρείου Πάγου, ἐν ἧ' διέμεινε μέχρι τέλους τοῦ βίου του ὑπηρετῶν τιμίως καὶ συνετῶς. Ὁ Ν. Π. Δηλιγιάννης διὰ τοῦ μακροχρόνιου δικαστικοῦ βίου του ἀπὸ τῆς κατωτέρας μέχρι τῆς ἀνωτέρας βαθμίδος ἐτίμησεν ἀκριβῶς τὸ Πανεπιστήμιον καὶ ἐδικαίωσε τὰς προσδοκίας τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, ζηλωτῆς δ' ἐν ταύτῃ τῆς προόδου, καρτερικῶς ὑπερμάχησεν ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ νεωτέρου βίου τῆς πατρίδος ἡμῶν ὑπὲρ τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως τῶν ἐργατικῶν τάξεων, πρῶτος δρέψας τὸ κλέος τοῦ ἰδρυτοῦ καὶ εὐεργέτου τοῦ παρ' ἡμῖν ἄριστα λειτουργοῦντος χρησιμωτάτου σωματείου τῆς ἐταιρείας τῶν Φίλων τοῦ Λαοῦ, ὑπὲρ ἧς ἐξόχως ἐπὶ εἰκοσιπενταετιᾶν ἠργάσθη. Ἀπεβίωσεν ἐν Ἀθήναις τὴν 14ην Ὀκτωβρίου 1890.

Νικόλαος Μπαϊράς. Ἡ ὅλη εἰκὼν τῆς ζωῆς τοῦ τιμίου γέροντος στρατιώτου καὶ διακεκριμένου ἀγωνιστοῦ ἐνθυμίζει ἡμῖν τὴν ἡρωϊκωτέραν ἐποχὴν τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν ἡ ἐν τῷ ἔθνει βράζουσα εὐγενῆς ὁρμὴ παρήγαγε τοὺς τιμωροὺς τῶν Τουρκικῶν ἀδικιῶν καὶ τοὺς ἰδρυτὰς τῆς ἐθνικῆς ἀποκαταστάσεως.

Ἐκ τῶν γενναίων ἀθλητῶν τῆς ὀσημέραις ἐξαφανιζομένης ἐνδόξου γενεᾶς, τέκνον μεγάλου καὶ ἐπιφανοῦς οἴκου τῶν Κυδωνιῶν, ἐγεννήθη τὴν 15 Αὐγούστου τοῦ 1807. Αἱ πρῶται του ἐντυπώσεις ἀνήκουσιν εἰς τὰς ἐκλάμπρους ἐποχὰς τοῦ ἀγῶνος τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους, εἰς τοὺς παρεχομένους τελείως κλέον καὶ ἀνεπιστροπτεῖ μεγαλοουργοὺς ἐκείνους χρόνους, οἵτινες παρελθόντες μετὰ τῶν ἀνδραγαθημάτων των πρὸ τῶν νυσταλέων καὶ χαύνων ἡμῶν ὀφθαλμῶν, φαίνονται ἀκριβῶς μυθεύματα ἀπίθανα. Πρὶν ἢ ἡχῆσῃ ἡ θούριος παιὰν τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Γένους, νεώτατος ὁ Ν. Μπαϊράς κατέλιπε τὴν πατρῶν γῆν πολλὰ δ' ὑποστὰς κατὰ τὸν πλοῦν καὶ ἀπογυμνωθεὶς μετὰ τῶν συμπλωτήρων παρὰ πειρατῶν ἀγρίων, ἔφθασεν εἰς τὰς αἰμασοῦσας ἀγκάλας τῆς μητρὸς Ἑλλάδος, παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς ὁποίας εἶδε φονευόμενον τὸν πατέρα του *Παραγιώτην Ἀποστόλου Ζαχαριᾶ* ἢ *Μπαϊράν*, τὴν ἰδίαν ἡμέραν καθ' ἣν ἀπέθνησκε καὶ ὁ Καραϊσκάκης, αὐτὸς δὲ μετὰ τὴν ἱερὰν ταύτην προσφορὰν εἰς τὸν βωμὸν τῆς ἐθνικῆς παλιγγενεσίας, ἠγωνίσαστο ἐπὶ ἔτη μακρὰ κατὰ τε τὸν μέγαν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα καὶ μετ' αὐτόν. Μετασχῶν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ πατρὸς του ἀπ' ἀρχῆς τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως τῶν διαφόρων μαχῶν, ἔφερεν ἐνδόξους πληγὰς, ἃς ἔλαθε μαχόμενος καὶ αἰχμαλωτισθεὶς κατὰ τὴν ἐν Φαλήρῃ πανωλεθρίαν, καθ' ἣν μετὰ σειρὰν ἀνηκούστων μαρτυριῶν ἠδυνήθη ν' ἀπαλλαγῇ σκληροῦ δεσπότη.

Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς μικρᾶς ταύτης γωνίας τοῦ Ἑλληνισμοῦ ὁ Ν. Μπαϊράς, ὁσάκις ἡ δούλη πατρίς ἐκάλει τὰ τέκνα αὐτῆς, πρῶτος ἐν ταῖς τάξεσι τῶν μαχομένων ἐπορεύετο, συντηρῶν πολλάκις δι' ἰδίων του δαπανῶν πλήρη σώματα καὶ ἀναλαμβάνων τὴν ὀδηγίαν ἐκστρατειῶν, ἧ διαθέντων ὑπὲρ τῆς εὐημερίας τῆς πατρίδος του ἰκανὰ ποσὰ ἐκ τῶν σμικρῶν αὐτοῦ πόρων, ἐν πᾶσι καταλείπων τὰ τέκνα αὐτοῦ εἰς τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Οὕτω κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ 1854 ἐκ τῶν πρώτων ἀπελθῶν εἰς τὰ Θεσσαλικά πεδία, κρατερῶς ἠγωνίσαστο καὶ πατριωτικώτατα ἐπέτελεσε τὸ καθῆκον αὐτοῦ.

Ἐντεῦθεν μετὰ τὴν τελείαν ἀποκατάστασιν τοῦ ἔθνους ἄργεται τὸ ἔντιμον στρατιωτικὸν στάδιον τοῦ χρηστοῦ καὶ πολιτοῦ στρατιώτου, ἡ ἀληθὴς στρατιωτικὴ πρὸς αὐτὸ ὑπηρεσία του. Ἐν ταῖς τάξεσι τοῦ στρατοῦ, ὃ, τοσοῦτον ἠγάπησεν, ὑπὲρ οὗ τοσοῦτον ἐμόγησεν καὶ ὅστις τοσοῦτον ἐϊετίμα καὶ ἐπέθετο αὐτόν, παρέμεινε πιστὸς καὶ εὐσρκος εἰς τὴν σημαίαν καὶ τὴν νέαν εὐέλπιδα βασιλείαν, μετὰ πίστεως καὶ τιμῆς ὑπηρετῶν αὐτὴν καὶ τὴν πολιτείαν, καθόσον ἀμφοτέρας εἶχε συμπλέξει ἀλύτως ἐν τῇ συνειδήσει αὐτοῦ, εἰς αὐτὰς δὲ διέβλεπε τὴν εὐδαιμονίαν καὶ τὴν προαγωγὴν τῆς Ἑλλάδος Διαδοχικῶς προαχθεὶς μέχρις ἀνωτέρου βαθμοῦ, κατόπιν πολυτίμων ὑπηρεσιῶν καὶ ἐκπληρώσας μετὰ θρησκευτικῆς εὐλαθείας οἰανδῆποτε, καὶ τὴν βαρυτέραν ὑποχρέωσιν, ἐγένετο τύπος στρατιώτου εὐσυνειδήτου καὶ πιστοῦ εἰς τὸ καθῆκόν του, τύπος ἐξ ἐκείνων, οὓς πᾶς πολίτης εὐχεται νὰ συναντᾷ συνεχῶς ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ. Εὐτυχῆς διότι θανῶν αἰφνης ἐν Ἀθήναις τὴν 23ην Μαρτίου τοῦ 1890, ἐκληροδότησεν εἰς τὰ ἐξίλητα αὐτοῦ τέκνα ὡς αἰώνιον τίτλον τιμῆς, ὄνομα ἔντιμον καὶ διακεκριμένον.

Παντολέον Θεολόγος. Τὸ ὄνομα τοῦ ἀνδρὸς τούτου τάσσεται δικαίως εἰς μίαν τῶν εὐγενεστέρων βαθμίδων τῆς μεγάλης τῶν μεγάλων τοῦ ἔθνους εὐεργετῶν κλίμακος, ἣν κατακτῶσιν οὐχὶ ὁ ἄλλος, οὐχὶ τὰ περιφανῆ ἐκ καταγωγῆς

ονόματα ἢ αἱ ὑψηλαὶ κοινωνικαὶ θέσεις, ἀλλ' αἱ μεγάλαι θυσίαι τῆς διανοίας τοῦ πλούτου ἢ τοῦ αἵματος, αἱ περιφανεῖς ἀγαθοεργίαι καὶ αἱ ἐθελοθυσίαι πρὸς τινὰ ὑψηλὸν γενικὸν ἢ κοινωμελῆ σκοπὸν. Οὕτω δὲ αἱ ἦνε ἀληθῆς, ὅτι οὐδεὶς ποτὲ ἄνθρωπος δύναται ν' ἀξιωθῆ τοῦ ἀμαράντου στεφάνου τῆς αἰωνιότητος, παρὰ ἐκεῖνος μόνος τοῦ ὁποῦ καὶ ἡ καρδία καὶ ὁ νοῦς οὐδὲν ἄλλο ἐσκεψθη καὶ ἡσθάνθη καὶ ἐπεθύμησε ποτέ, ἢ μὴ τὴν εὐπορίαν τοῦ πλητίου, τὴν ἀνακούφισιν τῶν ξένων θλίψεων καὶ τὴν θεραπείαν τῶν ἀλλοτρίων συμφορῶν καὶ ἀναγκῶν, βεβαίως ὁ τάφος τῶν τοιούτων τῆς ἀνθρωπότητος εὐεργετῶν, δύναται νὰ θεωρηθῆ πάντοτε ὡς ἡ μόνη θριαμβευτικὴ τῆς ἀθανασίας πύλη, τὴν ὁποίαν προλουαίνουσι μὲν τὰ δάκρυα τῶν πενήτων, ἐξασφαλίζουσι δὲ αἱ καρδίαι πάσης τῆς πασχούσης καὶ εὐεργετουμένης τοῦ ἀνθρωπίνου γένους μερίδος.

Ὁ Π. Θεολόγος ἀκριβῶς ἐτέλεσε τὰς θυσίας ταύτας καὶ τὸν διττὸν αὐτῶν σκοπὸν ὑπερέτησεν. Ἐκ Φιλαδελφείας τῆς Μ. Ἀσίας καταγόμενος, νεαρῶτατος μετέβη εἰς Ἀγγλίαν, ἔνθα διὰ τῆς ἐκτάκτου δραστηριότητός του καὶ εὐφύας καὶ τοῦ ἐξόχου ἐμπορικοῦ πνεύματος, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῶν ἀδελφῶν του, ἀνέδειξε καὶ ἐμεγάλυνε τὸν ἐμπορικὸν οἶκον Θεολόγου, χεῖροντα ἀνέκαθεν ἐν τῇ Ἀνατολῇ καὶ τῇ Εὐρώπῃ μεγίστης καὶ ὅλων ἰδιαζούσης ὑπολήψεως. Εἰς ἐκ τῶν παλαιῶν πλουσιῶν οἰκιστῶν τῶν Ἀθηνῶν, κατελθὼν ἐξ Ἀγγλίας πρὸ τριάκοντα περίπου ἐτῶν, εὐηργέτησε πολλὰ καὶ ἀθροῦτως τὸν τόπον, ἐγένετο δ' εὐεργετικώτατος τῇ πόλει ἐν πολλαῖς φιланθρωπικαῖς καὶ Ἐθνικαῖς περιστάσεσι. Ἡ Βιομηχανικὴ Τράπεζα, ἧς ὑπῆρξεν ὁ ἰδρυτὴς καὶ ἦν μέχρις ἐσχάτων διηθῆναι σωφρονῶς καὶ ἀσφαλῶς καὶ οὐχὶ μετ' ἐπικινδύνου ἐπιχειρηματικῆς τόλμης, πρόκειται εὐγλωττον δείγμα τῆς κοινωφελείας του. Εἰς πλείστα ἄλλας μεγάλας ἐπιχειρήσεις προσῆλθεν ἰσχυρὸς ἀρωγός, ἐνθαρρύνων οὕτω τὴν βιομηχανικὴν πρόοδον τῆς χώρας, ἀναδεικνύμενος δ' ὁ Π. Θεολόγος ἐκ τῶν σπανίων ἐκείνων ἀνδρῶν τῆς ἐργασίας, τῶν ὁσημέραι ἐκλειπόντων, οἵτινες ἀπαράβατον σύμβολον ἔχουσι καθ' ἅπαντα τὸν βίον αὐτῶν τὴν διὰ πάσης θυσίας καὶ ἀτομικῆς ζημίας εὐθύτητα τῶν παλαιῶν ἐμπορικῶν καὶ τραπεζιτικῶν οἰκῶν καὶ τὴν ὅλων ἔκτακτον καὶ χριστιανικωτάτην χρηστότητα ἐν ταῖς ἐπιχειρήσεσι, προσασπιζόμενοι τὰ συμφέροντα τῶν ἄλλων πλείοτερον ἢ τὰ ἑαυτῶν.

Ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Π. Θεολόγου ἐστερήθη ἐνός χρησιμωτάτου καὶ πολλὰχῶς εὐεργετήσαντος αὐτὴν πολίτου, ὁ τραπεζιτικὸς ἐλληνικὸς κόσμος σπουδαίας δυνάμεως καὶ ἰσχυροῦ παράγοντος ἐνεργείας, ἡ δὲ ἴδια πατρίς του Φιλαδέλφεια γενναίου καὶ φιλομούσου προστάτου, ἀνεγείραντος ἐν αὐτῇ καὶ συντηρήσαντος σχολεῖα, ἐν οἷς μορφοῦται ἐλληνοπρεπῶς ἡ νεότης τῆς πατρίδος του.

Δείγμα περιφανῆς τῆς θερμῆς φιλοπατρίας τοῦ ἀειμνήστου Π. Θεολόγου, ἦτις τὸν ἐνέπνεε ζῶντα, ὑπῆρξεν ἡ διαθήκη του, δι' ἧς εὐηργετήθησαν ἅπαντα τὰ ἐν Ἑλλάδι εὐεργετικά καθιδρύματα. Τὰ κληροδοτήματα ταῦτα, καθιστῶντα ἐπαισθητοτέραν τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἀνδρὸς ἐκ τοῦ μέτου τῆς προόδου τῆς ἡμετέρας πατρίδος, ἐνεχάρησαν τὸ ὄνομα τοῦ Π. Θεολόγου δι' ἀνεξαλείπτων χαρακτήρων μετὰ τῶν μεγάλων ἐθνικῶν εὐεργετῶν. Ἀπεβίωσεν ἐν Ἀθήναις τὴν 26ην Μαΐου 1890.

Κωνσταντῖνος Ν. Νικολαΐδης. Ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει τὴν 18 Φεβρουαρίου 1804. Ὁ πατὴρ του, ἔμπορος ὦν καὶ μόλις ἐκ θαύματος σωθεὶς χάριν τῶν σχέσεων τῆς συζύγου του μετὰ τοῦ χαρμεῖου Πασᾶ τινος, ἐκ τῆς μεγάλης σφαγῆς, ἦτις ἐπηκολούθησε τὴν ἀπαγχόνισιν τοῦ μεγαλομάρτυρος τῆς ἐλευθερίας Γρηγορίου τοῦ Ε', κατέφυγεν εἰς Ὀδησσὸν τῆς Ῥωσσίας, ὅπου προηγουμένως εἶχεν ἐξαποστειλεῖ τὰ τρία τέκνα του, Κωνσταντῖνον, Ἰωάννην καὶ Ἀλέξανδρον, φυγαδεύσας αὐτά, μετημφιετμένα εἰς γυναῖκας, νύκτωρ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ πλοίου Κεφαλληνῶς τινος, ὑπὸ Ἴονικὴν σημαίαν. Ἐκεῖ, εἰσαχθεὶς ὁ ἀείμνηστος Κ. Νικολαΐδης εἰς Ῥωσικὴν σχολὴν, παρέμεινε σπουδάζων μέχρι τοῦ τέλους τοῦ 1822, ὅτε φλεγόμενος ὑπὸ τοῦ θείου ἔρωτος τῆς πατρίδος, ἐδραπέτευσεν ἐκ τῆς σχολῆς καὶ ἐπιβίβασθεὶς, ἐν ἀγνοίᾳ τῶν γονέων του, ἐπὶ τινος ἐκ Κεφαλληνίας πλοίου, ἐνῶ ὡς ἐκ τῆς τελείας μορφώσεώς του καὶ τῆς ἀκριβοῦς γνώσεως τῆς Γαλλικῆς, προσελήφθη ὡς λογιστῆς, ἔβησε μετὰ ἐνὸς ἔτους θαλασσοπορίαν καὶ παντοδαποῦς κινδύνους εἰς Ναύπλιον καὶ κατετάχθη τὴν 20 Ἰουλίου 1824 ὡς ἐθελοντῆς εἰς τὸν τότε σχηματιζόμενον τακτικὸν στρατὸν, τοποθετηθεὶς εἰς τὸν Α' λόχον, τὸν διοικούμενον ὑπὸ τοῦ φιλέλληρος Γερμανοῦ Δουζουρδουί.

Κάτοχος τῶν τριῶν κυριωτέρων ἀρετῶν, ἀνδρείας, λεπτοτάτης συμπεριφορᾶς καὶ τελείας πνευματικῆς μορφώσεως, συμμετέσχεν ὄλων τῶν μαχῶν τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ, καὶ προήχθη ἱεραρχικῶς ἐν τῷ πεδίῳ τῶν μαχῶν μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ λοχαγοῦ. Μετὰ δὲ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν πραγμάτων παραμεινας ἐν τῷ στρατῷ, ἐξηκολούθει νὰ ὑπηρετῆ πιστῶς τὴν πατρίδα του, ἀγαπώμενος καὶ τιμώμενος ὡς τύπος ἀρετῆς καὶ φρονήσεως, προσκληθεὶς εἰς διαφόρους ἐμπιστευτικὰς θέσεις, διατελέσας πλειστάκις διοικητῆς τάγματος καὶ Πρόεδρος Στρατοδικείου, ἄπαξ Ἀρχηγὸς τῆς Χωροφυλακῆς καὶ δις Φρούραρχος τῶν Ἀθηνῶν, ὅτε τέλος κατὰ τὸ 1866 διατελὼν φρούραρχος Κερκύρας καὶ συναισθανόμενος ὅτι ἐξεπλήρωσε πλέον τὸ πρὸς τὴν πατρίδα χρέος του, ἐζήτησε τὴν ἀποστράτευσιν του καὶ ἀπεσῶρη ἐκ τῆς ἐνεργοῦς ὑπηρεσίας μετὰ τὸν βαθμὸν τοῦ ὑποστρατήγου. Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1886 εἰμῆθη ἐπὶ τοῦ στήθους του τὸ παράσημον τῶν Ἀνωτέρων Ταξιαρχῶν!

Τοιοῦτος ἐν ἀτελεστάτῃ σκιαγραφίᾳ ὁ κατὰ τὴν 8 Μαρτίου 1890 ἀποβιώσας ὑποστράτηγος Κωνσταντῖνος Νικολαΐδης. Διὰ τοῦ θανάτου του ἐξέλιπε μία ἐτισελίς, ἂν ὅχι ἡ τελευταία, τῆς ζωῆς ἱστορίας μας, τὴν ὁποίαν δυστυχῶς ἡμεῖς οἱ νεώτεροι Ἑλληνας τῶν καφφεινῶν καὶ τῶν πολιτικῶν διαδηλώσεων οὐτ' ἐσκέφθημεν καὶ νὰ ἐπανακτήσωμεν.

Νικόλαος Ἰωαννίδης. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο τὸ ἀνώτατον τῆς ἡμετέρας πατρίδος δικαστήριον ἀπώλεσε τὰ ἐπιφανέστερα αὐτοῦ μέλη. Τ' ὄνομα τοῦ Ν. Ἰωαννίδου ἴδια καταλέγεται ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν διαπρεπῶν δικαστῶν, οἵτινες ἠτύχησαν νὰ διανύσωσι μακρὸν διάστημα τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, ὑπερμαχοῦντες τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀληθείας καὶ καθιστάμενοι ἄξιοι τῆς εἰλικρινοῦς εὐγνωμοσύνης τοῦ ἔθνους, ἐν ᾧ ἀπέβησαν πολῦτιμοι παράγοντες προόδου καὶ χρησιμότητος. Ἡ ἠπειρος, ἡ καὶ δι' ἄλλους αὐτῆς ἀνδρας σεμνονομένη, καυχᾶται καὶ διὰ τὸν Ν. Ἰωαννίδην. Ἐγεννήθη τῷ 1819 ἐν Ζαγορίῳ τῆς ἠπειροῦ, ἔνθα διδάχθεις τὰ πρῶτα γράμματα, πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ἐγκυκλίων σπουδῶν του μετέβη νεώτατος εἰς Κέρκυραν, ἦτις παρεῖχεν ἄσυλον εἰς τοὺς φεύγοντας τὴν αἰ-

μοχαρή ἀγριότητα τῶν κρατούντων, πνευματικὴν δ' ὠφέλειαν εἰς τοὺς προθυμομένους νὰ μετάρχωνιν ἐγκυκλίου παιδείας καὶ διδαχθῶσιν ἐπιστήμας, συντελέσωσι δ' οὕτω εἰς τὴν πνευματικὴν τοῦ ἔθνους πρόοδον. Ἐκεῖ, ποθῶν ν' ἀσχοληθῆ ἰδίᾳ εἰς τὴν νομικὴν ἐπιστήμην, παρέμεινεν ἐν τῇ ἰδρυθείσῃ τῷ 1823 Ἰονίῳ Ἀκαδημίᾳ, τῇ πληρωσάσῃ σπουδαιοτάτην ἐθνικὴν ἀνάγκην καὶ συνεπλήρωσε τὴν ἐπιστημονικὴν αὐτοῦ παιδείαν, ὅτε ἀπῆλθεν εἰς Ναύπλιον τῷ 1832 κατὰ τὴν εὐτυχῆ τῆς πατρίδος ἡμῶν ἐποχὴν τῆς ἀνεξαρτησίας, φλεγόμενος ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας νὰ προσενέγκῃ τὴν ὑπηρεσίαν αὐτοῦ εἰς τὸ ἐλευθερωθὲν ἔθνος. Ἡ Κυβέρνησις ἔσπευσε διὰ τῆς συστάσεως δικαστηρίων νὰ ἰδρῶσῃ ἐν Ἑλλάδι τὴν ἔννομον τάξιν συμφώνως πρὸς τοὺς ὑπὸ τοῦ ἔθνους ἐκφρασθέντας πόθους καὶ τὰς γενομένας θυσίας· ἐν τῇ ἐποχῇ ἐκείνῃ πάραυτα ὁ Ν. Ἰωαννίδης τὸ πρῶτον διωρίσθη τῷ 1833 γραμματεὺς ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῆς Δικαιοσύνης ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ Γενατᾶ, καταλιπὼν πολυτίμητα δειγμάτων ἱκανότητος καὶ ἀμεροληψίας. Ἐξόχως ἐκτιμηθεὶς τῆς ἀξίας τοῦ ἀνδρός, ἐκλήθη εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἀντεισαγγελέως τῶν Πρωτοδικῶν ἐν Ἀθήναις τῷ 1837. Εἶτα προεβιβάσθη εἰς θέσιν πρωτοδίκου, εἰσαγγελέως, ἐφέτου ἐπὶ πενταετίαν, ἀρειοπαγίτου, ἀξιωματικῆς τελευταῖον καὶ τῆς ἀντιπροεδρίας τοῦ Ἀρείου Πάγου.

Ἐχει καὶ ὁ ἀγὼν τῆς εἰρήνης τοὺς μεγάλους αὐτοῦ ἀθλητάς. Ἐν τοῖς πρώτοις δικαίως θὰ τιμηθῆ τὸ ὄνομα τοῦ Ν. Ἰωαννίδου, διαφυλάξαντος τὰς παραδόσεις, καὶ τὰς ἐλπίδας τῶν πατέρων αὐτοῦ, εὐεργετήσαντος τὴν κοινωνίαν καὶ κυρίως καθωραΐσαντος τὴν δικαιοσύνην. Ἐκ τῶν πρώτων λειτουργῶν αὐτῆς, ἀνήκει εἰς τὴν τάξιν τῶν ἐπιφανῶν ἐκείνων ἀνδρῶν, οἵτινες φιλοτίμως καὶ ἀκριβῶς ἐπετέλεσαν τὸ καθήκον αὐτῶν, διότι δι' οὐδὲν ἄλλο ἠγωνίζοντο, εἰμὴ διὰ τὴν εὐστοχὴν ἀπονομὴν τῆς Δικαιοσύνης, καὶ μίαν μόνον εὐχὴν, ἓνα κοινὸν πόθον εἶχον, τὸν ὑπὲρ τῆς εὐημερίας τῆς Πατρίδος ἐν τῇ ἰσχύϊ τῶν νόμων. Ἐντεῦθεν ὁ Ν. Ἰωαννίδης παρέσχεν ἐξόχους ἐκδουλεύσεις εἰς τοὺς καταγινομένους περὶ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν νόμων, δημοσιεύσας τῷ 1837 εἰς δύο τόμους Ἑλληνικὴν Νομολογίαν, τῷ δὲ 1846 μέχρι τοῦ 1866 Εὐρετήριον Νομολογίας, περιλαμβάνον ἀποφάσεις τῶν Ἐφετείων καὶ τοῦ Ἀρείου Πάγου, εἶτα δ' ἐξέδοτο τὴν Πείραν, ἧτοι νέον Εὐρετήριον, περιλαμβάνον μόνον πολιτικὰς τοῦ Ἀρείου Πάγου ἀποφάσεις. Ἐν τῇ ἐπιμόχθῳ ταύτῃ ἐργασίᾳ, τῇ πληρωσάσῃ σπουδαιοτάτην ἀνάγκην ὁ Ν. Ἰωαννίδης κατέγεινε μετὰ παραδειγματικῶν ζήλου καὶ ζηλωτῆς ἀφοσιώσεως, περιφανῶς συντελέσας διὰ τῆς φιλοπόνου δικαστικῆς ὑπηρεσίας αὐτοῦ καὶ τῶν χρησιμωτάτων συγγραφῶν του εἰς τὸν μέγαν καὶ ἀληθῆ προορισμὸν τῶν Δικαστηρίων.

Ἡ «Ποικίλη Στοὰ» μὴ δυνηθεῖσα ἐνεκεν ἐλλείψεως καταλλήλου φωτογραφήματος τοῦ σεβαστοῦ ἀνδρός νὰ κοιμήσῃ τὰς σελίδας τοῦ παρόντος τόμου διὰ τῆς εἰκότος αὐτοῦ, εὐγνωμόνως παρέχει σύντομον βιογραφικὴν σελίδα, εἰς δικαίαν ἀμοιβὴν τῶν μακροχρονίων ἐκδουλεύσεων τοῦ Ν. Ἰωαννίδου. Ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις τὴν 7 Ὀκτωβρίου 1890.

Ἰωάννης Γ. Ἰωάννου. Ἐν τῷ πρόσωπῳ τοῦ φιλοπάτριδος ἀνδρός τούτου ἡ ἐπιστήμη ἀπόλεσε διακεκριμένον καὶ πολῦτιμον αὐτῆς θεράποντα, ἡ πολιτεία ἐγκριτον μέλος, καὶ ἡ ἰδιαιτέρα πατρὶς αὐτοῦ Κορινθία ἔντιμον πολιτευτὴν, ἐπαξίως ἀντιπροσωπεύσαντα αὐτὴν εἰς δύο περιόδους, ἀγαπητὸν τέκνον, ἀληθῆ καὶ

ἀγαθὸν αὐτῆς εὐεργετὴν. Ὁ Ι. Ἰωάννου καὶ ὡς ἐπιστήμων καὶ ὡς πολιτευτῆς καὶ ὡς ἐργάτης πάσης ἀρετῆς καὶ φιλανθρωπίας, παρέσχε πολλάκις ἀφορμὴν νὰ μνημονευθῆ ὁ γεννήτωρ καὶ ἡ θρέψασα αὐτὸν ἰδιαιτέρα πατρὶς. Ἐγεννήθη ἐν Τρικκάλοις τῆς Κορινθίας τῷ 1836 ἐξ ἐπιφανοῦς τοῦ τόπου οἰκογενείας. Ἐκ μητρὸς ἡ οἰκογένεια τοῦ ἀνδρός συνδέεται στενῶς πρὸς τὰς μεγάλας ἐκείνας οἰκογενείας τοῦ ἔθνους, ὅσαι συνετέλεσαν κατὰ τὸν μέγαν ἱερὸν ἀγῶνα ἐκ τῶν πρώτων εἰς τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν παλιγγενεσίαν. Ἡ οἰκογένεια Χατζῆ Ρήγα ἐκ τῆς ἱστορικῆς τοῦ Πηλίου κομπούλεως Μακρυνίτης, ἡ πρώτη ἐν τῇ τάξει τῶν Φιλικῶν τεταγμένη καὶ ἀμῆς οἰκογενειακῆς εὐδαιμονίας ἀπολαύουσα, ἀνεπέτασε τὴν σημαίαν τῆς ἐλευθερίας μετὰ πολλῶν ἄλλων ἀρματωλῶν τοῦ τόπου ἐν ταῖς κορυφαῖς τοῦ Πηλίου. Ἐκνον τῆς γεραρᾶς ταύτης οἰκογενείας ἡ μήτηρ τοῦ Ι. Ἰωάννου ἐνεπνευσεν εἰς τὸν νεαρὸν αὐτῆς βλαστὸν τὰ αἰσθήματα ἐκείνα, ἅτινα αἱ μητέρες τῶν χρόνων ἐκείνων ἐνεστάλαζον εἰς τὴν καρδίαν τῶν τέκνων των, τὸν πατριωτισμὸν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν. Περαιώσας τὰς σπουδὰς του ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ, μετέβη τὸ πρῶτον εἰς Παρίσιον καὶ εἶτα εἰς Μόναχον τῆς Βαυαρίας, ἔνθα ἐτελειοποίησεν αὐτάς, ἐπιδοὺς ἰδιαιτέρως εἰς τὴν σπουδὴν τῆς Χημείας. Ἐπανακάμψας εἰς τὴν Ἑλλάδα ἄριστα κατηρητισμένος, ἐγένετο ὑφηγητῆς τῆς Χημείας, μετὰ ζήλου διδάξας τὸ μάθημα τοῦτο καὶ φιλοτίμως δημοσιεύσας διάφορα ἔργα περὶ τοῦ κλάδου τούτου τῆς ἐπιστήμης. Ἀποσυρθεὶς μετέπειτα τῆς ἐπιστημονικῆς ταύτης ἐργασίας, ἐπέδοθ' εἰς τὴν ἐνάσκησιν τοῦ ἱατρικοῦ ἐπαγγέλματος, κεκτημένος δὲ ὑπόληψιν ἐν τῷ ἐπιστημονικῷ κόσμῳ τῆς πατρίδος ἡμῶν, ἀπεποιήθη ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ προταθεῖσαν αὐτῷ ἔδραν τῆς ἱατρικῆς.

Ὁ Ι. Ἰωάννου δὲν ἦτο μόνον ἐπιστήμων. Γόνος ἐγκρίτου οἰκογενείας τῶν Τρικκάλων τῆς Κορινθίας, ἀντιπροσωπευσάσης μετ' αὐταπαρνησίας ἐν χαλεποῖς καιροῖς τὰς Λαϊκὰς ἰδέας ἐν Κορινθίᾳ ἑνωρὶς κατῆλθεν καὶ εἰς τὴν πολιτικὴν παλαίστραν. Εἰς τὰς πρώτας μετὰ τὴν μεταπολίτευσιν τῷ 1865 ἐνεργηθεὶς ἐκλογὰς ἐξελέγη πανδήμως βουλευτῆς, ὑπηρετήσας ὑπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἀειμνήστου Β.π. Δεληγεώργη, ἐκ νέου δ' ἐκλεχθεὶς βουλευτῆς Κορινθίας ἐν ἔτει 1872. Ἐνωρίτατα ὅμως ἀπογοητευθεὶς καὶ κυρίως κατανοήσας ὅτι δὲν ἤδυνάτο νὰ παλαίσῃ ἀπέναντι τῆς πολιτικῆς ἐξαχρειώσεως, οὐδὲ νὰ φανῆ χρήσιμος εἰς τὴν πατρίδα του, ἀπέσχε τῆς πολιτικῆς δράσεως καὶ ἀφοσιώθη εἰς τὴν ἐπιστήμην του, ἐν ᾗ ἀνεδείχθη ἀνὴρ ἄριστος καὶ ἐπιστήμων εὐεργετικώτατος. Ὑπὲρ τῆς ἰδίας αὐτοῦ πατρίδος, ἐν ᾗ εἶδε τὸ γλυκὺ τῆς ζωῆς φῶς ὁ Ι. Γ. Ἰωάννου ποικίλα παρέσχε ἐν εὐεργετήματα. Ἀποθανὼν ἐν Τεργέστῃ τὰ τέλη τοῦ μηνὸς Ἰουνίου, ἐτάφη ἐν Ἀθήναις τῇ 3 Ἰουλίου 1890.

Εὐθύμιος Χατζηπέτρος. Ἀνήκει εἰς ἐποχὴν τοῦ ἔθνους, ἧτις οὐδὲν ἕτερον δύναται νὰ ἐπιδείξῃ ἢ τὴν προπαρασκευαστικὴν ἐργασίαν διὰ τὸ μέλλον, ἐργασίαν ἐκλαμπρον ἀληθῶς, μὴ ἔχουσαν ἴσως ν' αναγράψῃ μεγαλουργήματα, ἀλλὰ δυναμένην οὐχ ἦττον νὰ καυχηθῆ ὅτι ἴδρυσεν τὰ θεμεθλα, ἐφ' ὧν θελεῖ ἐρείσθῃ τὸ ἐθνικὸν οἰκοδόμημα ἐν μέλλοντι χρόνῳ. Τοιαύτης ἐποχῆς ἀνὴρ, δὲν δύναται νὰ παρῆξῃ ὕλην πρὸς μεγαληγορίαν ἱστορικὴν, μάλιστα, ὅταν, ὡς ἐκ τῆς θέσεως καὶ τῶν εἰδικῶν καθηκόντων αὐτοῦ, δὲν ἦτο δυνατόν ἐπίσημως ν' ἀναμιγῆ ἐν τῇ διεξαγομένῃ πάλῃ, τῇ συμπαραουαρτούσῃ τῇ ἐθνικῇ ἀναπλάσει μόνον δὲ δύνα-

ται να επιδείξη τὴν εἰς πάντας τοὺς συγχρόνους καταφανῆ δρᾶσιν αὐτοῦ, ἐπὶ τῶν συγχρόνων γεγονότων. Ὅντως ὁ *Ε. Χατζηπέτρος* κατέχων πρακτικὸν καὶ συνδιαλλακτικὸν κατ' ἐξοχὴν πνεῦμα, δεξιότητα καὶ ικανότητα οὐ τὴν τυχοῦσαν, ἐπεδράσεν ὠφελίμως κατὰ τὰς ἀνωμάλους πολιτικὰς καὶ κοινωνικὰς περιστάσεις τῆς Πατρίδος ἡμῶν.

Ὁ *Ε. Χατζηπέτρος* κατάγεται ἐκ τῆς ἱστορικῆς οἰκογενείας τοῦ Ἀσπροπόταμου. Ὁ πατὴρ του νυμφευθεὶς κόρην τῆς οἰκογενείας Στουρνάρα, ἦτο διοικητὴς τάγματος ἐν Ναυπλίῳ κατὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Ὁθωνος, ἐγεννήθη δὲ καθ' ἣν στιγμὴν ἀκριβῶς ὁ ἀείμνηστος βασιλεὺς ἀπεβιβάζετο εἰς τὴν παλαιὰν πρωτεύουσαν τοῦ βασιλείου, ὑπὸ τοὺς ἤχους τῶν τηλεβόλων, ἦτοι τὴν 16 Ἰανουαρίου τοῦ 1833. Περαιῶσας τὰς ἐγκυκλίους σπουδὰς του κατετάχθη εἰς τὴν σχολὴν τῶν Εὐελπίδων, ὅτε τῷ 1853 ἐξῆλθεν εἰς τὸν στρατὸν, προαχθεὶς δὲ ταχέως εἰς ἀνθυπολοχαγὸν τοῦ πυροβολικοῦ, μετέβη εἰς Γαλλίαν πρὸς τελειοποίησιν τῶν σπουδῶν του. Ἐπανελθὼν εἰς Ἀθήνας προήχθη εἰς ὑπολοχαγόν, προσληφθεὶς εἰς τὴν Αὐλὴν ὡς Διαγγελεὺς τοῦ Ὁθωνος, οὗ ὁ πατὴρ του, ἔχων βαθμὸν στρατηγοῦ, διετέλει ὑπασπιστής. Ὑπηρετῶν παρὰ τῷ Ὁθωνίῳ ὁ *Χατζηπέτρος* μέχρι τῆς ἐξώσεώς του, συνώδευσε αὐτὸν εἰς Βουαρίαν μετὰ τοῦ Διαγγελέως Δράκου. Καταστάντος ὀριστικοῦ τοῦ ἐκθρονισμοῦ τοῦ Ὁθωνος, ἐπανῆλθε καὶ ἐπανάλαβεν ὑπηρεσίαν ἐν τῷ στρατῷ. Τῷ 1875 διετέλεσεν ἐπὶ τινα χρόνον διευθυντὴς τῆς ἀστυνομίας, καταλιπὼν ἀναμνήσεις ἀρίστης καὶ διακεκριμένης διοικήσεως. Τῷ 1878, ἔχων πλέον βαθμὸν ταγματάρχου, διωρίθη ὑπασπιστής τοῦ βασιλέως Γεωργίου, ἐν τῇ θέσει δὲ ταύτῃ διετέλεσε μέχρι τελευταίων ἡμερῶν τοῦ βίου του, προαχθεὶς μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ συνταγματάρχου, μὲ μικρὸν τι διάλειμμα ὀνόνη, ἐπὶ τῆς πρωθυπουργείας τοῦ κ. Θ. Δηλιγιάννη, καθ' ὃ διετέλεσε φρουραρχὸς Ναυπλίου. Ἀποσυρθέντος ἐκ τῆς θέσεως τοῦ ἀυλαρχοῦ τοῦ κ. Ῥοδοστάμου καὶ κατόπιν ἀποθανόντος τοῦ ναυάρχου Δ. Σαχίνη, ὁ *Χατζηπέτρος* ἐξεπλήρωσε δις τὰ καθήκοντα τοῦ ἀυλαρχευστος, κληθεὶς εἰς τὴν θέσιν ταύτην ὑπὸ τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ Βασιλέως, ἰδιαζόντως εὐνοοῦντος καὶ ἀγαπῶντος αὐτόν. Τιμηθεὶς δι' ἀπάντων σχεδὸν τῶν εὐρωπαϊκῶν παρασῆμων ὁ συνταγματάρχης *Ε. Χατζηπέτρος*, ἀπέθανεν ἐν πλήρει εἰσέτι ἀκμῇ ζωῆς χρησιμωτάτης τὴν 6 Ἰανουαρίου 1890.

Δημήτριος Μουτζόπουλος. Ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ἐργατικωτέρων καὶ προοδευτικωτέρων ἀνδρῶν, διὰ τῆς ἐργασίας προαχθεὶς καὶ ἀνελθὼν εἰς ἐπίζηλα ἀξιώματα, πολλάκις δὲ τιμηθεὶς διὰ τῆς ψήφου τῶν ἐκλογέων Πειραιῶς, ὡς Δήμαρχος καὶ διὰ τῆς ψήφου τῶν ἐκλογέων Ἀττικῆς ὡς βουλευτὴς. Γεννηθεὶς ἐν Στεμνίτῃ τῆς Γόρτυνος κατὰ τὸ 1812, ἐγκατεστάθη μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ κ. Τρύφωνος Μουτζόπουλου ἐν Πειραιεὶ κατὰ τὸ 1838, ὅτε οὗτος ἠρίθμει ὀλιγίστας οἰκίας καὶ ἑκατοντάδας τινων κατοίκων. Ἀκριβῶς ὁ βίος τοῦ Δ. Μουτζόπουλου εἶναι ὑπὸ τινὰς ἐπόψεις ὁ βίος τοῦ ἀναγεννηθέντος Πειραιῶς, δύναται δὲ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ὑψηλὴ σκοπιὰ, ἀφ' ἧς καθορᾶται ἐν φαινή ἐξελιξοῦν τὸ θριαμβευτικὸν ἐν τοῖς ἔργοις τῆς εἰρήνης στάδιον, ὅπερ μετ' αἰεὶ αὐξομένης ταχύτητος διήνυσεν ἡ πόλις τοῦ Πειραιῶς ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ συνοικισμοῦ μέχρι σήμερον. Μεταξὺ τῶν ἀπανταχόθεν τοῦ Ἑλληνικοῦ συρρευσάντων, τῶν πρώτων οἰκιστῶν καὶ εὐγενῶν σκαπανέων τῆς προόδου, τῆς πρὸ μιᾶς ἐξηκονταετίας ἐρημικῆς παραλίας, ἦσαν καὶ

ὑπέρχοι τινες ὑπάρξεις, φύσει μεγαλοουργοί, πνεύματα προόδου, δι' ὧν μετὰ μακροῦς ἀγῶνας καὶ διαρκεῖς μόχθους διεκοσμήθη, συνεπήχθη, ὠργανώθη, ἡ νεοπαγῆς κοινωμία Πειραιῶς. Ἐν τῇ τότε μικρᾷ πολίχνῃ ἤρξατο ἐμπορευόμενος ὁ Δ. Μουτζόπουλος, συντελῶν ἐξόχως εἰς πρόοδον τοῦ Πειραιῶς, βραδύτερον δὲ ἀποβαίνων μία τῶν ἐπιφανεστέρων δυνάμεων, τῶν ἰσχυροτέρων παραγόντων, εἰς οὓς ὀφείλεται ἡ εὐημερία καὶ προαγωγή αὐτοῦ. Τιμῇ εἰς τοὺς ἄνδρας, τοὺς ἀποκορυφούοντας τὸ πνεῦμα ὀλοκλήρου ἐποχῆς, τοὺς ἐν προσωποῖα συμπαθεστάτῃ ἀναπαριστῶντας τὰς περιπετείας πόλεως ἐκ τοῦ μηδενὸς δημιουργηθείσης εἰς πόλιν πλήρη ζωῆς καὶ μέλλοντος, τοὺς ἀναπετάσαντας διὰ τοῦ ἑαυτῶν παραδείγματος καὶ τῆς διοικητικῆς αὐτῶν ικανότητος τὰς πύλας τῆς προόδου εἰς τὸν νεώτερον Πειραιᾶ.

Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐξελέγη δημοτικὸς σύμβουλος, εἰς τὸ ἀξίωμα δὲ τοῦτο διετέλεσεν ἐπὶ ὀλόκληρον δεκαπενταετίαν, ἱκανὰς παρασχὼν ὑπηρεσίας τῇ πόλει ὡς πρόεδρος τῆς λιμενικῆς ἐπιτροπῆς, ἐπὶ εἰκοσαετίαν διατελέσας τοιοῦτος. Τῷ 1865 ἡ ἐμπιστοσύνη τῶν συμπολιτῶν του τὸν ἔφερεν εἰς τὴν δημοτικὴν ἀρχήν, ἣν κατέειχε μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἕτερος πολύτιμος πολίτης, ὁ ἀείμνηστος Λουκᾶς Ράλλης. Εἰς τὴν δημοτικὴν ἀρχὴν διέμεινεν ἐπὶ ὀκταετίαν ὀλόκληρον, τὰ μᾶλα καρποφόρος ἐργασθεὶς ὑπὲρ τῶν πρωτίστων καὶ χρησιμωτάτων ἔργων καὶ καθιδρυμάτων, τῆς ἰδρύσεως ἀγορᾶς, δημαρχείου, ἐν πᾶσι δρᾶσας ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν καὶ συντελέσας ὑπὲρ τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ Πειραιῶς. Τῷ 1882 ὁ Δ. Μουτζόπουλος ἐξελέγη βουλευτὴς Ἀττικῆς καὶ τοιοῦτος διετέλεσε μέχρι τοῦ 1886, πάντοτε τασσόμενος εἰς τὴν πολιτικὴν μερίδα τοῦ κ. Χ. Τρικούπη. Ἀλλὰ καὶ ὡς δήμαρχος καὶ ὡς βουλευτὴς ὁ σεβαστὸς ἀνὴρ δὲν ἔπαυσε ἐργαζόμενος, ὡς εἰς τῶν σπουδαιοτέρων ἐπιχειρηματιῶν, καὶ διδῶν τὸ μέλλον τῶν ἐμπορικῶν ἐπιχειρήσεων ἐν Ῥωσίᾳ, συνέστησεν ἐμπορικὸν γραφεῖον ἐν Ταϊγανίῳ, ἐξ οὗ πολλοὶ πλούσιοι ἔμποροι ἐξῆλθον, τιμήσαντες τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ, ἐν Ἑλλάδι δὲ ὑπῆρξε μέλος διαφόρων ἐταιριῶν καὶ πρόεδρος τῶν Μεταλλουργεῶν Λαυρίου.

Ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Δ. Μουτζόπουλου τὴν 7 Ἰουνίου τοῦ ἔτους τούτου ἡ πόλις τοῦ Πειραιῶς ἀπώλεσε μιαν σπανίαν ἐμπορικὴν φιλοπονίαν, ἀληθῶς φιλοπόλιδα ἄνδρα καὶ εὐεργετικώτατον ἄρχοντα, ἀρχετὰ ἔτη τῆς ζωῆς του ἀφιέρωσαντα εἰς τὴν ἀνύψωσιν αὐτοῦ μετ' ἀρχαϊκῆς δ' ἀφοσίσεως θυσιάσαντα τὰ κάλλιστα καὶ δημιουργικώτατα ἔτη τοῦ μακροῦ βίου του.

Νικόλαος Μελισσειδης. Τὸν βίον ἀνδρὸς τοιοῦτου οἶος ὁ Νικόλαος Μελισσειδης δὲν δύναμεθα νὰ περιγράψωμεν λεπτομερῶς ἕνεκα τοῦ πολυκυμάντου αὐτοῦ, ἀλλ' ἀπλῶς καὶ συντόμως νὰ σκιαγραφήσωμεν. Ἀσιψανον τοῦ ἱεροῦ ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνος τοῦ 1821 ὁ Ν. Μελισσειδης, ἐγεννήθη ἐν τῇ νήσῳ Κρήτῃ, καθ' ἣν ἐποχὴν, τῇ ἐνεργείᾳ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας, ὑπεσκάπτοντο τὰ θεμέλια τοῦ τότε κραταιοῦ Ὁθωμανικοῦ ἔθνους. Διδαχθεὶς ἀπὸ τῆς παιδικῆς του ἡλικίας, ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἐκ τῶν κληρικῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, οἵτινες συνέδον τὸσον θερμῶς τὴν θρησκείαν καὶ τὴν πατρίδα, τὸν πρὸς τὰ δύο ταῦτα ἀγαθὰ ἔρωτα, ἔσπευσε, ὅτε μετ' ὀλίγον ἐξεργάγη ὁ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγὼν, καίπερ νεώτατος ὢν, νὰ παρακολουθήσῃ τὸν πατέρα του εἰς τὰς τῆς ἀτυχοῦς πατρίδος του μάχας. Μετὰ τεσσάρων ἐτῶν διαμονὴν ἐν Κρήτῃ, μετέβη κατὰ τὸ πέμπτον τῆς

ἐπαναστάσεως ἔτος εἰς Πελοπόννησον, ἔνθα ἐξηκολούθησεν ἀγωνιζόμενος μέχρι τέλους αὐτῆς, συγκαταλεγείς καὶ μεταξύ τῶν καταδιωχθέντων ὑπὸ τοῦ Ἰβραήμ Πασᾶ, ὃν οὐδ' αἱ ἀπειλαί, οὐδ' αἱ διαμαρτυρίαι συμπάσης τῆς Εὐρώπης θὰ ἠδύναντο νὰ ἀναχαιτίσωσιν ἀπὸ τοῦ καταστρεπτικοῦ αὐτοῦ ἔργου, ἐὰν μὴ ἐπήρχειτο τὸ ἐν Ναυαρίνῳ μέγιστον θαλάσσιον κατόρθωμα τῆς πυρπολήσεως τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στόλου ὑπὸ τῶν ἠνωμένων στόλων τῶν τριῶν Μεγάλων Δυνάμεων. Περὶ τὸ πέρασ τῆς ἐπαναστάσεως ὁ Ν. Μελισσειδης ἐπανῆλθεν εἰς Κρήτην, ἔνθα ἔγραψεν ἐπιστολὴν τινα πρὸς τὴν τότε προσωρινὴν ἐπαναστατικὴν κυβέρνησιν τῆς νήσου, ὅπως ἀναζωπυρήσῃ τὸ ἐν αὐτῇ ἐκπνέον θάρρος· συνεπεῖα ὁμοῦ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης κατεδιώχθη σφοδρῶς ὑπὸ τῆς τουρκικῆς ἀρχῆς καὶ ἠδυνήθη νὰ σωθῆ μόνον τῇ παρεμβάσει τοῦ ἄγγλου προξένου, τῇ βοήθειᾳ τοῦ ὁποίου ἔδραπέτευσεν εἰς Σῦρον, ἔνθα, ἀφοῦ ἀπεπεράτωσε τὰς γυμνασιακὰς αὐτοῦ σπουδὰς, ἐπηγγέλλετο τὸν καθηγητῆν. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἐτιμήθη ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως καὶ ὑπὸ τοῦ ἀργυροῦ μεταλλίου τοῦ Ἀγῶνος διὰ τὰς πρὸς τὴν πατρίδα ὑπηρεσίας του. Μετὰ τινα δ' ἔτη ἦλθεν εἰς Ἀθήνας, ἔνθα ἐξασκῶν τὸ αὐτὸ ἐπάγγελμα ἔσχε πολυαριθμούς μαθητὰς, μεταξύ τῶν ὁποίων καὶ δύο ἐσχάτως ἀποθιῶσαντας ὑποδιοικητὰς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, ὧν ὡς προσκληθεὶς ἀνέλαβεν ὑπηρεσίαν ἐν αὐτῇ, διανύσας ὅλην τεσσαρακονταετιάν, καθ' ἣν διεκρίθη ἐπὶ ἐξόχῳ ἱκανότητι, διαπρέψας μεταξύ τῶν δεξιωτέρων ἀνωτέρων ὑπαλλήλων αὐτῆς.

Ὡς οἰκογενειάρχης ὁ Ν. Μελισσειδης ὑπῆρξε τύπος φιλοστόργου πατρὸς μεγάλως πονήσαντος ὑπὲρ τῆς μελλούσης εὐημερίας τῶν τέκνων του, διέκρινεν δ' αὐτὸν ἡ μετριοφροσύνη καὶ ἡ φιλανθρωπία. Ἐν τῇ χρησίμῳ ζωῇ τοῦ γέροντος πατριώτου ἡ χρῆσις τοῦ πλοῦτου ὑπῆρξεν ὅλως εὐεργετικὴ καὶ ἡ διαχειρίσις ἐν γένει φιλάνθρωπος καὶ ἀθόρυβος. Ἐντεῦθεν, ἂν ὑπελείφθησαν ἄγνωστοι εἰς τοὺς πολλοὺς αἱ συνεχεῖς εὐεργεσίαι του, αἱ ἀδιάλειπτοι καὶ ἀληθεῖς αὐτοῦ παροχαὶ πρὸς τ' ἀρίστα τῶν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κοινωνίᾳ φιλανθρωπικῶν ἰδρυμάτων, αἱ εἰς τὰ ἐν τῇ ἰδιαιτέρᾳ του πατρίδι σχολεῖα τακτικὰ χρηματικὰ ἀρωγαὶ καὶ ἄφθονοι ὑποστηρίξεις πρὸς ἀπόρους ὑπάρξεις, αἱ συνεχεῖς πάντοτε πρὸς ὠρισμένον ἀριθμὸν μαθητῶν βοήθειαι πρὸς ἀποπεράτωσιν τῶν σπουδῶν των, οὐχ ἦττον αὐταὶ ἐνέχουσιν ἐν τῇ ἀφανείᾳ αὐτῶν τὴν εὐγενῆ ἐκείνην δημοτικότητα, ἣτις πρὸ παντὸς εὐεργετικωτάτῃ ἀποβαίνουσα, δημιουργεῖ ἀμείωτον, ἄθραπτον τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ πολίτου, τοῦ πένητος, τῆς χήρας, τοῦ σπουδαστοῦ. Τελευταῖον ἀποσυρθεὶς τῆς ἐν τῇ Ἐθνικῇ Τραπεζῇ ὑπηρεσίας, ἀπέθανε τὸν *Νοέμβριον* τοῦ 1889.

Γεώργιος Φιλιππίδης. Τ' ὄνομα τοῦ ἀνδρὸς τούτου, μὴ συνδεθὲν μὲν πρὸς μεγάλη γεγονότα ἢ τὴν ἱστορίαν ἀξιωμαθημονεύτων ἐποχῶν, παρέχει ἐν τούτοις ἐν τῷ ἡρέμῳ βίῳ μακρῶν ἐτῶν ὠραῖα ὑποδείγματα ζωῆς, πλήρους φιλοτιμίου ἐργασίας, ἐν ἀμεταπτώτῳ καὶ ἀνωμολογημένῳ ἀρετῇ διεληθούσης.

Γεννηθεὶς τῷ 1825, ἀνήκει ἐκ μητρὸς εἰς τὴν περιθλεπτον οἰκογένειαν τῶν Βενιζέλων, ἧς ἐν μέλος, ὁ ἀδελφὸς ἀκριβῶς τῆς μητρὸς του, κατεκρεουργήθη κατὰ τὴν ἐπαναστάσιν, τὴν δὲ κεφαλὴν αὐτοῦ, στήσαντες ἐπὶ ὀβελῷ οἱ Τούρκοι, περιέφερον ἐπιδεικτικῶς. Ἐν γένει πρὸς τὰς μεγάλας ὑπηρεσίας ἐκείνων, δὲν ὑστέρησεν ἡ οἰκογένεια τοῦ Γ. Φιλιππίδου, διότι καὶ ὁ πατήρ του ἠτύχησε νὰ ζήσῃ καὶ νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν μεγάλην ἐποχὴν ἐκείνην, ἣτις ἀνέδειξε γενεὰν ἔν-

δοξον, καὶ ἔθετο τὰς αἰώνιους βάσεις τοῦ ἐλευθέρου βίου, καὶ μέλη αὐτῆς διὰ πραγματικῶν θυσιῶν καὶ ἀγῶνων ἐνεγράφαζαν τὰ εὐγενῆ αὐτῶν ὀνόματα χρυσοῖς γράμμασιν εἰς τὰς δέλτους τῆς ἱστορίας τοῦ ἡμετέρου ἔθνους.

Ὁ Γ. Φιλιππίδης ὑπῆρξεν ἐκ τῶν εὐαριθμῶν ἐκείνων καὶ ἐπιζήλων παραδειγμάτων ἀνδρὸς διαμορφωθέντος ἐν τῷ πρακτικῷ βίῳ καὶ δημιουργήσαντος στάδιον εὐρείας καὶ κοινωφελοῦς ἐνεργείας ἐξ οἰκείας καὶ αὐθορμήτου πρωτοβουλίας. Κατὰ τὸ 1851 ἀναγορευθεὶς διδάκτωρ τῆς νομικῆς, καὶ τυχῶν μορφώσεως, ὁποῖαν παρεῖχον οἱ τότε καιροί, κατέχων δ' ἱκανὴν εὐφυσίαν, ἐπὶ μακρὰ ἔτη ἐξήσκησεν ἐν μετριοφροσύνῃ καὶ ἀγαστῇ προθυμίᾳ τὸ ἐπάγγελμα αὐτοῦ, ἀναπτύξας νομικὴν ἱκανότητα καὶ νομικὴν ἀπόληψιν, ἠύνοήθη δ' ἱκανῶς καὶ ὑπὸ τῆς τύχης, ὅπως μετέπειτα ἐνθουσιωδῶς ἐνισχύσῃ καὶ εὐεργετήσῃ πᾶσαν χρῆσιμον ἐν τῇ κοινωνίᾳ ὑπαρξῆν. Ἡ εὐσυνειδησία, ἣτις εἰς τὸν ἐργάτην τοῦ Δικαίου ἀποτελεῖ τὴν κυριωτέραν βάσιν τῆς ἐξασκήσεως τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ ἔργου, ἦτο ὁ συνέκδημος τοῦ ἐξαίρετου ἀνδρὸς, εἴτε ὑπηρετοῦντος εἴτε συνηγοροῦντος.

Ἀποχωρισθεὶς ὁ Γ. Φιλιππίδης πάσης ἐπιστημονικῆς ἐργασίας τῷ 1875 μετὰ φιλότιμον ὑπηρεσίαν καὶ ὑπὲρ τῆς προόδου τοῦ Δήμου Ἀθηνῶν, οὗ κατὰ τὸ 1865 διετέλεσεν εἰς τῶν ἱκανοτέρων καὶ χρηστοτέρων Συμβούλων, κατέδειξεν ὡς ἰδιώτης ἀξιοζήλους ἀρετὰς, ἀνδρὸς εἰς ἄκρον φιλανθρώπου. Ἡ ἡσυχος φιλανθρωπία τοῦ Γ. Φιλιππίδου, ἐνασκηθεῖσα πάντοτε ἀθόρυβως, ἀπετέλεσε τὸ λαμπρότερον κεφάλαιον τῆς μακρᾶς αὐτοῦ ζωῆς. Μὴ ἐρωτῶν τίς ὁ ἀναξιοπαθῶν πλησίον του, ἔτεινε τὴν ἀρωγὸν χεῖρά του. Ἦρκει νὰ ἦτο ἔρμαιον τῆς δυστυχίας ἢ πενίας, καὶ ἀδιαφορᾶν περὶ παντὸς ἄλλου, ἐσπόγγιζε τὰ πικρὰ δάκρυά του, μὴ ἐρωτῶν τίνοι ἔθνοι ἢ πατρίδι ἀνήκεν ὁ ἄπορος καὶ φιλομαθῆς νεανίας, ἀλλ' ἐν τῇ στερήσει τῇ ὑλικῇ αὐτοῦ διακρίων μίαν ἱκανότητα, δυναμένην ν' ἀναφανῆ, δι' ἐπιμελημένης ἐκπαιδεύσεως, ἐχειραγῶγει τὴν διανοητικὴν μόρφωσίν του.

Ὀλίγιστοι διέγνωσαν τὴν ζωὴν τοῦ Γ. Φιλιππίδου, ἐν ἣ ἐπεχύθη ἡ ἀγαθωτέρα ἔκφρασις τοῦ ἀγαθοῦ, διετέθησαν εἰς ἀληθῆ ἀγαθοεργίας ἐνεργεῖαν αἱ καλῶς ἐνοούμεναι ἀρεταί, ὁ δὲ γλυκὺς αὐτοῦ βίος ἀπέβη ἥλιος φιλανθρωπίας, διασκορπίζων εὐεργετικὸν τὸ θάλπος εἰς τῆς πτωχείας τὸν παγερὸν κόσμον. Ὅστις ἀνέγνωσε καὶ τὰς μικροτέρας διατάξεις τῆς διαθήκης τοῦ ἀνδρὸς, ἀνεγνώρισεν ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἀγαθοῦ πολίτου, καὶ τοῦ φιλανθρώπου τὴν γεννασιότητα καρδίας, περὶ δὲ τῶν ὑπὲρ τὰς δυνάμεις τῶν εὐεργετικῶν αὐτοῦ πράξεων, εὐγλωττότερον τῶν γραμμῶν τούτων, ἀποφαίνονται τὰ εἰς χεῖρας τῶν ἐναρέτων τέκνων του εὐχαριστήρια καὶ εὐγνώμονα γράμματα Συμβούλων καὶ Ἐφορευτῶν διαφόρων φιλανθρωπικῶν καὶ ἀρίστων καθιδρυμάτων, ὧν ὁ ἀνὴρ γενναίως καὶ συνεχῶς ἐνεψύχωσε τοὺς κοινωφελεῖς σκοποὺς.

Αἰφνίς ἀπέθανε τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1889, καταλιπὼν εἰς τὰ πεφιλημένα τέκνα αὐτοῦ, τὴν κ. Μαρίαν Τομαροπούλου, σύζυγον τοῦ πολυτίμου φίλου τῆς «Ποικίλης Στοᾶς» καὶ καλλίστου ἐπιστήμονος κ. Δημητρίου, δέσποιναν φιλάνθρωπον καὶ ἀρίστην, καὶ τὸν εὐέλπιδα υἱὸν κ. Στυλιανόν, τὴν ἀνάμνησιν χρηστῶν ἀρετῶν, ὡς τὴν πολυτιμωτέραν κληρονομίαν καὶ τὴν συμπαθεστέραν τῆς λύπης ἀνακούφισιν καὶ τοῦ πένθους παραμυθίαν.

Νικόλαος Φανδριδης. Ἠγωνίσθη ἐν τῷ ὑπὲρ ἐλευθερίας εὐγενεῖ ἀγῶνι, ἐν τῷ ἀληθεῖ τῆς τιμῆς καὶ τοῦ καθήκοντος πεδίῳ, συγκαταριθμεῖται δὲ μεταξύ τῶν ἀν-

γνώμας αὐτοῦ δημοσίᾳ καὶ ἐγγράφως καὶ προφορικῶς ὑποστηρίζων τὰς ἰδέας του. Ὡς δημόσιος λειτουργός, ὡς εἰσαγγελεύς, ὡς βουλευτὴς ἐπεδείξατο σπανίαν εἰλικρίνειαν καὶ παρρησίαν, κατὰ πάντα πρότυπον πανθομολογουμένης ἀκεραιότητος. Ἐν ἄλλῳ τόπῳ ὁ *P. Xoldās*, ὃν διέκρινε καὶ εὐφυΐα καὶ δύναμις λόγου, ἀναμφιβόλως θὰ ἀπήλασε μείζονος ἐκτιμήσεως, ἐνταῦθα ὅμως αἱ μικραὶ αὐτοῦ καὶ ὄλως ἄκαιροι παρεκτροπαὶ συνετέλεσαν, ὅπως λησμονηθῶσι τελείως ἅπαντες οἱ εὐγενεῖς αὐτοῦ ἀγῶνες, αἱ ἀρεταὶ τοῦ σπανίου χαρακτήρος του, πολλάκις γενομένου προξένου ὑψίστων ὠφελειῶν, ὧν ὁ πολύκλαυστος ἀνὴρ ἐγένετο πάροχος ἐν ὧραις κρίσεσιν, ὡς ἀντίπαλος ἀναγκαίου ἐν αὐταῖς ὑψίστου ἐνθουσιασμοῦ, ὡς καὶ τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας του, ὡς δικηγόρου, ἐκ τῶν μᾶλλον εὐγλώττων, ὡς εἰσαγγελέως ἐννοημάτων.

Εἰς τὸν ΘΑΝΑΤΟ

ΧΡΗΣΤΟΥ Γ. ΓΕΡΑΚΗ

*Ἀγαθὸσύνῃ ἀγγελικῇ, μελέτῃ κ' εὐφυΐᾳ
καὶ σπάνιαις ἄλλαις ἀρεταῖς . . . ὑπῆρξαν εἰρωνεῖα!
Ἐπόνεσ', ἐμαρτύρησε 'ς τὸ θλιβερὸν κρεβάτι
καὶ τῆς ζωῆς ἐγνώρισε μὲ πίκρα τὴν ἀπάτην.
Ἀλλὰ πικρότερα πολὺ τοῦ 'πόνεσε ν' ἀφήση
μιὰν ὑπαρξίαν τρισάκριθον 'ς τὴν γῆν τὰ λακταρήση,
καὶ τὸ φιλί της ἔλαβε γιὰ δρόσο τῆς ψυχῆς του,
ἀχ! τὸ πικρὸν, τὸ ὕστερον φιλί . . . τῆς ἀδελφῆς του.*

Γ. ΜΑΡΤΙΝΕΛΗΣ

8[11]90.

ΠΑΡΤΑ 'ΠΙΣΩ

Πάρτα 'πίσω, πάρτα 'πίσω
μαραμμέν' ἀπ' τὰ φιλιὰ,
δάκρυ πειρὰ νὰ τὰ ποτίσω
δὲν μ' ἀπόμεινε σταλιά.

Γι' αὐτὸ πέφτουν μαραμμένα
χωρὶς μύρο καὶ δροσιά·
θαρρεῖς κλαίουνε μ' ἐμένα
γιὰ τ' αὐτὴν τὴν χωρισιά.

Τόσο χρόνο 'ς τὴν καρδιά μου
λατρευμένα τὰ κρατῶ . . .

Ἐστεῖρεψαν τὰ δάκρυά μου,
Πάρτα 'πίσω, δὲν βαστῶ.

Ξεφυλλίζουν ἕνα, ἕνα,
'ς τὴν ψυχρή μου ἀγκαλιά . . .
Ἄχ... λουλούδια λατρευμένα,
μαραμμέν' ἀπ' τὰ φιλιὰ.

Πάρτα 'πίσω καὶ πεθαίνω,
μ' εἶν' ἡ θεὰ τους πικρή,
Μ' αὐτὰ θέλω νᾶν' πλεγμένο
τὸ στεφάνι μου νεκρή.

BIRGINIA ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΟΥ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΠΡΟΣΩΠΟΓΡΑΦΗΘΕΝΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΕΝ Τῷ ΠΑΡΟΝΤΙ ΤΟΜῳ.

ΚΩΧ

Εἰς τὸν παρόντα τόμον δημοσιεύομεν πιστοτάτην *Εἰκόνα* τοῦ δασοστεφούς ἐκπορθητοῦ τοῦ ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ ὄργανισμῷ κατασκευηθέντος μικροκόσμου, σωτήρος δὲ τῶν μαραινόμενων ἀνθηρῶν ὑπάρξεων. Τὰ τελευταῖα πειράματα τοῦ περικλεοῦς Βερολινικοῦ Καθηγητοῦ πρὸς θεραπείαν τῆς φθίσεως, τὰ ὅποια μετὰ θαυμασμοῦ παρακολοθεῖ σύμπας ὁ πεπολιτισμένος κόσμος ἀμφοτέρων τῶν ἡμισφαιρίων, κατέστησαν αὐτὸν ἕνα τῶν μεγαλειτέρων εὐεργετῶν τῆς ἀνθρωπότητος. Ἄν οἱ Γάλλοι σεμνώνονται διὰ τὸν Παστερ, οἱ ἀντίπαλοί των Γερμανοί, εἰς οὐδὲν ὕστεροντες, ἐπιδεικνύουσι μετ' ἐθνικῆς ὑπερηφανείας σήμερον τὸν Κώχ, εἰ καὶ ἀμφότεροι, καὶ Κώχ καὶ Παστέρ, ἀποτελοῦσι μέρος τῆς χορείας τῶν μεγάλων ἐκείνων ἀνδρῶν τῶν ἀνηκόντων εἰς ὅλα τὰ Ἔθνη καὶ ὅλους τοὺς αἰῶνας! Ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν μεγίστων ἀνακαλύψεων οἱ δύο οὗτοι ἄνδρες τὴν αὐτὴν θὰ καθέξωσι θέσιν καὶ διὰ τῆς αὐτῆς ἐνδόξου θὰ περιβληθῶσιν αἴγλης.

Ὅποσον εὐτυχῆς καὶ ἐπίφθονος ἀπὸ μιᾶς εἰκοσαετίας ἡ Πρωσσία, τὸ Βερολῖνον ἐν τε πολέμῳ καὶ ἐν εἰρήνῃ! Ἐν πολέμῳ ἕνα *Móltke* καὶ ἕνα *Bismarck*, ἐν εἰρήνῃ ἕνα Κώχ· τοῦτον πολὺ μεγαλειότερον βεβαιῶς φίλον τῆς ἀνθρωπότητος ἢ οἱ δύο πρῶτοι. Ὡς ἐπαγγελία ἐξ ἄλλου κόσμου, ὡς σωτηρία πάθους ὄλων τῶν χωρῶν καὶ λαῶν, οὕτω ἤχοι τὸ χαρμόσυνον ἐκ Βερολίνου ἄγγελμα, περὶ τῆς ἐποχῆν ποιούσης θεραπείας τῆς φυματιώσεως. Ἀδύνατον εἶναι νὰ καταμετρήσῃ τις τὴν μεταβολὴν, τὴν ἐπανάστασιν, ἣν ἡ πρωτοφανὴς αὕτη ἐπιτυχία θέλει φέροι, καὶ ἂν μὴ ἐτι ἐκπληρωθῶσιν ὅλαι αἱ ἐλπίδες τῆς ἐπιτυχίας. Ἄν σήμερον ἐξευρέθη τὸ φάρμακον τῆς φθίσεως, διατί νὰ μὴ προσδοκῶμεν αὐριον τὸ τῆς διφθερίτιδος καὶ μεθύριον τὰ τῶν ἄλλων νεοπλασμάτων; Ἄν δ' ἄπαξ φθάσωμεν εἰς τὸ ἰδεώδες ὕψος, ὥστε πᾶσα νόσος νὰ ἔχη καὶ τὸ ἰατρικόν της, τότε πλέον ἐφθάσαμεν εἰς τὸν χρυσοῦν αἰῶνα, καθ' ὃν οἱ ἄνθρωποι γίνονται ἀθάνατοι, ὁ δὲ φίλος Ἄδης δύναται νὰ πωλήσῃ τὸ ἀπαίσιον δρέπανόν του εἰς κανένα παλαιοπώλην. Τὸ μαγικόν φάρμακον τοῦ Κώχ θὰ ἐπιδράσῃ ὄχι μόνον ὑπὸ θεραπευτικῆν ἐποψιν, ἀλλὰ καὶ κοινωνικῶς, στατιστικῶς, γεωγραφικῶς. Τὸ δυστύχημα, ἡ ὑπόνοια κατὰ πολλῶν λαμπρῶν νεανιῶν καὶ θαλερῶν νεανίδων μὲ τὸ ὑποπτον ἐρύθημα ἐπὶ τῶν παρειῶν ὅτι κατάγονται ἐξ οἰκογενείας στηθικῶν παύει πλέον. Κατὰ τὸν εἰκοστὸν αἰῶνα, κατὰ

τὴν προσεχῆ γενεάν δὲν θὰ γνωρίζουν πλέον τὴν φοβερὰν, τὴν ἀποτροπαίως δεκατίσασταν τὴν ἀνθρωπότητα μάστιγα, τὴν φθίσιν. Οὕτω δὲ θὰ ἐπακολουθήσῃ, πλήρης ἐπανάστασις, ἐν τῇ στατιστικῇ τῆς θνησιμότητος, τῆς διαρκείας τῆς ζωῆς καὶ τῆς ζωασφαλείας.

Σήμερον κατὰ τὰς μᾶλλον ἀσφαλεστέρας εἰδήσεις τὰ κατὰ τῆς φθίσεως πειράματα τοῦ Κῶχ ὑπερέβησαν ἐν τῇ ἐπιτυχίᾳ τὰς προσδοκίας καὶ τῶν μᾶλλον ἀπαισιοδόξων. Καθ' ἅπασαν τὴν Γερμανίαν ἡ συγκίνησις καὶ ἡ προσοχὴ ὅλου τοῦ κόσμου εἶναι ἐστραμμένη εἰς τὸν ἀγῶνα, τὸν ὁποῖον κατὰ τῆς ἀπαισίας νόσου διεξάγει ὁ μέγας ἐπιστήμων. Οἱ Γερμανοὶ τὸν λατρεύουσι διὰ τὴν ἐπιστημονικὴν αὐτοῦ δόξαν, ἀκριβῶς τὸν θεοποιῶσι, πρὸς τὸ ὄνομά του δ' ἐφελκύεται ἡ ἀμέριστος εὐγνωμοσύνη καὶ ὁ θαυμασμὸς ἀπάσης τῆς πασχούσης ἀνθρωπότητος.

Κ. ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ

Καίτοι δυστυχῶς οἱ χρόνοι, οὓς διέρχεται τὸ Ἡμέτερον Ἔθνος, δὲν ἐπιτρέπουσι τὴν ἐλπίδα, ὅτι μεμονωμένα τινὲς προσωπικότητες ἀρκούν νὰ καταστοῦν ἡ ζύμη τῆς προόδου ἀναπλασεως καὶ τοῦ ἐν αὐτῷ ἐν γένει ἀνακαινισμού, ἐν τούτοις ἀνεξαρτήτως οἰωνδήποτε πολιτικῶν συμπαθειῶν καὶ πεποιθήσεων, ὀφείλει νὰ ἐκτρέψῃ τις ὅτι ὁ κ. Κ. Καραπάνος, νῦν ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν, εἶναι ἐκ τῶν συμπαθεστέρων ἀνδρῶν ἐκείων, οἵτινες ἐπιβάλλουσι τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν ἐκτίμησιν.

Ἀνήκων εἰς μίαν τῶν ἐπιφανεστέρων καὶ πλουσιωτέρων οἰκογενειῶν τῆς Ἡπείρου ὁ κ. Κωνσταντῖνος Καραπάνος ἐγεννήθη ἐν Ἄρτῃ τὴν 1ην Μαρτίου τοῦ 1840. Διανύσας τὰς πρώτας ἐγκυκλίους σπουδὰς ἐν Ἰωαννίνοις καὶ Κερκύρα μετέβη εἰτα εἰς Ἀθήνας, ἐνθα μετ' ἐνδελεγεῖς μελέτας ἀνηγορεύθη μόλις εἰκοσαετῆς διδάκτωρ τῆς Νομικῆς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, ἀπελθὼν δ' εἰς Παρισίους, καὶ διαμείνας ἐπὶ τριετίαν συνεπλήρωσε τὴν τε ἐπιστημονικὴν καὶ ἐγκυκλοπαιδικὴν αὐτοῦ μόρφωσιν. Πεπροικισμένος ἀπὸ φύσεως δι' ἐξόχου ἐπιχειρηματικοῦ καὶ τραπεζιτικοῦ πνεύματος καὶ ἐνεργητικότητος ἀκαταβλήτου ἐπέδθη εἰς τὸ τραπεζικὸν στάδιον, οὗτινος καὶ κατήρξατο ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸ 1864, νεώτατος ἔτι, ὡς Γενικὸς Γραμματεὺς τῆς τότε ἰδρυθείσης Τραπεζῆς ὑπὸ τὸν τίτλον «Γενικὴ Ἐταιρία τοῦ Ὁθωμανικοῦ Κράτους». Εἰς τὴν θέσιν ταύτην διεκρίθη διὰ τε τὸ πρακτικὸν αὐτοῦ πνεῦμα, τὴν διοικητικὴν ἰκανότητα καὶ τὴν τραπεζικὴν ἰδιοφυίαν, προσόντα ἅτινα ἐξησφάλισαν αὐτῷ ἀρίστην ὑπόληψιν παρὰ τῇ ἐκλεκτῇ αὐτοῦ κοινωνίᾳ καὶ ἠνέφεζαν αὐτῷ στάδιον εὐρυτέρου μέλλοντος. Τῷ 1867 συνδεδεῖς διὰ γάμου μεθ' ἑνὸς τῶν διασημοτέρων ἑλληνικῶν οἰκῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ Χρηστάκη Ἐφένδη Ζωγράφου ἐπὶ θυγατρί, ἠῆρνε τὸν κύκλον τῶν τραπεζιτικῶν αὐτοῦ ἐργασιῶν ἐν συνεταιρισμῷ μετὰ τοῦ ζαπλοῦτου πενθεροῦ του, μεθ' οὗ συνεργάσθη μέχρι τοῦ 1874.

Μετέπειτα ἐξηκολούθησε μόνος τὰς τραπεζιτικὰς αὐτοῦ ἐπιχειρήσεις μέχρι τοῦ 1876, ὅποτε, παραιτηθεὶς τούτων, μετέβη καὶ ἀπεκατέστη εἰς Παρισίους, ποθῶν νὰ ἐπιδοθῇ καὶ εἰς ἐπιστημονικὰς ἀσχολίας καὶ κατ' ἐξοχὴν περὶ ἀρχαιολογικὰς μελέτας, καθόσον ὁ κ. Καραπάνος, ὡς γνωστὸν, ἀνεκάθεν διεφλέγετο ὑπὸ ἱεροῦ ἔρωτος καὶ ἀληθοῦς λατρείας πρὸς τὴν ἀρχαιότητα, μηδέποτε παύων τοῦ νὰ σπουδάζῃ καὶ ἐρευνᾷ τὰς καλλονὰς καὶ τὰ θέληγτρα τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ κόσμου. Τῷ 1876 ἠδυνήθη νὰ πραγματοποιήτῃ ἐν διακαῆς αὐτοῦ ὄνειρον, ὅπερ διέκαιε τὰ στήθη τοῦ φιλοπάτριδος καὶ φιλαρχαίου ἀνδρός, ὅστις ἐξ ἀδιαπτώτου ἐνθουσιασμοῦ καὶ μανίας ἱεράς πρὸς τὰς παραδόσεις καὶ τὰ κειμήλια τῆς ἀρχαιότητος μετέβη εἰς Ἡπειρον, ὅπου ἰδίᾳ δαπάνῃ ἐνεργήσας ἀνασκαφὰς ἐπιτυχεῖς ἀνεκάλυψε τὸν ναὸν τῆς Δωδώνης ἐν τῇ εὐφύρῳ κοιλάδι τῆς Τσαρακοβίστης καὶ ἤγαγεν εἰς φῶς τὰ εἰρήπια τοῦ περιφήμου μαντείου τοῦ Διός, πλείστα δὲ ὅσα ἀναθήματα, ἦτοι ἀγγεῖα καὶ λυχνοστάτας ἐκ χαλκοῦ, τρίποδας καὶ στεφάνους, βραχιόλια, ὅπλα, κοσμήματα, καὶ ἐν γένει μεγίστην καὶ περιεργωτάτην συλλογὴν ἀντικειμένων ἀναγομένων περὶ τὴν διακονίαν τοῦ χρησστηρίου τοῦ Διός, ἐν οἷς ἄξια ἰδιαίτερας προσοχῆς εἶνε σειρά μικρῶν μολυβδίνων πλακῶν προερχομένων ἐκ τῶν ἀρχαίων τοῦ ναοῦ, καὶ ἐφ' ὧν οἱ προσερχόμενοι καὶ διαπυθνόμενοι τὸ μαντεῖον ἐχάραττον τὸ κείμενον τῶν ἐρωτήσεων, ἅς ἀπηύθυνον πρὸς τὸν Θεόν. Αἱ ἀνακαλύψεις αὗται τοῦ ναοῦ τῆς Δωδώνης, τοῦ ὁποῖου καὶ αὐτῇ ἡ τοποθεσία ἡμυρισθητεῖτο πρότερον, πρὶν ἢ δηλ. ἐπιχειρήσει τὰς ἐρεῦνας αὐτοῦ ὁ κ. Καραπάνος, ἐχαρακτηρίσθησαν ὡς σπουδαιόταται καὶ ἐθαυμάσθησαν ὑπὸ τῶν σοφῶν τῆς Εὐρώπης. Ἐφιλοπόνησε δὲ ὁ κ. Καραπάνος ἐκδοῦς εἰς τὴν Γαλλικὴν καὶ τὸ γνωστὸν περισπούδαστον αὐτοῦ σύγγραμμα περὶ Δωδώνης, παραθεῖς σὺν τῇ ἐπιστημονικῇ περιγραφῇ καὶ ἀπεικονίσματα ὅλων τῶν ἐν τῷ ναῷ ἀνακαλυφθέντων μνημείων. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο γενόμενον δεκτὸν μετ' ἐνθουσιασμοῦ εἰς τοὺς κύκλους τῶν σοφῶν περιῆψε μεγίστην τιμὴν εἰς τὸν κ. Καραπάνον, περὶ οὗ οἱ σύγχρονοι συγγραφεῖς ποιοῦνται εὐφημοτάτην μνείαν. Οὕτως ἐγένετο μέλος ἀντεπιστέλλον τοῦ Γαλλικοῦ Ἰνστιτούτου καὶ πλείστων ἀρχαιολογικῶν ἐταιριῶν τῆς Γαλλίας, Γερμανίας κλπ.

Ἐν Παρισίοις διαμείνων ὁ κ. Καραπάνος δὲν ἔπαυσε ἐργαζόμενος ἰδιωτικῶς ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν ὑποθέσεων, σπουδαιὰς δὲ ὑπηρεσίας προσήνεγκεν, ὅπως ἀθορύβως καὶ ὑπὸ τὸν μυχὸν τῆς μετριοφροσύνης, εἰς τὴν ἀνώμαλον θέσιν τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸ ἐν Βερολίῳ Συνεδρίον, ἐπωφελοῦμενος τῶν ἰδιαίτερων προσωπικῶν σχέσεων, δι' ὧν συνεδέετο στενότατα μετὰ τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Γαλλίας Βαδινγκτῶνος, εἰς οὗ ὡς γνωστὸν τὴν πρωτοβουλίαν ὀφίλεται κατὰ μέγα μέρος ἡ συμμετοχὴ τῆς Ἑλλάδος ἐν τῷ Συνεδρίῳ, καὶ ἐκ τῆς στενῆς σχέσεως μετὰ τοῦ τῆς Αὐστρίας κόμητος Ἀνδράσση. Μετὰ τὴν ἀφομοίωσιν τῶν τῆ Ἑλλάδι ὑπὸ τοῦ Συνεδρίου ἐπιδικασθέντων μερῶν τῆς Θεσσαλίας καὶ Ἡπείρου ἐγκατέλιπε τοὺς Παρισίους καὶ ἀπεκατέστη εἰς Ἀθήνας,

ἐπιθυμῶν δὲ νὰ προσφέρῃ καὶ πρακτικωτέρας ὑπηρεσίας εἰς τὴν πατρίδα του ἀπεφάσισε νὰ ἀποδυθῇ καὶ εἰς τὴν ἐνεργὸν πολιτικὴν, οὕτω δὲ ἀπὸ τοῦ 1882 παρακάθηται ἐν τῷ Ἑλληνικῷ κοινοβουλίῳ ὡς βουλευτὴς τῆς ἰδιαιτέρας πατρίδος του Ἄρτης.

Ὁ πολιτικὸς ἢ μάλλον Ἐθνικὸς βίος τοῦ κ. Καραπάνου ὑπῆρξεν ἄξιος παντὸς ἐπαίνου. Καὶ ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας ἐμόχθησε, καὶ ὑπὲρ τῆς ἐξαπλώσεως τῆς παιδείας ἐν Θράκῃ καὶ Μακεδονίᾳ ἠγωνίσθη καὶ ὑπὲρ τοῦ σχίσματος ἐκ πεποιθήσεως καὶ ὀξυνοίας τελεσιουργώτατα εἰργάσθη καὶ ὡς μέλος τοῦ Ἐθνικοῦ Συμβουλίου καὶ ὡς Πρόεδρος τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου διέπρεψε καὶ διαγωνίσμα δ' ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ, δι' οὗ ἐτησίως ἐβραβεύοντο τὰ κάλλιστα τῶν διδασκτικῶν βιβλίων ἴδρυσε. Διὰ τὸν κ. Καραπάνον ἡ ἀληθὴς πρόοδος κοινωφελῶν σκοπῶν, αἰσθημάτων καὶ ἰδεῶν εὐγενῶν, ὑπῆρξεν ὁ μόνος ἄξιος περὶ ὃν ἐστράφη ἢ μέγρι τοῦδε χρησιμωτάτη ζωὴ του.

Ὡς πολιτευόμενος μέχρι τοῦδε διεκρίθη ἀνὴρ βέκτης, εὐφυῆς, πλήρης ζωῆς, εὐγενῆς, μὲ σπάνια χαρίσματα ψυχῆς καὶ διανοίας, πάντοτε μελετῶν καὶ διδασκόμενος, ἐν τῇ Βουλῇ, εἰς τὰς τάξεις τῆς τέως Ἀντιπολιτεύσεως, ἦτο εἶδος σημαιοφόρου εἰς τὰ οἰκονομικά, κυρίως διακριθεὶς κατὰ τὴν τελευταίον ἐκπνεύσασαν Βουλευτικὴν περίοδον. Πεπρωτισμένος διὰ χαρακτῆρος φιλελευθέρου, πρὸ παντὸς ἀνὴρ χρηστότατος καὶ νοήμων, βεβαίως διακριθῆσεται καὶ ὡς Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν, ὡς διεκρίθη ὡς οἰκονομικὸς ῥήτωρ, μὴ διαψεύδων ποσῶς τὴν περὶ αὐτοῦ ἐπικρατοῦσαν ἀγαθωτάτην φήμην.

ΑΧΙΛΛΕΥΣ ΓΕΡΟΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

«Οὗτος θὰ καταλάβῃ ὑψηλὴν θέσιν ἐν τῇ Πολιτείᾳ», ἔλεγεν ὁ ἀείμνηστος Κουμουνδούρος πρὸς φίλους του παρισταμένους ἐν τῷ Κακουργιοδικεῖῳ κατὰ τὴν ἐπὶ ἐξυβρίσει διὰ τοῦ τύπου δίκην τοῦ διευθυντοῦ τῆς «Παλιγγενεσίας», εἰς ἣν παρέστη ὡς μάρτυς τῆς ὑπερασπίσεως, ὃ δὲ κ. Γεροκωστόπουλος ὡς συνήγορος. Ἡ τηλικαύτη ῥητορικὴ δεινότης, ἣν ὁ κ. Γεροκωστόπουλος ἐπεδείξατο ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ δικηγορικοῦ σταδίου αὐτοῦ ἐν τοῖς ἐν Ἀθήναις καὶ Πάτραις Ποινικοῖς δικαστηρίοις, ἡ κινήσασα τὸν θαυμασμὸν τοῦ μεγάλου ἐκείνου πολιτικοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀποσπᾶσασα ἀπὸ τῶν χειλέων αὐτοῦ τὴν περὶ τοῦ νεαροῦ ῥήτορος πρόρρησιν, δι' ἐβράδυνε νὰ ὑποδείξῃ τὸν κ. Γεροκωστόπουλον εἰς τοὺς συμπολίτας του ὡς ἄριστον ἀντιπρόσωπον αὐτῶν ἐν τῇ Βουλῇ, ὅπου μετὰ τὴν πρώτην δι' ἐπτὰ μόνον ψηφῶν ἀποτυχίαν του τῷ 1879 ἀποστέλλεται διαρκῶς ἐκλεγόμενος πανηγυρικῶς ἐν τοῖς πρώτοις καὶ ἐκ τῆς ἐπαρχίας Πατρῶν καὶ ἐκ τοῦ ὄλου νομοῦ Ἀχαΐας καὶ Ἡλίδος.

Ὁ κ. Γεροκωστόπουλος τὴν πολιτικὴν θέσιν του ὀφείλει εἰς ἑαυτόν,

ὅπως ξένον δ' αὐτῇ ἐτύγχανε τὸ ὄνομα ὅπερ φέρει. Ὅτε τῷ 1852 εἶδεν ἐν Πατραις τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, οἱ γονεῖς του—καὶ εἶναι γνωστὸν ὅποια ὄνειρα πλαττοῦσιν οἱ γονεῖς περὶ τῶν τέκνων των—πάν ἄλλο ἠδύναντο νὰ φαντασθῶσιν ἢ ὅτι τὸ τέκνον των ἐμελλε ν' ἀνέλθῃ εἰς τὰ ὑπάτα τῆς Πολιτείας ἀξιώματα. Ἄλλ' οὕτως ἐτύγχανε πεπρωτισμένος ἐκ καταγωγῆς μὲν δια τοῦ πρακτικοῦ νοῦς καὶ τῆς πρὸς πάν μίγα καὶ πατριωτικῶν ἔργων ἐμφύτου ῥοπῆς τοῦ Ἠπειρώτου, ἐκ γεννήσεως δὲ διὰ τῆς εὐφυίας καὶ τῆς λεπτότητος τοῦ Πελοποννησίου, προστατευθεὶς δὲ καὶ ὑπὸ εὐτέρου θεοῦ του, διήνησεν ἐξαιρετοῦς σπουδᾶς καὶ μόλις εἰκοσαετῆς ἀνηγορεύθη τῷ 1872 διδάκτωρ τῆς Νομικῆς. Ὅποια ὄνειρα, ὁποῖους μαγικοὺς κόσμους δὲν πλάττει ὁ τίτλος τοῦ διδάκτορος εἰς ἡλικίαν 20 ἐτῶν! Ὁ περιορισμένος ὀρίζων τῆς Ἑλλάδος ἐστενοχῶρει τὸ σπινθηροβολοῦν καὶ πολυπράγμον πνεῦμα τοῦ Ἀχιλλέως Γεροκωστοπούλου. Ἐστράφη πρὸς δυσμάς καὶ εἶδε τὴν Ἑσπερίαν, ὠκεανὸν γνώσεων, ἐν ᾧ ἠθέλησε ν' ἀντλήσῃ ὅτι καλὸν καὶ χρήσιμον καὶ ἐτράπη ἐκεῖσε ἐν τῇ δίψῃ τῆς φιλομαθείας του, ἐπὶ τετραετίαν δὲ διαμείνας ἐν Γαλλίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ ἐτελειοποιήθη εἰς τὰς νομικὰς καὶ πολιτικὰς ἐπιστήμας. Ἐν Παρισίοις ἐγνωρίσθη μετὰ τοῦ Βίκτωρος Οὐγκώ, ὅστις μεγάλως ἐκτιμήσας τὸν νεαρὸν Ἑλληνα ἐπιστήμονα, ἐκάλεσεν αὐτὸν πολλάκις εἰς γεύματα καὶ ἐδώρησεν αὐτῷ τὰ σπουδαιότερα τῶν συγγραμμάτων του, διετέλει δὲ μετ' αὐτοῦ καὶ εἰς τὸν μετέπειτα χρόνον ἐν ἀλληλογραφίᾳ.

Τὰ ἐπίζηλα προσόντα τοῦ κ. Ἀχιλλέως Γεροκωστοπούλου διέλαμψαν ἅμα τῇ εἰς Ἑλλάδα ἐπανόδῳ του καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ δικηγορικοῦ σταδίου, εἰς ὃ ἐπεδόθη. Οἱ πλησιάζοντες αὐτῷ ἔκτοτε διείδον ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ σπουδαῖον ἐν τῇ πολιτείᾳ παράγοντα. Ὁ μακαρίτης Λομβάρδος, ὡς Ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης κατὰ τὴν εἰς τὴν ἐξουσίαν ἄνοδον τοῦ πέμπτου τότε κληθέντος κόμματος προσήνεγκε τῷ Γεροκωστοπούλῳ τὴν θέσιν Εἰσαγγελέως Πρωτοδικῶν, ἣν οὗτος ἀπεποιήθη. Εὐγλωττία ἀπεριόριστος καὶ ἄκρα προσήνεια ἦθους, λεπτότης τρόπων καὶ τῆς ἀρχαϊκῆς δημαγωγίας τὸ ἐξοχὸν χάρισμα προσέδιδον αὐτῷ ἀκαταμάχητον πολιτικὸν σθένος.

Τὸ παντοδύναμον ἄλλοτε ἐν Πάτραις κόμμα τῶν κ. Ρούφων εὐρέθη αἰφνης ἐνώπιον ἐπικινδύνου ἀντιπάλου, περὶ ὃν ἠδυνήθησαν νὰ συγκεντρωθῶσι πλὴν ἄλλων καὶ πάντες οἱ ἐκ τοῦ Ρουφικοῦ κόμματος δυσηρεστημένοι καὶ μὴ δυνάμενοι μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ν' ἀποχωρισθῶσιν αὐτοῦ ἐλλείψει ἀντιπάλου ἐμπνέοντος πεποιθήσιν. Οὕτω ἐσηματίσθη ὁ πρῶτος πυρὴν κόμματος, ὅπερ βαθυθδὸν προαχθὲν καὶ ἀνδρωθὲν καὶ περιλαβὸν ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ μεγίστην μερίδα τῶν ἐργατικῶν καὶ παραγωγικῶν ἰδίως ταξέων ἠδυνήθη ν' ἀντεπεξέλθῃ ἀποτελεσματικῶς κατὰ τῆς ἄλλοτε παντοδυναμίας τοῦ ἀντιπάλου κόμματος.

Ἐκτοτε διεκρίθη καὶ ὡς κοινοβουλευτικὸς ῥήτωρ καταλαβὼν ἅμα τῇ πρώτῃ ἐν τῇ Βουλῇ εἰσόδῳ του ἐπίζηλον θέσιν μεταξύ τῶν συναδέλ-

φων του. Οἱ λόγοι του πλήρεις ἐννοιῶν καὶ καλλιπέστεται διακρίνονται καὶ διὰ τὰ ἀκαταμαχητὰ ἐπιχειρήματα καὶ τὴν πειστικότητα αὐτῶν. Ἡ ἐν τῇ Βουλῇ πολιτεία του ταχέως ἐπεσπασατο τὴν ἰδιαιτέραν ἐκτίμησιν τοῦ Πρωθυπουργοῦ κ. Θ. Π. Δηλιγιάννη, ὅφ' ὃν ἀνέκαθεν ἐτάχθη.

Ἰδίως δ' ἐθαυμάσθη ἡ πολιτεία αὐτοῦ κατὰ τὸ προπαρασκευαστικὸν σταδίων τῶν τελευταίων ἐκλογῶν. Φοβερὰ θύελλα ἐμφυλίου ἀνταγωνισμοῦ εἶχεν ἐνσκήψει εἰς τὸ στρατόπεδον τῆς ἀντιπολιτεύσεως, ἀπειλήσασα νὰ παρασύρῃ τὸ πᾶν καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν νίκην τοῖς ἀντιπάλοις, ἀπητέτο δ' ἔκτακτον πολιτικὸν σθένος, ὅπως ἀποσοβηθῇ ὁ κίνδυνος. Ἡ ὄξεια ἀντίληψις, ἡ πολιτικὴ διορατικότης καὶ περινοια καὶ ἡ μετριοπάθεια τοῦ κ. Ἀχιλλέως Γεροκωστοπούλου συντελέσαν τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἄρσιν τῶν δυσχερειῶν ἐκείνων καὶ ἐξασφάλισαν τὴν περιφανῆ νίκην τῆς 14 Ὀκτωβρίου ἐν τῷ νομῷ Ἀχαΐκς καὶ Ἡλιδος.

Ὡς γέρας ἐπὶ τῇ λαμπρᾷ ταύτῃ νίκῃ ἐδόθη αὐτῷ τὸ ὑπουργικὸν χαρτοφυλάκιον. Καὶ ὄντως, εἴπερ τις καὶ ἄλλος, ἐδικαιούτο οὗτος νὰ περιβληθῇ τὸ ὑπουργικὸν ἀξίωμα· ἴσως δὲν εἶναι τὸ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως ὑπουργεῖον, ὅπερ κάλλιον ἤρμοζεν αὐτῷ, ἐν Πολιτείᾳ ὅμως ἀρτιπαγεῖ καὶ ἀσυντάκτῳ, ὅσα ἀτυχῶς παρίσταται ἔτι ἡ ἡμετέρα, παντὰ τὰ ὑπουργεῖα παρέχουσι στάδιον εὐρὺ μεταρρυθμιστικῆς ἐργασίας, δι' ἧς ἀνὴρ βέκτης καὶ ικανός, οἷος ὁ νέος ἐπιτήτης Παιδείας ὑπουργός, δύναται νὰ εὐεργετήσῃ τὸν τόπον.

ΕΡΡΙΚΟΣ ΣΧΛΙΕΜΑΝΝ

Ἐν βαθυτάτῃ θλίψει ἡ «Ποικίλη Στοά» κλεῖει τὴν ἐπετηρίδα αὐτῆς μετὰ τῆς ἀναγραφῆς τοῦ θανάτου τοῦ ἐξόχου Ἀρθρός, οὗ ἡ ζωὴ ἀποτελεῖ μίαν τῶν ἐπιφανεστέρων φυσιογνωμιῶν τοῦ αἰῶνος καὶ τοῦ πολιτισμοῦ ἡμῶν, διανοίγονσα ἀληθῶς μέγα κεφάλαιον ἱστορίας, μόλις δυνηθεῖσα νὰ κοσμήσῃ τὰς σελίδας τῆς διὰ τῆς *Εἰκόροσ του*. Εἰς τὸν ἐπόμενον τόμον διὰ μακρᾶς μελέτης ἀπεικονισθήσεται ὁ ἐπιφανὴς βίος τοῦ *Ε. Σχλίεμανν*, ὅστις μεθ' ὅλην τὴν τευτωνικὴν καταγωγὴν του καὶ τὸ γένος του, ὑπῆρξεν Ἑλληναὶ καὶ τὴν καρδίαν καὶ τὴν φαντασίαν καὶ τὸν νοῦν καὶ Ἑλληναὶ ἐποχῆς παρενδόξου, ἀσπίλου, ἀγροτάτης.

Ἡ μεγάλη μορφή τοῦ περικλειοῦς ἐρευνητοῦ τοῦ ἀρχαίου καὶ πολυτίμου θησαυροῦ τῆς ἱστορίας, θὰ παραμείνῃ φιλιτάτη παρ' ἡμῶν, φιλιτέρα καὶ αὐτῆς τῶν μεγίστων φιλελλήνων, διότι μόνος ἐξ αὐτῶν ὁ *Σχλίεμανν* κατώρθωσε νὰ ἐνσαρκώσῃ ἐν ἑαυτῷ ἐποχὴν ὅλου τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν βίου καὶ νὰ τὴν ἀναστήσῃ.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ὁ Ἄρρωστος τοῦ «Εὐαγγελισμοῦ», Ποίησις Ἀνδρέα Μαρτζώκη...	18— 20
Φωτεινὴ Γ. Κολοκοτρώνη (μετ' εἰκόνας)	21— 23
Εἰκόνες ἐκ τῆς Συγχρόνου Φιλολογίας— Ἐμμανουὴλ Ροΐδης μελέτη ὑπὸ Γρηγορίου Ξενοπούλου	24— 47
Ὁ Ἅγιος Πέτρος (ἀπόσπασμα) Ποίησις Ἀχιλλέως Παράσχου.....	47— 48
Mater Pulghra. Timeson	49— 74
Ἡ Καλὴ Μάνα. Ποίησις Ἰωάννου Γ. Τσακασιάνου.....	74— 78
Πανδαμάτερα καὶ Πανδαμάτωρ ὑπὸ Ἐμμανουὴλ Ροΐδη.....	79— 88
Παιγνιδάκια. Ποίησις Αἰσώπου.....	88— 89
Ἐκ τῆς Νεωτέρας Ἱστορίας μας. Ἡ πρώτη Βουλευτικὴ περίοδος Δη- μητρίου Ἡλιοπούλου.....	90— 98
Φοβοῦμαι. Μικροῦλα. Ποίησις Δ. Ἰ. Μάργαρη.....	98— 99
Ὁ Ἑρρῆκος Στάνλεϋ ἐν Ἑλλάδι Τιμολέοντος Ἀμπελά	100—108
Μεσαιῶν. Ποίησις Δ. Ἡλιακοπούλου	108.....
Ὁ Κυφῶς (Σκιαγράφημα) Γρηγορίου Ξενοπούλου.....	108—125
Πνευματικὸς Κυναίγειρος. Ποίησις Φιλίππου Α. Οἰκονομίδου	125—127
Ἡ Ὀδός— Ἀθηναϊκὴ Σελίς. Π. Κ. Ἀποστολίδη	127—134
Σοφία. Ποίησις Ἀντωνίου Μανούσου.....	135—136
Ἀθηναῖος Ρέπορτερ Ν. Γ. Μαντζαβίνου.....	136—147
Ἡ Ναυτοπούλα. Ποίησις Κ. Δ. Κρυστάλλη.....	148.....
Περὶ Ἀσφαλείας τῶν Δικαιωμάτων καὶ Συμπερόντων τῶν Λαῶν. Θεοδώρου Ν. Φλογαίτου.....	149—154
Τὸ Κτένισμά της. Ποίησις Δ. Ἡλιακοπούλου	154—155
Ἡ Πολυγαμία ἐν τῷ Πεπολιτισμένῳ Κόσμῳ. Χ. Μ.....	155—162
Ἀριστείδης Οἰκονόμος. Λεωνίδα Μελετοπούλου	163—170
Δάφνη καὶ Τριανταφυλλιά. Ποίησις Ἀ. Νικολάρα	170—171
Ὁ Ἰωσήφ (Ἀθηναϊκὴ Miniature) Μ. Δ. Γιαννουκάκη.....	171—175
Ἀλήθειαι. Ῥοδούλα. Ποίησις Δ. Ἰ. Μάργαρη.....	175—176
Ἰουλίττα Ε. Ῥέινεξ (μετ' εἰκόνας). Ἐλεγεῖον Δ. Ἰ. Κόκκου.....	177—180
Μαριάννα Γρ. Καμπούρογλου (μετ' εἰκόνας).....	181—182
Ἡ Περὶ τῆς Μονῆς Δαφνίου Παράδοσις. Δημ. Γρ. Καμπούρογλου..	183—184
Μία Καρδιά Προδομένη. Ποίησις Γ. Μαρτινέλη.....	185—188
Ῥαμπαγᾶς (μετ' εἰκόνας). Δ. Ταγκοπούλου.....	189—215
Τὸ Ἄλογο. Ποίησις Στεφάνου Μαρτζώκη.....	215—218
Τὰ Δάση. Γεωργίου Κοζάκη Τυπάλδου.....	219—223
Μακρυὰ της. Ποίησις Δ. Κ. Σακελλαροπούλου.....	224.....
Θηρεσία. Ἀ. Ἀθούρη	225—230
Εἰς Ἐνα Ἀστέρι. Ποίησις Κ. Δ. Κρυστάλλη.....	230.....

Ἔργασια. Ἡ Οἰκογενειακὴ Εὐδαιμονία. Ζαχαρούλας Μ. Λαμνῆ.....	231—239
Paul d'Estournelles de Constant (Διονυσούλα) Γ. Α. Βαλαβάνη..	239—250
Τὸ Πρῶτον Φίλημα. Πόησις Τιμ. Ἀμπελᾶ.....	251.....
Γεώργιος Μούρ. Παναγιώτου Ι. Φέρμπου	251—257
Εἰς τὴν Εἰκόνα τῆς. Πόησις Εὐγ. Γ. Ζαλοκώστα	257.....
Εἰκοσαήμερος Πλοῦς ἀνὰ τὰς Νοτίους Σποράδας. Ἐμμ. Λυκούδη..	258—277
Ἡ Ἔκθεσις. Πόησις Α. Μαρτζώκη.....	277—278
Ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Κύμην. Νικολάου Ι. Σπανδωνῆ.....	278—285
Περὶ τῆς Πολιτ. τῶν Γυναικῶν Χειραφετήσεως. Ὁθ. Φωστηροπούλου	286—316
Ἀλφόνσου Λαμαρτίνου—Ὁ ἄνθρωπος. Σταματίου Δ. Βάλβη	316—323
Ἀποσπάσματα ἐκ τῶν Ἀπομνημονευμάτων † Μαρίας Γρ. Κλη- πούρογλου	324—327
Ἰωάννης Ἰσιδωρίδης Σκυλίσσης. Μετ' ἀνεκδότων ποιήσεων αὐτοῦ..	328—333
Τὸ Κουτί μου. Πόησις G. Laffon.....	333.....
Μεσαιωνικοὶ Νόμοι. Ἀντωνίου Μομφερράτου	334—335
Ἐκ τῶν Ἀπομνημονευμάτων τοῦ Λόρδου Βύρωνος. Ἀχ. Ἀγαθονίκου	336—344
Ὁ Ἥλιος κ' ἡ Νύκτα. Πόησις Κ. Δ. Κρυστάλλη	344—348
Ὁ Διάβολος ἐν Ἑλλάδι. Στεφάνου Ξένου.....	349—363
Σκληροὶ Στίχοι. Πόησις Κωνσταντίνου Παλαμᾶ.....	363—366
Καὶ ταχεῖαν Στέφιν. Ἰωακείμ Βαλαβάνη.....	366—373
Ἰωάννης Σούτσος. Ἰωάννου Ἀ. Ἀρσένη	373—381
Ὁ Πόθος τοῦ ταξειδεύειν. Πόησις Σαπφούς Λεοντιάδος.....	381—382
Ἀλήθειαι	383—385
Βιογραφίαι	386—408
Σημειώσεις προσωπογραφηθέντων προσώπων	409—414

Ἐκ παραδρομῆς εἰς τὸ α' τυπογρ. φύλλον φέρεται ὅτι ὁ παρὼν τόμος ἐξετυ-
πώθη εἰς τὰ Καταστήματα τοῦ κ. Ἀν. Κωνσταντινίδου. Ἀληθῶς μὲν μέρος αὐ-
τοῦ ἐγένετο ἐν αὐτοῖς, τὸ ὅλον ὅμως τῆς λίαν ἐπιμεμελημένης καὶ λαμπρᾶς τυ-
πογραφικῆς ἐργασίας οφείλεται εἰς τὸ παρ' ἡμῖν διαπρέπον ἐπὶ εὐσυνειδήτῳ τέχνῃ,
καὶ φιλοτίμῳ προθυμίᾳ Τυπογραφεῖον τοῦ κ. Ἀλ. Παπαγεωργίου.

Ἐκ τοῦ Τόμου τούτου ἐλλείπει φέτος Μουσικὸν τεμάχιον, διότι ἀτυχῶς ἀργά
ἐγένετο ἡ χάραξις τοῦ σταλέντος πρὸς ἡμᾶς Ὁραίου Ἔργου τοῦ διακεκριμένου
παρ' ἡμῖν Μουσικοδιδασκάλου κ. Α. Διμέντου. Κατ' εὐτυχίαν αἱ πολλαὶ ἄλλαι
προσθήκαι καὶ ἡ ἐν γένει λαμπρὰ παρασκευὴ τοῦ 1891 ἀναπληροῦσι τὴν μικρὰν
ταύτην παράλειψιν.

